

Tecuciul literar-artistic

Revistă europeană de cultură, opinie și informare
Cu sprijinul Consiliului Local Tecuci prin Biblioteca Municipală „Ștefan Petică”

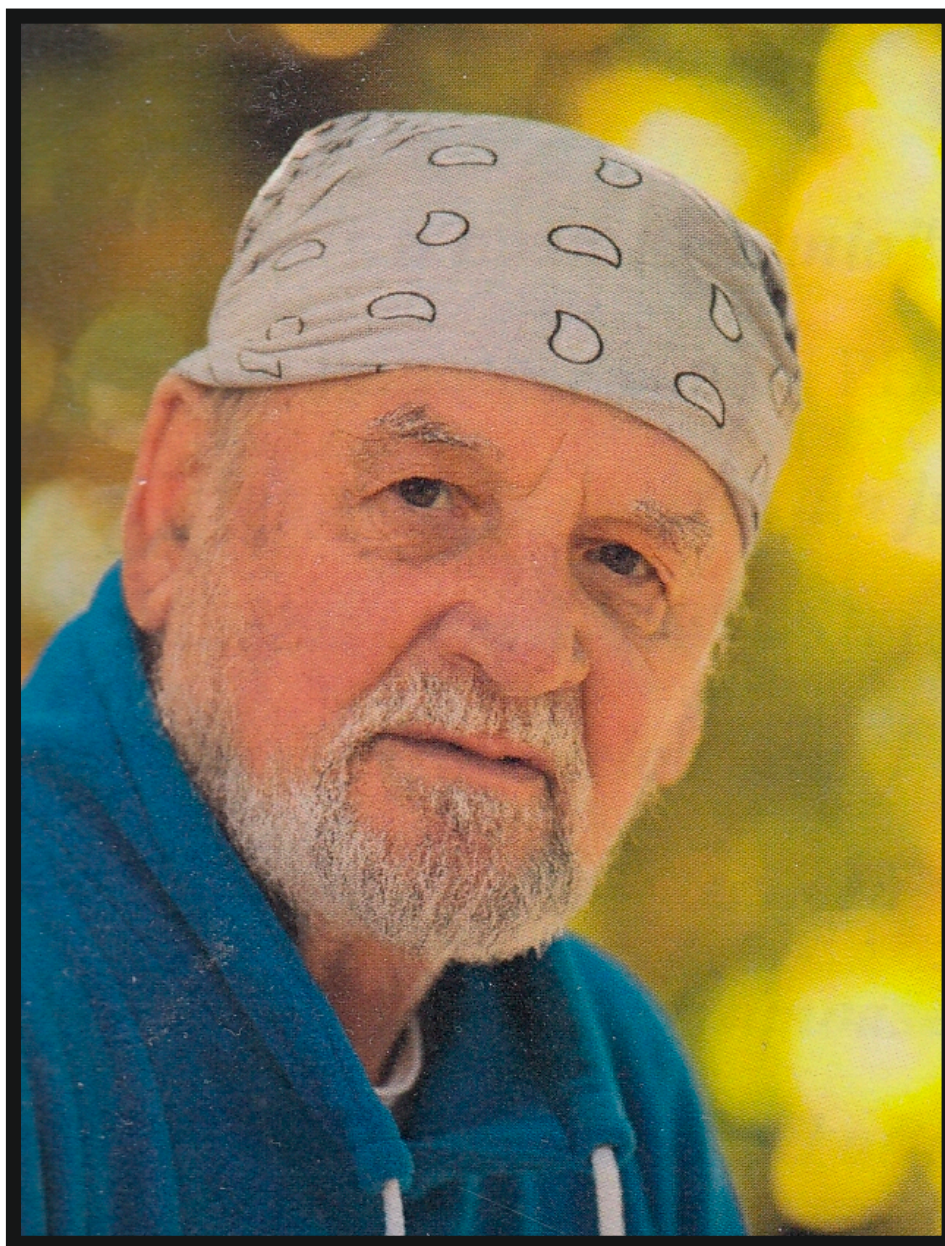
61

Serie nouă
(anul 15),
Al treilea
trimestru
2021

„O umbră e ființa-i, o spumă e cuvântu-i/ Și la un loc Unire: zi-i lume și te mântu!”

Mihai Eminescu - Ms 2254/1876 (Versuri inedite)“

Revista poate fi citită și pe: www.bstp.ro

Dan Mateescu
(1943 - 2021)

Sub egida Asociației „Societatea Culturală «Ștefan Petică - 2007»“

SUMAR

- Mihai EMINESCU, *Epigonii*.....3

EDITORIAL

- Adrian RACARU, *Locul culturii într-o țară „cultivată”* .4

ESEURI

- Doru SCĂRLĂTESCU, *Eminescu – o dialectică a armoniei*5
 ► Adrian Dinu RACHIERU, *George Bacovia, „poetul-multiplu”*9
 ► Redacția, *Această efigie culturală a municipiului Tecuci*.....13

IN MEMORIAM

- Corneliu STOICA, *Dan Mateescu – între tradiție și modernitate*15
 ► Eleonora STAMATE, *In memoriam Dan Mateescu* .16
 ► Tase DĂNĂILĂ, *Moartea – un ceasornic care ne măsoară destrămarea*.....20
 ► Stan M. ANDREI, *Încă un artist a plecat să expună în galeria îngerilor - Dan Mateescu*.....21

LA ANIVERSARE

- Livia CIUPERCĂ, *„Tecuciul literar și artistic” – Vivat, crescat, floreat!*23

ISTORIE / ESEURI / NOTE DE CĂLĂTORIE/

INTERVIURI

- Sorin LANGU, *Mari amoruri la Galați*.....24
 ► Ștefan ANDRONACHE, *„La vadurile Nistrului”, un deziderat editorial neîmplinit al lui Tudor Pamfile (II)*27
 ► Ștefan MUNTEANU, *Spre filosofia lui Dostoievski, împreună cu Ion Fercu*.....31
 ► Livia CIUPERCĂ, *Timpuri de poveste*34
 ► Theodor PARAPIRU, *Expresii celebre: „Morile de vânt ale lui don Quijote”; „Mormântul lui Periandru”; „Morții lui Pitagora”*.....36
 ► Petre ISACHI, *Singur printre critici, dar - la braț cu „Vărul Shakespeare”*.....38
 ► Cristina LUCA-PARAPIRU, *Gâzulițele de o zi*41
 ► Lucian IONIȚĂ, *J.R.R. Tolkien: puterea fanteziei*42
 ► Lucia OLARU NENATI, *Aurora Cornu, personaje și personalitate*44
 ► Ștefan ANDRONACHE, *Puy du Fou, cel mai impresionant parc de divertisment din lume*48
 ► Mirela BĂNICĂ, *Saintes-Maries-de-la-Mer, Camargue, 20-26 mai 2017 (1)*.....53

POESIS:

- Liviu Ioan STOICIU56
 ► Ignatie GRECU.....58
 ► Ildiko ȘERBAN60
 ► Marin MÎRZA62
 ► Elena NETCU.....64
 ► A. G. SECARĂ.....66
 ► Mihai GANEA68
 ► Anghi Melania CRISTEA70
 ► Petruș ANDREI.....72
 ► Vasile MANOLE.....74

SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ

„C.D. ZELETIN”

- Ionel RUSU *Constantin Galeriu*75
 ► Elena MOCANU, *Chemarea Camino / La llamada del Camino*.....76

INTERVIURI

- Mihaela HELMIS, *Violonista Sarah Nemțanu*79
 ► Angela BACIU, *Liviu Ioan STOICIU*82

PROZĂ / CRONICI LITERARE

- Violeta IONESCU, *Edictul maximal*86
 ► Năstase MARIN, *Domnișoara Iulia*89
 ► Elena BOHOLȚ, *O piesă de teatru dedicată scriitorului Octavian Paler*95
 ► Ion MANEA, *Roșia Gretei Thunberg; Un pătuț abandonat*.....98
 ► Elena NETCU, *Scrisoare către fiii mei*.....101
 ► Ion ȚARĂLUNGĂ, *Tecucenii la Țiganca*103
 ► Petruș ANDREI, *Poeta Mihaela Avram – „Între cer și pământ”*107
 ► Vasile Sevastre GHICAN, *Gheorghe Antohi, „În lumea legendelor” - „Legende despre plante”*... 109
 ► Mihaela GUDANĂ, *Concert la Palat*110
 ► Daniel MAZILU, *Ce căutăm pe Marte?*.....112
 ► Petruș ANDREI, *Lina Codreanu – „Trup de lumină tăinuind”*114
 ► Gh. N. VASILACHE, *Probleme ale cultivării limbii române*.....117
 ► Petruș ANDREI, *Poeta Dorina Virlan – Înveșmântată în haina nemuririi*120
 ► Tudor PAMFILE, *La vadurile Nistrului*.....122
 ► Vladimir RADU, *Despre unele toponime și antroponime românești*125
 ► Daniel BRADEA, *File din istoria unităților de cavalerie tecucene*128
 ► Adrian RACARU, *Revista revistelor*135
 ► Adrian RACARU, *Cronograf*.....138

Redacția

Director onorific: **Dr. Constantin TEODORESCU**

Director executiv: **Dr. Petru BLAJ**

Redactor-șef: **Eleonora STAMATE**

Redactor-șef adjunct: **ADRIAN RACARU**

Tehnoredactori: Eleonora STAMATE,
Bogdan ARTENE

Membrii redacției

Paul Blaj
Vasile Sevastre Ghican
Vladimir Radu
Ștefan Andronache
Constantin Oancă
Tănase Dănăilă
A.G. Secară
Adrian Racaru
Mircea Cojocaru
Livia Ciupercă
Petruș Andrei

Grafică:

Dan Mateescu

Colegiul editorial

Acad. Mihai Cimpoi

Acad. Nicolae Dabija

Prof. dr. Theodor Codreanu

Acad. Vasile Tărățeanu

Prof. univ. dr. C. D. Zeletin

Prof. dr. Lucia Olaru Nenati

Prof. dr. Narcisa Florentina Boldeanu

Prof. univ. Ștefan Munteanu

Liviu Ioan Stoiciu

REVISTA SE DISTRIBUIE GRATUIT

Potrivit art.2016 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor aparține exclusiv autorilor.

Adresa redactor-șef Eleonora STAMATE:

Str. Cpt. Gh. Decuseară nr.7, bl. H3, sc.2, ap.30

Tel.0742.402.999

e-mail: stamate.eleonora@yahoo.com

Adresa redacției:

Biblioteca Municipală „Ștefan Petică”

Str. Republicii nr. 11, Tecuci

ISSN 1843-0198

Nu primim decât materiale corectate și în format electronic

Revista noastră publică textele colaboratorilor pe teme culturale cât mai diverse.

Polemicile și confruntările de idei le considerăm necesare și dinamizatoare, dar numai în manifestări cordiale.

Materialele care vor avea în conținutul lor injurii, atacuri la persoană sau expresii obscene nu vor fi publicate.

EPIGONII

► Mihai EMINESCU

Când privesc zilele de-aur a scripturilor române,
Mă cufund ca într'o mare de visări dulci și senine[...]
Ved poeți ce-au scris o limbă, ca un fagure de miere:

.....
Eară noi? noi epigonii?... Simțiri reci, harfe sdrobite,
Mici de zile, mari de patimi, inimi bătrâne, urite,
Măști rîzende, puse bine pe-un caracter inimic;
Dumnezeul nostru: umbră, patria noastră: o frază;
În noi totul e spoială, tot e lustru fără bază;
Voi credeați în scrisul vostru, *noi nu credem în nimic!*

Și de-aceea spusa voastră era sfântă și frumoasă,
Căci de minți era gândită, căci din inimi era scoasă,
Inimi mari, tinere încă, deși voi sunteți bătrâni.
S'a întors mașina lumii; cu voi *viitorul* trece;
Noi suntem iarăși *trecutul*, fără inimi, trist și rece;
Noi în noi n'avem nimica, totu-i calp, totu-i străin!

Voi, perduți în gânduri sfinte, convorbeați cu idealuri;
Noi cărpim cerul cu stele, noi mănjim marea cu valuri[...]

Noi? Privirea scrutătoare ce nimica nu visează,
Ce tablourile minte, ce simțirea simulează,

Privim reci la lumea asta - vă numim visionari;
O convenție e totul; ce e azi, mâne-i minciună -
Ați luptat luptă deșartă, ați vânat țintă nebună,
Ați visat zile de aur pe-astă lume de amar.

„Moartea succede vieții, viața succede la moarte”
Alt sens n'are lumea asta, n'are alt scop, altă soarte;[...]

Ce e cugetarea sacră? Combinarea maiestrită
Unor lucruri n'esistente; carte tristă și încălțită,
Ce mai mult o încifrează cel ce vrea a descifra.
Ce e poesia? Ânger palid cu priviri curate,
Voluptos joc cu icoane și cu glasuri tremurate.
Strai de purpură și aur peste țarina cea grea.

Remăneți dară cu bine, sfinte firi visionare,
Ce făceați valul să cânte, ce puneți steaua să sboare,
Ce creați o altă lume pe-astă lume de noroi;
Noi reducem *tot* la praful, azi în noi, mâine'n ruină;
Proști și genii, mic și mare, sunet, sufletul, lumină -
Toate-s praf... *Lumea-i cum este...* și ca dēnsa suntem noi.

Publicată în revista „Convorbiri literare”, la 15 august 1870

Prin formulări sintetice, în partea I a poemului, tânărul Eminescu trece în revistă înaintașii poeți români pe care îi elogiază (Paris Mumuleanu, Pralea, Daniil Scavinski, Iancu Văcărescu, Dimitrie Cantemir, Beldiman, Sihleanu, Alecu Donici, Anton Pann, Ion Heliade Rădulescu, Cezar Bolliac, Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu, Andrei Mureșanu, Constache Negruzzi, Vasile Alecsandri).

Într-o antiteză puternică, poezii din generația contemporană (Partea a II-a) sunt prezentați la modul unitar, într-o viziune critică, satirică, pe un ton sarcastic

Termenul „*epigon*” din mitologia greacă = fiecare dintre fiii celor șapte eroi care au pierit la asediul Tebei. Fiii acelor eroi s-au dovedit a fi urmași nedemni, succesori lipsiți de valoare.

Cuvântul există și în limbile germană „*Epigone*” și în franceză „*épigone*”. În literatură are sensul de: scriitor de valoare minoră care imită mijloacele de expresie specifice unui mare scriitor, unui curent sau unei școli de prestigiu. (cf. DEX)

Ofetim cititorilor revistei noastre – în limitele spațiului tipografic – varianta din volumul princeps „*POESII*” de **Mihail Eminescu**, editat de Titu Maiorescu la Editura Librăriei „Socecu&Comp.- Bucuresti, 1884, străduindu-ne să preluăm și să respectăm ortografia epocii, structura prozodică inițială și grafica ilustrativă.

EDITORIAL

LOCUL CULTURII ÎNTR-O ȚARĂ „CULTIVATĂ”

► Adrian RACARU

Acest titlu mi-a fost sugerat de un atent cultivator de cuvinte, ca subiect de examinare. Pare la prima rostire, că e un început inspirat de răspuns la întrebarea: *Unde mai este astăzi locul culturii?* Optimiștii ar răspunde: *Pretutindenii!* Pesimiștii s-ar încrunta: *Nicăieri!*

Dar pentru a-i căuta locul trebuie să-i destăinuim sensul, ce este cultura? Parafrazând: Cultura „este ceea ce toată lumea știe că este”. Admitem că e un răspuns atotcuprinzător, dar neacademic și cumva iresponsabil.

„Nenumăratele definiții date conceptelor de **cultură** și **civilizație** (numai C.Kluckhohn și A.L. Krocher înregistrează peste 180!) se pare că au reușit până la urmă să creeze o reală confuzie.” Astfel ne atenționează Ovidiu Drîmba în *Cuvânt înainte*, la densa sa lucrare, *Istoria culturii și civilizației* („prima încercare de acest gen la noi” editată în 1985 la Editura științifică și enciclopedică). Pentru a îngroșa confuzia, în *Dicționarul limbii române contemporane de uz curent(!)* al lui Vasile Breban găsim superficialele definiții: Civilizație = „Nivel de dezvoltare a culturii materiale și spirituale a societății”; Cultură = „Totalitatea valorilor materiale și spirituale create de societatea omenească de-a lungul istoriei; totalitatea cunoștințelor pe care le are cineva. ...”

Aceste confuzii nu sunt deloc nevinovate, au produs și produc valurile tulburi, prin care cultura, înoată căutând un loc, o insulă într-o țară „cultivată” sau (declarativ) „educată”. O țară „cultivată” pentru care ar trebui să activăm toate resursele intelectuale.

„Cultura e puterea cea mai tare de pe pământ și e o cetate nouă a unității naționale”, slobozea Simeon Bărnuțiu o săgeată în timpurile cu oameni vrednici, când cultura era „o podoabă pentru cei fericiți”. Stăruind în nepăsare și indiferență, mai marii Țării au făcut din cultură, pentru un timp nedefinit, „un refugiu pentru cei nefericiți”. Prin vântul și vârtejul schimbărilor mai

plutește parcă un puf din pana lui Nicolae Iorga „...că sunt om adevărat, ca oamenii din țările unde nu s-a întrerupt niciodată cultura.”

Cultura este ținută în garnizoane locale – în instituțiile de cultură. Împătimitii slujitori ai culturii, prin har și pasiune, fac adevărate acrobații pe sârmă pentru a se menține în afara cercului politic. Cultura a fost mereu „domestică”, ținută în lesă și scoasă din când în când la plimbare, ca pe o exotică și sofisticată companie. Și la date știute, ținute în calendare locale, proprietarii de atelaje, stimulează organizarea de festivaluri, comemorări și concursuri, ca să bifeze proiecte, planuri și programe, să-și vadă adică, sacii în căruță. Și așa umili prin ritualuri de supraviețuire creatorii de frumos și de adevăr mărturisitor sunt împinși în zona gri a realităților cotidiene pe care comunitatea le traversează.

Revista aceasta a noastră (redactori, colaboratori, ilustratori, specialiști în paginaj și tehnoredactare, dar mai ales a cititorilor) **Tecuciul literar-artistic**, e un adăpost, un avanpost sublim al scrisului. În paginile ei, de cincisprezece ani, triumfă spiritul creator și voiața săditoare de cultură. Inedite valori artistice se oferă transferului prin lectură. Cu reverență, autorilor! Numărătoarea continuă, suntem abia la numărul 61.

Mereu Eminescu, profetul, ne judecă și ne avertizează: „Țara care, prin aplicarea instituțiilor ei, încurajează ignoranța, neconsecvența, lipsa de caracter, ba le decorează chiar, dovedește că e în descompunere deplină”. Și adaugă premonitoriu: „Fără îndoială ceea ce are să se întâmple se va întâmpla, dar e păcat și nu e demn ca atunci, când timpurile sunt foarte serioase, un popor să joace mica comedie a luptelor sale dinlăuntru.”

Locul culturii într-o țară „cultivată” este în arendă! În arenda elitelor? Sau...

► Doru SCĂRLĂTESCU

ESEU

EMINESCU – O DIALECTICĂ A ARMONIEI

Poetica eminesciană, s-a observat mai demult, e un cumul de identități și contraste. „Căci liniile de forță ale lirismului eminescian, scria Vladimir Streinu, nu numai se confruntă de pe un diptic de sensibilitate, ci se cheamă, merg una către alta și se articulează în antinomii expresive, care, după nomenclatura vechilor retorici, constituie oximoronul de bază al poeziei lui Eminescu”.

Contrazicând o prejudecată comună, a poetului ca fiind inadaptat, buimăc, plutitor, fantăst, vizitat de „muză” și scriind – ca în transă – sub dictarea acesteia, numeroasele însemnări personale, note de curs, conspecte și traduceri eminesciene impun modelul unei conștiințe lucide, sever-cercetătoare, orgolios-captivată de absolutul cunoașterii. Nu ne vine, desigur, tocmai ușor să descoperim în autorul *Florii albastre* ori al *Strigoilor* un om cu neobișnuită priză la realitatea strictă a lumii, văzută în marea ei diversitate și coeziune, în permanenta-i mișcare și transformare. Iată, spre ilustrare, câteva pasaje culese din manuscrisele „fiziografice” ale poetului: „Sistemul nostru solar este în orice moment o unitate de forțe, ale cărui manifestațiuni fenomenologice sumate la un loc dau pururea aceeași unitate”; „Întreg universul nu e decât o combinație, o coordonare de corpi, care lucrează asupra laolaltă atractiv sau repulsiv”; „Universul întreg e o eternă mișcare...”. Un text, desigur un conspect, din *manuscrisul 2264* al epocii bucureștene, e un elogiu adus științei, aceasta formulând legi „de-o generalitate atât de sigură, încât să nu fie excepție”, prin cunoașterea cărora „armonia și ordinea intră în locul haosului”.

Din manuscrise, ideile trec în formulări aproape identice, în articole economice, sociale, politice, unde legile și categoriile conexiunii sunt extinse, din planul cosmic, la mecanica socială și, deopotrivă, la destinul uman individual: „Precum viața consistă din mișcare, așa și adevărul social, oglinda realității este de-a pururea în mișcare” („Timpul”, 14 oct. 1877) ; „precum o lege eternă mișcă universul (...) tot astfel, alte legi, mai greu de cunoscut, dar supuse aceleiași necesități, de la care nu este nici abatere, nici excepție, guvernează oamenii și societățile” („Timpul”, 1 ianuarie 1883). Destule pasaje din creația literară eminesciană, cu suport în amintirile „fragmente” filosofice, științifice,

filologice..., conduc, de asemenea, la o poetică a armoniei, echilibrului, identității careia îi răspund, într-o dialectică suplă și nuanțată, atât de proprie autorului *Luceafărului*, teme și motive opuse și complementare. Primul din termenii amintiți, al armoniei, revine obsedant în poezia eminesciană de tinerețe și e legat, mai întâi, de modelul cosmologic pitagoreic-platonician, simetric-ordonat, sferic, ritmic și muzical, de care învățacelul cernăuțean, apoi, studiosul din universitățile apusene pare de-a dreptul fascinat. O sintagmă precum „a sferelor cântare” nu lipsește din îndoliata elegie, prima tipărită, de la 16 ani. Pentru un transfer de armonie, condiție a creației artistice, „ordinea sferică” universală e invocată, peste câțiva ani, în bruioane marginale la „tabloul dramatic” *Andrei Mureșanu*: „O, caos plin de stele coboară în poet/ Șoptește-i armonia cu glasul tău încet”, și, ceva mai târziu, amplificat, într-un text berlinez atașat de Perpessicius postumei *Pierdut în suferință*: „Cu cerul tău de stele, o, univers cobori/ Cu tainic-armonie din sfere și din sori/ Cobori în ploi de raze cu înstelatul dom/ Pătrunde pentr-o clipă suflarea unui om/ Și împlie cu-armonia ce ființa ta respiră/ Cântarea-nduioșată din doritoarea-i liră”.

Părăsind seria, comună de altfel, de substituiri metaforice *poezie – cântec – armonie*, specifică fazei incipiente de creație, Eminescu extinde aria motivului la natură și eros, în poezii ca *Dorința*, *De-or trece anii*, *Adâncă mare*, în fine, *Somnoroase păsărele*, aceasta, o piesă de virtuozitate lirică, nedreptățită poate, de exegeți, a fericirii intime, domestice, și a proiectării ei în exterior, prin viziuni de peisaj „ireal”, subsumate unui vers cu caracter de sinteză: „Totu-i vis și armonie”. Ca termeni sinonimici, „armonie” și „fericire” apăruseră, de altfel, într-un stih autonom, cu alură aforistică, fixat, pentru un moment în variante la *Scrisoarea I*: „O armonie – tu ești fericirea”.

Într-un plan general de semnificații, o primă opoziție se produce prin – ca să spunem așa – schimbarea punctului de vedere. Din perspectiva răzvrătitului romantic, scindat, iconoclast, sătul de toate și suferind de nesaț, ordinea și armonia cosmică devin manifestarea unui determinism mecanicist orb, în care, fără voie, omul e antrenat: „sunteți roți ale mașinii/ Ce se mișcă-n jur de soare prin puterile luminii” (*Dezgust*). Privind, de asemenea, din unghiul ciclurilor

de civilizație, stereotipe, goale de sens și semnificație, din *Memento mori*, poem aflat la mari distanțe de optimismul ce i-l-a atribuit Liviu Rusii, rotirea indiferență și sterilă a astrilor i se pare poetului ofensatoare; „Și în ordinele-eteme mișc-asupra-i universul/ Océanele de stele. Ce ironic li e mersul!”.

În procesul complex, de „demonizare” a eroului eminescian, o treaptă intermediară o ocupă feciorul de împărat „fără stea”, adică emancipat de zodii și de sub tutela divinității, pe care o contrariază prin discordanța cu planul „înțelept” al veșniciei, prin absența „semnului” său în cartea acesteia: „Când cartea lumii Dumnezeu o citește/ Se-mpiedică la cifra vieții-ți far’să vrea”. Într-o altă fază, dezacordul cu lumea și, totodată, cu ordinea divină, e mai tranșant formulat, cum se întâmplă în ultima versiune, din 1876, a lui *Andrei Mureșanu* (vezi acolo: „Ordinea cea nedreaptă, șireată, infernală”) și, peste un an, într-un poem cu tonalități apropiate, *Codru și salon*: „Fantasmă nesfârșită și totuși diafană/ Din lume exilată neaflând limanul său,/ Demon gonit de-a pururi de-o ordine tirană/ Acela să fiu eu!”. Aceeași tendință de împotrivire la ordinea (armonia) prestabilită, în forme mai subtile, însă, o manifestă eroul titular al nuvelei *Sărmănușul Dionis*, apoi, Luceafărul, care se rupe de sferă: „Din sfera mea venii (în variante: „m-am smuls”) cu greu...” și-i cere divinității să-l dezlege. Tulburând echilibrul și armonia cosmică, Hyperion tinde să le refacă sub regimul „altei legi” care e a comuniunii prin iubire, a *perechii*, aceasta, încă unul din motivele obsesive ale versului eminescian, de la producțiile „Familiei”: *O călărire în zori*, *Misterele nopții*, *La o artistă*, la care se adaugă postume ca *Ondina* (de observat, în toate, frecvența verbelor nuntirii: „se-mbină”, „se-nsoară”, „se-mpreună”, „se cunun”...), și până la variantele târzii ale poemei *Mușat și ursitoarele*: „Oriunde tineri caută pereche”.

La nivelul stilistic, motivul e servit de procedeul, devenit aproape manieră, al seriilor de perechi metaforice, polarizate în jurul celor doi termeni ai cuplului erotic. Testat inițial în juvenila poema a cavalcadei matinale, din revista lui Iosif Vulcan, în care par a fi și ecouri folclorice: „De-ai fi, dragă, zefir dulce/ Aș fi frunză, aș fi floare//De-ai fi noapte-aș fi lumină...”, procedeul e reluat, amplificat până la exces, în *Replicile* din 1871, rămase în manuscris, din care reținem, dincolo de o emfază specifică, demonstrativă, virtuozitatea și figurarea corespondențelor, armonizării și identificării în planul erotic: „Tu ești o undă, eu sunt o zare”, „Eu sunt un caos, tu o lumină”, „Eu sunt un geniu, tu o problemă”... Când perechea nu se realizează, poetul suferă, lovit în idealul său de armonie: „Ah sufletele noastre nu sunt de fel armonici/ Și sunt ca două note cu totul discordante” (am citat dintr-un manuscris al anului 1876). Cu aceasta, ajungem, în cadrul aceluiași câmp semantic, dar la un nivel, să-i spunem, pragmatic-existențial, la o nouă serie de opoziții: dizarmonia, stridența, deficiența, lacuna..., exprimate, bunăoară. În poezii de tinerețe prin lanțul de comparații,

având ca termeni de referință sintagme de tipul: „plâns la cununie”, „râsul la mormânt” (*Junii corupți*), ori „lira spartă-n stâncă” (în *Cântecul lăutarului*), apoi, printr-un procedeu, și el în mare favoare la Eminescu din această etapă, al definirilor prin paradox. În fragmente „filosofice” răzlețe, ale epocii preuniversitare (v. mss. 2262), poetul își face mâna, încercând variațiuni pe tema amintită a incongruenței și a omisiunii: „În planul lunei sunt o greșală (punct fără destin)”, apoi: „Materie fără spirit. Spirit fără materie. Un Dumnezeu fără templu”, și, mai departe: „Un ce fără soartă. Un cap fără zenit”. Sunt formulări ce vor trece, aproape fără modificări, într-o scurtă elegie dela 17 ani, construită, retoric, pe ideea destinului neîmplinit, cum aflăm, explicit, din versurile: „Numai un atom fără de soarte/ Nu e iubit”, și, mai ales, din această autodefinire finală: „Galbenă steauă fără lumină – Altar să n-aibă un Dumnezeu/ Este-al meu suflet care declină...”

Formula odată găsită, poetul o plimbă prin manuscrise, potrivit-o la ideea fatalității oarbe, în *Ondina*: „Astfel viața tremurândă/ Trece rupt și nesfârșit/ Sunt un fulger fără țintă/ Sunt un cap fără zenit”, a obscurizării și pierderii sensului existențial, în *Mira*: „O sufletu-mi e-o noapte fantastică și brună/ Un vis fără de noimă, un cer fără de lună”, a dezbinării sinelui de propria sa esență (un fel de formă „fără fond” aplicată la viața psihică), în *Cassiodor*: „ființa mea e un tron fără rege, un templu fără zeu”. Un bruion al proiectului dramatic *Marcu-vodă* rezumă și explică procedeul – toate modelele de nonsens sunt menite să accentueze, prin antiteză, aspirația către comuniunea, până la îngemănare, cu ființa iubită: „Cum o jumătate a nemarginei nu poate să existe fără cealaltă jumătate, cum nu se poate înțelege un soare fără lumină, un ocean fără valuri, o vijelie fără suflet, astfel sufletu-mi nu poate înțelege ființa sa despărțită de ființa ta”. Aceeași modalitate stilistică va fi extinsă la texte cu problematică variată, scrise în cele mai diferite registre, umorist-bufon, în comedia păpușerească *Infamia, cruzimea și disperarea*, dar atacând o gravă temă ontologică: „Ce e viața noastră – o ciorbă fără stele/ Papuc far’de călcăie, ciubotă fără piele/ O găscă fără rânză, un suflet fără soare...”, în registru ironic-sarcastic, în *Epistola deschisă către homunculus Bonifaciu*, aici, vizând impostura: „Astfel e mașina lunei.../ Găsești sculptori far’de mână, orbii pictori, urșii critici...”, în fine, în registru tragic, în *Scrisoarea V*, cu acea extraordinară imagine a artistului, prizonier al propriei suferințe, potențată prin neputința exprimării ei: „Ea nu poate să-nțealegă/.../ Că (artistul, n. n.) se sbate ca un sculptor fără brațe și că geme/ Ca un maistru ce-asurzește în momentele supreme...”.

Limitându-ne la aspectele particulare prezentate, să urmărim modul cum, în opera lui Mihai Eminescu, ideile poetice revin, se caută, se cheamă, își răspund. Recitind, spre exemplu, rândurile amintite din *Cassiodor*, ilustrând ideea văduvirii de ideal (în speță, idealul erotic): „Ființa mea e... un templu fără

zeu”, vom observa imediat că ele nu sunt altceva decât reflexul răsturnat al versului deplinei identificări cu acesta, din *Replici*: „Eu sunt un templu tu ești un zeu”, tot așa cum „Eu sunt o arpă, tu ești un cânt”, din aceeași poezie, introduce termenii, mereu schimbați între ei, ai unui joc subtil pe tema cauzalității. De la imaginea obișnuită, totuși, a obiectului deturnat, prin accident, de la sensul și finalitățile lui naturale: „o liră fără sunet”, se ajunge la alta, mai spectaculoasă, a efectului sustras de sub rigorile determinismului cauzal universal; „cântecul fără arpă”, ca-n această definiție a lumii ca vis, privită prin aburii vinului, din *Mira*: „Un cântec fără arpă, o rază fără soare./ Un murmur fără ape, un miros fără floare...”. Cântecul, raza, murmurul, mirosul sunt, aici, entități pure, abstracțiuni lipsite de favoarea întrupării, generale, cu ancorele din contingent tăiate. „Cântecul fără arpă” e cântecul „ca atare”, „în sine”, ca să folosim expresiile din manuscrisele lui Eminescu, la rându-i, pe urmele „ideilor” lui Platon și ale lui Kant.

Poet de mari suprafețe și profunzimi, cu disponibilități intelectuale, afective și artistice, care le depășesc cu mult pe ale contemporanilor săi, Mihai Eminescu se refuză, în întreaga lui operă, începând cu aceea din tinerețe, unor formule unice, definitive. Proaspătul debutant de la „Familia” și „Convorbiri literare” oscilează, în modelele literare ce și le alege, între „bătrânul Heliade”, mesager al „albei Veste”, producător de „blesteme” și „ieremiade”, și „veselul Alecsandri”, poet al tinereții fericite și al iubirii. Dintre măștile încercate, tot acum, de eroul liric eminescian, una e a hamletianului Andrei Mureșanu, al cărui suflet „țipă-n doliu”, iar alta e a mai seninului Dionis, cel ce „cugetă” în față garafei goale de vin la „o lume denchipuiri umoristice”. Linia tragicului și a fantasticului neguros din scrâșnitul monolog vienez, cu drasticele lui sancțiuni aplicate omenirii întregi, „sperjură./ Invidios-avară, de sânge însetată”, se atenuază acum prin umorul și ironia, cu adresă, uneori, către ambițiosul program cultural junimist, ca-n această secvență din utopia swiftiană a universului felin: „In prelegeri populare idealele le apăr/ Și Junimei generoase, domnișoarelor ce scapăr./ Le arăt că lumea vis e – un vis searbăd – de motan” (s.n.).

Există, desigur, un sunet major eminescian, plin, greu, dureros, uneori voalat, insinuant, subteran, ca-n *Melancolie*, la fel, molcom, tăgănat, obosit, ca-n *Mai am un singur dor*, ori somnolent-anestezic, ireal, în *Peste vârfuri*, alteori, solemn, tragic-copleșitor, precum în *Odă*, detașat, sideral-reverberat, ca-n *Luceafărul*, exasperat-revendicativ, ca-n *Rugăciunea*

unui dac, sau acut-penetrant, tunător, în *Scrisori*. Pe de altă parte, o exersare destul de stăruitoare (v. epoca studiilor universitare și cea ieșeană) în registre complementare și compensative, familiar-șăgalnice, glumeț-bonome sau caricatural-absurde, grotești, o dovedesc unele texte tipărite (*La aniversară*, *Călin...*, *Pajul Cupidon...*), dar, mai cu seamă, postumele (*Mitologicele*, *Antropomorfism*, *Minte și inimă*), de unde referirile, îndreptățite, ale exegeților, începând din 1902, la „umorul vânos” (Il. Chendi), „umorul ingenuu” (Perpessicius), „înclinarea la râs” (G. Călinescu) sau „râsul lucid” eminescian (E. Papu).

Dintre multiplele modalități ale comicului, cel de natură parodică pare să-l fi tentat în chip deosebit pe Mihai Eminescu, poet angajat de timpuriu într-un proces, foarte modern în esență, de divulgare și apoi de ruinare, din interior, a convenției literare însăși, fie în maniera directă, tranșantă, a *Epigonilor*: „Noi cârpim cerul cu stele, noi mângim marea cu valuri...”, „o convenție e totul...”, fie în diapazonul ironic al citatelor *Cugetări* ..., prin substituția motanului-poet: „Mieunând în ode nalte, tragic miorlând - un Garrik./ Ziua tologit la soare, pândind cozile de șoric./ Noaptea-n pod, cerdac și streșini, heinizând duios la lună...”, în termeni ce trimit la clișee ale romanticei: cadrul nocturn, fascinația selenară, melancolia..., și printr-un verb, construit ad-hoc de la numele unui reprezentant „întârziat”

al acesteia, H. Heine, ultimul vers se constituie într-un argument, alături de cele furnizate, între alții, de E. Papu sau I. Constantinescu, pe urmele lui Hugo Friederich, al „deromantizării” lirismului eminescian. Asumându-și programatic, curentul („Eu rămân ce-am fost: romantic”), poetul se desprinde, lucid, de acesta, transformându-și poziția sa limitrofă dintr-un handicap într-un privilegiu.

Dar poezia întreagă, concepută inițial ca o meditație lirică independentă (*Sărmanul poet*), ilustrează această scindare a autorului între adevărate și dizidență. Introdusă de Eminescu în țesutul nuvelei *Sărmanul Dionis*, ea îi subminează structurile tipic romantice, prin menținerea planului de referință strict realist. Cei doi Dionis n-au comun decât numele, distanța dintre ei e aceea de la creator la creația sa. Eroul nuvelei e un fantast, abstras din real, autopropulsat prin voință în trecut, „la o mie patru sute”, ori în edenul lunar. El își trăiește aventura, optând pentru soluția fantasticului, celălalt, eroul liric, o proiectează, o „cugetă” - cum am mai spus - nu fără detașare și ironie. „Vocea” sa e a poetului însuși, același care, în finalul nuvelei, oferindu-se să-l

„lumineze” pe lectorul nededit cu filosofia adâncă, îl înfundă și mai mult, amuzat, în ambiguitate.

Manuscrisele ne dezvăluie un fenomen ce ține de procesele latente, complexe și contradictorii ale genezei unor nuclee lirice de mare forță și expresivitate în opera eminesciană, dar care cunosc, în chiar momentul cristalizării lor, o mișcare opusă, de dislocare și anulare, sub regimul parodic. S-a vorbit bunăoară, de tratarea diferită, sobră ori, dimpotrivă, burlescă, a „scenei balconului” din *Scrisoarea IV și Diamantul Nordului*. O relativizare, prin dubla perspectivă, gravă și comică, asupra lucrurilor, apare mai cu evidență într-un fragment dramatic de prin 1876-1879, unde aceeași imagine, familiară versului eminescian, a castelului, cu lună, lac, codri, faună fabuloasă, proiectată de fantezia eroului titular, tânărul prinț îndrăgostit Bogdan Dragoș, e „corectată” prin intervenția însoțitorului său, un fel de Figaro cu părul cărunt, hatmanul Roman Bodei: „... Castelul? Vo moară cu guzganii! / Iar cerbii, căii, zimbrii vro turmă de cărlani- / Lacul? o bahnă ce mai n-o ai cunoaște, / În care toată noaptea îți cântă... mii de broaște...”.

În piesa amintită întâlnim, transferat într-un cadru legendar-istoric, cuplul erotic din *La aniversară*, cu păstrarea umorului verbal și a comicului de situație de acolo și chiar cu amplificarea lor până la dimenisuni... caragealiene. Bogdan, comparat de Călinescu cu Hyperion, dar lipsit de apetit metafizic, pătrunde inopinat, asemenea lui Rică Venturiano, în camera Anei, unde se produce cu tirade lungi de amor: „O tu ești Dumnezeu și viața vieții mele / Tu mi ești în lumea asta ca soarele prin stele...”. El testează sentimentele fetei, amenințând, stimulat, cu sinuciderea, ca și Chiriac din *Noaptea furtunoasă*, farsă creată cam în aceeași vreme: „...Dacă nu-mi spui o vorbă numa / Să știi că din fereastră eu mă arunc acuma”. Replicii savuroase se nasc din confundarea eroului cu un zburător, în aceeași scenă, pandant umoristic al secvenței ietacului din *Călin*...: „Ana: Să țip, să se trezească toți cei de prin prejur (Ea se ascunde cu spatele spre perete...) / Dar de-oi țipa... el piere (se uită la el pe furie) Păcat! Și nu mă-ndur...”.

Un Eminescu preocupat de comedia pură a limbajului ne relevă alte manuscrise, fragmente de teatru (*Infamia, cruzimea, și desperarea...*, *Împăratul, împărăteasa...*) sau de proză (*Părintele Ermolache Chisăliță, S-a întâmplat în vremea mea...*) în care sunt experimentate, între altele, închinarea-invectivă: „ne bucurăm urât că videm fața cea necinstită a măriei tale”, comparația minimalizatoare: „tragic ca găscă opărită”, ticul verbal: „de”, „iaca”, bătăiala: „peric... periclisește, peric... periclisează”, reducția lexicală, pleonasmul: „păstorii și păstoritele din pastoralele păstorești ale poeților noștri”, în fine, „discursul” deslănat, confuz sau de-a dreptul absurd, în variantă „țărănească” propus de Haplea: „Apoi să vedeți măriile voastre, că de... cindure tot copii suntem împărăției cum vine vorba – iaca zică chiar vornicul de la noi din

sat, că și el uite-a văzut, când a mers cu calul peste câmp, că Pepelea venea din pădure, iaca omu-i de față, împărate – poate să spuie chiar el – nu-i așa măi Pepeleo că tu veneai din pădure?”, sau în aceea „intelectuală”, a dascălului Ermolache: „De vreme ce toată cinstea și toată închinăciunea a se da împăratului de Dumnezeu este poroncit, iar noi având pricină la Domnie, iată ni s-a luminat să cădem în genunchi – iară nici nu știe glasul nostru să vadă și urechile să vorbească de mărire ca aceasta, ca și care decât care nu se mai află împărățiile-voastre și nici mă uimesc, dacă nu văd decât toate cele care de care și iaca că nici nu știu ce să zic...”. În unele vocabule, expresii sau întorsături ale frazei specifice vorbirii orale, poetul e uluit de aproape de stilul lui Ion Creangă: „vezi Doamne”, „șuchetel de popă”, „că mai bine nu i-o i zice”, „mintea mea cea proastă”, „vorba ceea... eapu să trăiască, belelele curg”, „unde nu putea descurca, apoi încurca de-i mergeau petecele...”. Încheind, vom observa că aceeași pendulare între registre majore și minore o regăsim în planul stilistic, la nivelul unor procedee eminesciene, cum ar fi acela al definirii prin paradox, din variante la *Mortua est!* și din *Mira*: „Și ce-i beția alta?... / Un cântec fără arpă, o rază fără soare, / Un murmur fără ape, un miros fără floare...”, procedeu reluat în altă tonalitate, în comedia „păpușarească” a *Infamiei*, despre care am mai vorbit: „Ce e viața noastră – o ciorbă fără stele / Papuc far’de călcăie, ciubotă fără piele. / O găscă fără rânză...” Desprins din filele manuscriselor, chipul umbrat al poetului își întoarce, adesea, către noi fața ascunsă. Ochiul care plânge și ochiul care râde nu sunt numai un apanaj al mitologiei și al poveștilor noastre populare.

Tragicul și comicul, cu versiuni și nuanțe diverse, sunt ipostaze definitorii ale operei poetului nostru, care se refuză unui statut literar univoc și monomorf, provocându-i, pe critic și pe cititor, cu fațete ideatice și formale, nu întotdeauna comode, multiple. Pe bună dreptate, într-o carte excepțională, tipărită la Cracovia unde funcționa ca profesor, universitarul băimărean Cornel Munteanu așeza imagină eminesciană, cu un termen împrumutat din biologie și chimie, sub semnul „polimorfismului”, fie la nivelul aceluiși text, fie la acela al operei în integralitatea ei. (*Eminescu. Polimorfismul operei*, Wydawnictwo Uniwersitetu Jagiellońskiego, 2012). Dincolo de marea lui diversitate, universul galactic al acestei opere se constituie, printr-un proces dialectic, într-un tot unitar, cu deplina armonie a componentelor lui. În acest sens trebuie înțeleasă formula „omului nostru deplin”, de mulți până la sațietate repetată, și de puțini în chibzuita ei simplitate înțeleasă, prin care Constantin Noica ne propunea „chei” ale creației artistice publicate în puzderia de manuscrise postume ori în scrieri neliterare ale lui Eminescu, filosofice, filologice, istorice, politice, economice...

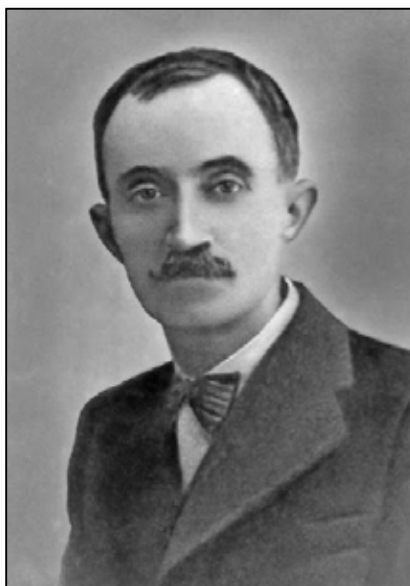

PROFIL

GEORGE BACOVIA, „POETUL-MULTIPLU”

► Adrian Dinu RACHIERU

Oficial, gloria lui Bacovia erupe în plin proletcultism. Apoi se va vorbi insistent despre „ofensiva lui Bacovia”, bizarul poet cucerind „piața postumă” și fiind recuperat „fără știința lui” (Manolescu 2008: 894). Ascensiunea, probată prin asaltul entuziast al analiștilor, i-a sporit spectaculos cota și i-a asigurat un loc prestigios, ca reper canonic. Mai mult, *bacovianismul* a devenit o emblemă a liricii noastre, diagrama recepției dovedind și un industriozel imitativ printre versificatori, traficând tristeți închiriate. Or, rămas neînțeles multă vreme, Bacovia a impus *un stil*. A fost poetul „fără meșteșug” (cum insinuau unii) sau, dimpotrivă, „o continuă conștiință artistică” (G. Călinescu)? A fost captivul unei teme/ unor fantasmе în care s-a afundat obsesiv sau instigatorul unui proces? A rămas doar un copist al propriilor stări, un prizonier al unui tiranic model mental sau e vorba de un demers mimetic, un transplant reușit până într-acolo încât Bacovia intră definitiv în pielea personajului și devine, el însuși, nota acribiosul Constantin Călin, *un personaj bacovian*? Sprijinită de „contributori și gardieni” (Călin 2017: 9), faima lui Bacovia a crescut spectaculos, ambalată sub felurite etichete: de la poet provincial sau „de atmosferă” la cea de poet social și chiar politic (cf. Dan Culcer). Și, desigur, paradigmatic. Imediat după moarte (22 mai 1957), necrologul din *Scânteia*, repudiind judecățile „criticii burgheze”, indica traseul exegetic de urmat, „riguros determinist” și „tezele prin care trebuia explicat” dispărutul (Călin 2017: 255), bucurându-se acum de „prețuirea meritată” după ce îndurase un șir de umilinte și privațiuni într-un „regim inuman”. Bacovia, se menționa oficial (*Scânteia*, nr. 3913/23 mai 1957), își pusese nădejdea în „revoluția proletară”, deși – avertizează Constantin

Călin – el „a refuzat întotdeauna lupta directă”. Mai mult, dictatura proletară avea nevoie de *un revoltat*, cultivând imaginea unui „filozof proletar”, chiar dacă poetul, ins retractil, fără vocație socială, nu era capabil de a înflăcăra mulțimile. Iar anosta sa biografie, cu repetenție și exmatriculări, cu repetate îmbolnăviri și slujbe umile era departe de a atinge exemplaritatea. Paradoxul e că acest mic-burghez „neproblematic”, constata Mircea Martin, se dovedește radical prin operă (în sens artistic) și generează, la scară epidemică, „o boală literară” (cf. G. Bălăiță): *bacovianismul*, bacovienii funcționând ca eficienți „agenți de influență”. E drept, eticheta, la un examen sumar, se dovedește foarte „elastică”.

Dacă „stanțele” sale, suspectate de avariție, curg într-o litanie monocordă, vom observa că *ultimul Bacovia* indica un tonus liric în scădere. Poate că luciditatea devorantă, laconismul, interesul pentru esențializare etc., fixând, cu o consecvență vecină cu monotonia, o lume crepusculară, declinantă, ar

îndreptăți acuza de „manierism insuportabil”, rostită demult de marele Călinescu. În nici un caz cea de regres. Iar osârdia unora de a descoperi, cu elan detectivistic, peste tot urme bacoviene e cel puțin ciudată. Temeinicul Constantin Călin *întârzie* în Bacovia de-o viață; dar deschizând *Dosarul Bacovia* (tripartit) în numele unui „comparatism spontan”, scutit de prejudecățile didactice, el ne propune mai degrabă rodul unor îndoieli. S-a cheltuit multă cerneală (și se va mai risipi!) în războaie de ecou. N-au lipsit voci care i-au retras poetului statutul de scriitor fundamental. Pentru Ov. Cotruș, de pildă, subiectivitatea bacoviană ar fi exacerbată, fără posteritate; iar *a fi bacovian* ar însemna auto-negația perpetuă. Drept e că poetul, un senzitiv, indiscutabil,

descrie chiar starea de criză și ne livrează un lirism astenizat. El, cu figura de ascet absent, neașat de vreo epocă, s-a ivit ca o noutate în peisajul nostru; iar referentul acestui univers liric rămâne, după Mircea Scarlat, Apocalipsa. Observația e mai veche și, ne amintim, un Pompiliu Constantinescu nota că poetul sensibilizează dezintegrarea, că se hrănește („cu lăcomie”) dintr-o *minus-vitalitate* notorie, că, prin aglutinare, ne oferă *un singur poem*. Esențială rămâne și o altă constatare, semnată de același critic: Bacovia pune de acord *comunicarea* cu *viziunea*! Adică, solitarul, nevroticul, necomunicativul Bacovia (anunțându-ne că scrie pentru sine!) palpează un univers în destrămare („S-a deschis golul”), manevrând un restrâns *stoc lexical*, căutând frenetic cuvinte în „dragii dicționare”. Și refuzându-le! Să fie sinceritatea sa o „emoțiune rudimentară”, să fie vorba de o spontaneitate necontrolată (cum opina, la 1916, N. Davidescu)? Nici Lovinescu nu era mai blând, invocând o „sinestezie animalică”, la un pas de *inconștiența lirică*. Totuși, o supraveghere crâncenă pare a urmări acest demers liric, conjugând, după Daniel Dimitriu, densificarea semantică cu adâncirea incoerenței (voită). Cartea criticului ieșean era o temeinică contribuție în exegeza bacoviană, având șansa de a privi opera din perspectiva integralității. Fiindcă *Bacovia după Bacovia* (1998) oferea lectura unui Bacovia întreg, inclusiv prin receptarea postumelor (care, se știe, au trezit reticențe). Concluzia era fermă: deși asistăm la un proces involutiv, deși poetul – în retragere și restrângere – pare neputincios și își adâncește austeritatea pe traseul epuizării de sine, nu va fi vorba de un eșec axiologic. *Cei doi Bacovia* se dovedesc a fi „identități solidare” în acest plan. Despre coerența întregului vorbea și Ion Caraion (încă în 1977!). „Devitalizarea onto-lingvistică” nu zdruncină viziunea; mai mult, *când poezia „tace”* și „Tot gândul/ E spus” ne aflăm în vecinătatea muțeniei. Realitatea în reificare, căderea în mineral, deficiența vitală (izbitoare, des semnalată) anunță regresia, stingerea, chiar „apropierea de muțenie”. *Sic transit* poate fi o probă convingătoare: „Acolo unde nu-i nimeni,/ Și nu mai trebuie/ Nici un cuvânt”. În pofida aparențelor reproductive avem de-a face cu un „laconism dichisit”, suportând de bună voie constrângerile. *Bacovia după Bacovia* rămâne un titlu potrivit doar din unghiul sociologiei recepției. Recunoscându-i consecvența, desfășurând o viziune care exclude devianța, al doilea Bacovia nu înseamnă *un alt Bacovia*. Dar posteritatea i-a hărăzit o spectaculoasă carieră. Și din acest punct de vedere el rămâne o ciudățenie. Oboseala, angoasa, disperarea îl macină. Nu iubește și nu cultivă scrisul inflaționist; ceea ce, automat, îi rezervă, ca exemplar

atipic, un statut special în literatura noastră. Poetul s-a epuizat, livrându-se fără rest. Nu doar o nevastă bătaioasă, ca eficient agent literar (am numit-o pe Agatha), îngrijind „bolnavul familiei”, acel ins mărunțel, friguros, o fire debilă ascunzând un uriaș poet – ar explica succesul postum. Nu doar „mumia cocârjată”, acceptând „mascarada” (vorbele grele sunt ale lui Ion Caraion) când recuperatul Bacovia, sărbătorit la București, cu câteva luni înainte de „marea plecare”, și-ar fi oferit tributul în schimbul reintrării în circuit. Mai degrabă are dreptate Al. George; pensând câteva „mici rectificări”, criticul conchidea: „adevărul artistic își serba o mare victorie”. Prin Bacovia asistăm la „triumful unui marginal”, ne reamintea Constantin Călin, devotatul exeget începându-și aventura bacoviană cu un articol „la comandă” (*Bacovia azi*, în *Ateneu*, nr. 1/1964). Scrupulos, acceptând „șerbia literară”, nu și-a părăsit, de-a lungul atâtor decenii, *tema* (ca „subiect perpetuu”) și, coborând în epocă, va citi „cu lupa” (observa Gh. Grigurcu), năzuind a ne oferi o reconstituire „cu rădăcini și țărână”, anunțând, astfel, „lichidarea unei datorii” (Călin 2017: 5). Chiar dacă, la capăt de drum, va afirma cu modestie nejuțată: „sunt doar un punct în bibliografia lui Bacovia” (Călin 2019: 212).

*

Bacovia, se știe, debutase în *Literatorul*, în 20 martie 1899, cu poema *Și toate*, sub semnătura V. George; firește, va fi revendicat de Macedonski (*Făclia*, 1916), poetul formându-se – pretindea maestrul – în „mișcarea culturală și de simțire” a revistei. Dacă autorul *Noaptilor*, impulsiv și revendicativ, voind o poezie nouă, intrase într-o relație de inadecvare cu epoca și cu sine plojând într-o existență himerică, într-un decor artificios (pretext și prilej de a-și divulga egolatrul o stare de spirit prin histrionism, demonism, magie expresivă etc.), Bacovia parafa ieșirea din epoca Eminescu, transformând suferința eminesciană („dureros de dulce”), acutizând melancolia, emancipând lirica noastră, scuturată de oboseala epigonismului. Estetismul macedonskian era extravagant și trufaș; Bacovia valorifică estetic macabru, dezvoltă viziuni tenebroase, face din plumb o metaforă a damnării, bântuit de angoase și obsesii. Cade în dezolare, deznădejde, spaimă, singurătate. Și mărturisește ferm: „citesc din toți, dar nu admit pe nimeni”. În plus, suspectat de afectare, Macedonski stărnise serioase rezerve privind autenticitatea, forțând succesul. Bacovia, dimpotrivă, se exprimă fără aroganță, nu vrea să seducă. E greu a distinge, în cazul lui, între poză și sensibilitatea reală, îngemănate până la

confuzie. Asimilarea devine astfel identificare. Dacă Macedonski, ne reamintește însuși Bacovia, „credea în misiunea lui”, poetul *Plumb*-ului, ca „muncitor intelectual”, traversând grele lipsuri și boli, strunit de energica Agatha, înțelegea poezia ca opțiune definitivă. Prin filtrul simbolismului (coloristic, muzical) propune un cumul de sugestii în registru funerar, decrepit. Intră, negreșit, pe lista „visătorilor damnați” (v. *De artă*) și obsedat de *pictura cuvintelor* (cum se mărturisea) încearcă, repetitiv, a dezvolta „un subiect de culoare”, căzând într-un „manierism insuportabil”, după vechea acuză călinesciană. Recuzita simbolistă este aici *retorica litotei*, cum, repetat, s-a spus. Plăpând, sensibil, abandonând, după două săptămâni, Școala Militară, spre dezolarea părinților, cu slujbe efemere și numeroase internări, scufundat în cenușii existențial, poetul pare „a fugi de sine” – constata I. Negoitescu. Decorul, într-adevăr, „ține de esența acestui lirism” și poetul repetițiilor obsedante, torturat de umid, invocă salvator, chinuit, un spațiu securizant. Atmosfera bacoviană dezvăluie, însă, un scenariu apocaliptic: prăbușirea „piloților”, locuințele lacustre și cavourile, zăpada-potop, canicula sau ploile putrede, în fine „materia plângând” (auzită de poetul mereu amenințat) induc un disconfort total și o astenie generalizată. Încât „suspinul” bacovian devine *geamăt*, un zbucium tânguitor. Ispitit de „alchimia simbolistă a muzicii” (cf. Theodor Codreanu), el, prin *cromatizare* și repetitivitate, adună note grele, „blestemate”, împovărând terifiant discursul. Privind în sine, închis în sine, contemplând un unic peisaj: cel sufletesc.

Despre Bacovia, Macedonski scria în *Făclia* (ianuarie 1916): „Glorie? Nu pot să i-o dau. Îl vor încorona însă cu ea versurile lui...” Profetia macedonskiană, anterioară apariției volumului *Plumb* (titlu la care s-a oprit Bacovia, renunțând – norocos – la cel inițial: *Ego*) s-a adevărit. Prin Bacovia, autohtonizarea simbolismului, de recunoscută rădăcină franceză, cucerește cea mai înaltă cotă lirică. Poetul este un hipersensibil cu simțurile în alertă, aglutinând fragmentele lirice într-un unic poem care se scufundă în anxietate și se construiește negându-se. S-au numit corespondențele baudelairiene, s-au făcut trimiteri la Verlaine (*Poeme saturniene*), dar, dincolo de influențe, Bacovia este de o indiscutabilă originalitate, propunând un simbolism concentrat, un pictural care – vorba lui N. Manolescu – maltratează realul. Cântă însă Bacovia pe o coardă unică? Considerat poet fără evoluție, interpret monodic, Bacovia poate fi suspectat de fixism; în fond, din punct de vedere formal, el se oferă identic cu sine. Derivația simbolistă întreține, în cazul Bacovia, misterul simplității, ceea ce nu

elimină posibilitatea interpretărilor contradictorii. *Bacovianismul* înseamnă o intensificare a senzațiilor, împinsă în insuportabil, o sensibilitate zdruncinată și agresată, o elementaritate care se susține prin rafinament, fără substrat metafizic, totuși. Universul său obsesional se încarcă de materialitate, ostilitatea lumii îl împinge spre solitudine. O grea mizantropie sigilează lirismul acestui poet care nu face figură de erou tragic. Dezolarea, pustiirea, poza damnatului, sondajele în profunzimea ființei captând zvârcoririle primare vădesc capacitate de trăire și de simbolizare. Deși VI. Streinu vorbea de o pulsație protoplasmică în cazul liricii bacoviene, unii văd în Bacovia un poet cu program: efectul dorit era singularizarea. Logica organică a planului imaginar, cum sesiza cândva Paul Dugneanu într-un peisaj „tematist”, muzicalitatea sincopată, accentul histeric, teatralitatea împinsă în straniețe, elimină ipoteza unui Bacovia fără acces la rafinament, producând versuri instinctive.

Hipersensibilul Bacovia, un plastician refulat – s-a spus – ne solicită vizual și sonor: „muzica sonoriza orice atom”. Acel celebru vers „Aud materia plângând”, mulțimea fanfarelor funerare sau scârțâitul toamnelor lugubre vestesc trecerea „spre plumb”, violetându-ne simțurile. „Vastul cavou” rămâne un simbol al claustrării.

Poet fundamental, Bacovia impune prin economismul mijloacelor. El manevrează un fond lexical restrâns, dezvoltând clase sinonimice. Universul său inventariază o listă minimală de obiecte, cu valoare obsesivă; din funcționarea fixațiilor, a motivelor „metabolizate”, poetul scoate efecte remarcabile, stăpânind cu virtuozitate un registru limitat. Privind lumea prin „ochene triste”, Bacovia e încercat de un torturant sentiment al pustietății. Poezia e mistuire iar nostalgia are timbru macabru. Blestemul de a trăi, retractilitatea copilului și inadapabilitatea maturului Vasiliu se confruntă cu robotizarea și vidul bacovian. Suferința nu este mimată, nu are „spirit teatral”. Bacovianismul nu e o poză pentru omul Vasiliu; bacovianismul nu este, așadar, o alternativă printre altele, dedublarea e imposibilă. Chinul bacovian ar confirma *deplina asumare a convenției poetice*, deși la Bacovia convenția nu e adoptată, ci asumată. Bacovia s-a vrut singuratic și uitat; posteritatea, din fericire, nu l-a ascultat. Pentru poetul discret, cu glas obosit, trăind izolat, bacovianismul nu poate fi o poză; el se confundă cu însăși ființa poetului.

Poetul respingea ideea evadării (bătătorită invitație romantică) prin călătorie. S-a spus că Bacovia ar fi, totuși, singurul poet român care a coborât în infern, descoperind infernul cotidianului. „Învinețit de gânduri”, sub un cer de plumb, în plâns sfâșietor,

purtând durerea întregului univers, poetul pare strivit de vicisitudinile mediului provincial, înveselit rareori de caterinci sau fanfare. Obsesia teluricului și insidioasa umezeală cosmică cotropesc provincia pustie. Curios e că Bacovia scoate aceeași sugestie a morții prin lipirea efectelor contrarii: spațialitatea ilimitată, lipsită de repere, care înfricoșează și spațiul închis (sicriul, cavoul). Oricum, Bacovia este contrariul unui evazionist. Examinând tema călătoriei, Alexandra Indrieș evidențiază diferența „eclatantă” față de poeții simbolști confiscați de reverie, îndepărtându-se astfel de viața reală. Or, Bacovia folosește un cadru familiar retopit la flacăra anxietății, lumea cotidiană devenind stranie și neliniștitoare. Bacovia transfigurează fără reverie. Eul rătăcitor, aruncat în lume se consumă intensiv, poetul exploatând bogăția structurilor semantice. Ar mai fi de observat că Bacovia se mișcă în circumferința orașului; orașul-cavou este universul său poetic. Viața de Vasiliu cu al ei vid cotidian îl hrănește pe poetul Bacovia; el o transfigurează la temperatura sincerității, fără a o dilata (în sensul expansivității). În fond, explicându-și pseudonimul (Bacovia vrând să însemne „calea lui Bacchus”), fostul Vasiliu, prins în lațurile unui consacrat viciu, face figura poetului damnat, incapabil de frenezie dionisiacă. Pentru Bacovia *timpul trăirii* poartă amprenta tristeții, provocată de vidul evenimential.

Deși se arată un tradițional, el discreditează și destructurează sistemele poetice omologate. Bacovia se afirmă la începutul secolului trecut când, observase Edgar Papu, estetismul catifelat obosise și scandalul avangardismelor ocupa scena. Bacovia a creat însă bacovianismul; adică un sistem poetic contagios, al cărui indiscutabil proprietar – în pofida figurației simboliste – este.

Bolnav de răul cosmic, „ros” de umiditate, cultivând fastul funerarului, Bacovia evocă într-o lirică de densitate materială tocmai disoluția materiei. Mirosul morții, drumul spre anorganic, angoasele toamnei văzută ca anotimp al delirului, alunecările în irațional sunt chemări de dispariție. „Un cântec de mort” (*Trudit*), plânsul cavernos, descompunerea cadavrelor, „noianul de negru”, vorbesc de stingerea instinctului vital. Acest refuz existențial, golit de vitalism găsește, totuși, resurse; erotica se hrănește din absenteism, epuizarea lumii, năuceala și sfârșeala primesc – contrapunctiv – replica revoltei aluzive și umorului trist. Starea morbidă proiectată la scară cosmică, vuietul golului, dezagregarea, cunosc tresărirea unui firav fior senzual. La Bacovia, poetica extincției surclasează poetica reveriei. El exprimă o „suferință perfectă” (Marian Popa).

Poetul parcă stă „la pândă”, notează într-o așteptare inconștientă de sine reacții fiziologice,

controlează, cu o luciditate în pragul demenței (conservând obiectivitatea lirică), dezatomizarea, dezagregarea, servind artisticește ideea prin capacitate halucinatorie și discontinuitate. Acumularea de notații „crește” către sens, dă atmosfera bacoviană: o existență nevrozată, însingurată, într-un univers cangrenat, macabru, populat de fantomele alienării. Solitudinea maniacală întreține o boemă tragică. Romantismul tematic (amorul, moartea) e vidat de patetism și retorism; personajul bacovian rătăcește marginalizat, strivit de automatismele vieții, într-un oraș sordid, labirintic: un spațiu urât, o noapte udă, întomnarea, amurgul. Dar și șansa replierii: cafeaua sordidă, crâșma murdară, camera, grotă. Natură maladivă, poetul acompaniază stările psihice cu fenomenele meteorologice: umidul și frigul, geologia imemorială, „plumbul de iarnă” (când ninge secular, grandios, gri și giulgiul de zăpadă condamnă la o oarbă rătăcire); toate înghesuite în mizerul peisaj provincial, aliementând criza antiburgheză și suferința universală.

Infernul bacovian nu este un teritoriu extra-mundan; poetul descoperă banalitatea și monotonia de aici, agresiunea golului, singurătatea insuportabilă. Va lupta împotriva acestei agresiuni, numind-o: scrisul e o formă de speranță („când scriu, aștept...” – mărturisirea Bacovia). Poetul trăiește izolat, scrie pentru sine, e încercat de *stări-limită*; transcrierea e lipsită de ornamente. Mai exact spus, Bacovia își trăiește poezia și o descoperă *ca impas* (N. Manolescu), încât poetul nu exprimă, ci nu poate să exprime. O conștiință obosită, în stare de indecizie, coboară și din paginile prozei sale (clasificată de Liviu Chiscop), scrisă cu febrilitatea divagărilor utile și folosind un „creion de grafit”.

Interesat, deopotrivă, de operă și epocă, întocmind un „mozaicat” *Dosar*, vidând bibliografia, cu un Bacovia „livrat” *en detail*, Constantin Călin, prin tripticul său, ne anunța că, poetic și biografic, putem vorbi de *doi Bacovia*. Dar „al doilea Bacovia”, regenerat, echilibrat, devine un „pensionar al propriului talent” (Călin 2004: 243). În amurgul vieții, poetul „se contractă”, se afundă în tăcere, culege „derizorii ecouri”. Schimbarea de regim i-a priit, totuși, intrarea în „zodia nouă” oferindu-i satisfacția de a fi fost sărbătorit în „castelul nababilor” (decembrie 1956, la împlinirea celor 75 de ani), sfidând șirul de umilințe. Marginalizat, onorat, răsplătit (pentru a fi *poetizat* „munca eroică proletară”, bănuia poetul), Bacovia – precizează Constantin Călin – făcea atunci figură de *exponat*, perceput muzeal. Ulterior, redescoperit ca „uimitor existențialist”, făcând din existență o experiență scripturală, Bacovia a impus bacovianismul ca *modus vivendi*.

- *Continuare în pagina 17* -

NOI DESPRE NOI

ACEASTĂ EFIGIE CULTURALĂ A MUNICIPIULUI TECUCI

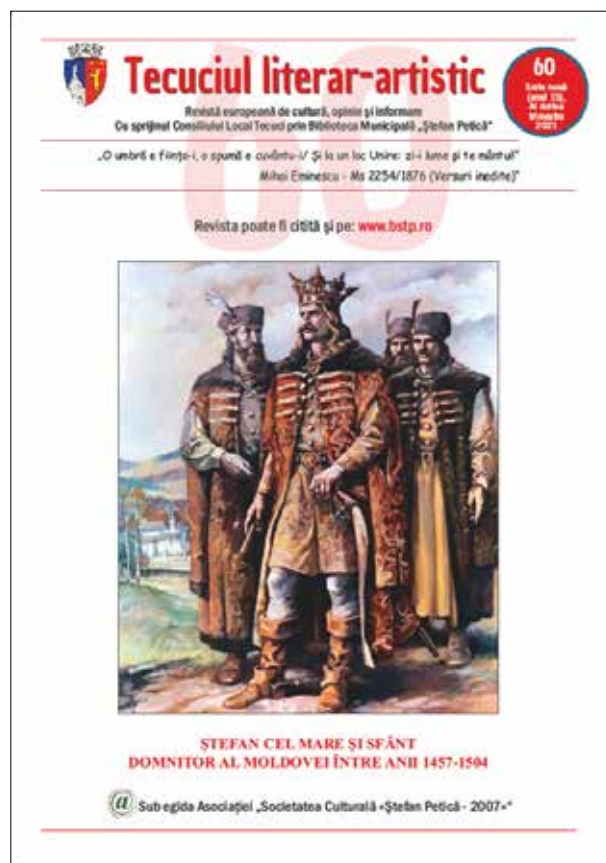
► Redacția

Cu întreaga încărcătură a unui „eveniment”, recentul număr, 60, al publicației „*Tecuciul literar-artistic*” a fost prezentat publicului, joi 1 iulie 2021, în ospitaliera Sală a Protoieriei din Tecuci. Aici au fost prezenți parte dintre autorii din Tecuci și din țară ai materialelor publicate (recenzii la noi apariții editoriale, interviuri, memorii, eseuri, impresii de călătorie, evenimente istorice și sociale cu ecouri în destinul României, creații literare diverse – poezie, proză, teatru, cronici plastice, comemorări, restituiri valorice spirituale etc.). Au onorat cu prezența doi dintre membrii Comisiei de cultură a Consiliului Local, reprezentanți ai școlilor, ai instituțiilor de cultură, ai bisericii, ai unor asociații care susțin constant activitățile culturale de real impact în comunitate.

Cea mai longevivă publicație de cultură din istoria orașului nostru, revista „*Tecuciul literar-artistic*” reunește în paginile ei tot ce a produs și produce mai valoros vatra noastră de cultură, statornică aici, la poalele Podișului Moldav, spre bucuria și mândria locuitorilor acestui străvechi ținut românesc.

Înființată acum 15 ani, într-un aprilie 2006, la inițiativa regretatului dr. C-tin Teodorescu și cu aportul unor veritabili intelectuali și oameni de cultură, „*Tecuciul cultural*” a apărut în ediții lunare (primele 11 numere). Având sprijinul dr. Petru Blaj, prin înființarea Editurii „Eleonora”, din anul 2007, revista și-a schimbat numele în „*Tecuciul literar-artistic*”.

Sub responsabilitatea redacțională a doamnei prof. Eleonora Stamate, publicația noastră cu un număr substanțial de pagini și cu o periodicitate trimestrială a intrat imediat în circuitul revuistic național și chiar internațional. Dovezi ale progreselor înregistrate de revistă sunt aprecierile inserate în numărul 60, rubricile dedicate în mass-media locală și națională, numeroasele premii și diplome obținute în ultimii ani de cei care scriu în paginile revistei.

Și acest număr dovedește a fi rămas fidel intențiilor inițiale, de a induce lectorilor o atmosferă relaxantă, de seriozitate, de dezbateri de profunzime, respect în limitele unui comportament specific actului de cultură, de toleranță, dar și de spirit critic. Este evidentă dorința de a reactiva unele valori creative, condamnate la uitare, redescoperirea spiritualității locale, regionale și naționale, promovarea tezaurului etnofolcloric autentic, redeșteptarea toncului sentiment de patriotism local, bine dozat și argumentat cu lucrări și nume celebre, validate de cultura națională. Sunt dezvoltate proiecte culturale generoase, alături de colaboratori remarcabili din țară, de peste Prut, din întreaga diaspora, o atenție specială acordându-se debutanților, generației tinere.

Cititorii au avut posibilitatea să identifice în acest număr articole de înaltă ținută spirituală,

interviuri din țară dar și din străinătate, pagini de poezie, eseuri, proză, cronici literare, evenimente culturale, vernisaje, pagini memorabile de istorie, religie, rubrica „Revista revistelor” (o imagine a presei literar-culturale), meridiane spirituale, debuturi literare la toate vârstele, traduceri, nelipsind desigur nici corespondențe culturale din Franța, Israel, Italia, America.

În intervențiile care au avut loc cu ocazia lansării acestui număr, cei prezenți au evocat momente ale începuturilor, situațiile mai dificile care amenințau continuitatea publicației și au venit cu propuneri pentru diversificarea domeniilor de abordare literar-artistică, o mai exigentă selecție a materialelor structurate pe tematici și categorii de literatură. Dincolo de dificultățile unor ani pandemici, cu regret s-a remarcat în ultima perioadă, lipsa de implicare în susținerea acestei reviste a unor scriitori locali cu notorietate pe care

ni i-am dori alături. Invităm la colaborări mai mulți reprezentanți ai intelectualității indiferent de vârstă (profesori, medici, juriști, ingineri chiar !) de la care comunitatea așteaptă mai mult, inclusiv prin îndemnul către tânăra generație spre cultură, spre valori spirituale superioare.

Cuprinsul numărului 60 al revistei, conținutul dens al materialelor publicate sub semnături ale unor autori bine cotați, calitatea și forma lor de prezentare, inclusiv partea ilustrativă, au confirmat traseul calitativ ascendent al publicației, fapt remarcat și consemnat de către participanții la această lansare. Reluăm și cu această ocazie mențiunea că revista editată la tipografia SC IRIMPEX SRL din Bârlad, într-un tiraj limitat de 100 de exemplare care se distribuie gratuit, apare trimestrial prin alocarea unui fond special anual de 8000 lei, aprobat de Consiliul Local și Primăria Municipiului Tecuci.

Bustul lui Ștefan cel Mare, Umbrărești

IN MEMORIAM

DAN MATEESCU – ÎNTRE TRADIȚIE ȘI MODERNITATE

► Corneliu STOICA

Vestea că sculptorul Dan Mateescu s-a stins din viață, dată prin telefon în dimineața zilei de 9 iulie de prietenii mei din Tecuci, Ștefan Andronache și Ștefan Buțurcă, m-a întristat profund. Îl știam un bărbat cu o constituție fizică robustă, născut parcă pentru a mânui dalta și ciocanul, pentru a îmbrățișa și practica meseria pe care Constantin Brâncuși o considera ca fiind cea mai grea.

De câte ori m-am aflat la Tecuci i-am admirat întotdeauna busturile celor zece personalități amplasate în Parcul „Alexandru Ioan Cuza” (Costache Conachi, Alexandru Papadopol-Calimah, Ion Petrovici, Iorgu Iordan, Ștefan petică, Hortensia Papadat-Bengescu, Mihail Manoilescu, Mihai Berza, Constantin Narly, Ilie Matei), ale scriitorilor Calistrat Hogaș și Natalia Negru, folcloristului Tudor Pamfile, Doamnei Elena Cuza, colecționarului Mihai Dimitriu, fostului primar Teodor Cincu, donatorul clădirii Muzeului de Istorie care îi poartă din 2014 numele, sau Statuia Cercetașului, operă în bronz reconstituită de artist în 1996 după fotografiile ale celei originale, executată de A. Constantinescu în 1926, dezvelită în prezența prințului Carol al II-lea și dată jos de pe soclu și topită de autoritățile comuniste în 1959. După cum i-am admirat și prețuit și celelalte lucrări de artă monumentală decorativă realizate din metal, de o cu totul altă factură stilistică.

Dar Dan Mateescu și-a lăsat rodul artistic al talentului, fanteziei și muncii sale nu numai în Tecuci, orașul în care s-a stabilit în 1973 după absolvirea Facultății de Arte Plastice din Iași, ci și în alte multe spații publice din localități din județul nostru, din țară și din Republica Moldova: Buciumeni, Țepu, Movileni, Umbrărești, Munteni, Liești, Ivești, Poiana, Smulți, Stănișești (Bacău), București, Cernavodă, Podu Dâmboviței (Argeș), Oravița (Călărași), Roșu (Cahul) etc.

Cu acribia și dăruirea cu care a modelat chipul unor mari personalități ale istoriei, literaturii, științei și tehnicii din România, s-a aplecat Dan Mateescu și asupra statuarei de interior, realizând din lemn sau din combinații ale acestuia cu metalul lucrări care, de-a lungul timpului, în expoziții personale și

colective, au încântat și au înălțat spiritual mii de iubitori ai frumosului, unele dintre ele înnobilând astăzi colecții ale muzeelor de artă.

Sculpturile din această categorie sunt axate pe generoasa temă a maternității, evocă voievozi și domnițe din istoria Moldovei, dezvoltă aproape obsesiv motivul „scării”, al „ferestrei” sau își au sorginea în tehnologia populară și în diferite obiecte cu caracter etnografic. Nota lor vădit simbolică și metaforică este evidentă. Stăpân pe tehnica ciopliirii în lemn, material pe care l-a preferat pentru căldura lui, artistul înscrie în spațiu forme și volume de o mare simplitate, cu o încărcătură semantică relevantă. Tăietura lui Dan Mateescu nu este sofisticată, ea se apropie de cea a meșterilor populari, numai că artistul știe să folosească și câștigurile artei și tehnologiilor moderne. Știe să folosească, de asemenea, calitățile și imperfecțiunile masei lemnului pentru a obține anumite efecte vizuale, pentru înlăturarea

monotoniei și dinamizarea discursului plastic. Sculpturile sale se caracterizează printr-un echilibrat simț al ritmurilor, prin dezvoltarea lor în desfășurări spațiale expresive, care să permită privitorilor receptarea conținutului ideatic și a sentimentelor de care artistul a fost animat.

Apelând la geometrizare și stilizare, la perforarea după un calcul aproape matematic a trunchiului sau, dimpotrivă, la implantarea în acesta a unor accesorii, Dan Mateescu realizează o sculptură sensibilă, coerentă, redusă la esențial, dovedindu-se un continuator în spirit modern al tradiției. Unele dintre lucrările sale din ciclul „Scara” sunt ecouri ale iconografiei religioase pe această temă, având semnificația purității și tăriei credinței, a treptelor urcate în drumul spre mântuire și îndumnezeire, a aspirației și setei omului de înălțare, de autodepășire, a eforturilor sale de a sparge barierele care limitează cunoașterea umană. Alte lucrări își au geneza în unele elemente de cultură materială întâlnite în gospodăria țărănească: raghila, căușul, râșnița, piatra de moară, roata, maiul etc. Chiar modul de sprijinire a lucrărilor pe trei picioare amintește de scaunele țărănești din jurul mesei rotunde tradiționale care i-a inspirat lui Brâncuși „Masa tăcerii” de la Târgu-Jiu, sau, rămânând în domeniul sacralului, am putea spune că fac aluzie la Trinitate. Formele și volumele înscrise de Dan Mateescu în

spațiu își pierd arhaicitatea și atributele obiectului utilitar, dobândind valențele artei autentice. Lemnul își păstrează căldura, plinurile și golurile sunt armonizate cu știință, echilibrat. Suprafețele în care loviturile dălții dau o anumită vibrație materiei alternează cu cele atent șlefuite. În unele variante artistul plantează în textura lucrării elemente metalice. Sculpturile rețin prin ritmul unduos, liniștit al formelor și volumelor, prin monumentalitatea lor, prin măiestria cu care sculptorul explorează virtuțile lemnului, dându-i o nouă viață.

Dan Mateescu și-a încheiat periplul terestru la 78 de ani. În Marea lui Trecere și-a făcut din artă rațiunea existenței sale pământești. A lăsat în urmă destule Semne aureolate de nimbul durabilității și dăinuirii la acțiunile factorilor distructivi ai timpului. Pentru municipiul Tecuci, pentru Filiala Galați a U.A.P.R. și pentru cultura gălățeană și cea națională, plecarea lui la Tatăl Ceresc înseamnă o grea pierdere. Ne vor vorbi în continuare despre el, „în tăcerea lor rece”, cum îi plăcea să spună, cele peste 50 de lucrări de artă monumentală care populează spații publice din localitățile menționate mai sus, sculpturile de interior aflate în muzee și colecții private, precum și albumele de artă și dicționarele în care artistul este prezentat prin articole și reproduceri după creații ale sale

IN MEMORIAM DAN MATEESCU

Treceam pe lângă pădurea viselor mele, triluri gălăgioase se întreceau cât era pădurea de mare...

Intru și ce văd? Arborii agitați și ei, brațele lor îl căutau pe Dan. El, afundat printre conifere, cu zâmbetul lui cald, cu privirea iscoditoare părea să trăiască o libertate totală, dar se mira de copiii pădurii... Unde te-ai ascuns, Dane? Te-ai furișat în inima pădurii, n-auzi cum plânge lemnul, te caută... iar tu, cu modestia ta... rostești în gând cuvinte magice!

Căldura lemnului, cu viața lui, muzicalitatea pădurii ne cuceresc, dar, din păcate, Dan Mateescu, prietenul nostru, al tecucenilor, a plecat în lumea stelelor, în castelul îngerilor...

În viața sa pe pământ, a expus lucrări, nu pe sine... construcții spațiale... el a ținut să sugereze cu sensibilitatea lui o lume a frumosului, o viziune modernă, interioară cu acel simț al ritmului, o arhitectură a metaforelor care l-a însoțit toată viața.

Sculptorul nostru de excepție, sculptor al formelor ample, al monumentalului, a ridicat din lemn trepte spre infinit, descoperindu-l pe Iisus, în asprația lui spre Absolut... Așa a descoperit și a cultivat bucuria, urcând spre o lume mai bună, în care iubirea e supremă...

Spre infinit a deschis ferestre, a ridicat scări, chipuri și monumente... Monumentalul rămâne un zâmbet spre viitor, uneori ansamblul înșusi capătă o notă ușor fantastică...

Viața interioară a modelului i-a mângâiat sufletul și dalta... Dar timpul m-a răsfățat destul, mă apropiu de lumină și caut să părăsesc pădurea, prietena mea de vis, lemnul cu muzica lui își va plânge singurătatea. Copacii vor rămâne cu gândul la prietenul lor, Dan Mateescu, care își continuă drumul stelar...

- Adio, prietene drag! Dormi liniștit, pădurea te veghează, Domnul să te veșnicească!

Eleonora STAMATE

PROFIL

GEORGE BACOVIA, „POETUL-MULTIPLU”

- urmare din pagina 12 -

► Adrian Dinu RACHIERU

Această asumare totală a discursului l-a condus pe Marin Mincu spre o concluzie fermă, care a făcut carieră: cum eul poetic și obiectul poeziei se confundă, orgoliosul critic nota, în premieră, că eul bacovian se situează simultan în *existență* și *scriitură* (Mincu 2011: 145).

Recuperat, reinventat în anii '70 sub o stea în ascensiune, *noul Bacovia*, așezat în plin neomodernism, intră în conflict cu alte clișee ale exegezei, și ele debitoare exceselor (în sens invers). Expediat în patru pagini de N. Manolescu în *Istoria* (sa) *critică*, Bacovia este taxat drept un „geniu naiv”. Mare poet doar în volumul de debut, trăind acolo, cu simțuri exacerbate, la o intensitate lirică niciunde atinsă, inegal, monocord, căzând în autopastișă, eul bacovian n-ar fi capabil de tragism, străin fiind de luminile spiritului. Vladimir Streinu vedea în poezia bacoviană, confiscată de patologic, o „jelanie a fiziologiei”. Simplificarea limbajului, să recunoaștem, e reală, redundanța și stângăciile sunt și ele evidente, cultivând elementaritatea și banalitatea. E pusă sub semnul întrebării însăși inteligența artistică, în contrast cu alte opinii care văd în stenograful Bacovia „un model de tranziție” (cf. I.B. Lefter), firește, spre Postmodernism. Dar poate fi Bacovia, ne întrebăm, *un model*? Suportând toate etichetele, incomunicabil până la autism, conjugând *erosul* (golit de sentiment, făcând din iubită un obiect al decorului) cu „*vocația*” de *luptător social* („al doilea Bacovia” fiind convins că și-a realizat „profețiile politice”), insomniacul poet, dincolo de puseele encomiastice, își divulgă laconic, în serii/ rafale sinonimice, tristețea irepresibilă. E încercat de istovire, acuză neputința, invocă morbidețea, epuizarea, suferința; universul său halucinant e în destrămare. Rămâne singur și își „secretă” versurile, se instalează „în centrul poeziei mari” (recunoștea, în 1974, Marin Sorescu; vezi *Bacovianul Bacovia*). Cel ce descoperea, în 1916, *bacovianismul* își are, așadar, „simbolismul propriu” și lichidează „în fașă” o posibilă școală, asaltată de șirul imitatorilor. Indiscutabil, infernul bacovian este *individual*, trăit

paroxistic; iar pretinsul precursoriat e anulat din start. Oare un „geniu naiv” putea indica glorioasa cale pe care s-au avântat școlii postmoderniști? Pare ciudat dar fostul discipol macedonskian este rezultatul unui tenace efort de autoconstrucție. Protejat în copilărie, poetul s-a născut bătrân, împovărat; omul (de care avocatura „nu s-a prins”) era retras, blajin, un „mare sfios” (Z. Stancu). Încât, îmbrățișând „munca de visător” într-o lume „goală de vise”, însinguratul Bacovia, inimitabil, în pofida „curentului bacovian”, victimizând atâtea condeie, culege binemeritele favoruri ale posterității. *Bacovianismul* înseamnă o intensificare a senzațiilor, împinsă în insuportabil, o sensibilitate zdruncinată și agresată, o elementaritate care se susține prin rafinament, fără substrat metafizic, totuși. Universul său obsesional se încarcă de materialitate, ostilitatea lumii îl împinge spre solitudine. O grea mizantropie sigilează acest poet, care, totuși, nu face figură de erou tragic. Și care, considerându-se (e drept, mai spre sfârșitul vieții) „un fenomen din naștere”, ținea să ne avertizeze într-un interviu oferit învățătorului V.D. Manciuc (în 1931, recuperat abia în 1985, în revista *Ateneu*), că poeziile sale „doar aparent se prezintă ușoare”. Evident, necrezând în propria-i profeție: „De-acum pe cărți voi adormi uitat/ Pierdut într-o provincie pustie”. O „derută cronologică” (Ungureanu 2019: 468) e ușor de identificat în rândul exegeților. Ion Caraion, de pildă, părea convins că Bacovia, abia

ieșit din „crisalida celor patru clase gimnaziale”, era deja stabilizat.

Este, însă, de ordinul evidenței că poezia lui Bacovia s-a alimentat din sfera trăitului, fiind o nemiloasă autoscopie. Constantin Călin observa că „spațiul literar coincide, la Bacovia, în numeroase puncte, cu spațiul băcăuan” (Călin 1999: 56). Totuși, legat de realitatea exterioară, poetul – transcriind o agonie – o desfigurează, se ocupă de „topografia non-locurilor”, într-o regresivitate (orașul, casa, odaia-cavou) care anunță, sub semnul lichefierii, *deteritorializarea literară*, o idee care, promitea Cornel Ungureanu, „trebuie amănuțită” (Ungureanu 2019: 470) Natură maladivă, Bacovia rățăcește în decor funebru (cadru ce l-ar fi înspăimântat pe Alecsandri) și propune o *lirică de atmosferă*, conectată la tensiunile unei existențe nevrozate. S-a observat amestecul de influențe revărsate în câmpul bacovian, refuzându-se ipoteza etanșeității discursului simbolist. Într-o carte de orientare semiotică, fără ecou, din păcate, Alexandra Indrieș¹⁾ pornea tot de la „categoria trăitului” (Indrieș 1984: 238), invocând în sprijin „temperamentul existențial” al poetului și constatând că universul monoton, inevitabil restrâns al anonimului/ empiricului Vasiliu devine o bogată *noosferă* polifonică. De fapt, „palpând” poeziile într-o lungă intimitate, cum mărturisea, exegeta, încercând a pătrunde în noosfera bacoviană ne oferă „câteva indicii” și descoperă, sub „răceala limbajului științific”, un Bacovia afin, *multiplu*, opera sa fiind un „teren de coliziune” între diferite școli și curente literare (Indrieș 1984: 8). Atât *noosfera* (ca suprasemn) cât și *regia textului* îi prilejuiesc o demonstrație strânsă, conchizând că ar fi vorba de „trei scriituri” (Indrieș 1984: 8). La relația complexă cu codul simbolist, fie și „ruinat” (cf. M. Scarlat), asigurând circularitatea și cu cea expresionistă (provocând rupturile), Alexandra Indrieș adaugă, așadar, *scriitura socialistă*. În *poetul-multiplu*, cum fericit zicea, se confruntă trei scriituri: simbolistă, expresionistă și socialistă. Numind aceste alternative, crescând din trunchiul liric al plâpândului Bacovia, exegeta oferea o demonstrație de virtuozitate: alternativele nu sunt inventate, ci redescoperite. Fiindcă, într-un interviu (v. *Veac nou*, 1946), Eugen Jebeleanu îl considera „un cântăreț al poporului”; iar Bacovia însuși recunoștea franc: „seismele sociale nu m-au lăsat niciodată indiferent”. E drept, vorbind despre seismele sociale pacifistul poet avea în vedere războiul nu demult încheiat. Acuzând „presiunea” mediului burghez, frecventând unele reviste din epoca socialismului sentimental, putem spune că pentru Bacovia socialul ar fi „parte constitutivă din

destinul poetic” (Indrieș 1984: 121). Chiar cu unele „premoniții socialiste”, „filosoful proletar”, deși „nesprinton la grai” (cf. Vasile Netea), dovedindu-se, în interviul-reportaj semnat de Cicerone Theodorescu (v. *Flacăra*, nr. 21/1956), „foarte politic”, interesat de problemele actualității, în pofida răspunsurilor disparate (Chiscop 2016:101). Dacă în 1946 va fi sărbătorit cu fast, în presă și la Ministerul Artelor, în prezența lui Octav Livezeanu, ministrul oferindu-i, ca sinecură, un post de consilier, un an mai târziu, în ultima sa prezență la Bacău, la Palatul Mărăști (iulie 1947), poetul – la acest „popas înălțător” – mulțumea unui „guvern recunoscător”, forțând antiteza trecut-viitor. Va urma, însă, după acest „triumf de înaltă calitate”, o epocă „strivitoare”, nota ocrotitoarea Agatha în volumul *Viața poetului* (1972). Și abia în 1956, după ce, prin Decret de Stat (1 ianuarie) primise o pensie de onoare, „la adăpost” de umilințele din timpul regimurilor apuse, cum scria în *Gazeta literară* (v. *Răsplătire generoasă*, nr. 43/1956), după ce îi apărusese volumul *Poezii*, prefațat de Eugen Jebeleanu, va avea „o ultimă intervenție publică” (Chiscop 2016: 70), salutând forumul scriitoricesc la care n-a putut fi prezent (18-23 iunie), evidențiind „o mare înflorire de talente” și pledând pentru o literatură „pusă în slujba creării socialismului” (text recuperat de Liviu Chiscop, în 1999). Istovit, Bacovia recunoștea că laudele priveau travaliul său liric, poetizând „munca eroică proletară” și setea de viitor („O, vino odată, măreț viitor”, clama în *Poemă finală*, din 1918), încurajând literatura socialistă ca literatură a speranței (Indrieș 1984: 8). *Tema proletară* (ca voce colectivă personalizată) răzbătea încă din 1912, când într-o primă versiune, poetul scria: „eu prevăd poema-n flăcări a revoltei viitoare” (v. *Poemă în oglindă*). Citit ca o profeție politică, versul se va metamorfoza, devenind „poema roză a iubirii viitoare”. Dar visul de viitor, menționa apăsător Alexandra Indrieș, era „o convingere, nu o reverie” (Indrieș 1984: 237); și, de fapt, Bacovia este „contrariul unui evazionist” (Indrieș 1984: 34).

Comentând volumul Agathe Grigorescu-Bacovia (*Bacovia. Viața poetului*, EPL, 1962), Monica Lovinescu denunța tocmai această „posteritate abuzivă”, așezând poezia bacoviană „sub unicul semn al revoltei sociale”, pliată tezelor de propagandă. Imaginea unui socialist „bolșevizat”, prevestind noua lume, recunoscut abia „odată cu instaurarea regimului democratic”, cum ne anunța, cu fermitate, un Ilie Grimberg, a bântuit clișeistic, reducându-l (fals) „la o singură atitudine” (Călin 2017: 496). Or, Bacovia a fost un „revoltat veleitar” (M. Lovinescu 2014: 228), „devorat de tăcere”

(Dimitriu 1998: 158), de o „minus-vitalitate notorie” (cf. Pompiliu Constantinescu) și de o sensibilitate maladivă, trăindu-și infernul personal, exploatat liric printr-o problematică repetitivă, apăsătoare, macerantă. Chiar suspectat, se știe, de „mistificație literară”, identificându-se cu „poza”, împinsă în indinstincție. Oricum, acest „existențial marginal”, cum l-a văzut Mihai Cimpoi, nu poate fi redus la un numitor comun (Scarlat 1987: 5). Și nu poate fi înțeles în afara târgului băcăoan, cum scria, într-o primă exegeză (1958), Svetlana Paleologu Matta^{*)} *fenomenul Bacovia* intrând, ca „pictor” al răului modern, în „contemporaneitate cu Occidentul” (Paleologu Matta 2012: 122).

Dar pentru Bacovia existența într-un „veac suspect” însemna *retragere*, nicidecum *implicare*, cum lăsa să se înțeleagă Eugen Jebeleanu și însuși poetul, construind – în interviul din *Veac Nou* – o biografie aproape militantă. Povara clipei, trăită exasperant de poetul amenințat de singurătate și pustiu, se încarcă de anxietate: „mă speriam că exist” – va spune cel robit de obsesii, pătruns de tragismul sincerității. Încercat de gânduri sumbre („chemări de dispariție mă sorb”), Bacovia circulă într-o toamnă eternă. De o deconcertantă sinceritate, solitar, privit cu mefiență („...tuturor/ Păream suspect”, citim într-un prematur epitaf), pare o natură hărăzită spleenului. Fără a stăruia asupra corespondențelor temperamentale răsfrânte creativ (ispitind, poate, pe comparatiști), vom nota concluziv că Bacovia refuză înserierile. El rămâne *unicul poet bacovian* (proprietarul unei lumi: lumea bacoviană), culegând, pe merit, favorurile posterității. Totuși, fără a fi iscat o mare bătaie literară (precum Arghezi), Bacovia, ajuns *poet paradigmatic*, nu va fi scutit de seismele receptării; fiindcă, suntem avertizați (Călin 2017: 49), „nimeni nu rămâne fixat în zenit”.

NOTE:

^{*)} Alexandra Indrieș este pseudonimul literar al Gloriei Barna (1936-1993), trecută prin Școala de literatură (1953-1954) și detenție (în „lotul Goma”), prozatorul Goma „folosind-o” în *Justa*. S-a căsătorit, în 1959, cu Andreas A. Lillin, trăind în umbra eruditului germanist, mișcându-se în cercul bătrânilor iluștri ai Timișoarei, alcătuind un „cuplu hiperintelectual” (v. Cornel Ungureanu, *Literatura Banatului*, Editura Brumar, 2015, p. 319). Cu „voință intelectuală în expansiune”, fosta rebelă a devenit o rafinată semioticiană și prozatoare, căzută, nedrept, în uitare.

^{**)} Rod al unei teze de doctorat, susținut în 1955, volumul *Existence poétique de Bacovia* (Edition P.G. Keller, Winterthur) era semnalat de Constantin Călin în *România literară* (nr. 38/1971), deși E. Papu își revendica „statutul de prim vestitor” (Olaru-Nenati 2013: 14).

Călin (1999): Constantin Călin, *Dosarul Bacovia*, I, *Eseuri despre om și epocă*, Editura Agora, Bacău.

Călin (2004): Constantin Călin, *Dosarul Bacovia*, II, *O descriere a operei*, Editura Agora, Bacău.

Călin (2017): Constantin Călin, *Dosarul Bacovia*, III, *Triumful unui „marginal”*, Editura Babel, Bacău.

Călin (2019): Constantin Călin: „Sunt doar un punct în bibliografia lui Bacovia”, în Rodica Lăzărescu, *Sub semnul confesiunii*, Editura Semne, București.

Cimpoi (2005): Mihai Cimpoi, *Secolul Bacovia*, Editura *Ideea Europeană*, București.

Chiscop (2016): Liviu Chiscop, *Prozatorul Bacovia*, Editura *Babel*, Bacău.

Dimitriu (1998): Daniel Dimitriu, *Bacovia după Bacovia*, Editura *Junimea*, Iași.

Indrieș (1984): Alexandra Indrieș, *Alternative bacoviene*, Editura *Minerva*, București.

Manolescu (2008): Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura *Paralela 45*, Pitești.

Mincu (2011): Marin Mincu, *Polemos: duelul cu/ în idei*, ediție îngrijită, prefață, note și comentarii de Bogdan Crețu, Editura *Compania*, București.

Paleologu Matta (2012): Svetlana Paleologu Matta, *Existența poetică a lui Bacovia*, Traducere în limba română, studiu introductiv, interviu, medalion biobibliografic, anexe și îngrijire ediție: Lucia Olaru Nenati, Editura *Ateneul Scriitorilor*, Bacău.

Scarlat (1987): Mircea Scarlat, *George Bacovia* (nuanțări), Editura *Cartea Românească*, București.

Ungureanu (2019): Cornel Ungureanu, *Bacovia: ofertele subteranei*, în *O istorie secretă a literaturii române*, ediția a III-a, Editura *Tracus Arte*, București.

Aspirație, ciclul Scara

IN MEMORIAM DAN MATEESCU

MOARTEA – UN CEASORNIC CARE NE MĂSOARĂ DESTRĂMAREA

► Tase DĂNĂILĂ

Încerc să aduc în memoria noastră vinovată de uitare, în câteva linii, viața și opera unui artist veritabil și OM în plinătatea de înțeles al cuvântului, a artistului plastic **Dan Mateescu**. Grăbitul timp pe care îl trăim l-a proiectat dincolo de pasagera viață pământeană, iar acest Dincolo se numește veșnicie. Din stufărișul atâtor amintiri, încerc să-i schițez portretul și mă tem că, oricât de potrivite ar părea cuvintele și oricât de meșteșugit ar cădea în pagină, nu voi avea vigoarea să-l portretizez pentru a-i reda imaginea cât mai aproape de așa cum a fost.

Gânduri pleacă și vin fără ostentare. Pe ecranul memoriei rulează crâmpie disparate. Din ce să-l încheg? Din ce să-l adun? La ce să mă opresc?

Kronos, acest devorator care roade la rădăcina vieții noastre mă face să rostesc, mai ales, când e vorba de un artist ca Dan Mateescu, cuvintele unui înțelept: *Orice moarte, e prea mult.*

Omul Dan Mateescu, sculptor de aleasă simțire, îndrăgostit cu fanatism de frumos, de clarități artistice cu un frison metafizic care-i dădea febrilitate și liniște cerebrală, optimist totdeauna sintetiza osmoză de reale însușiri artistice și umane.

Dan Mateescu a fost un artist pur și un om pur în înțelesul deplin al cuvântului. El nu a sculptat doar forme, el a sculptat și idei. Când pleacă un artist de dimensiunea sa din lumea pământeană, nu doar familia și prietenii săi rămân în pierdere, ci întreaga comunitate este în pierdere. Pentru că el, artistul Dan Mateescu, nu a trăit doar pentru sine,

ci pentru întreaga comunitate. Prin arta sa, el a umanizat lumea care i-a înțeles și sorbit mesajul.

Viața unui sculptor, și în genere viața unui artist, nu e ușoară. Viața unui artist e jertfă, e chin, dar ce frumos chin asumat cu toată ființa!

Priviți alea celebrităților, cărora Dan Mateescu le-a eternizat chipul.

Puține localități au primit binecuvântarea divină de a avea un asemenea artist care să le aducă aminte că pe aceste locuri au trăit oameni nu doar pentru ei, ci pentru a îmblânzi lumea prin artă.

Și nu doar tecucenii au sorbit din diluția sa artistică, ci multe alte localități în care a lăsat spre veșnică trebuință a spiritului arta sa.

Iveștiul, prin eternizarea chipului mării scriitoarei Hortensia Papadag Bengescu, Movilenii, cu mândria națională

a chipului lui Alexei Mateevici, Sucevenii, și câte alte împliniri artistice pentru care spațiul nu îmi îngăduie o expunere mai dezvoltată.

Dan Mateescu, omul care a primit acest DAR DIVIN, a urcat la ceruri lăsând pe pământul pe care l-a călcat, înmulțit acest DAR. El rămâne încorporat în opera sa și odată cu el rămâne încorporată și parte din sufletul său. Pentru că el în fiecare creație a lăsat o parte din sufletul său. Se știe, artistul moare câte puțin prin tot ceea ce face.

Primește-l Doamne și deschide porțile Raiului să intre cel pe care l-ai făcut cetățean al Cerului pentru a-ți aduce ofrandă talantul înmulțit ce i-ai dat la prima gură de aer.

Și, rămâi cetățean de onoare nu doar al pământului, ci și al Cerului.

IN MEMORIAM

ÎNCĂ UN ARTIST A PLECAT SĂ EXPUNĂ ÎN GALERIA ÎNGERILOR DAN MATEESCU

► Stan M. ANDREI

Din 9 iulie 2021, nu numai Tecuciul este în doliu. Orașul în care a trăit și pe care l-a slujit cum a știut mai bine. Ci și Moineștiul, orașul în care s-a născut, a copilărit și a deprins uneltele muncii intelectuale. Dar și Lieștiul. Cum să nu, când această comună îi datorează mult. Prima treime din partea activă a vieții, când elanul tineresc este pătruns de înflăcărare creatoare și dăruire necondiționată, o parcurge în Liești, lăsând nemuritoare urme: de artist, de pedagog și de om.

Uneori, mărturisesc acea satisfacție profesională, consecință firească a muncii de profesor și întărită de caracterul său dolid de generozitate și iubire față de copii. Îi râdea sufletul când elevii săi, de la cercul de arte plastice, fac progrese, că încep să simtă culoarea, că structurează elementele artistice într-o compoziție, că iau premii la diferite concursuri, că participă la expoziții județene ori naționale. Și deja trecea imediat la faza marilor proiecte cu acești copii de țărani.

Alteori, se mârșea pentru că nu este lăsat în pace de cei de la primărie (primar, secretar adjunct cu propaganda), care „mă obligă, că-i sarcină de partid, să fac și să scriu tot felul de lozinci și de rahaturi, în termene scurte; și-mi fură în felul ăsta timpul de lucru cu elevii. Uite-așa mă supăr, proiectele mele trebuie să le urc în pod pentru un timp, apoi îmi cer rezultate; de unde le mai vrei, tovarășe primar?”

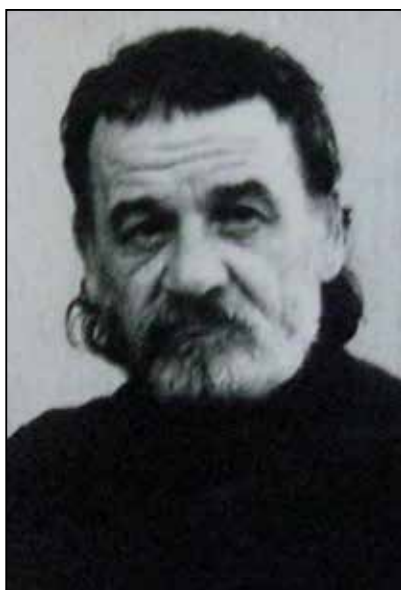
Îi spuneam adeseori că viața își urmează cam repede cursul și trebuie să o încercăm într-un anume fel, fiecare cu rodul harului său. Tu

trebuie să înfigi câte-o sculptură prin locurile care o cerșesc. Nu întoarce spatele timpului, mergi în pas și de mână cu el și-ai să vezi, „nu ți-a păr rău”, vorba lui Ion Creangă. Mă privea înțelegător și-mi răspundea cu tonu-i grav: „ai dreptate, dar... e o mare piedică undeva.”

O parte din piedică era funcția de director al Casei Pionierilor și Șoimilor Patriei din Liești. „E ceva băgat pe gât și mă irită, nu-mi convine.” Însă, atât de mult s-a implicat în activitatea proprie și în cea de conducere încât numele său a estompat instituția. „Te duci la Mateescu!” circula îndemnul în rândul părinților pentru copiii cu aptitudini, indiferent dacă îi trimiteau la cercul de artă plastică,

cel de aero-modele, de carting sau de croitorie. Și copiii îl iubeau pentru că simțeau dragostea pedagogului revărsată potop asupra lor.

Fiind o fire saturată de sensibilitate, a vibrat la orice fărâmă de frumusețe, la orișicare accent de suferință, la toate dinamizările forțate, la toate desfășurările expresivității în natura spontană și în natura umană. A cules impresiile, a făcut prelucrarea lor și nu s-a oprit. Artistul din el trecea la treapta următoare: esențializarea oricărui aspect, fapt, semn, linie din fibră sau cicatrice a unui lemn și ajungerea la concepte artistice pe care le-a materializat în lucrări proprii, cu un anume conținut de idei și cu o putere de transmitere a mesajului ori a sentimentelor pe care le-a trăit artistul pe tot timpul demersului său plastic. A găsit viața ca un joc de plinuri și goluri, de forme și volume. A încercat o geometrizare a

lor care să realizeze armonia preferată de omul privitor. Și, mai ales, a indus apropiatilor acea înțelepciune de a se apropia de lucrurile din jur, fie ele simple obiecte de utilitate gospodărească sau elemente de artă arhaică, de multe ori plasticitatea acestora scăpând ochiului neformat. Născut și crescut la munte și lângă calea ferată, a simțit fascinația pădurii și a drumului de fier. De aceea, și la Tecuci, atelierul și căsuța sunt tot într-un loc cu multă vegetație lemnoasă și lângă șinele căii ferate. De ce? Pentru că (propria mărturisire) „inepuizabilul mister al pădurii a trezit în mine un sentiment nestăpânit de a o interpreta într-un mod foarte variat. Atunci când ne oprim asupra sculpturii în lemn ne apare în minte pădurea, care justifică – din punct de vedere creator – lungile rătăcirii prin ademenitoarele ei hățșuri. (...) Ca simbol al vieții, copacul poate fi considerat o legătură între pământul în care își înfige rădăcinile și bolta cerească pe care o atinge cu creștetul. Sculptura în lemn, opera de artă creată, prelungește viața copacului.”

Mai cu-o supărare, mai cu-o bucurie, mai cu-o șarjă de bancuri, a mers la țintă și a dăruit Lieștiului o lucrare statuară, „Statuia luptătorului dac”, așezată în fața instituției de al cărei destin s-a îngrijit 18 ani, un bust, „Anghel Saligny”, supraveghind intrarea în Biblioteca „Anghel Saligny” din Liești și trei lucrări în colecție particulară, „Maternitate”, „Scară” și „Răstignitul”. Dar cel mai mult a dăruit din energia sa, din bunătatea și din dragostea față de oameni, mai ales față de copii, cultivându-le acestora simțul artistic și cultul pentru frumos. Iar de ochiul său, de mâna sa, de sufletul său ne-am folosit și s-au folosit toți cei care doreau o așezare a unei expoziții ori a unui panou pentru pavoazare după exigențele profesionistului, sau o confirmare a realizărilor artistice ale unor copii sau colegi. A fost mereu lângă cel care i-a cerut ajutorul. Numai și numai grație curățeniei sale sufletești și a setei sale de frumusețe.

Prin sistemul său de cunoștințe și învățături, făcut public în mod discret în cadrul unor șuete prietenești, ca și prin unele dintre lucrările din ciclul „Scara”, Dan Mateescu și-a prezentat concepția privind „semnificația purității și tăriei credinței, a treptelor urcate în drumul spre mântuire și îndumnezeire, a aspirației și setei omului de înălțare, de autodepășire, a eforturilor sale de a sparge barierele care limitează cunoașterea umană.” (Corneliu Stoica).

Apreciat pe timpul vieții de Valentin Ciucă, Dan Grigorescu, Cristina Angelescu, Traian Nicola, Corneliu Stoica, D. N. Zaharia, Marcel Mureșan, Ștefan Andronache, Aurel Leon, Marin Mihalache, Mariana Tomozei Cocoș, Lucia Gologan și de mulți alții prin cronici favorabile asupra artei sale plastice, **Dan Mateescu** rămâne în conștiința iubitorilor de frumos din Liești ca un punct de reper în istoria locului și o valoare umană, icoană pentru generații și generații. Dar și a iubitorilor de frumos din întreaga țară datorită expozițiilor personale organizate în Tecuci, Suceava, București, Galați, a expozițiilor colective din orașele Galați, Tecuci, Focșani, Bacău, Chișinău, București, precum și a aparițiilor în revistele „Flacăra”, „Ateneu”, „România Liberă”, „Luceafărul”, „Cronica”, „Arta”, „Viața nouă”, „Flacăra Iașului”, „Observator T”, „Timpul” etc.

Fie ca scările cioplite în lemn eternității să-i ajute în a atinge raiul!

Bustul Elenei Cuza

LA ANIVERSARE

„TECUCIUL LITERAR ȘI ARTISTIC” – VIVAT, CRESCAT, FLOREAT!

► Livia CIUPERCĂ

Aceasta este urarea pe care, la unison, o rostim, toți cei care cunosc și prețuiesc revista „Tecuciul literar și artistic”, înveșmântată, astăzi, în haină sărbătorească, prin dubla ei aniversare: Cincisprezece ani, neîntreruși, de editare întru slava Scrisului Românesc, 15 ani „de aventuri în sclavia scrisului” (Adrian Racaru) – prin cele 60 de numere ale revistei, adevărate „flori” care ne mângâie ochiul, întru binecuvântarea condeielor care au sfințit și sfințesc scrisul românesc.

Revista apare sub egida Asociației „Societatea Culturală Ștefan Petică-2007”, răspunzător de partea financiară fiind Consiliul Local Tecuci, dar inima și sufletul generos al existenței acestei reviste este Doamna Eleonora Stamate, ea însăși scriitor, inimă generoasă, un mare și statornic iubitor de cultură.

„Vivat, crescat, floreat”! Să trăiască, să sporească, să înflorească! – ne îndeamnă, pe drept cuvânt, un cunoscut critic literar, Adrian Dinu Rachieru.

Sunt urări sincere, binemeritate.

În tot ținutul de la Dunărea de Jos, „Tecuciul literar și artistic” este revista care promovează libertatea „de spirit, de apreciere, de imaginație” (Petre Sachi).

Cu adevărat o „revistă europeană de cultură, opinie și informare”; „neatinsă de niciun virus”, o „mare izbândă culturală a intelectualității tecucene” (Dan Movileanu).

Și nu întâmplător, această prestigioasă publicație lunară, „zidită de oameni cu har” (Vasile Sevastre Ghican), cunoaște, așa cum se și cuvine, binecuvântarea și prețuirea Părintelui Protoiereu, Preot Gheorghe Joghui, pentru

toate semnăturile care „dăltuiesc, pe panoplia valorilor culturale ale orașului (Tecuci), călătoria bunului condeier”.

Lumina acestei frumoase împliniri, prin dubla aniversare de astăzi 15 – 60, o datorează Orașul Tecuci, scrisul românesc din această parte a Țării, unei Doamne, ea însăși poet, o inimă care vibrează pentru promovarea valorilor culturii românești, „adevărată Femeie de Covurlui”, cum emoționant o numește dr. Ilie Zanfir. În adevăr, „...dintr-un apus de jar / te-am adunat... / păraii un vis, / ce mi-a colorat / atâtea anotimpuri...” (Eleonora Stamate).

E drept, munca redacțională desfășurată nu-i o poezie, dar e nevoie de simț artistic, pentru a purta pe umeri o așa povară. Binecuvântată povară!

„Admirabil om și scriitor” (Teodor Parapiru), distinsa doamnă Eleonora Stamate, „ambicioasă, plină de zel, cu sânge de amazoană și de cumpănire de Minervă” (Ion Manea), în postura de „Căpitan”, conlucrează, impecabil, de 15 ani, cu „Echipajul”, cu „Armatorii”, neuitând în această succintă enumerare, rolul important al Consiliului Local, precum și Biblioteca Municipală „Ștefan Petică” – cu al ei „ambient armonios” (Lucia Olaru Nenati).

Pentru aspectul ei grafic, bineînțeles, un rol aparține îl recunoaștem doamnei Alina Ionescu Cerei, deopotrivă, tehnoredactorilor, printre care, Bogdan Artene și tipografeii, IRIMPEX S.R.L. Bârlad.

La ceas aniversar, „Vivat, crescat, floreat”! Să trăiască, să sporească, să înflorească – această frumoasă și prestigioasă revistă!

ISTORIE LOCALĂ

MARI AMORURI LA GALAȚI

► Sorin LANGU

Iubirea este, probabil, subiectul cel mai prezent în operele scriitorilor. Vă propun o conexiune directă a Galațiului cu "amorul". Sunt cinci povești care, mai mult sau mai puțin, au atins tangențial Galațiul de săgeata lui Cupidon. Poveștile de amor sunt prezentate cronologic și cu o minimă bibliografie.

1778-1779: are loc o frumoasă poveste de dragoste între pseudocontesa Alexandrina Ghica și Conte de D'Antraigues, poveste care trece și prin Galați. **Louis de Launay, conte d'Antraigues (1753-1812), s-a născut într-o veche nobiliară din sudul Franței și a studiat la liceul Harcourt din Paris.** Unchiul tânărului d'Antraigues, **contele de Saint-Priest**, era ambasador la Constantinopol / Istanbul din 1768 și fusese chemat în capitala Franței în 1776. La întoarcerea în capitala otomană din august 1778, unchiul l-a luat în suita sa pe nepotul orfan, care profită de situație pentru a studia subiectul la fața locului timp de un an. Acum o cunoaște pe autointitulata contesă Ghica, de fapt fiica fostului domn Grigore Ghica, omorât de turci în 1777. După moartea domnului, familia este dusă la Istanbul, unde va fi cruțată dar va trăi în sărăcie. În scurt timp izbucnește o dragoste năvalnică între cei doi. În 1779, tânărul conte pleacă spre țară în suita ambasadorului suedez, ocazie cu care trece și prin Dobrogea otomană, ca și prin Moldova. Apoi el pleacă la Paris, iar domniței I se pierde urma (C.Gane, *Domnița Alexandrina Ghica și Contele D'Antraigues*, București, 1937, p.31-147, *Călători străini despre Țările Române, X, Partea I*, București, 2000, p.285-289).

1847: Vasile Alecsandri ajunge la Galați, după voiajul din Italia cu Elena Negri. Elena Negri, marea dragoste a poetului, sora lui Costache Negri, (s-au întâlnit în 1844 la Mânjina, și au petrecut multe clipe la moșia de la Blânci) suferea de o gravă boală de

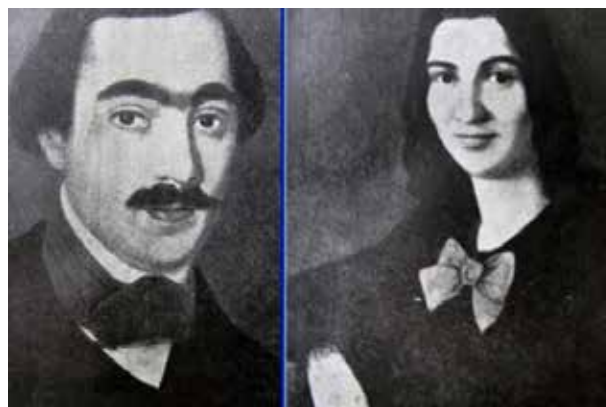
plămâni, așa că cei doi hotărăsc să meargă în Italia, la Palermo, unde locuia și Nicolae Bălcescu. Cei doi stau la Veneția două luni, apoi pleacă spre Palermo, dar la Napoli, Elenei i se înrăutățește starea. Cei decid să se întoarcă în țară. Pe drum, la Istanbul, Elena moare în brațele lui Alecsandri, și este îngropată în cimitirul unei biserici grecești din oraș

(Papastate, *V. Alecsandri și Elena Negri*, București, 1947, p.50-59).

Plecarea de la Galați e povestită de scriitor astfel: "la patru mă și aflam pe drumul Galaților. Dar la o poștă de Mânjina bag de seamă că mi-am uitat pașaportul în odaia lui Negri. Cruda dezamăgire, încurcătura grozavă. De îndată ce ajung la Galați la verișoara mea, trimit un om la Mânjina cu o scrisoare pentru Cucoana Zulnia după cinci ceasuri primesc pașaportul. Niciodată un petec de hârtie nu mi-a pricinuit mai mare plăcere, căci scăpasem de o ședere silnică de opt zile la Galați. În cursul zilei mă urc pe

Contele D'Antraigues

Vasile și Elena

corabia lui Steriadi. Acolo, mă întâlnesc cu A. Cuza și în tovarășia lui Vârnăv facem cu toții o primblare pe Dunăre. În sfârșit pe la oarele nouă seara mă

îmbarc pe "Baron Eihoff". Intrând în saloanele de clasa întâia, dau peste Prințesa Mavrogheni și fiica sa cu care petrec două ceasuri într-o convorbire foarte plăcută, juruindu-ne să ne sărim unui altuia în ajutor în caz de naufragiu pe Marea Neagră" Papastate, *op. cit.*, p.169).

La cinci ani de la moartea Elenei Negri, gândul lui Alecsandri era tot la iubita sa Ninița. Într-o scrisoare trimisă prietenului său Bălcescu, Alecsandri aminește: "Iubita noastră Elena Negri este înmormântată în ograda bisericii grecești din Pera. Mormântul ei este acoperit cu o lespede de marmură pe care este săpată următoarea inscripțiune: Elena Negri, Moldavia, 4 mai 1847. Când vei merge să vizitezi acel mormânt care cuprinde cea mai scumpă și cea mai bogată parte a vieții mele să depui câteva flori în amintirea mea". Ca epitaf al mării iubiri, Alecsandri a scris poezia „Steluța” (Papastate, *op. cit.*, p.110).

1844-1846: la Galați se sfârșește una din marile povești de dragoste ale Moldovei. Grigore Sturdza, fiul lui Mihail Sturdza, plecat la studii la Paris se îndrăgostește de o faimoasă scriitoare de atunci, contesa Dash, cu 16 ani mai în vârstă. "O adusese în Moldova făgăduindu-i că o va lua de soție și era foarte hotărât să se ție de cuvânt. Amorezații se stabilesc la Perieni, o moșie din împrejurimile leșului, aparținând mamei beizadelei. Când vodă a fost pus de fiu-său în cunoștința proiectelor sale matrimoniale, le-a întâmpinat cu un veto din cele mai categorice. Dar beizadeaua nu s-a lăsat învinsă și a început să ducă pe contesă pe la rudele sale, prezentând-o ca logodnica lui. Vodă se temea mai cu samă de o casătorie clandestină și, în unire cu mitropolitul, luase măsurile cele mai aspre pentru a împiedeca ca nu cumva vreun preot să celebreze cununia în ascuns.

Contesa Dash și Grigore Sturdza

Anne de Cisternes (1805-1872) s-a născut într-o familie nobilă franceză și s-a căsătorit la 16

ani cu vicontele de Saint-Mars, căpitan de cavalerie. Inițial, ea a publicat în ziare și reviste subiecte mondene, pentru ca în 1839 să debuteze ca scriitoare sub pseudonimul contesa Dash, beneficiind și de susținerea celebrilor colegi de breaslă Victor Hugo și Alexandre Dumas. De altfel, va constitui modelul pentru personajul Marie Michon din Cei trei mușchetari. (<https://www.viataromaneasca.eu/revista/2018/12/contesa-dash-si-scriitorii-romani/>)

Amanții și-au luat rămas bun unul de la altul, făgăduindu-și să se regăsască în Franța și beizadea Grigore, călare, înarmat până în dinți, a pus să se deschidă porțile ogrăzii și a năvălit ca o furtună asupra lanțului de sentinele care încunjura curtea. Nici una nu s-a gândit să-i ție piept, ci cu toții s-au grăbit să se deie înapoi, lăsând tânărului calea liberă. Contesa Dash, rămasă prizoniera oastei învingătoare, a fost înainte de toate poftită să ieie o masă substanțială, căreia s-a grăbit să-i facă cinste. Apoi i s-a pus la dispoziție o trăsură cu doisprezece cai de poștă și un ofițer, spre a fi dusă la Galați. Aici a găsit locul ei pe un vapor plătit până la Constantinopol, pe lângă o rîndială de bani permițându-i să-și urmeze în chip cuviincios călătoria până în Franța" (Radu Rosetti-Amintiri, Humanitas, 2017 p.175-179).

1914: Natalia Negru se naște la Buciumeni, Județul Tecuci în 1882. A urmat gimnaziul la Galați. În anul școlar 1895-1896 era elevă în clasa a III-a la

Dimitrie Anghel, Natalia Negru, cu fiica Corina, care va muri în 1916 de schija unui Zeppelin, Șt. O.Iosif

Institutul Philippide din Galați. Studiile liceale le face la Școala Centrală din București. În 1901 se înscrie la Facultatea de Litere și Filosofie, secția filosofie istorie, a Universității din București. Fiind cititoare la Biblioteca Fundației Universitare, îl cunoaște pe Ștefan Octavian Iosif, care era, pe atunci, custode al Bibliotecii. Se îndrăgostesc și se logodesc, romantic, cu două inele din fire de iarbă. În iulie 1904 Natalia Negru se căsătorește cu St. O. Iosif. Căsătoria civilă are loc la Galați, la 25 iulie. Căsătoria religioasă și petrecerea de nuntă au loc în același an, la Tecucel,

la 29 iulie. Slujba religioasă este săvârșită de bunicul matern al miresei, părintele Toma Dimitrescu. La nuntă participă Nicolae Iorga, Arthur Gorovei, Victor Ion Popa și Mihail Sadoveanu. Nunta a durat trei zile, o zi fiind rezervată vizitării mănăstirilor și unei petreceri pe malul Siretului. La 2 septembrie 1909 este înființată „Societatea Scriitorilor Români”. Natalia și St. O. Iosif fac parte dintre inițiatori și sunt membri fondatori, împreună cu Nicolae Iorga, Dimitrie Anghel și alții. În vara lui 1910 St. O. Iosif și Natalia Negru se separă.

Prin lunile aprilie-mai 1910 s-a produs ruptura definitivă dintre Iosif și Anghel. Natalia începe acțiunea de divorț față de Iosif la 11 noiembrie 1910, la Tribunalul Ilfov. Sentința este dată la 21 iunie 1911. Divorțul este pronunțat în favoarea soției reclamante. Natalia se căsătorește, la 3 noiembrie 1911, cu Dimitrie Anghel.

De ce? Nu știm. O ipoteză ar fi că Natalia se cam săturase de sărăcia lui Ștefan. Ștefan era frumos, talentat, apreciat, dar sărac! Anghel era bogat, bătrân și gelos. Iar comunitatea scriitorilor nu prea îl plăcea.

În jurul soților Anghel se creează o atmosferă tensionată. Datorită firii lui Anghel, căsătoria Nataliei cu el cunoștea frecvente certuri violente, de regulă provocate de gelozie. George Călinescu descrie astfel pe Dimitrie Anghel: „Cine privește fața lui Anghel înțelege aceste furori orientale: ochi migdalați, blânzi și fini, însă străvezii, exaltați, față inverosibil de prelungă, de hidalgo, greco-spaniolă ca fizionomiile fanatiche ale lui El Greco. El e de o gelozie arabă și la simpla impresie că o recenzentă n-a cruțat literatura nevestei aruncă furibund ocară, tot din lumea florilor <<vâzdoagă>>. Lovea femeia cu o floare. Oricâte vini s-ar pune în sarcina femeii, este vădit că fanaticul erotic ce furase soția prietenului fără apărare nu era un om comod. O ținea închisă cu cheia în casă, nu voia să meargă nicăieri, nici să primească pe nimeni; provoca lumea la duel”. (G.Călinescu, Istoria literaturii române de la origini și până în prezent, București, 1941, p.613)

După o ceartă prelungită, pornită de la un incident cu totul minor și lipsit de orice reală semnificație, în dimineața zilei de 27 octombrie 1914, Dimitrie Anghel, aflat într-o criză de gelozie extremă, se împușcă în piept, după ce trăsese un foc care a rănit-o pe Natalia. Drama are loc la Tecucele. Li se dă primul ajutor medical la Tecucele, apoi Dimitrie Anghel este dus la spital la Iași, unde este sub îngrijirea fratelui său, doctorul Paul Anghel. Dimitrie Anghel moare de septicemie, provocată de infectarea răni pe care singur și-o provocase. Data morții este 13 noiembrie 1914. Natalia este îngrijită și ea tot de dr. Paul Anghel,

care i-a extras glonțul. Participă la înmormântarea lui Dimitrie Anghel, la Iași. Se retrage la Tecuci, scrie și traduce în continuare, dar fără a participa active la viața mondenă. Moare în 1962 la Tecuci. (https://adevarul.ro/locale/galati/femeia-fatata-natalia-negru-stat-originea-mortii-doi-importanti-scriitori-romani-1_5268c3adc7b855ff56737cc0/index.html, https://adevarul.ro/locale/galati/galerie-fotopovesteatragicului-triunghi-amosor-istoria-literaturii-romane-St-oiosif--natalia-negru-dimitrie-anghel-1_511535be4b62ed5875ecd358/index.html)

Fotografia de nuntă

1926: Se finalizează la Galați o altă poveste de dragoste: se căsătoresc Gheorghe Gheorghiu cu Maria Alexe, fiica unui proprietar de fabrici de apă gazoasă a unei bodegi și a mai multe tarabe de dulciuri și delicatose. Evenimentul este immortalizat la celebrul fotograf Maksay. Căsătoria a durat circa cinci ani, răstimp în care s-au născut cele două fete ale lor: Vasilica (Lica) și Constantina (Tanța). Prima, născută în 15 martie 1928, avea să ajungă o cunoscută actriță de cinema, iar a doua a avut o carieră didactică. Relațiile dintre soții Gheorghiu aveau să se răcească din 1930, an în care Gheorghe a intrat în P.C.R. și a început să aibă probleme la muncă din cauza propagandei virulente pe care o făcea. A fost mutat disciplinar la Dej, însă soția a refuzat să-l urmeze, despărțirea fiind parafată cu acte din 1931. La scurt timp, Maria s-a recăsătorit cu un ofițer de jandarmi, împreună cu care a crescut fetele, în condiții destul de grele, căci după 1947 pierduseră toată averea, prin naționalizare, iar ofițerul fusese dat din afară din noua armată comunistă. Cioroianu, Cea mai frumoasă poveste, București, 1913, p.243-244, Gh.Apostol, Eu și Gh.Dej, București, 2010, p.9, Langu, Fațete, 2017, p.80, Pleșa, Caietele CNSAS, 7-8, 2011, p.311-342

Așadar, Galațiul nu a fost ocolit de marile povești de iubire: unele s-au consumat aici, altele au avut teminații prin zonă, cert este că zona noastră cosmopolită a inspirat multe iubiri de-a lungul timpului.

ISTORIE LITERARĂ

„LA VADURILE NISTRULUI“, UN DEZIDERAT EDITORIAL NEÎMPLINIT AL LUI TUDOR PAMFILE (II)

► Ștefan ANDRONACHE

(continuare din nr. 60, trim. II, 2021)

Din dorința de a contribui la reconstituirea cuprinsului volumului „La vadurile Nistrului“, pe care Tudor Pamfile nu l-a mai văzut publicat în timpul vieții, prezentăm alte povestiri ce ar fi putut fi incluse în această carte.

Creația „Elisei“ i-a fost inspirată de povestea vieții celui „mai vrednic băștinaș“ din ținutul Ismailului. Personajul principal, Elisei Donose, ajunsese un vestit hoț de cai căruia îi plăcea să aibă un comportament atipic față de semenii săi, adică cu oamenii adevărați încerca să fie „mai omenos ca oricare“, iar „cu tâlharii, mai tâlhar ca cel mai meșter“ dintre ei. Nimerindu-se, cu totul întâmplător, la ceremonialul de înmormântare al acestuia, care se stinsese din viață la venerabila vârstă de nouăzeci și doi de ani, și la care ținuse să participe „tot norodul“, nu numai din satul de baștină, Dolinei, ci și din „toate satele vecine“, naratorul află, de la unul din cei ce veniseră să-l conducă pe ultimul drum, câteva din faptele ce contribuiseră la sporirea faimei sale.

Fiind adeptul zicalei „cine nu știe să năzuiască la lucru străin, nu știe să apere și ce-i a<|> lui“, Elisei ataca cu propria-i ceată numai pe cei care aveau cai, în majoritatea cazurilor tot de furat. Trecea peste Prut sau Nistru, unde își vindea prada, și „se-ntorcea încărcat cu ruble pe care le împărțea nevoiașilor și pe la sfintele lăcașuri“.

Pentru că Hans Mair, locuitor al unei colonii nemțești din sudul Basarabiei, îl amenințase că-l va ucide dacă se va întâmpla să-i calce vreodată gospodăria, Elisei, dând frâu liber pasiunii sale, a încercat, într-o noapte, să-i fure și lui caii. Din păcate, el avea să fie prins. I s-a oferit chiar și un ospăț, după care, spre ziuă, i s-au legat mâinile și a fost așezat într-o „teleagă“ [căruță mică cu două roți, n.n.] la care fuseseră înhamăți chiar „caii negri“ căroro le pusese gând rău. În momentul când au ajuns cu el „la câmp, cu gândul să-lucidă și să-l îngroape“ și chiar i se pregătea groapa, Elisei, „umflându-și pieptul, a urlat ca un taur“, l-a „zvârlit cât acolo pe

neamț“ ducându-se, într-o fugă, cu atelajul acestuia spre Vadul Nistrului.

După ce a reușit să vândă caii și teleaga, la un iarmaroc din gubernia Podolia, el s-a întors acasă. „L-a poftit la masă pe Hanț“, după care „a răsturnat în pumnii“ musafirului păgubit „o grămadă mare de cărbovanți“ ce reprezentau „plata cailor“. Atunci, „neamțul a numărat banii și s-a arătat mulțumit“. Gestul său demonstrează faptul că el fura mai mult din pasiune și știa să-și „recompenseze“ păgubiții.¹⁸

După terminarea unei inspecții la o școală sătească din ținutul Sorocăi, cum mai rămăseseră „patru ceasuri până la trecerea trenului“, cei verificați, învățătorul Teodosie Furnică și Isaia Mazălu, s-au oferit să-i țină companie revizorului școlar venit de la Chișinău. Bineînțeles că, în fața unui pahar cu vin, s-au purtat discuții legate de școală sau despre felul cum s-au desfășurat lecțiile. Totodată, oaspetele a aflat câte ceva despre „**Revoluția de la Florești**“, adică despre evenimentul care avusese loc, în această localitate liniștită, doar cu un an în urmă.

Prin postul Crăciunului, comisarii din sat le-a cerut oamenilor să facă și ei „puțină revoluție“. Chiar dacă Isaia le-a spus acestora că n-au de ce să se revolte, pentru că, la Florești, „nu-s boeri“, ei au invocat „pricazul comisarului gubernial de la Moghilev“ în care se specifica: „Să se facă revoluție la ucitelul din Florești, c'acela crede la partidul burjuilor“.

Cum în ziua programată, învățătorul nu se afla în localitate, el fiind plecat la Soroca, „revoluționarii“ au mers la casa acestuia, i-au scos în curte toate lucrurile căroro le-a dat foc, după care, aceștia, au trecut la împărțitul animalelor din gospodărie. Poate că fără-de-legile lor ar fi continuat, dar, în ajunul Bobotezei, s-a întâmplat de au ajuns în sat „cinci flăcăiandri frumoși, smoliți, cu mustăcioarele subțiri și negre“, soldați români veniți tocmai de pe Argeș, pe care bătrânul Isaia i-a ospătat și i-a odihnit creștinește. Aceștia li s-au părut locuitorilor a fi „oameni buni; n-au cântit un cuvânt, n-au cerut

nimic". A doua zi, comisarii fiind informați de venirea militarilor, doreau să știe dacă aceștia vor părăsi localitatea. Cum au aflat că nu aveau de gând să mai plece, provocatorii „intraseră ca-n pământ”, ceea ce însemna că, cel puțin la Florești, „revoluția se isprăvisese”. În cele din urmă, moldovenii, bucuroși că au scăpat de răzmeriță, i-au adus învățătorului o parte din lucrurile împrăștiate.¹⁹

Alte lucrări generate de contactele strânse cu basarabienii sunt: „Delegațiile de la Epureni”, „Barba lui Ali”, „Șpion” sau „Jalba lui Alexei Ivanovici”.

Inspirată fiind tot de șederea sa pe pământul dintre Prut și Nistru, „minunata bucată”, intitulată „Delegațiile de la Epureni”, l-a impresionat până și pe scriitorul Mihail Sadoveanu care constata că, „în Tudor Pamfile, se desăvârșea un scriitor «al nostru», al pământului acestuia și al oamenilor acestui pământ”²⁰.

Delegațiile, despre care se vorbește în această creație literară, fuseseră alcătuite din „patruzeci și trei de oameni”, cu toții răzeși din ținutul Orheiului, dar împărțiți în două tabere adverse ce aveau, alături de ele, și un „storoj” [paznic, cuvânt rusesc], un „moșnegel grăsuț” ce „se socotea față aleasă, cinstită și nepărtinitoare”, adică un fel de mediator dispus să mijlocească „o împăcare între acești oameni” care au făcut atâta drum până la Chișinău pentru a-și spune oful lor Mitropolitului.

Prima dintre delegațiile venite din satul Epureni, formată din „paisprezece inși”, și-a desemnat un răzeș mai răsărit pentru a se face purtătorul ei de cuvânt. Acesta i s-a adresat „înalt Preosfințitului Stăpân” mărturisindu-i că, neavând preot la biserica lor, de la începutul verii trecute, întrucât slujitorul cel bătrân decedase, oamenii s-au gândit să-l aducă pe Vasile, fiul lui Neculai Andrieș, care terminase deja seminarul. Știind însă că tânărul nu putea fi sfințit, deoarece nu era însurat, s-au hotărât să meargă „în paisprezece părți ale lumii”, cutreierând satele ținutului pentru a le da de știre neamurilor ori cunoscuților lor, adică „oamenilor de frunte”, că sunt în cutarea unei fete de măritat care să accepte să devină și preoteasă. Numai că, atunci când s-au „înturnat”, la Epureni, ei au aflat că Vasile deja se însurase, lucru care i-a deranjat pentru că nu numai că s-au chinuit degeaba, dar s-au și făcut de râs față de cei pe care îi contactaseră. Ofensați de întorsătura lucrurilor, oamenii de mare probitate morală, obișnuiți să-și țină întotdeauna cuvântul dat, i-au spus Înalt Preasfințitului: „Cum rămâne cu obrazele noastre?...”

Cealaltă delegație, formată din alți „douăzeci și opt” de săteni, i-a mărturisit Mitropolitului Basarabiei că dezavuează demersurile nechibzuite ale consătenilor lor, precizând faptul că preotul Vasile nu le-a pretins niciodată să-l însoare. Înalt Preasfințitul,

care, cu doar o săptămână în urmă, îl hirotonise pe Vasile preot la Epureni, după ce a ascultat cu băgare de seamă păsurile, dar „nerămânând întru totul luminat”, le-a cerut celor două delegații un oarecare răgaz, în speranța că acestea vor reuși să cadă la împăcare, în caz contrar arătându-și disponibilitatea de a încerca să le tranșeze disputa după patruzeci de zile.

Tudor Pamfile, încă de la bun început, s-a străduit să facă povestirea cât mai atractivă, înșiruind o suită de obstacole pe care au trebuit să le surmonteze cele două delegații pentru a ajunge la vlădica în care își puseseră speranța că le va face dreptate. Totodată, partea cea mai interesantă, cea mai captivantă a acestei povestiri, este cea în care răzeșul desemnat de prima dintre delegații își deschide inima înaltei fețe bisericești, în monologul său plin de savoare având grijă să relateze ceea ce se întâmplase, anterior, la Epureni.²¹

„Jalba lui Alexei Ivanovici” este una dintre cele mai lungi, dar și mai incitante povestiri la care a trudit scriitorul, scopul său fiind acela de a încerca, pe cât posibil, să schimbe mentalitatea unora dintre basarabeni despre administrația românească, instaurată după 27 martie 1918, atunci când vechea provincie a consfințit a se uni definitiv cu Țara.

Naratorul este un funcționar al administrației ținutului Chișinău care a fost împuternicit de superiorii săi să dea o rezolvare plângerii unui cetățean rus, Alexei Ivanovici Medvedev, care se săturase „de asupririle și încălcările” românilor ce păreau să prolifereze în așezarea sa Grădina Nouă, pe care, însuși petentul, „o botezase Gradinofca”.

Cum era și firesc, „cinovnicul” s-a deplasat în localitate pentru a se informa cine este cetățeanul care se jeluisse, dar și pentru a avea discuții cu cei ce fuseseră învinuți că „asupresc norodul” și că nu dau seamă de faptele lor: jandarmul, primarul sau notarul. Bineînțeles că niciunul dintre aceștia nu auziseră de numele său. Întâmplarea a făcut însă ca, la Primărie, să găsească și câțiva bătrâni care, după ce s-au tot întrebat unii pe alții, au ajuns la concluzia că numai „flăcăul lui Ion meșteru”, după ce „făcuse moscălie în Cafcaz”, obișnuia să-și spună „Alexei Ivanovici Meșterov”, motiv pentru care tatăl său chiar „l-a pocnit odată”.

Mutat, după scurt timp, cu serviciul la Bârlad, în județul Tutova, funcționarul-narator are posibilitatea să descopere în „oborul cailor” un basarabean venit să-și vândă caii. Intrând în vorbă cu el, află că era chiar Ion Ursu din Grădina Nouă, adică tatăl lui Alexei Ivanovici, cel care redactase jalba. Acesta i-a spus despre fiul său: „A făcut greșeala aceea as' primăvară, da, acu, s-a mai potolit oleacă. Au sărit îndată oamenii cu gura și l-au înduplecat ... Cred eu, acum i-au venit chiar bine mințile la cap ...”.

Bucuros că l-a reîntâlnit și că a reușit să-și vândă cei patru cai la Bârlad, Ion Ursu, poate și pentru a șterge cu buretele păcatul fiului său, care se lăsase influențat de rușii ce se opuneau administrației române din Basarabia, a invitat pe funcționar, precum și pe cumpărător la cârciumă pentru a servi împreună un pahar de vin, adică aldămașul care consfințea reușita tranzacției, prilej cu care avea să spună sentențios: „Negoțul are și el nevoie de omenie. Te tocmești cu un vrăjmaș și închei târgul cu un prieten ...“

Cu acel prilej, tovarășii de pahar au aflat ce pățise Ion Ursu, în vremea tinereții sale, atunci când fusese nevoit să trăiască „supt ruși“. Jandarmul care „a băut, a jucat, a cântat rusește și-a plecat acasă în zorii zilei“, de la logodna sa, amintindu-și, la puțin timp după petrecere, că nu-i se pusese dinainte și „friptură de puică“, i-a scris Guvernatorului că, la petrecere, el ar fi „auzit două vorbe împotriva Împăratului“, motiv pentru care, din acest motiv, avea să i se interzică căsătoria pe o perioadă de doi ani. Așadar, iată și o mostră de atitudine inumană a unui slujbaș rus.²²

Cum intenția noastră nu este aceea de prezenta și comenta doar scrierile inspirate de șederea sa în Basarabia, vom încerca să evidențiem și alte povestiri publicate, între 1 ianuarie 1919 și septembrie 1921, prin diverse reviste, pe care ne-am propus să le includem în partea a doua a volumului, „La vadurile Nistrului“, pe care Tudor Pamfile, din cauza decesului, nu a mai apucat să-l vadă tipărit.

Câteva din creațiile sale își plasează acțiunea în satul natal Țepu, la Nicorești, precum și în alte zone ale Moldovei, adică în mediul ce îi era atât de familiar. Trei dintre acestea văzuseră tiparul chiar în revista „Florile dalbe“ de la Bârlad, ele apărând în primele numere ale anului 1919, ori în revista „Lamura“. Ne vom referi, mai întâi, la două din creațiile cele mai reușite.

Povestirea „**Sărbători**“ i-a fost inspirată de încercările prin care a fost nevoită să treacă Mărica, nevasta lui Dumitru Arțar. Cum „de șapte săptămâni și patru zile“ nu mai primise niciun răvaș de la bărbatu-său, care se afla pe front, și mai veneau și sărbătorile Crăciunului, aceasta începuse să se îngrijoreze, ajungând să nu mai știe nici măcar pe unde calcă de atâta supărare.

„Degeaba râdea casa“ cu „păreții văruiți, brâile trase, prispa lipită, fereștile sclipitoare“, iar părintele Vasile urma să umble cu ajunul; zadarnic, fiul acestora, „Mărcuț, și cu alți trei de seama lui“ repetau, la școală, colindele potrivite, femeia devenea din ce în ce mai tristă. După ce, înainte de ajun, ninsese „două zile și două nopți“ în șir, iar „gardurile de cătină abia se mai văd, copacii stau încărcăți și casele parcă se'nădușă sub necumpănita lor povară albă ce creștea mereu“, Mărica ajunsese să se bucure întrucât, după înfundarea drumurilor, „părintele Vasile cu gloata lui de cântăreți“ nu-i va mai călca pragul pentru a o iscodi pe unde se află Dumitru al ei:

„Dă, Doamne, să ningă, să ningă mereu, să ningă așa și mâni și poimâni și răspoimâni ...“

Dar cum ninsoarea s-a potolit, vrăbiile au început „să umple satul cu ciripitul lor subțire“ și „cerul își descoperă întinsul lui de mare liniștită pe care va pluti veselia soarelui“, părintele s-a pornit prin sat, „desprinzând porțile“ oamenilor și mergând „de la casă la casă“. Ajungând, în amurg, în preajma ogrăzii Măricăi, „o femeie ca o nălucă“, care trecuse pe lângă el, l-a îndemnat să deschidă poarta, spunându-i „ – Poftim, părinte!“ Mare i-a fost mirarea preotului când avea să-l întâlnească chiar pe Dumitru care, de abia întors acasă, încerca să facă „oleacă de pârte pentru băet“

ca să poată să plece să colinde oamenii din sat.

Așadar, chiar în ajunul Crăciunului, familia Măricăi reușise să se întregescă ca și altădată. Într-o atare situație de mare bucurie, „ferestrele se luminaseră“, iar „părintele și dascălii își dreseră glasurile și începură să cânte voioși «Nașterea ta Hristoase, Dumnezeu nostru!»“²³.

„**Când se sfințesc abecedarele...**“ se pare că ar avea o oarecare încărcătură autobiografică. Naratorul, ajungând la Școala Normală din Iași, a fost nevoit să dea un concurs de admitere. Comisia i-a pus pe candidați să elaboreze o compunere despre felul cum au trăit fiecare din ei momentul sărbătoresc al deschiderii primului an de școală, de la 1 septembrie. După anunțarea subiectului, concurentul, adică personajul principal, își dezvăluie starea emoțională care l-a cuprins: „Dintr-o dată mi s-a făcut înaintea ochilor galben, pe urmă verde, pe urmă negru ... Au început să-mi vâjâie urechile și un val de căldură îmi aprinse trupul.“

Bustul folcloristului Tudor Pamfile,
Tecuci

Cum i se făcuse într-adevăr rău, președintele comisiei de examinare l-a dus afară, la aer curat, încercând să-i „potolească plânsul și sughiturile“, dar și cu scopul de a afla motivația crizei emoționale prin care trecuse candidatul său. Acesta i-a mărturisit că lui nu i-a fost dat să participe la un astfel de eveniment întrucât, în acea perioadă, s-au ivit niște piedici. Școala deschizându-se, într-o zi de sâmbătă, bunica și cu mama i-au spus: „nu se cade a se începe nimic, a se sfârși nimic“ într-o astfel de zi. Așadar, urma să meargă la școală de luni, dar atunci s-a întâmplat ca vaca, pe care trebuia s-o ducă mama la câmp, să se sperie de un câine după care animalul i-a fugărit până la cireadă. Copilul, ținându-se după mamă, nu a mai ajuns la școală. Dar cum și vâcarii au venit târziu, el a pierdut ziua de școală, rămânând, să meargă, acolo, de abia „lunia cealaltă.“ Toată săptămâna, a fost nevoit să-și ajute părinții „la căratul popușoilor din țarină“, stând înaintea boiler, „la încărcatul știuleților în oboroc, la căratul maldărelor de hlujii...“. Deci, el nu avusese deloc parte de bucuria începerii primului an școlar.

Impresionată de cazul său, comisia a solicitat Ministerului de Instrucție schimbarea titlului compunerii, aprobându-se să scrie o alta despre toamnă. Mai târziu, după absolvirea Școlii Normale, ca dascăl, i-a fost dat să fie martor „la fiecare întâi septembrie“, să deschidă, el însuși, „ușile învățământului primar obligatoriu“²⁴.

Am ținut să mai includem în acest volum și alte lucrări ce sunt mai puțin cunoscute publicului: „Zădarnică teamă“, „Căprarul Grigoruț Costache“, apărute în revista „Florile dalbe“ de la Bârlad, „Hora de la Vaslui“, publicată în „Viața românească“, „Spre școala din Poenile Roșii“ și „Povestea lui Todoran“, ambele descoperite în revista „Lamura“.

Vom încheia pledoaria noastră pentru alcătuirea cuprinsului cărții „La vadurile Nitsrului“, cu „**Povestea lui Todorin**“ ce avea să-i dea negreșit un plus de satisfacție lui Pamfile, pentru că, el însuși, purta numele de Tudor.

Naratorul este un inspector care descinde în județul Gorj pentru a verifica activitatea dascălilor de la două școli rurale. Ajungând la Giubega, prima persoană pe care avea să o întâlnească a fost omul de serviciu, devenit personaj principal al exercițiului să creativ, și de la care află cum se comportă profesorul cu copiii. Solicitându-i-se să-i pună pe elevii, care-l supărau pe „domnul profesor“, să citească diverse cărți din biblioteca clasei, „nenea Dincă Oprea Soare“ a ascultat, ultima dată de la aceștia, fragmente și din „Istoria zaverii din anul 1821 scrisă de Aricescu“ [corect: Constantin D. Aricescu, „Istoria revoluțiunii române de la 1821“, n.n.] pe care a caracterizat-o ca fiind „o carte plină de basme și scornituri“.

Cum tatăl său, copil fiind, îl cunoscuse bine pe Tudor Vladimirescu din Vladimiri, satul aflat „peste două muncele“ de Giubea, i-a comunicat o sumedenie de informații despre viața acestuia. Printre lucrurile ce i se imputau lui Aricescu, de către interlocutorul naratorului, se numărau câteva demne de reținut: Todorin nu învățase carte „la casa unui boier“ din Craiova, ci „a învățat singur, păzea oile și învăța la umbra tufanilor“; la „doisprezece, treisprezece ani“, el „știa toate noroadele pământului“, motiv pentru care le povestea copiilor de vârsta sa „despre Decheval din Grădiștea, cum a venit vremea să se bată cu împăratul Traian“; „ca om al lui Dumnezeu, avea între umerii lui (...) semnul sfintei cruci (...) scrisă cu pulbere de aur strălucitor pe spatele lui“. De asemenea, simplul om de serviciu, adevărat fan al lui Tudor Vladimirescu, se simțea mahnit și de faptul că, Aricescu, nu pomenise nici de visul lui Todorin, menționat până și într-o cântare populară, „Sabia cea bună, nouă/ A vista-o ruptă-n două; Pușca lui cea ghintuită,/ A visat-o ruginită...“, și pe care „i l-a talmăcit maică-sa“²⁵.

Chiar dacă creațiile sale literare nu excelează prin abordarea elementelor de viață majoră, nu se disting printr-un anume dramatism și sunt, adesea, deficitare din punct de vedere artistic, trebuie să apreciem, totuși, că Pamfile, fiind „un răzeș din cap până-n picioare“, „vorbește într-o limbă simplă, curată ca șipotul de supt sălcii, liniștit și senin“ (Mihail Sadoveanu), fapt ce îi creează o oarecare priză la publicul cititor.

Nutrim speranța că prezentul demers editorial se va constitui într-un binemeritat și binevenit gest recuperator, menirea sa fiind și aceea de a contribui la evidențierea aptitudinilor sale de scriitor și, respectiv, la întregirea personalității celui care a fost Tudor Pamfile și de la a cărui moarte s-au scurs deja 100 de ani.

Note:

18. *Elisei*, în „Florile dalbe“, I, nr. 20-23, 1 nov. 15 dec. 1919, p. 210-215.
19. *Revoluția de la Florești*, în „Moldova de la Nistru“, II, nr. 1-4, [1921], p. 168-171.
20. *Tudor Pamfile*, în „Viața românească“, XIII, nr. 11 nov. 1921, p. 250.
21. *Delegațiile de la Epurenii*, în „Viața românească“, XIII, nr. 1, mart. 1920, pp. 51-56.
22. *Jalba lui Alexei Ivanovici*, în „Convorbiri literare“, LII, nr. 8-9, aug.-sept. 1920, pp. 528-538.
23. *Sărbători*, în „Florile dalbe“, I, nr. 1, 1 ian. 1919, p. 10-14.
24. *Când se sfințesc abecedarele*, în „Lamura“, II, nr. 12, sept. 1921, p. 945-948.
25. *Povestea lui Todorin*, în „Lamura“, II, nr. 9, iun. 1921, p. 717-720.

ESEU

SPRE FILOSOFIA LUI DOSTOIEVSKI, ÎMPREUNĂ CU ION FERCU

► Ștefan MUNTEANU

În urmă cu cincisprezece ani, adică prin toamna anului 1993, gândurile mele erau chinuite de două chestiuni legate de perspectivele carierei profesionale. Concret, eram înscris la doctorat și, drept condiție esențială pentru acest demers, trebuia să fac dovada unor prestații publicistice.

Până atunci doar citeam literatură, carte filosofică, reviste de cultură, dar îmi lipsea curajul de a pune mâna pe pix. În plus, eram preocupat să înțeleg mai bine modul în care trebuie raportat un creator genial, așa cum a fost Eminescu, la filosofie. Fiind deja în criză de timp, am luat hotărârea să sparg prejudecățile. Cu această pornire, am intrat în biblioteca personală și am pus ochii pe un volum, procurat de curând, intitulat *Filosofia lui Dostoievski*, semnat de Nikolai Berdiaev, în anul 1923, tradus din limba rusă de Radu Părpăuță, la Editura Institutul European, Iași, 1992. După o lectură dificilă, care a trebuit să fie repetată, de mai multe ori, am reușit să scriu o recenzie, publicată în revista „Ateneu”, numărul din martie, 1994. Alegerea s-a dovedit una fericită, chiar dacă efortul a fost mare. Câștigurile au fost multiple. Am dobândit curaj și învățătură. Într-un fel de concluzie la recenzia amintită scriam: „Dezvăluind concepția dostoievskiană asupra lumii, Berdiaev se dezvăluie, la rândul său, pe sine”. Mă folosesc de acest gând pentru a face trecerea la un alt moment plăcut din viața mea. Am în vedere relația cu scriitorul și cercetătorul Ion Fercu.

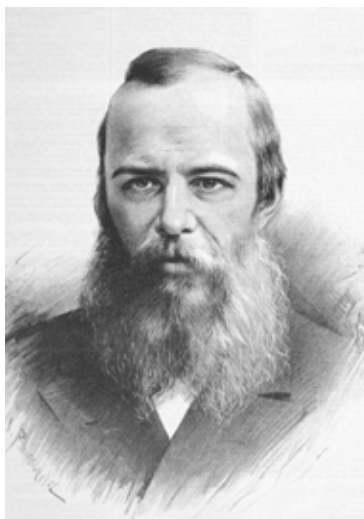
Cam tot de pe timpul când m-am întâlnit cu lucrările lui Nikolai Berdiaev au apărut și semnele unor relații de amiciție cu profesorul Ion Fercu. Deși nu ne întâlneam foarte des, atunci când se întâmpla, aceste întâlniri lăseau impresii plăcute. Astfel că, în scurt timp, am ghicit că acest coleg este nu numai bine școlit, dar este și un spirit frământat de pasiuni

și chinuit de marile întrebări existențiale. Nu am fost deloc mirat când am aflat, în 1996, că prietenul Ion Fercu a publicat un volum de versuri sub titlul „Iadul de paradă”. Nu m-am mirat nici peste doi ani când a recidivat cu o nouă plachetă de versuri, de data aceasta intitulată „Prizonierul prizonierului”. Dar o

adevărată stare de bucurie mi-a creat Ion Fercu în anul 2000 când, pregătindu-și un volum de eseuri m-a invitat să-i scriu o prefață. Am acceptat cu bucurie, fără să știu cât bine îmi fac. Lectura eseurilor mi-au confirmat toate suspiciunile anterioare. Eram în prejma nu doar a unui distins profesor de filozofie, ci a unui cugetător în adevăratul sens al cuvântului. Am priceput atunci că reflecțiile lui Ion Fercu sunt focalizate către frământările esențiale ale marilor spirite din toate timpurile. Și că nu este doar un căutător, ci și un deschizător de drumuri către aceste culmi, prin plâsmuirile sale artistice și filosofice.

Pe lângă poezie, eseu și ziaristică, începând din 2004, opera lui Ion Fercu s-a îmbogățit și cu mai multe romane, bine primite de critică și de cititori.

Cred însă că lucrarea care îl definește esențial pe Ion Fercu, cea care va deveni cartea vieții sale, este această monografie închinată lui Dostoievski. De peste zece ani, lună de lună, în revista „Ateneu”, cercetătorul ne conducea „Prin subteranele dostoievskiene”. O parte dintre aceste microeseuri le-am parcurs la data apariției lor. Însă una este să citești doar fragmente și alta este să le citești integral în paginile unei cărți, gândită și scrisă cu pricepere, cu talent și cu mare pasiune. Cred chiar că nu este vorba doar de o mare pasiune, ci chiar de o dragoste, cultivată timp de o viață. Cutez să fac și un denunț, pentru ca lumea să știe că Ion Fercu îl iubește pe Dostoievski. Ce dovezi am? Mai întâi, recunoașterea scriitorului buhușean din

prefața acestei cărți. Am avut privilegiul să lecturez textul încă de pe timpul când cartea era în faza pregătitoare a publicării. Am aflat astfel că încă din adolescență Ion Fercu ținea un jurnal, probabil secret, în care aduna fragmente din creația marelui romancier. În al doilea rând, încep să pricep că întreaga operă poetică, prozodică și eseistică publicată de Ion Fercu se află într-o permanentă comunicare cu subteranele dostoievskiene. Nu numai titlurile cărților sale, dar și sintagme din această carte pot fi descoperite în versurile, ori în romanele sale.

În timp, istoricii literaturii s-au întrebât dacă există puncte comune între filosofia lui N. Berdiaev și literatura lui Dostoievski. Cum este și firesc, la această întrebare răspunsurile variază, însă majoritatea cercetătorilor cad de acord că fără asemenea aspirații comune nu poți să cercetezi în profunzime aspirațiile unui spirit genial, de talia lui Dostoievski. De altfel, acest adevăr este teoretizat chiar de N. Berdiaev, cu destul curaj. El spune că, pentru înțelegerea lui Dostoievski „e necesar un aport deosebit al spiritului. Cel care face demersul trebuie să fie înrudit cu obiectul, cu însuși Dostoievski, cu ceva din duhul său (...). Pe orice scriitor mare trebuie să-l consideri ca pe un fenomen integral al spiritului, este necesar să-l pătrunzi intuitiv, îl poți contempla ca pe un organism viu, poți viețui într-însul. Aceasta este singura metodă corectă” (*Filosofia lui Dostoievski*, p. 9).

Și-a respectat filosoful angajamentul? Este adevărat că Dostoievski și Berdiaev au scris despre teme comune, respectiv despre destinul omului, despre tragedia condiției umane și despre calea spre mântuire. Soluțiile pe care le propun la aceste probleme diferă însă, chiar sub aspect mistic, sunt atitudini complementare. Iar situația nu este deloc ieșită din comun, întrucât ne lasă posibilitatea să ne apropiem mai mult de romancier, ori de filosof. Ba chiar să-i îndrăgim în aceeași măsură. Altfel spus, ambii au fost gânditori și creatori originali, care își găsesc foarte bine locurile în istoria culturii universale.

Am formulat aceste convingeri pentru a mă folosi de ele în înțelegerea și explicarea mai largă a legăturilor dintre Ion Fercu și Dostoievski. Înainte însă vreau să mai amintesc încă o întâmplare fericită. Cam în același timp când mi-a sosit textul „Prin subteranele dostoievskiene”, am primit de la Baia Mare, prin bunăvoința lui Florian Roatiș, volumul „N. Steinhardt. Convorbiri cu Zaharia Sângeorzan și Nicolae Băciuț” (Editura Polirom, Iași, 2015). Am putut astfel să fac o lectură în paralel. Și de data aceasta am fost inspirat, întrucât

răspunsurile cărturarului de la Mănăstirea Rohia îmi ofereau sensuri ale demersului întreprins de Ion Fercu. Spre exemplu, la pagina 152, comentând un poem al lui Hölderlin, la provocarea lui Zaharia Sângiorzan, N. Steinhardt observă: „Geniile trăiesc îndelung ca zeii; noi să fim fericiți și mai mult decât mulțumiți dacă ne va fi fost dată o nanosecundă de *contact*. Ea ne va fi scos din animalitate, maya și lumescul jalnic și negru al existenței brute”. Acum nu mai am nici o teamă că voi greși dacă susțin că tocmai o asemenea pornire l-a mânat pe Ion Fercu, timp de o viață, spre geniul lui Dostoievski. Și mai sunt convins că acea „nanosecundă de *contact*” s-a și produs, trasând efecte indiscutabile în viața și opera scriitorului român. De aceea, îl asemuiesc pe Ion Fercu acum, când sper că îl cunosc mai bine, cu un Vișin, crescut în templul culturii autentice, dulce și acru deopotrivă, care a avut predestinarea să-și sfințească energia creativă nativă cu agheasma unui spirit genial. Iar această carte poate fi văzută atât ca un semn al maturității scriitoricești, cât și ca un respectuos răspuns de mulțumire dat sorții.

„Prin subteranele dostoievskiene” este o lucrare complexă, o cercetare monografică amplă, foarte bine documentată, în care descoperim mâna poetului, prozatorului, eseistului, dar și crâmpie din sufletul îndrăgostit al autorului. O asemenea carte nu poate fi povestită doar pe cale sintetică, ci trebuie analizată cu atenție, adică trebuie citită și trăită. De aceea, nu o să mă ambiționez să-i fac un rezumat. Și pentru că trebuie să spun totuși ceva am ales o temă, pe care o consider centrală în conținutul ideatic al lucrării, aceea a relației scriitorului de geniu cu filosofia. Concret, relația lui Dostoievski cu filosofia.

În acest sens rețin atenția, mai întâi, asupra faptului că Ion Fercu, referindu-se la Dostoievski, folosește frecvent sintagma „romancierul-filosof”, sau „scriitorul-filosof”. Ba, cel puțin o dată, am întâlnit și expresia „filosoful-scriitor”. În mod cert, autorul știe foarte bine ce scrie, pentru că are deja convingeri clare asupra chestiunii. În plus, intuiește cu pricepere, dar și cu pasiune, profunzimile gândirii dostoievskiene. Iată ce declară autorul privind pasiunea sa: „Sunt fascinat de Dostoievski încă din anii adolescenței (...) Găsesc într-un fel de jurnal adolescentin, pe care l-am ținut puțin timp, câteva însemnări despre Dostoievski”.

Dar iată și alte declarații de unde rezultă priceperea:

„Problematika dostoievskiană este profund morală și axiologică. Ea vizează destinul personajelor. Pe de o parte, există un determinism naturalist; pe de altă parte, se impune, violent,

liberul arbitru. Pe un taler al balanței își face meandrele fatalismului, generând frustrare, pe cealaltă se zvârcolesc alegerile insului care caută speranța, trecând prin purgatoriul suferinței”.

„Profunzimile creației dostoievskiene nu pot fi decriptate fără a cunoaște pasiunea oarbă a romancierului pentru ruletă, infernul ocnei în care a fost aruncat, hărțuirile epilepsiei care l-a însoțit ca o nenorocită umbră, bucuriile și oftaturile copilăriei sale sau ritmul infernal al redactării capodoperelor sale impus de jena financiară care i se lipise de viață”.

„Dostoievski este o lume a Strigătului de o frumusețe tragică fără seamăn. Orizonturile creației sale, mereu mișcătoare, fascinează. Scriitorul-filosof este un reper pentru orice spirit care cochetează cu infinitul cunoașterii problematice umane”.

Pornind de la aceste elemente, să observăm cum pune Ion Fercu problema filosofiei lui Dostoievski:

„Dostoievski trudește fermecător pe un șantier al *deconstrucției* căreia Derrida îi va face statuie. Dostoievski este un arheolog al spiritului. Pentru el, se știe, cuvintele au o energie predictibilă uriașă, zămislesc universuri în care realul credibil, înveșmântat în straiete estetice ale fantasticului curtat de nihilism și speranță, este proiectat în viitor”.

Dar iată cum încearcă și să rezolve această problemă:

„Dostoievski n-a scris tratate de filozofie. Nici nu s-a gândit că posteritatea îl va număra printre cei pentru care cugetarea filosofică este vedeta spiritului. Apucase doar să se «apere», spunând că nu-și arogă nici veleități de psiholog... Eroii săi sunt însă, în multe ipostaze, cugetători cu fibră de filosof, chiar dacă sunt percepți ca niște epave ale ființării”.

„Dostoievski, filosof?... Se întâlnește, în multe teme, cu Nietzsche și Kierkegaard. Anticipează gânduri heideggeriene, dar și ale discursului lui Sartre. Este revendicat de scriitori care-și zămislesc opera în creuzetul cuceritor al filosofiei: Albert Camus, Herman Hesse, William Faulkner, Kafka, Henry Miller, Proust... Cugetarea lui Dostoievski a poposit în zonele sumbre, pline de zvârcoliri ale sufletului și rațiunii”. „Cred că Dostoievski este mai ales un filosof al Suferinței și al Libertății. O suferință în care-și găsesc resurse de supraviețuire alte odrasle ale cugetării existențialiste dintre care

nu lipsesc libertatea, mântuirea prin frumusețea care ar putea salva chiar Lumea, nu numai pe unii dintre *subteraniștii* dintre noi... Filosofii creează lumi posibile. Nu asta face și omul subteranei, nu asta încearcă și Ivan Karamazov?. Dostoievski n-are sistem, n-are metodă filosofică, dar, avea să spună L. Wittgenstein, nu există metodă filosofică, deși există varii metode, ca terapii diferite”.

„Nihilismul lui Dostoievski este o săritură aproape mortală în neant, un gest disperat care încearcă să reașeze valorile într-o matcă pe care el o crede umană; nu este clasicul nihilism rus. Eroii săi părăsesc mereu echilibrul cuminte, nu vor

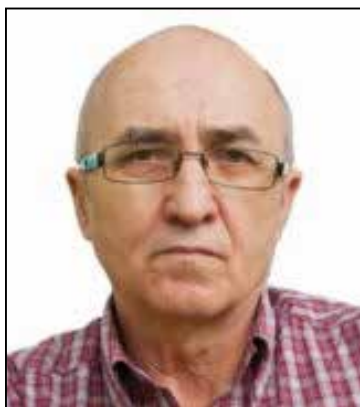
să-și târască banal existența prin lume, prin deșertul normalității: trec într-o altă dimensiune a existenței, trăiesc periculos, incendiar, nu duc dorul canoanelor, seamănă mult cu filosoful-scriitor”.

„Construite pe câte o parabolă creștină, romanele lui Dostoievski sunt filosofice, prin excelență, trebuie decriptate în nivelul lor profund, de esență. Se pare că întreaga sa operă este centrată de parabola biblică a bobului de grâu, care rodește doar murind, sugerând genial că fericirea

nu poate fi dobândită decât prin durere, că mărțișia își are obârșia în umilință”.

„După Nietzsche și Dostoievski nu mai este posibilă întoarcerea la vechiul umanism raționalist, cuminte, calduț, răvășit prea puțin de revoltă. Ei au înțeles că omul este cumplit de liber, iar tragismul acestei libertăți le aruncă în conștiință și povara unei responsabilități chinuitoare”.

„Prin subteranele dostoievskiene” este o carte care poate fi asemuită cu un manual de „chirurgie literară”, teoretică și practică. Marele merit al cărții vine de la faptul că este personală, este „marca Fercu”. Astfel, autorul și-a creionat un Dostoievski al său, inconfundabil, motiv firesc de mândrie. Un Dostoievski cercetat ca om, scriitor, filosof, psiholog, ca reper în istoria culturii europene, inclusiv în istoria culturii românești. La capătul lecturii, am descoperit că Ion Fercu nu a intenționat să intre în concurență cu nici un alt exeget dostoievskian. Nu a vrut să demoleze, ci doar să construiască. Să-și construiască idolul și să se construiască pe sine, ca slujitor al culturii românești și universale, inspirat de geniul lui Dostoievski. A reușit, în felul său provocator, să-și păstreze identitatea și dreptul de a beneficia de respectul și prietenia mea.

Ion Fercu

► Livia CIUPERCĂ

ESEU

TIMPURI DE POVESTE

Eugen Boureanu face parte din clasa acelor scriitori din prima jumătate a secolului al XX-lea care nu au excelat prin arta literară și care au rămas ancorați sufletește de lumea satului românesc. Cu plăcută surprindere, putem afirma că Eugen Boureanu a trăit exact în aceeași perioadă cu un congener de-al său, tot tecucean, Alexandru Lascarov-Moldovanu, în sensul că s-au născut în același an (1885), iar sufletul lor a plecat la Domnul, asemenea, în același an (1971). Aceasta nu înseamnă că se înfrățesc din punct de vedere estetic. Deloc. Alexandru Lascarov-Moldovanu este unul dintre cei mai vizibili și proeminenți scriitori creștini de secol al XX-lea, un om cu un caracter integru care, după 1947, nu a făcut niciun compromis. Și desi a continuat să scrie, chiar mult de tot, nu a mai publicat nimic.

Cât îl privește pe Eugen Boureanu, la fel, precum Nicolae Dunăreanu, Spiridon Popescu sau Gheorghe Bujoreanu (etc.), s-a modelat, pe acea coardă dictată de noul regim politic (iar fiul său, tot scriitor, îi va urma exemplul). De altfel, nici nu i-a fost deloc greu. Tema lumii satului a fost alegerea sa dintotdeauna. Așa că... i se vor publica povestirile, nuvelele și traducerile.

A publicat mult, dar a fost recompensat puțin. Pentru fidelitate, în descrierile de peisaj, ale îndeletnicirilor și frământărilor spațiului rural, în zorii secolului al XX-lea, mai precis, în 1906, va împărți Premiul „Adamachi” al Academiei Române (5000 de lei) cu alți paisprezece confrăți, printre care îi amintim, pe Pr. Ioan Antonovici (pentru monografia Bogdana-Tutova), Dimitrie Anghel (*În grădină*) sau Ion Ciocârlan (*Traiul nostru*).

Referindu-ne la volumul premiat, *Povestiri din copilărie*, s-au apreciat acele „ștrengării, zburdălnicii, năzdrăvănii”, care rămân un emoționant document al celor mai sfoase amintiri din viața oricărui copil.

Volumele *O istorie din alte vremuri* (1921), *Sărmani oameni* (1925) sau *Povestiri de prin văi* (1928) se încadrează în ceea ce numim oglinda satului românesc de la Dunărea de Jos, mai precis, din inima Tecuciului istoric care a dat istoriei nume

de marcă în mai toate domeniile vieții științifice și culturale ale României.

Condeiu prozatorului Eugen Boureanu se unduiește, adeseori, în inima legendei și basmului popular, adică, în tezaurul folkloric autentic cules cu atâta migală de Tudor Pamfile.

Lecturându-i povestirile, avem impresia că nu cuvântul este acela care îmbracă acțiunea, ci penelul unui artist vizual. Și ca să conving, iată o frază din povestirea *Dezertorul*, din volumul *Povestiri de prin văi* (1928):

„Pe tăpșanul sfârșit din fața iezăturii, vitele rumegă leneșe, cu capetele plecate și cu ochii închiși, ca topite de văpaia soarelui de amiază. Sub săivane și-n dosul perdelelor de stuh, câinii dorm, mârâind mut, bătând aerul cu labele nervoase, ori zvâcnind scurt și clămpănind întărâtați și neputincioși spre puzderia roiurilor de muște, care pătează văzduhul încropit”.

Și iată cum, și iubitorilor de natură li se oferă prilejul unor descrieri vizuale. Spre exemplu, Bistrița cea cu „apă *lumină*”, cu „muget misterios”, cu „mers vijelios al valurilor abia înspumate”, pe unda căreia se pot vedea plutele, în „opintirea cârmelor tăietoare de drumuri” (*Scrisoare*).

În simplitatea lor, personajele plăsmuite de Eugen Boureanu își etalează frumusețea muncii lor, cum se pricepe ele mai bine. De la femeile ce poartă „polcuțe de cit și fuste de stambă” până la feciorii care-și etalează pletele amintitoare de plăieșii din vechime, de la văcarul – stăpân pe cireada satului, și până la Ion Păpurică, o adevărată „namilă naltă și slabă ca o mumie”, de la Vana Umbră, copila descumpănită în fața vârtejurilor vieții și până la „omulețul cu chip pe bătrână, cu mișcări de vită istovită și cu priviri de prunc” etc.

Dacă fascinează termenii arhaici, presărați peste tot, negreșit, scriitorul va fi urmat, pe de o parte, vreun sfat înțelept al confrăților de condei, sau pur și simplu, graiul local, tecucean (în speță, neaoș, autohton), pe care și l-a însușit.

Așezări străbune nu se vor uitate, nicicum, precum „casele îngrămădite” din Cozmeștii de

altădată, cu râpi nefâșite, scăldat de Siretul care-și „mută albia, când spre nisipiștea malului tecucean, când spre mâncăturile lucioase ale zăvoaielor Putnei”.

Observăm, cu ușurință, scriitorul pictează cu al său condei un peisaj, ce se vrea neapărat al trecutului. Să ne întrebăm de ce această atitudine? Poate că se temea (și descoperim aceasta într-unele dintre povestirile sale) că prezentul său începe să se schimbe. Și nu întotdeauna în bine. Aceasta ar fi o explicație. Care poate fi plauzibilă. Se temea de acel prezent? Posibil. Sau era un semnal întru neuitare a tot ce a fost sfințit de mâna și de mintea omului simplu, dar cu iubire față de ceea ce a învățat de la înaintași.

Și, mai mult chiar, n-avem a ne mira că fidelitatea față de satul tradițional va dobândi o aureolă specială care înseamnă distanțare de real, adică, idealizare. Așa se explică de ce, în viziunea scriitorului, o „livadă cu meri” poate deveni un „colț neprihănit de pământ”, un „colț de lume”, de unde „răsar luminișuri de rai”. Și iată cum, imaginarul înflorește și în tihna căsuței plasate lângă o fermecată

livadă cu meri, se poate împlini o frumoasă poveste de iubire (*Livada cu meri*).

Scrutând timpul, o parte dintre prozele lui Eugen Boureanu ne determină să concluzionăm, că principala sa preocupare a fost să fixeze în eternitate figuri umane pe care le-a brăzdat în culori sumbre și-n tușe îngroșate, precum Octav Băncilă, în pânzele sale. Și nici nu avem a ne mira. Tematic vorbind, între un scriitor și un pictor, putem descoperi puncte convergente, în funcție de temele preferate, care-i frământă. Și n-aș greși deloc apropiind multe dintre prozele lui Eugen Boureanu de viziunea multor picturi semnate de Octav Băncilă. În imaginarul amândurora, viața e privită ca o „umbră a morții”.

Aceasta ar putea genera o propunere, lesne realizabilă, ca lectura unor secvențe literare (și nu doar poezie, cum se practică, în ultimul timp) să însoțească, prin înfrățire, și un vernisaj (pictură sau sculptură, artă contemporană sau clasică). În fond, scriitorul este un pictor de cuvinte, în timp ce tușa pictorului poate întregi, măiestrit, sunetul rostit.

Bustul poetului Al. Mateevici - Movileni

EXPRESII CELEBRE

„MORILE DE VÂNT ALE LUI DON QUIJOTE“

„*Les moulins à vent de don Quichotte*“
 „*Don Quixote's Windmills*“

► Theodor PARAPIRU

Don Quijote, monumentalul personaj al lui Cervantes (v. Cavalerul Tristei Figuri), întruchipează generozitatea nemărginită care se dedică înfruntării celor ce săvârșesc nedreptăți și apărării celor slabi împotriva agresorilor. El intră în spațiul iluziei cu un aer atât de firesc, încât atât lumea îl consideră nebun, dar și ea îi apare lui astfel. Intensitatea percepției exclude orice idee de contrafacere, așa că don Quijote este viteaz cu adevărat când se luptă cu turmele de oi și de berbeci, ori cu burdufurile cu vin, ori cu leul eliberat din cușcă, sau când navighează cu o barcă fără vâsle, când călărește un cal de lemn cu sentimentul că se află pe un bidiviu fără pereche; la fel, este sincer și îndrăgostit când o împodobește pe tânăra țărăncă Aldonza Lorenzo cu darurile și identitatea Dulcineei del Toboso etc. Pentru don Quijote, cavalerul rătăcitor este o rază de lumină în lupta neîntreruptă cu întunericul. Desăvârșirea sa nu ia în considerație imperfecțiunea altora. El crede obstinat în frumusețea ideilor pozitive înveșmântate în iluzii care, în ordinea rațiunii obișnuite, sunt forme ale ridicolului și ale caricaturizării.

Călătorind în căutarea unor aventuri demne de laudă, don Quijote zărește pe câmpie treizeci-patruzeci de mori de vânt. Cu mintea incendiată de vise cavaleresti se adresează înflăcărat scutierului său, alt personaj de neuitat: „Norocul ne călăuzește pașii mai bine decât ne-am putea-o noi dori, căci ai în față, prietene Sancho Panza, o priveliște care ne descoperă treizeci și mai bine de uriași, nemăsurat de mari, cu care am de gând să mă lupt și să le fac la toți de petrecanie, și ce-om lua de la ei drept pradă să ne fie cheag îmbogățirii; că-i bătălie dreaptă și înseamnă să-l slujești pe Dumnezeu dacă stingi sămânța lor afurisită de pe fața pământului.” (Miguel de Cervantes y Saavedra, Don Quijote de la Mancha). Scutierul nu acceptă această mistificare: „la seama, lumină-ția-ta, i-o întoarce Sancho Panza, căăștia care se văd aicea nu-s uriași, ci mori de vânt, iar ceea ce

iei dumneata drept brațe sunt aripile, care învârtite de vânt, mișcă pietrele morii.” (op. cit.).

Pentru cavaler, cuvintele scutierului său sunt expresia inculturii și a fricii. El se năpustește neîntârziat asupra uriașilor mișei și lepădături: „Cu aceste vorbe și încredințându-se cu trup și suflet stăpânei sale Dulcinea pe care o ruga să-l ajute în atare primejdie, se acoperi cât putu mai bine cu pavăza și, legănându-și lancea în cumpănire, se năpusti în galop, cât îl țineau picioarele pe Rocinante, să dea piept cu cea dintâi moară care-i stătea în cale. Și arzându-i una cu lancea în aripă, vântul o roti cu atâta furie, încât făcu din lance o scurtătură ce trase după ea și calul și călărețul, care fu azvârlit de-a berbeleacul, ca vai de capul lui, pe câmp.” (op. cit.). Insuccesul atât de scump plătit este pus de don Quijote în seama vrăjilor făcute de magul Frestón, ca să fie lipsit de gloria răpunerii unor astfel de vrăjmași. Rămâne convins că va birui cândva: „Dar până în cele din urmă n-au să aibă cine știe ce vrăjitoriiile lui afurite împotriva spadei mele viteze.” (op.cit.).

„**Morile de vânt ale lui don Quijote” desemnează adversari sau idei a căror înfruntare („a se lupta cineva cu morile de vânt”) este zadarnică și pare lipsită de orice noimă pentru cei din jur.**

„MORMÂNTUL LUI PERIANDRU“

„*Le tombeau de Périandre*“
„*Periander's Tomb*“

Guvernator autoritar al Corintului timp de 40 de ani (moare la aprox. 80 de ani, în 587 î.e.n.), Periandru face parte din grupul înțelepților antichității (v. Cei Șapte Înțelepți ai Antichității), de unde, în unele variante, este exclus pentru felul cum exercită funcția de tiran al cetății sale. Perioada în care voința sa constituie lege în Corint este reper de prosperitate pentru populație și de înflorire culturală. În „Preceptele” pe care le scrie sunt elogiuate foloasele rațiunii, ale cumpătării, ale comportării morale: „Liniștea-i plăcută, graba-i periculoasă, câștigul e mârșav”; „Poartă-te la fel cu prietenii, fie că le merge bine, fie că le merge rău.”; „Ceea ce făgăduiești, împlinește.”; „Pedepsește nu numai pe vinovați, ci și pe cei care se pregătesc să facă rău.” etc. Opțiunea lui Periandru pentru tiranie, ca formă de guvernământ i-a atras dezaprobarea multor admiratori și înlăturarea din grupul bărbaților vestiți ai lumii vechi. La luarea acestei măsuri au contribuit și unele excese comportamentale: și-a ucis soția la furie, și-a exilat fiul în insula Corcyra, a ars de vii concubinele intrigante, a despuiat de podoabe pe toate femeile din cetate, a format pentru prima dată o gardă personală, a instituit controlul asupra locuitorilor orașului etc.

Ca să evite vreo eventuală acțiune de răzbunare a dușmanilor după moartea sa, Periandru născocesc un mod diabolic de a face ca locul îngropării să rămână necunoscut: „...dădu poruncă la doi tineri să meargă noaptea pe un anumit drum, arătat de el; omul pe care aveau să-l întâlnească trebuiau să-l omoare și să-l înmormânteze. După aceea porunci la alți patru să urmărească pe cei doi, să-i omoare și să-i îngroape; și iarăși trimise un număr și mai mare de oameni în urmărirea celor patru. După ce aranjară toate acestea, ieși înaintea primei perechi și fu omorât.” (Diogene Laertios, Viețile și doctrinele filozofilor). Un cenotaf (loc de înmormântare fără osemintele celui decedat) avea să păstreze amintirea lui Periandru, fără pericolul sacrilegiului.

Expresia „Mormântul lui Periandru” este metaforă pentru un loc necunoscut.

„MORȚII LUI PITAGORA“

„*Les morts de Pitágoras*“
„*The Dead of Pythagoras*“

Mai puțin norocos decât Socrate - de a avea un discipol cu înzestrarea literară a lui Platon -, matematicianul și magul Pitagora din Samos (580-500 î.e.n.) a lăsat învățătura sa adeptilor, cu datoria de a o transmite oral, impunând exigențe și norme de conduită morală ireproșabilă, cunoștințe, rigori și atitudini, credință religioasă etc. Accesul în rândul discipolilor presupunea patru trepte de inițiere: pregătirea (prin exercițiul tăcerii), purificarea (recursul la știința numerelor), desăvârșirea (învățarea structurii universului) și vederea de sus (detașarea). Când novicele era primit în curtea interioară a casei Maestrului, începea inițierea, după prealabilul jurământ al tăcerii. Adepții filozofului efectuau zilnic exerciții de exersare a memoriei, îmbogățindu-și cunoștințele, sau îi uimeau pe alții cu obiceiuri stranii: se așezau la masă și priveau îndelung mâncăruri minunate, apoi se ridicau fără să guste. În viziunea Maestrului, mintea trebuia să caute neobosită adevărul, iar viața trăită în belșug și desfătări care supun trupul omenesc o îndeapărtează de acest scop.

Probele pentru a deveni novice pitagoreic erau dure și, adesea, candidații renunțau, ori erau respinși, pur și simplu. Dacă despărțirea avea loc în timpul inițierii din cauza incapacității novicei sau a trădării de taine ale doctrinei, membrii ordinului organizau celui vinovat o înmormântare simbolică: „Maestrul zicea: El este mai mort decât toți morții, pentru că s-a înapoiat în viața desfrânată; trupul său se plimbă printre oameni, dar sufletul îi este mort; să-l plângem. Și acest mormânt ridicat unui om viu îl persecuta ca propria fantomă și ca perspectivă sinistru.” (Eduard Schuré, Marii inițiați).

Expresia „Morții lui Pitagora” este metaforă sugestivă pentru desemnarea unor persoane mediocre, incapabile să depășească un anumit nivel de exigențe, cu scopul de a accede profesional, artistic, științific, filozofic, politic etc.

ESEU

SINGUR PRINTRE CRITICI, DAR - LA BRAȚ CU „VĂRUL SHAKESPEARE”

► Petre ISACHI

Motto:

„O literatură în plină desfășurare este un mare spectacol.
Ca o vânătoare, unde criticul are rol de hăițaș: gonește, țipă,
se agită și scoate în lumină, dar nu ochește și nu ucide.
Ucigătoare și implacabilă e numai vremea, trecerea vremii
care cerne și mătură”

(Marin Sorescu – iunie, 1985, București)

Asemenea lui G. Călinescu - criticul care i-a remarcat imediat după apariția vol. de debut „**Singur printre poeți**” (1964), inteligența demistificatoare, acidă, spiritul incisiv, „tinerețea lui Don Quijote”, ironia, vocația de a demitiza etc. -, autorul cărții **Ușor cu pianul pe scări**, 1985, a fost convins că exegețul/ criticul trebuie să fie un creator atipic, precum soldatul din cântecul popular: „*În cazarma cea de peatră/ Nu ai mamă, nu ai tată/ Nu ai frați, nu ai surori/ Numai pași alergători.*” Cine i-a citit „pașii alergători” din aproximțiile critice „definitive”, din revistele de cultură ale vremii sau din vol. **Ușor cu pianul...** a admirat modul călinescian al criticii totale, fraza liberă de prejudecăți, disponibilitatea de ceasornicar, „gata să repare atât orologiul medieval al primăriei, cât și minusculul ceas de mână, japonez, al unei cliențe frumoase – se înțelege -, și, mai ales, voința de detașare și obiectivitate, care trebuie să guverneze actul critic. Cred că spiritul critic, Marin Sorescu l-a asimilat din elegiaca Moldovă unde și-a făcut studiile universitare: sensibilitate, imaginație, simț al naturii, nostalgie după alte orizonturi, neliniște metafizică, spirit dubitativ și interogativ etc.

A respins toată viața, „găștile literare”, incompetența crasă, spiritul mercenar, gregar, stupid, găunos, insipid, ridicol. Fostul redactor-șef al revistei **Ramuri** a încercat – pe cât este omeneste posibil - să țină dreaptă cumpăna judecății de valoare, tocmai pentru că a adorat sincer fenomenul literar-artistic și a despărțit întotdeauna „grâul de neghină”, fără a se pierde în pseudoierarhizări. Dar să-l ascultăm chiar pe el: „**Nu știu cum o fi pe lumea cealaltă, dar pe aceasta, judecata de valoare costă foarte mult! Îngrozitor de mult uneori. Și cu toate acestea, ea se pronunță tăios, răspicat. E drept, că e**

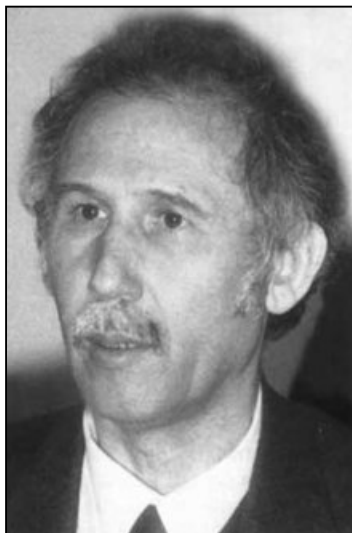
mai comod, uneori, să te retragi exclusiv în istoria literară și să te lupți pentru deshumări de lux. De preferință pentru minori, care nu pun probleme. Mizăm pe cai răpciugoși ca în basme, numai că acei din basme aveau puteri miraculoase, în timp ce acum, în secolul nostru lucid și translucid, miracolul a dispărut.” Prin urmare, nu întâmplător își cerea sieși și apoi celorlalți colegi de breaslă, intransigență, gust sigur, educație, pasiune mistuitoare pe altatul literaturii ce se cere permanent „**răscolită, greblată, adulată, încălzită la sân precum șarpele, adică tot ce se înțelege și ar trebui să se înțeleagă prin fenomenul complex de critică literară.**” A iubit până la adorație literatura română, pentru că s-a simțit inclus în ea, asemenea incașului ce cară bolovani de piatră, pentru a construi miracolul de la Machu Pichu. A considerat critica, o artă creatoare ca romanul, eseul, poezia etc. Nu, nu – o „artă împotriva artei”, așa cum o vedea cu luciditate, B. Croce, în **Breviar de estetică**.

Poetul, dramaturgul, eseistul, Marin Sorescu, fostul student al Universității „Alexandru Ioan Cuza”, lași, contaminat de maioreșcianism, eminescianism, călinescianism nu a uitat niciodată că într-un scriitor autentic trebuie să locuiască confortabil un filosof, un teolog și un critic – cel care procesează permanent selecții, judecăți de valoare, profeții, polemici cordiale, mirări etc. Acțiunea/ judecata criticului – pe lângă fenomenul de adorație necesar – „**ca un extaz stârnit de perfecțiune, trebuie să fie cinstită, dreaptă, cât mai obiectivă în subiectivitatea ei, necruțătoare**”, credea autorul romanului **Trei dinți din față**. Criticul – inclusiv cel ce-l locuiește tiranic, care trebuie să existe în orice scriitor, primul și cel mai intransigent – dă seama în fața propriei

conștiințe și în fața viitorimii de starea literaturii. El trebuie să-și atribuie riscul prognozelor, al textelor vii, analizate/ interpretate fără anestezie. Dacă avem în vedere doar câțiva dintre scriitorii interpretați în vol. **Ușor cu pianul pe scări** (Geo Bogza, Mircea Eliade, Nichita Stănescu, Dan Hăulică, Nicolae Breban, Eugen Simion, Constantin Noica, Borges, Vasile Voiculescu, Bacovia, Eugen Ionescu, Marin Preda etc.) ne dăm seama de potențialul și talentul autentic al criticului, cu nimic mai prejos decât al poetului, dramaturgului etc. Se vede cu ochiul liber că știința criticii este cea de-a zecea muză care l-a inspirat pe Marin Sorescu și l-a ajutat să-l înțeleagă pe autorul interpretat, mai bine decât s-a înțeles el însuși.

Demersul critic sorescian ce confirmă permanent, libertate de spirit, de apreciere, de gândire și de imaginație își află rădăcinile într-o predispoziție spontană a conștiinței critice, în care predominant rămâne sentimentul de valoare. Iată concret limbajul criticului Marin Sorescu, dintr-un fragment al portretului robot Șerban Cioculescu, în care se suprapune tipul de om cu „acel răs de coțofană din Severin, care mănâncă ouăle proaspete ale găinilor din trei județe și două țări”, cu tipul de critic literar celebru pentru acrima filosofică, documentarea exhaustivă și curajul de a respinge și în comunism, nonvaloarea, adică de a da 3 în loc de 8, studenților și celor pe care-i recenza, acel critic și istoric literar care vedea în carte, în primul rând, „un obiect de pioasă bibliofilie bibliofilio-criticofilie”. Dar să-l vedem pe bibliocratul Cioculescu descris de cel ce a redescoperit **Descîntoteca:**

„De la Iorga încoace, nu cred c-a fost scriitor român căruia să-i fi trecut prin mână mai multe documente, mai multe biblioteci. A colecționat acte, autografe, ediții princeps, hărți și manuscrise vechi. Se pare că Neacșu i-a scris personal o scrisoare, care însă nu l-a găsit la Brașov, și-l tot caută prin arhive. Într-o vreme, când nu era de zărit prin ziare și reviste, era de găsit pe chei. Mai existau pe atunci, la noi, ca și la Paris (acolo au rămas în continuare, cheiul fiind mai solid) buchiniștii. Adulmea întruna chilipirul de anticariat: o dedicație a unui decadent francez, către o curtezană română, ajunsă spălătoare de cadavre la morgă. Sau un portret în peniță executat de nu știu ce pictor-scriitor pe foiță de țigară „Mărășești” și lipită ca ex-libris pe o tabacheră, când a trecut prin București...”.

Admirabilă ironia, dar mai ales atmosfera culturală a Micului Paris. Marin Sorescu vedea opera supusă judecăților de valoare, ca o structură imanentă, deschisă, pe care experiența sa estetică o completează cu propriile sale sensuri și trăiri. Orice lectură soresciană are ceva în genul unei regăsiri a propriilor gânduri, viziuni, (ne)mulțumiri. În actul critic este nevoie de o voință deosebită a criticului, de a se dezbrăca de propriile capricii și tâlcuri și de a-l lăsa pe autorul interpretat să se exprime total în Textul oglindă.

Autorul trilogiei **Setea muntelui de sare** intuiește necesitatea de a porni demersul critic de la un principiu de totalitate. Viziunea totală asupra operei se naște din ideea că literatura însăși implică cercul existențial. Opera unui scriitor (v. Cioran sau „a fi trist cu metodă”) reprezintă la toate nivelele o structură, o unitate, o totalitate. Aceasta impune criticului obligația de conștiință de a analiza opera în totalitate și ca totalitate. Nu te poți numi critic literar, dacă nu oferi o privire circulară de la tot la parte, de la fragment la operă, de la fond la formă, de la semnat la semnificat și invers. Altfel spus, critica din vol. **Ușor cu pianul pe scări** este simultan singulară și plurală. Sorescu judecă Opera în autonomia sa, dar și în aproape toate conexiunile posibile și utile mesajului. Critica totală – în realitate, un ideal în veci neatins - pe care orice operă o cere/ impune poetului Sorescu, obligația unei viziuni integrale, configurată într-un demers interpretativ, ce revelă cititorului, o convergență totală a ansamblurilor, dar și a detaliilor scriiturii. Numai așa, Textul are acces la totalitatea semnificațiilor, la rețeaua de relații elocvente, la sistemul semiotic al operei. Desigur, schimbarea limbajului critic, de la operă la operă, de la o estetică la alta, devine o necesitate absolută.

Suplețea stilului, alternanța, captarea și integrarea continuă a disciplinelor conexe, după necesități și rațiuni de oportunitate compozițională îl ajută pe Marin Sorescu să găsească cele mai eficiente viziuni critice scrise cu „cerneala operei/ autorului”. Critica estetică practică de autorul vol. **Teoria sferelor de influență** nu trebuie înțeleasă ca o metodă critică particulară, ci drept categoria generală a criticii generale care înglobează valențe multiple de ordin existențial, teoretic, istoric, sociologic, psihanalitic, antropologic, filosofic etc. În sinteză: totalitatea valorilor subsumate estetic implică totalitatea metodelor integrate critic. Orice demers critic sorescian are

ceva din ambiguitatea și autoritatea oracolului critic: Lovinescu-Călinescu-Manolescu-Eugen Simion.

Interesantă și cvasioriginală este opinia autorului tragediei **Iona**, despre personalitatea unei exegeze critice: „**Prin natura sa, o carte de critică este o carte neisprăvită. Având ca subiect alte cărți, ce pot fi fără număr, ea e o galerie care nu poate ieși la un capăt și se înfundă în propriul traseu devenit până la urmă unicul scop. Îmi închipui o armată de critici săpând o infinitate de tuneluri; și o altă armată de critici săpând altă infinitate de tuneluri, de partea cealaltă a unui munte de cărți. Ei ar trebui să se-ntâlnească într-o anumită zi, într-un anumit loc. Ei bine, nu se întâlnesc! (...) Trec unii pe lângă alții fluierând. Însă menirea lor și-au îndeplinit-o: au produs găuri, au făcut muntele de cărți, șvaițer la rădăcină, i-au dat posibilitatea să cânte; galeriile s-au umplut de ecouri! Ceea ce e foarte important!**” Se simte imediat poetul, care, vorba unui talentat critic francez, „are dreptate chiar când se înșeală”. Poetul, dramaturgul, romancierul, eseistul, singur printre critici, care intuiește că știința și arta criticii este o profesie ingrată, în care nu știi pentru cine mori, nu a așteptat niciodată recunoștință. Se știe, scriitorii te respectă numai dacă îi lauzi. Ei nu-și

imaginează că toate „laudele” sunt critici... Rari sunt scriitorii care să-și sărute criticul pe frunte. Sau dacă o fac, se comportă asemenea lui Iuda – „Acesta e. Mântuiește-l!”... Totuși, fără Iuda și cei 30 de arginți, Iisus nu ar fi fost cine este.

Scriitorul uită brusc și inexplicabil că adevăratul său critic este el însuși, „câinele” care-l apără de sine, de egolatrie, de invidie, prostocrație etc.. Cercul vicios al criticului se află în orice creator: pictor, scriitor, arhitect, compozitor, actor etc. Se știe, criticul, ca și câinele, singurul prieten fidel al omului, este cu atât mai bun, cu cât este mai rău! Însă dacă e rău, nu mai e bun? Cercul vicios și strâmt s-a creat. „Ca să-l apuci pe Dumnezeu de un picior”, cum visa Marin, trebuie să evadezi din cercul vicios al criticului. Cum? Asemenea aceluia Don Quijote cu sufletul „bun la toate”, adică capabil să asigure incandescența ideii de critic/ critică. Cu siguranță, activitatea critică nu a fost pentru autorul vol. de poeme, **La Liliaci**, nici biografia unei vanități, nici o operă zadarnică, ci o parte necesară a unui Tot numit Opera soresciantă. Observați, vă rog, și în critica literară, Marin Sorescu merge la braț cu „**Vărul Shakespeare**”. Spune-mi cu cine te preumbli, ca să-ți spun cine ești...

Aleea personalităților, Tecuci

PRINȚESA PROZEI JUVENILE

GÂZULIȚELE DE O ZI

► Cristina LUCA-PARAPIRU

Pe data de 7:30, anul 24 iunie, Joe, Jo și John, frații găzulițe de o zi, au ieșit din ouă. Lumina le-a inundat ochii, iar John s-a speriat și a început să plângă. Joe și Jo s-au privit încântați.

Pe data de 8:40, Joe, Jo și John au vrut să atingă lumina soarelui.

- Hai să ne întrecem! propuse Joe. Cine atinge primul o rază de soare se va juca cu nuferii. Ceilalți vor privi de pe margine.

Începură să zboare. Joe ar fi vrut să câștige, însă Jo era și mai nerăbdătoare să se joace cu un băiat-nufăr de treabă, pe nume Logan.

- Te înving, Joe! zise Jo.

John era înaintea celorlalți, însă nu putea atinge lumina. Așa că minți, disperat:

- Am atins-o!

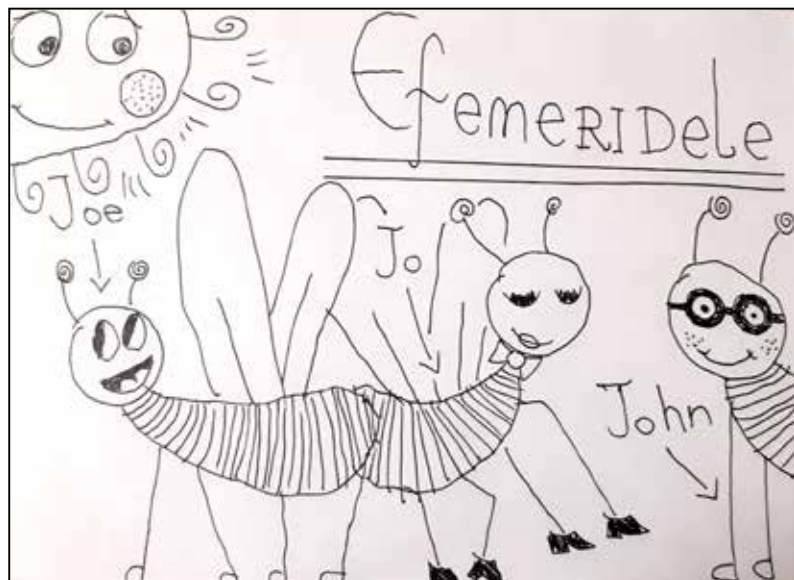
Pleoștiți, Joe și Jo îl priviră cu invidie.

Pe data de 13:50, Jo fu cerută de soție de către nufărul Logan. Joe și John băteau din buze, ca să-și necăjească sora proaspăt logodită.

Apoi au plecat la casa lor. Și-au dat seama că, de acum, unul dintre cele trei paturi va rămâne gol și s-au simțit extrem de triști.

Pe data de 16:15, John alunecă în apă. Joe vru să-l salveze, dar era prea târziu. Și așa rămase singur și trist.

Într-o zi, mare bucurie! Jo își aduse copiii în vizită. Ouăle stăteau într-un coș, așteptând anul 25 iunie, să se nască. Nufereii, în schimb, se născuseră deja. Gemenii Nufu și Nufa se jucară ore în șir cu unchiul Joe, pe care îl adorau. Plecară după o zi, pe data de 16:16.

Pe data de 20:00, Jo îmbătrâni și muri. Nufu și Nufa plâneau, la fel și Logan, iar Joe suspina îndurerat.

Apoi, pe data de 23:50, Joe înțelese că urma să plece și el după John și Jo. Nufu și Nufa veniră la patul lui, privindu-l cu ochi mari și nedumeriți. Joe îi îmbrățișă, îi pupă și închise ochii, cu sentimentul că-și făcuse datoria.

Pe data de 7:10, anul 25 iunie, Nick, Nikky și Nico, următoarea generație de găzulițe de o zi, sparseră coaja și ieșiră din ouă...

► Lucian IONIȚĂ

ESEU

J.R.R. TOLKIEN: PUTEREA FANTEZIEI

La mijlocul secolului al XIX-lea, basmele scrise de profesorii particulari pentru a-i amuza pe copii se vor transforma în literatură fantastică. Una după alta, scrieri celebre precum *Peter Pan* sau *Aventurile lui Alice în Țara Minunilor* se vor adresa cititorilor de pretutindeni, dar, în fond, acestea nu erau nimic altceva decât povestiri pentru copii. Cu toate acestea, un lingvist va doborî barierele genului fantastic cu o lucrare de răscruce. Numele acestuia era John Ronald Reuel Tolkien. Romanul său *Stăpânul inelelor* va fi elaborat pe parcursul a doisprezece ani, intenția sa fiind aceea de a depăși limitele genului fantastic pentru a atinge statutul de legendă, având în cele din urmă o influență considerabilă asupra întregii lumi. Cine a fost acest eminent lingvist care și-a dedicat întreaga viață scrierii de povestiri despre o lume imaginară, în care cititorii se lasă ușor absorbiți pentru a scăpa de necazurile realității? Ce fel de viață a dus Tolkien?¹

Totul a început în anul 1913, când tânărul J.R.R. Tolkien, pe atunci student la Oxford, pasionat de filologie, și în special de limbile germanice vechi, a descoperit un poem epic scris în engleza veche. Două versuri i-au atras în special atenția: "*Eala Earendel engla beorhtast/ Ofer middangeard monnum sende*" ("*Slavă lui Earendel, cel mai strălucitor dintre îngeri, trimis oamenilor din Pământul de Mijloc*"). Pentru studentul nostru, numele lui Earendel era fascinant, precum și misterul care plana asupra acestui personaj. De aici și până la conturarea ficțională a lui Earendil nu au mai fost decât câțiva pași.²

Primul Război Mondial i-a dat peste cap viața studioasă și liniștită, Tolkien înrolându-se și luptând pe Frontul de Vest. Acolo, în tranșee, în vacarmul exploziilor și cu amenințarea permanentă a gazelor de luptă, la lumina lumânării, au fost scrise primele schițe din ceea ce, mulți ani mai târziu, va forma *Silmarillion*: povești despre elfi și gnomi, despre Primii Oameni, pe care tânărul locotenent britanic le-a intitulat *Cartea Poveștilor Pierdute*. În aceste schițe de tranșee apar pentru prima dată povestea lui Beren și Luthien, istoria războiului împotriva lui Morgoth, asediul și căderea Gondolinului. După armistițiul (11 noiembrie 1918), Tolkien și-a început

cariera universitară (ca profesor și colaborator la redactarea celebrului *Oxford English Dictionary*), dar nu a dat uitării pasiunea literară: prima operă citită public, în cadrul clubului de eseistică a Colegiului Exeter, a fost *Căderea Gondolinului*.³

Cizelarea și amplificarea temelor începute în *Cartea Poveștilor Pierdute* au fost întrerupte de ivirea unui noi subiect: aventurile unei ființe stranie și amuzante, numite "*hobbit*", la început menite încântării copiilor autorului, mai apoi redactate sub forma pe care au primit-o editorii de la firma George Allen and Unwin. Fiind vorba despre o poveste pentru copii, Stanley Unwin a dat-o, spre avizare, fiului său în vârstă de zece ani, care, bineînțeles, s-a arătat entuziasmat. Succesul cărții apărute în 1937 a fost atât de mare, încât editura a cerut un text similar. Tolkien a prezentat un fragment din lucrarea pe care o botezase deja *Quenta Silmarillion* (fragmentul era chiar povestea lui Beren și Luthien), dar reacția editorului nu a fost prea bună. "Dorim un al Doilea *The Hobbit!*" i s-a spus lui Tolkien. Astfel s-a născut *Stăpânul Inelelor* (apărut între 1954 și 1955) și a fost iarăși amânată desăvârșirea *Silmarillion*-ului, care nu va vedea lumina tiparului decât la patru ani de la moartea autorului, mai precis, în anul 1977 (bucurându-se de un succes care i-a uimit pe editori!).⁴

Unitară și întregă, lumea lui Tolkien este un cosmos în care toate sunt la locul lor – și toate sunt în relație, își corespund. Cele bune și cele rele, totul există și se întâmplă cu (un) sens, chiar dacă nu întotdeauna făpturile create pricep pe dată intenția Creatorului; înțelegerea vine cu timpul și prin încercări. Neamurile din Pământul de Mijloc – elfii, oamenii, hobbiții, dar și enții ori piticii – primesc darul vieții, și, împreună cu acesta, libertatea alegerii (așa cum, înaintea lor, au fost libere să-și aleagă soarta și Spiritele angelice numite Ainur, "*Cei Sfinți, vlăstare ale gândului*" lui *Eru/Iluvatar*, "*care au fost cu El înainte să fi luat ființă orice altceva*"). Spiritul Suprem dese(m)nează pentru fiecare un destin unic și o împlinire aparte. Dar, creați ca făpturi ideale (fiece neam în felul său), Copiii lui Iluvatar se realizează așa cum – și devin ceea ce – ei aleg să fie. Arda,

Pământul dat lor în stăpânire, este mai întâi modelat, gospodărit, minunat gătit de Spiritele Valar, Puterile Lumii, ainurii “măreți și mândri” care pogoară în Lume din dragoste pură pentru Creație și care acceptă ca “puterea lor să rămână între hotarele Lumii, înlăuntrul ei pentru totdeauna, până la deplina ei alcătuire, astfel ca ei să fie viața ei, iar ea a lor”.⁵

Dar sălașul orânduit de Iluvatar pentru copiii săi nu rămâne un paradis, așa cum îl desăvârșesc valarii, ci suferă întinări și distrugerii – tocmai pentru că un Spirit Vala, Melkor, apoi unii dintre Copiii lui Iluvatar aleg să conteste ordinea divină. Istoria frământată a Ardei și, mai ales, a Pământului de Mijloc este pilduitoare și, dacă seamănă (pe alocuri izbitor) cu istoria lumii reale, aceasta nu e o simplă întâmplare. Lumea ficțională a lui Tolkien nu este o replică a lumii reale, însă ea se naște și evoluează conform aceluiași legi de ființare. Nimic din ce se petrece în Arda nu este regăsit în tocmai în lumea în care trăim noi zi de zi, dar, esențialmente, povestea Ardei și a Pământului de Mijloc vorbește (precum toate poveștile bine rostuite) despre putere și fragilitate, despre dorințe, temeri, ispite, despre îndrăzneală și oboseală, despre răbdare și grabă, despre iubire, ură, invidie, despre prietenie și jertfă, despre timp și vremuri, despre izbândă și eșec.⁶

Scriitorul creează o “Lume Secundă”; “în interiorul său, ceea ce autorul relatează este adevărat, adică este în acord cu legile acelei lumi”. Capacitatea de a intra în Lumea Secundă oferită de basme este acea înclinație spre minune; în acest sens trebuie înțeleasă afirmația lui Tolkien: “fairy-stories” nu sunt povești despre zâne (“fairies” în engleză) sau elfi, ci povești despre Faerie, tărâmul, lumea în care există aceste făpturi, un univers imaginar cu aceleași drepturi la atributul “real” ca și realitatea primă, cea în care viețuim. Imaginarul poate deveni la fel de real ca hârtia pe care este scris, dar cu o condiție: puțința noastră de a ne lăsa “fermeceți”, căci materia din care este alcătuită Feeria este vraja, farmecul în sensul magic al cuvântului. “Faeria cuprinde multe altele în afară de elfi și zâne, pitici, vrăjitoare, căpcăuni, uriași sau dragoni, scrie Tolkien. În ea se află mările, soarele, luna, cerul și pământul, cu toate pe care acesta din urmă le găzduiește: copac și pasăre, apă și stâncă, vin și pâine. Dar ne cuprinde și pe noi și pe noi, oamenii muritori, atunci când suntem fermeceți”.⁷

Indiferent ce s-ar spune (de bine sau de rău) despre opera tolkieniană, un lucru este incontestabil: ea respiră, ca orice organism viu – și, ca orice ființă, stârnește curiozitate, interes, simpatie, admirație sau provoacă nedumerire, reticență, neplăcere, respingere. În lumile care îi recunosc existența, Pământul de Mijloc e un reper major în inventarul tărâmurilor ficționale; este o prezență reală, care

se poate impune grație forței sale interioare și nu datorită promovării sale comerciale. *Hobbitul*, *Stăpânul Inelelor*, *Silmarillion* au stabilit un standard *fantasy* și constituie un model narativ deseori imitat sau parodiat. Mai greu de reeditat/reprodus sunt inspirația, talentul, verva, ca și rigoarea științifică a (le) profesorului de la Oxford – care a inventat câteva limbi, două dintre acestea fiind complet configurate și perfect funcționale. Iar, mai presus de toate, unică și adânc emoționantă este credința vibrantă a lui Tolkien în *sensul* creației (la scară divină sau umană): Lumea Prim(ar)ă și Lumile Secund(ar)e au o noimă, un rost, o menire; ele se nasc din iubire și se împlinesc prin *comunicare*⁸

Tolkien e un scriitor adevărat, de vocație. El scrie (cu râvnă, cu onestitate și cu mare drag) despre un univers în care locuiește, care crește continuu în jurul lui, care îi este familiar și care, în același timp, rămâne (măcar partial) învăluit în mister – așa încât nu încetează să-l exploreze, deși simte că niciodată nu va ajunge să-l cunoască pe deplin. Opera lui este Pământul (Ținutul) de Mijloc (cu toate ale sale, bune sau rele), iar el e cetățean devotat al acestui ținut. Însă fără limpezire în cuget și simțire, fără credință în valorile morale, fără sensibilitate, fără răbdare și smerenie, modelul fictional tolkienian nu poate fi înțeles cu adevărat – cu atât mai puțin îndrăgît și apreciat. Căci, pentru autorul *Hobbitului*, puterea Fanteziei nu stă în seducție, în fascinație (manipulatoare), ci în iubire pură, necondiționată.⁹

Bibliografie:

- DeAgostini, *100 de personalități; oameni care au schimbat destinul lumii*, nr 48, 2007;
- Lazu, Robert (coordonator); Cernăuți-Gorodițchi, Mihaela; Gyorf-Deak, Gyorgy, *Enciclopedia lumii lui J.R.R. Tolkien*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2007;
- Tolkien, John, Ronald, Reuel, *Stăpînul Inelelor – Frăția inelului*, Editura Rao, București, 2013;
- Tolkien, John, Ronald, Reuel, *Stăpînul Inelelor – Cele două turnuri*, Editura Rao, București, 2013;
- Tolkien, John, Ronald, Reuel, *Stăpînul Inelelor – Întoarcerea regelui*, Editura Rao, București, 2013;
- Tolkien, John, Ronald, Reuel, *Silmarillion*, Editura Rao, București, 2013;
- Tolkien, John, Ronald, Reuel, *Hobbitul*, Editura Rao, București, 2012.

Note:

1. DeAgostini, *100 de personalități; oameni care au schimbat destinul lumii*, nr. 48, p. 4
2. Vlad Macri, *Postfață în J.R.R. Tolkien, Silmarillion*, Ed. Rao, București, 2013, p. 314
3. *Ibidem*, p. 315
4. *Ibidem*, p. 315
5. Robert Lazu (coord.), *op. cit.*, p. 18
6. *Ibidem*, p. 18
7. Vlad Macri, *Postfață în Stăpînul Inelelor*, p. 408
8. Robert Lazu (coord.), *op. cit.*, p. 20
9. *Ibidem*, p. 20

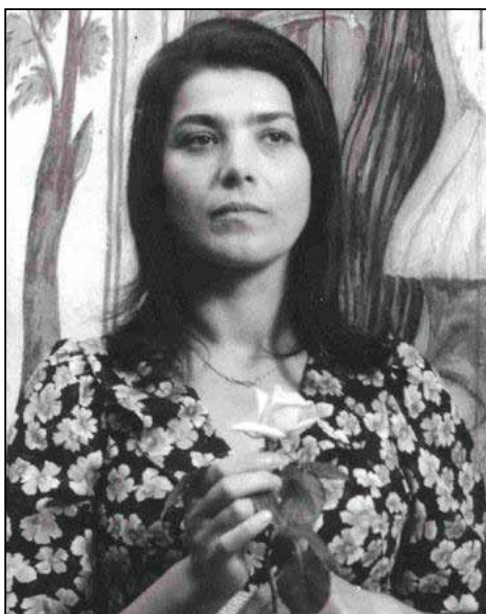
► Lucia OLARU NENATI

IN MEMORIAM

AURORA CORNU, PERSONAJ ȘI PERSONALITATE

Am găsit între documentele mele acest text despre Aurora Cornu scris în anii 2000, care mi se pare a avea acum, în trena evocărilor suscitade de plecarea sa din această lume, un parfum special de natură a-i împrăști întrucâtva amintirea personalității sale deosebite.

Aurora Cornu este o persoană cu destin complex, parcă simbolic și exemplar. Ea a fost prima soție a lui Marin Preda, în anii 50, iar scrisorile lui către ea, publicate mai demult¹, dezvăluie o față cu totul inedită, chiar de neimaginat, a marelui și sobrului prozator: aceea a unui tânăr îndrăgostit, de-o tandrețe cuceritoare și – ceea ce mi se pare mai important – a unui suflet ce, tocmai de aceea, se exprima liric. Căci acele scrisori nu sunt, de fapt, altceva decât minunate poeme în proză semnate de Marin Preda, cu drept de viață autonom în câmpia literară și cu nimic mai prejos decât, de pildă, sonetele unor mari poeți ai lumii. Așadar, fără prea multă exagerare, ele pot completa “fișierul literar” cu un nou compartiment, acela al poetului Marin Preda. Aceste scrisori, apărute mult după moartea autorului lor, consună într-un mod tulburător cu alte scrisori, scoase la lumină după o și mai îndelungată ascundere, cele ale lui Eminescu către Veronica Micle². Amândouă aceste grupaje epistolare luminează, mutatis mutandis, brusc și neașteptat, sufletele “civile”, vulnerabile sub acțiunea iubirii, ale unor mari scriitori români îndrăgostiți, ale unor personalități complexe și dramatice ale literaturii noastre, fiecare situat în

etajul său temporal al acestui zигurat; dar având ceva ce-i apropie extrem de mult: dragostea zeificatoare pentru femeia iubită: Veronica Micle și, respectiv Aurora Cornu. Paralelismul între aceste două ipostaze ale creatorului român îndrăgostit de Laura sa merită interesul și-și păstrează ispita pentru altcândva.

Viața Aurorei cu Marin Preda a fost pentru amândoi un timp al fericirii (mă tentează pe drept, atributul “auroral”!) personale depline, dar, mai ales, un timp al roadelor literare; prozatorul scrie atunci *Moromeții*, reluând un text lăsat în părăsire, acțiune determinată decisiv de Aurora, iar aceasta, scrie atunci, așa cum declara azi, “singurele 20 de poeme pe care le-aș lua cu mine și acum în lume.” Așadar, o eră de aur a vieții și creației a doi scriitori îndrăgostiți, dar trăitori “mereu în istoria literară” (a cărei prezență Aurora o simțea acut ca pe o terță - și chiar incomodă - persoană în viața lor de atunci) .

Citind aceste confesiuni mi-am explicat impresia pe care o aveam de multă vreme, de pe când studiam “cu lupa” viața și scriitura lui Preda pentru a-mi redacta, în anii 70, lucrarea de licență: că *Moromeții* a fost scris parcă, spre deosebire de toate celelate romane ale sale, dramatice, contonșionate, cu cerneală de lumină. Pusesem, ca toată lumea, această efect pe seama haloului mitic al copilăriei care îmbracă imaginile în auriul amintirii. Aveam să înțeleg că nu era numai atât, ci și că zodia unei intense iubiri fericite dinamiza, stimula

și dădea lumină eleată capodoperei lui Preda. Îmi amintesc că, îndrăznind să-l întreb mai multe lucruri pe scriitorul studiat de studenta care eram pe atunci, pentru a-mi ușura demersul exegetic (rămas, din păcate, nepublicat!), l-am întrebat și despre aceste lucruri, dar în cadrul unei problematice mai largi referitoare la coeficientul de relație dintre existențial și opera creată. Marin Preda, pe atunci - directorul Editurii Cartea Românească - ușor amuzat de ipostaza de subiect al unei lucrări de licență (se pare că prima de acest fel!) mi-a răspuns confirmând hotărât existența acestei legături și importanța ei în operă.

După atâția ani de la acele întâlniri "de lucru" cu Marin Preda, mi-a fost dat s-o întâlnesc pe acea misterioasă ființă, atât de importantă pentru istoria literară, Aurora Cornu inspiratoarea atâtor personaje ale operei sale și să aflu că și ea a avut, după despărțirea de Preda, o traiectorie existențială spectaculoasă. Plecând din țară, a devenit (și) actriță și a jucat roluri importante în filme ajunse în top, precum celebrul *Genunchiul Clarei* al lui Erich Rohmer, că a produs ea însăși filme, precum *Bilocation*, realizat la Londra, care a reunit pe generic nume importante ale lumii filmului și pentru care a obținut un premiu de Feature la Psychic Film Festival – New York – Montreal. Toate acestea, fără a-și părăsi nici "armele" și libertatea - clamată - a scrisului literar, drept care Aurora Cornu figurează în *Histoire de la Litterature* (2) *Enciclopedie de la Pleiade* a lui Raymond Queneau, apărută la celebra editură Gallimard din Paris, alături de alți câțiva scriitori - tineri, pe atunci - români de marcă, reușind să reprezinte atât la Paris cât și la New York (orașe unde locuiește deopotrivă, în mod echitabil) ceea ce Marin Sorescu denumea a fi un tip de "exil superior" românesc (spre a-l deosebi de acela abuziv și profitor!), categorie la care asocia și numele ei alături de cele ale lui Cioran, Eliade, Vintilă Horia și alți câțiva.³

Așa cum arată Eugen Simon în cartea citată, dar cum afirma și Marin Preda însuși – ea a știut să strălucească fără complexe în saloanele Europei (și Americii!) fiind o amfitrionă de clasă, demnă să primească în casa ei chiar un șef de stat; ceea ce chiar s-a și întâmplat, căci la cea de-a doua ei căsătorie – fericită - cu Aurel Cornea, le-au fost nași familia Jaques Chirac, la Biserica Ortodoxă din Paris. Așadar, Aurora Cornu n-a fost numai o muză inspiratoare a unui mare creator, ci și una dintre personalitățile - nu prea multe la număr, din păcate – care au adus românilor

ceva râvnit cu îndelungă patimă: prețuirea și stima Europei și chiar a lumii.

Aceasta este ființa cu totul specială pe care am cunoscut-o la New York și am reîntâlnit-o în noiembrie ulterior când, după lansarea cărții și albumului meu despre rolul muzicii în viața lui Eminescu,⁴ Aurora m-a invitat, împreună cu soțul meu, în semn de mare prețuire, la ea acasă, într-un apartament din centrul vestitului Manhattan, situat la un etaj fără număr, dar aflat între nivelul 12 și 14. Acolo am putut admira o adevărată și neașteptată grădină de flori cultivate cu evident simț esthetic, iar memoria livrescă mi-a adus irepresibil la suprafață amintirea grădinilor suspendate ale Semiramidei care nu vor fi fost o mai spectaculoasă minune a lumii decât această grădină de trandafiri, suspendată deasupra centrului aglomerat al metropolei americane de azi. Și nu numai atât: Aurora mai are un noroc excepțional pentru cineva care locuiește în miezul dens al unui asemenea oraș: în bulidingul de alături, există, la același nivel, o altă terasă mai mare pe care un proprietar excentric și mereu absent a plantat ceva și mai uimitor: o pădure de copaci tineri, unduitori și, la vremea autumnală târzie a vizitei noastre, etalând pictural o simfonie de frunze arămii.

De-acolo, de sus, apărută de-o grădină de flori și de-o pădure de foioase în mijlocul metropolei poluate, Aurora Cornu cea de azi, o ființă fără vârstă, parcă eternizată într-o tinerețe matură și luminată de inteligența și umorul subtil ale unui spirit viu, privește și contemplă lumea de sus, parcă la modul simbolic. Gazdă originală ca în tot ce întreprinde, Aurora ne-a invitat la masă la un mic dar deosebit local unde obișnuia să-și invite prietenii din țară și din lume, Coldwaters, de pe Second Ave, unde se servesc cei mai grozavi homari (lobsters) din America. Aventura luptei cu homarii a fost ea însăși un eveniment memorabil în sine pe care spirituala și subtila Aurora îl pregătea, cred, cu premeditare, ca pe o probă inițiativă, tuturor oaspeților ei, înveșmintați cu mari șervete-babetă, purtând desenul racilor pe ele, ca în niște armuri de luptă, dotați cu cleștitori de metal, dălțițe, gălețușe și fel de fel de instrumente speciale, cu boluri în care sticleau insidios mirodenii lichide. Suntem înarmați pentru confruntarea cu celebrii *lobsters* pe care, cu amuzată și complice temeritate, îi "dovedim" până la urmă, reușind să extragem, după eforturi substanțiale, din adăposturi de os încăpățânat, bucățele de carne foarte albă care capătă astfel gust de trofeu neprețuit.

Însă dincolo de aventura culinară, reductibilă în sine, masa aceea a fost, așa cum spune Aurora că era o cină cu Marin Preda: “o bucurie a inteligenței. O petrecere în sens vechi. Un veritabil taifas între doi oameni care, nu-i așa, e ceva de capul lor”. Conversația cu Aurora e un regal de spirit, de umor subțire, de comunicare mai profundă decât stratul de suprafață al cuvintelor. Și câte întâmplări amuzante, dar cu miez adânc nu știe să spună gazda noastră, ființa care a străbătut lumea și a cunoscut Oameni dar a și cules ca alina pole-nul atâtor întâmplări! Cum n-am putut scoate, pur și simplu, reportofonul să înregistrez conversația ca pe un interviu, căci întâlnirea noastră avea un cu totul alt statut, nu pot reproduce în litera, ci doar în spiritul lor câteva asemenea “mostre”.

Am aflat astfel, cu hazul irezistibil pe care-l produce interpretarea unei –totuși - actrițe, despre efectul neașteptat al unui joc amuzant pe care ea și soțul ei, Aurel, îl practicau la Paris. Stimulați de o anume situație repetabilă și, în fond, foarte tristă, ea și soțul ei, pe atunci încă în viață, au început să dea telefoane românilor domiciliați în Paris și să recite (aproximativ) următorul text: “Sunt poetul Ionel Frunzăverde (să zicem) și am venit acum din București; am numărul dvs. de la dl. X, mă aflu în gară, sunt bolnav și n-am nici un franc și vă rog să mă ajutați și să nu lăsați pradă disperării un tînăr și talentat poet român”. Sunând în acest fel la mai multe persoane, rezultatul era că fiecare dintre acestea, cu o singură și merituosă excepție, se scuza în felurite chipuri, că tocmai pleca din Paris, că tocmai...etc.

Și *tocmai* când se amuzau ei mai cu poftă pe seama acestui scenariu diabolic, sună telefonul și - în mod incredibil – cineva recită în receptor aproape același text ca al lor: “sunt poetul X din Iași, am numărul dvs. de telefon de la persoana Y, sunt în gară, nu am bani și vă rog mult să mă ajutați”. După momentul de stupefacție în care au putut contempla ironia sorții de a-i supune și pe ei la testul de solidaritate literar-interetnică pe care l-au imaginat în joacă, s-au dezmeticit și au răspuns cu brio acestui test: au invitat omul, l-au ajutat și deci i-au îndeplinit speranțele. Ulterior, întîlnindu-l și întrebându-l pe cel în cauză despre acel episod, mi-a confirmat că într-adevăr cei doi s-au purtat admirabil cu el, însă el n-a știut că fusese eroul involuntar al unei coincidențe spectaculoase și amuzante.

Am aflat apoi despre profilul Aurorei ca prezență distinctă în viața literară românească de la New York; despre câte se fac și se desfac în acel

“ecosistem” în care mulți scriitori plecați din țară cu o anume imagine, pozează în victime sau își alcătuiesc alte imagini de semn contrar. Aurora Cornu, ființa opusă structural ipocriziei, se implică, ia atitudine, rupe chiar vechi relații atunci când mistificarea depășește limita acceptabilă, borna de corectitudine normală, resimțită aproape concret de această ființă construită pe scheletul onestității. Mai mult de atât, deși doritoare de societate culturală, de conversație, de contacte umane (ca dovadă: ea a fost aceea care m-a abordat pe mine, cu ani în urmă, făcând astfel posibilă relația noastră), deci deși o persoană eminentă sociabilă, un om de lume și de rasă, Aurora nu pregetă să rupă relațiile cu reprezentanța culturală românească la New York atunci când constată în mod repetat, modul lamentabil în care se realizează acolo misiunea specifică (și bine retribuită din țară!), lucru pe care l-am aflat din multe surse românești de acolo și l-am putut constata prin proprie experiență. Și anume că, în vreme ce la acel centru, zis cultural, s-a înstăpânit elitismul uscat și găunos, claustrarea în subiectivism și favoritism exclusivist și alte vicii rostite pe șoptite, departe de nevoia de climat propice comunicării culturale a comunității românești din New York, adevăratul centru cultural românesc – neretribuit de nimeni - se mută treptat la Biserica “Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, al cărei preot paroh, scriitorul, universitarul și doctorul multor universități, Theodor Damian a înființat un Institut de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, un Cenaclu literar- “Mihai Eminescu”, o revistă culturală de tot mai mare prestigiu - Lumină lină - și, mai ales, animă o emulație durabilă și crescătoare în lumea literară și spirituală românească, făcând astfel din New York un centru de consacrare literară (mai mult decât) românească.

Cum ospătărița ne tot aducea instrumente de torturare a bietelor crustacee, Aurora își mai amintește o parabolă cu miez despre un local unde ospătării nu știau românește în care cineva a cerut în această limbă să i se aducă lapte la cafea. I s-a adus o linguriță la care omul a protestat cerând iar lapte; apoi i s-a dus un șervețel și tot așa, de multe ori până când un martor bilingv a intervenit cerând lapte în limba respectivă, la care ospătării a răspuns că înțeles bine de la început dar că nu au lapte. După consumarea efectului scontat de respectiva istorioară, Aurora îi traduce morala printr-o mărturisire personală de-o șocantă sinceritate. Și anume că așa i s-a întîmplat și ei mereu: a primit “lingurițe”, “șervețele” și altele asemenea în viața ei adică: bogăție, dragoste, fericire, călătorii,

relații etc. dar n-a primit niciodată până acum "laptele" dorit, adică gloria, succesul și adevărata consacrare. Deși fiecare creator din lume visează gloria din prima clipă a demersului său ca atare, n-am auzit pe nimeni până la ea să recunoască acest lucru franc, fără sfială și ipocrizie. Am înțeles atunci de ce toți cei care o cunosc, și înșuși Marin Preda în scrisorile pomenite, îi constată sinceritatea și lipsa de ipocrizie, deci Autenticitatea ridicată la rang exemplar, ca pecete identitară.

În cartea-convorbire cu Eugen Simion, revine ca un leit-motiv obsedant explicarea părăsirii vieții fericite trăite cu Marin Preda (care era un amant perfect, un soț grijuliu și tandru, ș.a., dar exercita o presiune imposibil de suportat): dorința ei, - prezentată implicit, nu explicit - de libertate și, mai ales, de devenire personală creativă proprie, deci-bref - de glorie și consacrare proprie, nu mediată. Poate că parabola aceasta cu laptele și lingurița a fost tocmai o constatare-bilanț a Aurorei cea de astăzi referitoare la această "frumoasă fără corp" care a făcut-o și pe ea, ca pe Miron cel din povestea eminesciană, să plece în lume în căutarea ei. Doar că pentru o persoană cu atâtea - totuși - realizări, constatarea este parcă excesiv de autocritică. Și-apoi Aurora este încă în plină creativitate literară, ea scriind în prezent un roman în 3 volume care-i va duce poate gloria așa cum și-o dorește ea.

Ne-am plimbat apoi pe străzile aglomerate dar atât de pitorești ale marii metropole și am luat cafeaua în clădirea unei uriașe librării din centrul acesteia unde Aurora a ținut să mai combată încă o prejudecată vehiculată în țară și anume aceea a totalei inculturii și inapetențe pentru lectură a americanilor. Plimbându-ne prin multele etaje și câmpii nesfârșite cu rafturi de cărți unde oamenii pot nu numai să cumpere ci să și citească oricât și orice carte din lume, Aurora ne-a arătat în mod semnificativ cum zeci de oameni citesc ore întregi acolo, în acel întins ținut al cărții în care te poți și rătăci (și, de fapt, m-am și rătăcit în mod dramatic vreo jumătate de oră, încât reîntâlnirea cu Aurora a fost ca o bucurie caldă a regăsirii cuiva drag și pierdut, hélas! într-un labirint de... cărți !)

Discutând cu Aurora Cornu, mi se părea oarecum că toate personajele feminine din opera lui Preda (prezent implicit dar constant și sensibil între noi) îmi vorbeau reunite și reprezentate prin câte ceva în persoana ei și că mai rămânea încă mult loc pentru propria ei personalitate autentică și puternică, atât de tânără la zeci de ani de când opera pe care i-a inspirat-o marelui prozator s-a

așezat temeinic în rafturile istoriei literare. Am aflat în ea un om sincer și pătrunzător, care știe fără greș să evalueze caratele cuiva și să prețuiască, expert, pe cei ce-i merită prietenia. Încercând după destul timp de la acea întâlnire, pe care am simțit-o și eu, acut, ca trăire în istoria literară, să definesc lapidar identitatea acestei ființe speciale, cel mai mult mă tentează acum sintagma -atribut pe care am așezat-o pe frontispiciul acestui text: personaj și personalitate.

Note:

1. Marin Preda, *Scrisori către Aurora*. Eugen Simion, Aurora Cornu, *Convorbiri despre Marin Preda*, Ed. Albatros, București, 1998.
2. *Dulcea mea Doamnă / Eminul meu iubit*-Correspondență inedita Mihai Eminescu - Veronica Micle, Editura Polirom, Iași, 2000.
3. Apud prof.dr. Mihaela Albu, *Citind la New York scriitori români ; Aurora Cornu sau despre poezie ca libertate în Lumină lină*, An V, Nr.4, octombrie-decembrie, 2000, New York.
4. Lucia Olaru Nenati, *Eminescu. De la muzica poeziei la poezia muzicii*, Editura Gee, 2000, Botoșani și caseta muzicală *Cântecele lui Eminescu*, prefețe de: acad. D. Vatamaniuc și Viorel Cosma.

Aurora Cornu și Lucia Olaru Nenati,
New York, Manhattan, nov. 2000

NOTE DE CĂLĂTORIE

PUY DU FOU, CEL MAI IMPRESIONANT PARC DE DIVERTISMENT DIN LUME

► Ștefan ANDRONACHE

Intenționez ca, pe viitor, să public o carte dedicată Franței, care va include nu numai ceea ce scrisesem, cu mai bine de două decenii în urmă, ci și impresiile proaspete pe care mi le-a lăsat vizita de neuitat, din august 2021, în țara mea de suflet. Așadar, proaspetele impresii, cărora li se va adăuga și o suită de fotografii, au menirea de a completa conținutul acesteia.

S-a întâmplat ca, în vara care deja s-a sfârșit, să ajung din nou în Franța, după o absență de 14 ani, cu gândul de a revedea măcar o parte din ceea ce avusesem posibilitatea să vizitez, pe parcursul celor opt călătorii pe care le-am întreprins, de-a lungul timpului, în această atât de fascinantă țară.

Mărturisesc că îmi propusesem să încep noul periplu cu castelele de pe Valea Loarei pentru că, anterior, nu reușisem să le văd pe cele mai importante, dar generoasa familie din Cholet, care m-a invitat acolo, știindu-mă oarecum pasionat de istorie, s-a gândit să-mi facă o surpriză. Mi-a declarat că ar dori să mă ducă, mai întâi, în celebrul Parc Puy du Fou pentru care cumpărase din timp bilete. Pentru a mă convinge, mi-a relatat că acesta face de câțiva timp concurență serioasă Disneyland-ului european, ajungând a fi considerat, în momentul de față, de către americani, drept „cel mai bun parc din lume“, în timp ce, anul trecut, trei dintre spectacolele, ce se derulează

cu regularitate aici, fuseseră încununată cu premii, la „Park World Awards“, iar „Noaptea de foc“ fuseseră declarate drept spectacolul anului 2020. Așadar, ținând cont de considerentele enunțate, am acceptat cu plăcere să merg pentru a vedea despre ce ar putea fi vorba.

Parcul de atracție Puy du Fou, cu o suprafață de peste 50 ha., a fost amenajat în localitatea Les Epesses, din Vandeea, el aflându-se la 55 km (pe autostradă) de orașul Nantes și la trei ore de drum de la Paris, mergând doar pe autostradă.

Așadar, ne-am deplasat, de la Cholet, până acolo pe tronsonul A83, care leagă Angers-ul de cel mai important port al Franței situat la Oceanul Atlantic. Încă de la sosire, când am văzut sutele de mașini parcate și grupurile de persoane care se îndreptau înspre acest autentic loc de pelerinaj, mi-am dat seama că voi avea parte de un noian de surprize. Pe măsură ce mergeam, începusem să conștientizez

faptul că mă voi implica într-un fel de aventură în trecutul îndepărtat. Descopeream, pe aleile parcului, clădiri vechi afectate de patina timpului, prăvălii și cărciumi în care serveau fete frumoase în costume de epocă, dar și oaze de verdeață prin care roiau oamenii de cele mai diverse proveniențe. Cred că mi-ar fi trebuit cel puțin două zile pentru a putea vedea tot ce s-a prefigurat aici, de-a lungul unei jumătăți de secol, pentru a trăi din plin bucuria descoperirii frumuseților naturii, dar și pentru a savura și, respectiv, a mă emoționa la spectacolele uluitoare inspirate din istoria atât de tumultoasă a Franței.

(<https://www.youtube.com/watch?v=k2LXo4rMYSc&t=47s>; <https://www.youtube.com/watch?v=pvte5dWBbTY>)

Cum trecuse de ora zece și jumătate, ne-am așezat la o coadă respectabilă, iar după controlul inevitabil al certificatului de vaccinare și prezentarea biletului de intrare, ne-am pomenit într-una dintre primele arene cu dorința de a vedea spectacolul „Vikingii”. Întâi, am început să ascultăm o partitură muzicală (preluată din filmul „Dragonul”) care ne-a transportat la începutul Evului Mediu, după care am

asistat la punerea în scenă a unei narațiuni simple, dar ingenios structurate. Într-unul din satele locuite cândva de franci, părea să fie liniște, tinerii de acolo trăindu-și din plin viața, fiind redat și momentul unei căsătorii, până când, pe râul care străbătea așezarea, și-a făcut apariția o corabie a vikingilor, veniți din nordul continentului cu scopul de a prăda și incendia tot ce le ieșea în cale. Bineînțeles că am asistat și la o bătălie dintre forțele binelui și ale răului. Evenimentul, la care mi-a fost dat să-i fiu martor, mi s-a părut reconstituit cu multă minuțiozitate, iar efectele pirotehnice, demonstrațiile de cascadorie ale călăreților, ridicarea ori scufundarea corăbiei în apă, muzica (secvențe din filmul „Attila”), toate aceste elemente mă impresionaseră într-atât de mult încât ajunsesem, la un moment dat, să nu-mi mai pot stăpâni emoțiile. Pur și simplu nu-mi venea să cred că îmi era dat să fiu martor la o astfel de punere în scenă. Așa ceva nu mai văzusem nicăieri până atunci, iar palidele reconstituiri istorice de la castelele, din propria-mi țară, mi s-au părut lipsite de substanță și atractivitate.

(<https://www.youtube.com/watch?v=tddUjg6Dl-TU>; <https://www.youtube.com/watch?v=4cl5LYqdMg4>)

„Cavalerii mesei rotunde”, celebra legendă medievală franceză în care fii de nobili ajung să

se lupte între ei pentru ocuparea scaunului consacrat regelui, dar și pentru descoperirea Sfântului Graal, constat că a atras numeroși curioși. O femeie îmbrăcată în alb și cu o voce superbă, care se deplasează prin fața ochilor noștri, grație cântecului său magnific, crează atmosfera în care aveam să ne scufundăm de îndată cu toții. Arthur, cavalerul predestinat de Merlin să înlocuiască pe regele mort, își distruge sabia magică într-un duel cu unul din tovarășii săi, dar, nu peste mult timp, o sirenă, care iese din apă, îi aduce una mult mai rezistentă și mai strălucitoare. Dintr-odată, din lacul ce înconjură castelul, în cadrul unui cerc aproape ireal, s-a configurat chiar masa rotundă cu șase cavaleri cărora li se mai adaugă alți patru de pe mal. Din cascada de formă circulară, noul rege mă iese călare și triumfător, iar masa cu cei care o înconjurau, prin procedeul imersiunii, dispare în adâncuri. În acordurile unei muzici învăluitoare, momentele încep să se estompeze după care totul se scufundă ca și cum nici n-ar fi fost. (<https://www.youtube.com/watch?v=RQFqDNL8cf4>;

<https://www.youtube.com/watch?v=VRJV81useeQ>)

După terminarea spectacolului, în ropotul de aplauze a câtorva mii de suflete, am ieșit din locația respectivă și ne-am integrat unei alte cozi, tot mai întinse, pentru a participa la ineditul „Bal al păsărilor”, un spectacol cu caracter preponderent aerian și de-a dreptul emoționant. Pe drum însă m-am pomenit strigat de un tânăr care alergase după mine pentru a mă întreba dacă niște bancnote în euro, pe care le ținea în mână, nu cumva îmi aparțineau. Uitându-mă în geantă, mi-am dat seama că, netrăgând fermoarul, îmi căzuse pe jos trei bancnote în valoare de două sute de euro. I-am mulțumit pentru nobilul gest care mi s-a părut că-i onora educația primită în familie sau școală. În acel moment, m-am gândit că dacă mi s-ar fi întâmplat așa ceva, la noi, aș fi avut mai puține șanse să-mai recuperez valuta pierdută.

A asisita la o demonstrație în care doar păsările extrem de inteligente (desigur și în urma dresajului) erau personajele principale, mi s-a părut a fi una din șansele ce nu s-ar fi convenit sub nicio formă să o ratez. Am avut bucuria imposibil de stăpânit, aceea de a vedea zborul lor pe deasupra capetelor noastre (fusesem avertizați să nu ne ridicăm de pe bănci pentru a nu fi accidentați) întrucât dresorii erau răspândiți, nu numai în zona scenei de jos, ci și pe ambele laturi ale amfiteatrului înțesat de lumea curioasă, de la copii până la persoanele cele mai în vârstă. Câtă stare de bine și câtă fericire ne-au putut transmite zecile de păsări (vulturi, ulii, acvile, cocori, egrete, bufnițe, corbi etc.) care, în zborul lor păreau că dansau pe fondul muzical atât de inteligent ales! Spre final, dintr-o nacelă, ridicată sus deasupra parcului, au coborât, făcând piruiete, alte păsări care s-au integrat cu toate balului de pomină, în timp ce, tot pe cer, în urma unei parapante, zbura liniștit un cârd de paisprezece cocori dresați. Țin să adaug că după clipele trăite în compania atâtor păsări am ieșit de acolo cu un alt chef de viață. Tot mi-aș dori să mai pot asista la o astfel de reprezentație!

(https://www.youtube.com/watch?v=2N_aKlesQSk)

De la „Secretele lănciilor“, ce dezvăluie o epopee cavalească din perioada Evului Mediu, prilejuită de atacarea în forță, cu toate armele specifice epocii, a unui castel fortificat, am ținut să asist și la „Misterul lui La Pérouse“. În cadrul acestui spectacol cu caracter imersiv, participi la o călătorie în jurul lumii alături de cel desemnat de regele Ludovic al XVI-lea să plece într-o expediție științifică prin întreaga lume.

Exploratorul La Pérouse a pornit din portul francez Brest, în anul 1785, înfruntând, vreme de trei ani, oceanul și mările necunoscute. Aflându-te la bordul navei, reconstituit până la amănunt, devii părtaș la importantele descoperiri făcute într-un spațiu cuprins între Capul Horn și Alaska, ce ți se perindă prin fața ochilor. Mai mult chiar, ajungi să simți efectul formidabilelor furtuni cu care s-a confruntat temerarul care, din păcate, nu a mai reușit să se întoarcă niciodată în Franța.

(<https://www.youtube.com/watch?v=bUA08TA4vO8>)

Mi-a fost dat să fiu martor și la reprezentația „Le dernier panache“. Așadar, dintr-odată, m-am văzut intrat într-o sală gigantică în care ni s-a prezentat viața aventuroasă, dar și glorioasă în același timp, a unui ofițer francez de marină, în timpul Războiului de Independență din S.U.A., motiv pentru care, vreme de o jumătate de oră, platforma, ce adăpostea vreo două mii de spectatori, s-a mișcat continuu pentru a ne conecta, preț de câteva minute, la fiecare din scenele reprezentative, specifice epocii și reconstituite în alveolele create în pereții de formă circulară.

(<https://www.youtube.com/watch?v=owVPIpWx9KE>)
 (<https://www.youtube.com/watch?v=zqtDxXBxarg>)
 (<https://www.youtube.com/watch?v=xejWghsNvus>)

Spectacolul „Îndrăgostiții de la Verdun“ reușește să emoționeze nu numai datorită corespondenței purtate între un soldat simplu (aflat pe front în localitatea intrată deja în istoria Franței, precum Mărășeștiul nostru, doar cu mult mai multe victime datorate aceluiași adversar) și soția sa, rămasă acasă, ci și pentru

că ești nevoit să te deplasezi printr-o lungă tranșee acoperită peste tot de zăpadă. Reconstituirea fiind plasată chiar în preajma Crăciunului, exploziile pe care le auzeam se întindeau din clipă în clipă. Simțeam sub picioare chiar cutremurul pământului sfârtecat de obuze care cădeau ăm jur, iar fumul și frigul mă învăluiau, deopotrivă, din toate părțile. La un moment dat, ajunsesem să cred că bătălia avea să fie pierdută. Numai că, în cele din urmă, pe 24 decembrie 1916, soldații francezi au ajuns să-i învingă pe germani și să trăiască Crăciunul pe care și l-au dorit după nesfârșitele luni de privațiuni și umilințe. Ce prețios auxiliar au profesorii de istorie din școlile franceze pentru a le inocula elevilor lor înalte sentimente patriotice!

(<https://www.youtube.com/watch?v=wOjrb48ewk>)

Nici „Marele carrillon“ (ansamblu de clopote) nu putea fi trecut cu vederea. Ne-am așezat pe iarbă integrându-ne spectacolului muzical specific secolului al XVIII-lea oferit de cele 70 (!) de clopote adunate laolaltă, într-un turn uriaș, pentru a asculta o tânără femeie ce interpreta, de la un pupitru situat în mijlocul acestora, faimoase lucrări muzicale. Pe cele două laturi ale construcției speciale, doi acrobați se mișcau pe frânghii, ori fluturau steaguri, dând un plus de savoare demersului artistic.

În fine, pentru a nu plictisi prea mult, m-am decis să închei prezentarea succintă a doar jumătate dintre spectacolele ce au reușit să facă celebru Le Puy de Fou, cu „Semnul Triumfului“, menit să reconstituie atmosfera din perioada Romei antice. Nouă, celor care ajunsesem să populăm un stadion întreg, pe baza unui scenariu bine gândit, ni s-au prezentat,

într-o arenă destul de vastă, o succesiune de secvețe dramatice de la începutul creștinismului, lupta dintre un centurion îndrăgostit de o creștină și slujitorii împăratului Dioclețian care încă mai credeau în Zeus, defilarea cârdului de găște (salvatoarele Capitoliului!), o dresură de lei și tigri, parada cămilelor și strușilor, precum și cursa nebunească a celor patru cvadrigă cu cai albi, murgi sau negri. (<https://www.youtube.com/watch?v=wZ210hdWsBk&t=677s>;

<https://www.youtube.com/watch?v=tddUjg6DITU>; <https://www.youtube.com/watch?v=wZ210hdWsBk>)

După niciun minut, fuseserăm desprinși complet din realitatea imediată fiind integrați, aproape fără să ne dăm seama, în epoca atât de demult apusă... Mi-a plăcut și comuniunea creată între actori și noi, spectatorii, din care cauză se striga și se aplauda în continuu. În acel moment, mi-am spus că dacă voi avea prilejul să mai ajung vreodată în Franța, trebuie neapărat să mai descind în Parcul Puy du Fou pentru a trăi (retrăi) clipele atât de unice și copleșitor de reconfortabile, dar și pentru a înfrupta din frumusețea celorlalte spectacole.

Pentru că ne rămăsese prea puțin timp la dispoziție, nu am mai stat și seara pentru a asista la „Noptile de foc“ (programate destul de târziu) ce amintesc de dezmățul celebrelor fântâni din imensa grădină a castelului regal de la Versailles

(<https://www.youtube.com/watch?v=G88Nkoi7GYM>), ori la fascinanta „Cinésécénie“, programată a se desfășura întotdeauna după miezul nopții, ajunsă și ea, la rândul-i, unică în lume. (<https://www.youtube.com/watch?v=-ysSMpcjLyg>) Cine știe, poate cei care

citesc impresiile de față, odată ajunși în Franța, vor avea prilejul să o vadă.

Trebuie să spun că am remarcat utilizarea tehnologiilor de ultimă generație în realizarea spectacolelor atât de complexe. Acestea erau capabile să redea mișcările valurilor mării, să scufunde și să aducă la suprafață nave și chiar oameni, să redea atmosfera înspăimântătoare de pe front, să provoace flăcări uriașe, care se stingeau de îndată. Videoclipurile realizate numai în format 3D, precum și piesele muzicale, în marea lor majoritate create de către talentatul Nathan Stornetta

(<https://www.youtube.com/watch?v=eYdUDVkJHJUs>;

https://www.youtube.com/watch?v=I7oDGRtPD_I;<https://www.youtube.com/watch?v=1HfEsc50ADU>), precum și efectele climatice bruște erau în măsură să-ți inoculeze ideea că te afli, totdeauna, într-un mediu cât mai real cu putință.

Conceput cu aproape cincizeci de ani în urmă de către inspiratul, entuziastul și extrem de tenacele Philippe Villiers (acest principal scenarist al tuturor spectacolelor, încredințate regiei genialului Bruno Retailleau, a candidat chiar și la președenția Franței), Parcul Puy du Fou, în care au loc atâtea reprezentații tematice, inspirate din istoria glorioasă a Franței, motiv pentru care are cca. 2600 angajați (actori, cascadori, balerini, dresori, grădinari, îngrijitori etc.), reușește să atragă milioane de spectatori anual. Experimentul reușit de aici i-a inspirat nu numai pe spanioli care au creat, anul trecut, la Toledo, un parc similar, ci și pe

chinezi care, din acest an, își reconstituie propria istorie la Shanghai. Se zvonește faptul că și Olanda s-ar fi apucat să-și amenajeze ceva similar. Deocamdată, americanilor nu le prea surâde ideea imitării experimentului francez probabil și din cauza faptului că istoria lor atât de săracă și mai puțin spectaculoasă, nu-i capabilă să le ofere pretexte viabile pentru materializarea unei astfel de idei.

Acest „imperiu înfloritor“ a făcut posibilă crearea unei școli și chiar a unui colegiu, din 2015, prin străduința „Asociației Puy du Fou Academie“, scopul acestuia din urmă fiind inițierea tinerilor în artele spectacolului ce sunt practicate în parcul de distracție.

Desigur că Puy du Fou aduce beneficii financiare substanțiale pentru regiune. Când se completează locurile de cazare (hoteluri, căsuțe, corturi), din incinta parcului, turiștii se aciuiază în spațiile disponibile din orașul Cholet. Totodată, studenții sunt interesați să ocupe locurile de muncă oferite pe timpul verii. Ceea ce mi se pare interesant este și faptul că toți banii câștigați, pe parcursul unui sezon, sunt de îndată reinvestiți, de membrii familiei Villiers, în alte spectacole. Interesul lor este acela de a determina lumea să revină cu plăcere aici pentru a descoperi noi și noi puncte de atracție. Iată, așadar, una din cheile succesului garantat.

Închei, aceste însemnări, făcând precizarea că lectorii interesați pot să urmărească secvențe din spectacolele la care am asistat, în deja celebrul Parc Puy du Fou, prin simpla accesare a linkurilor atașate fiecăruia dintre ele.

ISTORIE ȘI MEMORIE

SAINTES-MARIES-DE-LA-MER, CAMARGUE, 20-26 MAI 2017 (1)

► Mirel BĂNICĂ

Am aflat de existența pelerinajului zis „al gitanilor”, desfășurat anual în localitatea Saintes-Maries-de-la-Mer (în continuare, numele acesteia va apărea și prescurtat, SMM), din sudul extrem al Franței, în perioada în care pregăteam studiul meu despre practica pelerinajelor în România contemporană. Sursele pe care le-am consultat cu această ocazie îl plasau printre marile pelerinaje europene încă active, fiind încununat cu o aură de „exotism” și originalitate datorate prezenței masive a romilor de pe tot continentul. Pe măsură ce avansam în cunoașterea subiectului, se înmulțeau și referințele la misterioasa și atrăgătoarea „Sfânta Sara”, protectoarea romilor de pretutindeni. „Cireașa de pe tort”, dacă îmi este permisă această expresie, au fost teoriile unor autori contemporani care văd în Sfânta Sara (și în cultul dedicat acesteia) o reminiscență clară a zeiței Parvati (reîncarnarea zeiței Sati). Pentru Jeff Kaplan, un autor care face dese apropieri între cultura romă și cea indiană, faptul că la finalul unei ceremonii (procesiuni) publice statuia Sfintei Sara este purtată până în apele Mediteranei – la fel cum se întâmplă cu zeița Sati în fluviul Gange –, iar „ambele zeități poartă pe cap o coroană și au fețe strălucitoare, pictate în negru” constituie un argument suficient de puternic pentru a susține „originea indiană” a cultului (Taylor, Kaplan, 2008: 98). Toate acestea, dar și o serie de întrebări pe care le voi enumera mai jos m-au făcut să iau decizia de a pleca pentru o săptămână la Saintes-Maries-de-la-Mer, în mai 2017, pentru a vedea mai exact, cu ochii mei, despre ce este vorba. Faptul că eram familiarizat cu pelerinajul și cu logica sa internă de funcționare a fost un argument suplimentar pentru participarea la acest eveniment. Am pornit la drum cu câteva întrebări preliminare, și anume:

• există romi veniți „din Est” la pelerinajul de la SMM? Dacă da, au venit acolo din motive spirituale sau din rațiuni economice (pelerinajul-resursă)?

• ce loc ocupă pelerinajul, ca practică religioasă, în *ansamblul* vieții spirituale a romilor/gitanilor?

• în ce condiții *turistul* devine *pelerin* și viceversa? Ce rol au de jucat romii în „marketingul” și imaginea de „marcă” a SMM?

• ce relație există între religia „populară” și cea „oficială” în Occident? Ce rol joacă Biserica Catolică în confruntarea cu excesele religiozității populare? Există diferențe „stilistice” față de ortodoxie în managementul religiei populare?

• care este efectul convertirii masive a romilor la cultele neoprotestante? Nu mă refer doar la gradul de frecvență al pelerinajului, ci și la pelerinaj ca teren de misiune (atrageră de noi adepți/reținere a celor actuali – nu în opoziție, ci percepute complementar).

• cum se manifestă *controlul social* al prezenței rome, dincolo de relația cu Jandarmeria, Poliția, autoritățile locale? Asemănări și diferențe față de cazul românesc.

Voi face mai întâi o mică prezentare a locului (SMM), a istoriei sale legate de prezența unor prețioase relicve și a pelerinajului de acolo, în general. Apoi va urma relatarea efectivă a experiențelor mele de pe teren.

Saintes-Maries-de-la-Mer este un sat așezat în extremitatea sudică a regiunii Camargue, pe malul Mediteranei, acolo unde Ronul își termină călătoria pentru a se odihni în mare. Fiind așezat ideal pe harta turistică a Franței, în timpul sezonului estival își mărește populația de câteva ori; în timpul iernii, în tot satul nu rămân mai mult de 2.000 de locuitori. Multe dintre locuințe au obloanele trase, sunt închise cu lacăt, oferind o imagine destul de tristă, dezolantă chiar. Localitatea este dominată de silueta înaltă, îngustă a bisericii-fortăreață din centru. Construită integral din piatră, aceasta seamănă cu un crucișător terestru, menit să înfrunte atât capriciile mării, cât și pe cele ale oamenilor, mai exact, ale piraților „sarazini” (arabi) originari din nordul Africii, care semănau spaimă și

groază pe aceste meleaguri în Evul Mediu. La fel ca în cazul bisericilor fortificate din Transilvania, în ea se aduna populația întregului sat, rugându-se să treacă urgia, iar zidurile să reziste asediului până când viața își va relua cursul normal. Data oficială a construirii este situată pe la începutul secolului al XII-lea, dar se bănuiește că ar fi vorba de unul dintre cele mai vechi lăcașuri de cult creștin din Franța și chiar din Europa. Mărturie stau vechi elemente din temple păgâne (coloane, statui de animale – leu, berbeci) integrate sincretic în zidul acesteia, așa cum, mai aproape de noi, celebra biserică din Densuș are în zidurile sale pietre și lespezi aduse de la Ulpia Traiana aflată în apropiere. Și structura sa internă este una foarte interesantă: o „capelă înaltă” (*la chapelle haute*), unde se păstrează raclele celor două Marii, Maria Salomeea și Maria lui Iacob, spațiu central care seamănă, dacă îmi este permisă expresia, cu cel al unei „minicatedrală”, nava propriu-zisă și, în fine, o capelă subterană, unde se află statuia și o parte din rămășițele (osemintele) Sfintei Sara – dar vom reveni asupra acestor detalii de arhitectură și de împărțire a spațiului, care joacă un rol esențial și în desfășurarea pelerinajului.

În anul 1448, unul dintre stăpânii și marii seniori ai locului, contele René d'Anjou (1409-1480), care a rămas în istorie și sub numele de „le bon roi René” datorită calităților sale umane, decide să ia în serios legendele locale care spun că undeva „dans la crouste”, în adâncime, printre straturile inferioare ale bisericii-fortăreață, s-ar găsi un altar și corpurile Sfintei Maria Salomeea și Sfintei Maria a lui Iacob. Cu alte cuvinte, personaje-cheie ale Noului Testament, două dintre „mironosițele” cărora li se dezvăluie învierea lui Hristos. Săpăturile avansează rapid*, iar în toamna anului 1448, echipele de căutători găsesc sub altarul bisericii un fel de peșteră de mici dimensiuni în care erau așezate trupurile întregi a două femei, cu mâinile încrucișate pe piept, patru cranii așezate în formă de cruce (trei de copil și unul de bărbat, „îmbrăcat” într-un fel de cămașă de plumb), resturile unui altar portativ, precum și resturi de vase de lut, cenușă, semințe, ceea ce arată că acolo a fost și un refugiu, un loc de viață. Detaliu foarte important: tot cu această ocazie se descoperă și se decolmatează un izvor cu apă potabilă, bună de băut, într-o regiune (Camargue) în care apa de calitate, bună pentru consumul uman constituie o problemă. În acele vremuri, Camargue nu era altceva decât o imensă deltă brăzdată de canale și cu un climat nesănătos,

puțin propice locuirii permanente. În data de 14 noiembrie 1448, autoritățile ecleziastice locale (Arles, Marsilia), dublate de oameni respectabili (*notables*) din regiune, sunt solicitate pentru a se pronunța cu privire la autenticitatea rămășițelor pământești găsite. Verdictul nu a fost dificil: ținând cont de memoria locului, de bogăția surselor teologice, literare și istorice care făceau referire la prezența sfințelor în acel loc, precum și de semnele evidente ale sfințeniei (în special mirosul „parfumat” degajat de rămășițe, celebra *odeur de sainteté* specific sfinților), conciliul reunit ad-hoc decreteează autenticitatea. La începutul lunii decembrie, în prezența contelui René d'Anjou, are loc strămutarea în raclele special construite pentru această ocazie. Prezența „oficială” a relicvelor recunoscute și venerate ale celor două Marii, de o importanță excepțională pentru întreaga creștinătate, se poate manifesta neîngrădit din acest moment. Vor avea o carieră publică plină de peripeții: în timpul Revoluției de la 1789, o parte dintre ele sunt arse în piața publică din Arles, iar resturile calcinate sunt recuperate abia în 1863 de la pescarii din zonă, care le păstrau ascunse, de teama unei alte catastrofe istorice. Cele patru cranii (printre care al lui Iacob cel Tânăr, „cel Mic”) sunt depuse într-un relicvariu special confecționat pentru ele. Vor fi însă definitiv pierdute, fiind arse la rândul lor în timpul Revoluției, în numele Rațiunii.

O recapitulare generală se impune. *Iacob cel Tânăr (Jacques le Mineur, Apostolul Iacob, Iacob din Ierusalim)*. Este unul dintre apostolii de la începuturile creștinismului. Mai este numit și „cel Mic” sau „cel Tânăr” tocmai pentru a-l deosebi de celălalt Iacob, fratele lui Ioan. El ar fi fost văr cu Iisus și conducătorul primei comunități creștine din Ierusalim. Printre cercetătorii creștinismului timpuriu, problema identificării celor doi Iacob naște încă dezbateri aprinse. Unul este cunoscut drept „fiul lui Alfeu”, iar celălalt drept „fratele Domnului”. Dezbaterile și controversile au și un merit evident, acela de „recunoaștere a raportului inseparabil dintre creștinismul primelor veacuri și religia evreiască, matrice veșnic valabilă și vie” (Benedict XVI, 2016). Obligat de Marii Preoți evrei să-l renege pe Hristos, Iacob cel Tânăr refuză categoric. Este aruncat de pe acoperișul Templului din Ierusalim. Nu moare imediat în urma impactului cu solul, iar lovitura mortală îi este dată cu un baros, care îi zdrobește capul (Daix, 1996: 126). Acest aspect ar explica deci mai bine, tehnic vorbind, prezența armăturii de plumb cu care era „întărit” craniul descoperit în anul 1448, pentru a ține laolaltă

bucățile de os pulverizate în urma martiriului. Într-o lucrare de referință consacrată Apostolului Iacob cel Tânăr (Mimouni, 2015) am găsit zeci de pagini, extrem de detaliate și bine documentate, despre moartea sa martirică și tentativele successive de a-i localiza mormântul. La final, autorul se ferește să tragă o concluzie categorică: „Suntem pe nisipuri mișcătoare, nu este clar dacă au fost descoperite vreodată relicvele lui Iacob, bănuim că ele ar fi fost transportate în secret de discipolii săi și ascunse. Nu se cunoaște nici traseul ulterior al acestora, dacă au ajuns sau nu de-a lungul vremii în alte colțuri ale lumii creștine” (*ibidem*: 580).

Maria Salomeea (Sfânta Mironosiță Salomeea, Marie Salomé). Este menționată de mai multe ori în Evanghelia după Marcu. Probabil Fecioara Maria a fost mama sa vitregă, deoarece, după tradiție, Salomeea a fost fiica din prima căsătorie a Sfântului Iosif și a primei sale soții. Este mama apostolilor Iacob și Ioan. Numele său vine din salutul ebraic *Shalom*, evocând ideea de pace, liniște. Dar cea mai cunoscută imagine a sa este aceea de mironosiță dintre cele care au dus miresme la mormântul Mântuitorului și l-au găsit gol, fiind printre primele care au dus vestea bună a Învierii lumii întregi (sursă: ro.orthodoxwiki.org).

Maria lui Iacob (Marie Jacobé, Maria lui Cleopa). Una dintre „Mariile” Noului Testament, explicit menționată doar în Evanghelia după Ioan ca fiind una dintre femeile prezente la crucificarea Domnului („Maria lui Cleopa”) – soția lui Cleopa, posibil fratele de sânge sau vitreg al Dreptului Iosif, logodnicul Maicii Domnului. În tradiția catolică, este avansată ideea că ar fi și mama lui Iacob cel Tânăr (Iacob, Ruda Domnului), ceea ce ar da o încărcătură logică și prezenței craniului „fiului” în grotă de la Saintes-Maries-de-la-Mer. Face parte din grupul mironosițelor care merg la mormântul Domnului cu miresme (mir și arome), după tradiția evreiască de înmormântare (surse consultate: ro.orthodoxwiki.org și Gerard, 1989: 885).

Dar Sfânta Sara? Dincolo de mențiunile literare (prima dintre ele într-un poem atribuit lui Jean de Venette [1357], care-i conferă rolul de slujitoare a celor două Marii), procesul-verbal oficial al săpăturilor regale din 1448 nu menționează nici numele acesteia, nici prezența unor rămășițe umane suplimentare. Cu toate acestea, la mai puțin de 30 de ani de la descoperirea lor, un pelerin german, Hans van Waltheym, menționează în impresiile sale de călătorie prezența „trupului Sarei” (atenție, nu a „relicvelor”!) în biserica de la SMM.

În anul 1521, Vincent Philippon, un cronicar local, notează detalii legate de descoperirea osemintelor celei care avea să devină „protectoarea gitanilor”. Trupul său s-ar fi aflat într-un loc situat la „trei pași depărtare” de cele două Marii, poziționat transversal (la „picioarele” acestora, cum s-ar putea spune), dar nu este precizat momentul exact în care s-a produs descoperirea (Bergaglio, 2016: 87). Același Philippon mai spune că rămășițele pământești ale celei pe care o numește „saincte Sarra” au fost depuse într-un relicvariu mai modest, fără a da detalii suplimentare asupra amplasamentului său în biserică și fără o descriere amănunțită. Abia în 1719, o notă a unui preot local le localizează în capela subterană a lăcașului.

- Va urma -

Notă:

* Expresia în limba franceză veche pentru acest proces exact, și anume căutarea unor resturi sfinte, este *l'invention des reliques* – descoperirea „progresivă” a moaștelor, rămășițelor pământești. Strămoșul cuvântului „invenție” din ziua de astăzi are rădăcini nebănuite, legate de o căutare febrilă a unui anumit tip de adevăr religios.

(Fragment din volumul „*Bafta, Devla și Haramul. Studii despre cultura și religia romilor*”, Editura Polirom, Iași, 2019)

Colaborare

POESIS

LIVIU IOAN STOICIU

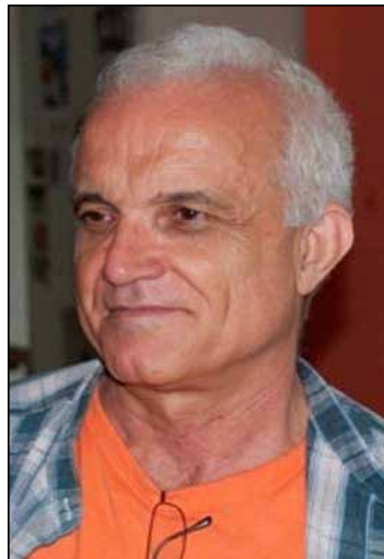
Foști oameni

Noapte de Înviere, ora 2, rătăcesc prin cimitirul pustiu,
 în care luminițele candelor îmi țin în loc
 sufletul, să nu scape:

caut corabia lui Mihai Eminescu,
 una din corăbiile zburătoare țâșnită din marea cea mare a
 trecutului, ancorată aici. La
 întâmplare – amintiri și întărâtări... Caut bâjbâind,
 împreună cu soția, cu fiul și cu poetul Vasile Vlad, aflu
 că la București, la Bellu ortodox, nu
 se obișnuiește să se pună lumânări la căpătâiul
 celor apropiați, pe
 mormânt, în noaptea de Înviere, ca la Adjud, degeaba

scapăr câte un chibrit, am impresia doar
 că se înmulțesc mâinile celor ce se întind rugătoare din
 pământ, ce vor? Lumină?
 Vin de împărtașanie? Sunt mâini ale unor

foști oameni.

Scrie, merge prea departe

Pe spate, plutind pe lacul sărat, cu ochii închiși,
 ciocnit de o domnișoară, cap în cap,
 care plutea, la rândul ei, cu fața în sus: îi mângâie părul
 lung, să n-o sperie, o fi având 18 ani? Rostește
 pentru el: „dacă aș fi mai tânăr...”
 Incitat pentru un minut, două, și întors rapid în cochilia
 lui. Oftează, își schimbă gândul. Ce e iubirea,
 în definitiv? Un dezastru chimic pentru organism! Scufundat

brusc în lac, lăsat ca un bolovan la fund, scos
 înecat, se imaginează întins pe
 scândurile stabilimentului, întâi i se desfundă
 nările de sare și
 i se descleștează gura, demult n-a mai încercat el figura
 asta, e amuzat... Nu,

opriți-vă, nu sunt mort, am improvizat... Dus

la morga oraşului, întins
gol pe masa de autopsie, îngrozitor de rece – ăştia sunt
nebuni, eu le spun că e o glumă
proastă, nu sunt mort, ei mă... „În clipa când bisturiul

celui care făcea demonstraţia străpungea
pieptul...”, apuc să mai consemnez şi mă opresc, tulburat,
conştient că am mers prea departe.

Hăituit

Gurile rele mă spurcă, merit eu asta? „Poate ai vrut să
faci ba un compromis, ba altul, dar
nu ai reuşit”: destinul... O ocazie mai prielnică îmi

va fi stat mereu în preajmă, surâzătoare,
să mă reîntorcă din drumul ales greşit, gata să vorbească
altuia despre preamulta mea îndrăzneală?
Rămas murdărit, cu timpul, de untură, paie umede, brânză
veche, cu iz de pucioasă. Totuşi! Alungat

cu sficiune, iniţial, apoi însoţit de câini, hăituit, ani
la rând înainte de Revoluţie şi adus cu forţa
până aici: ce vreţi de la mine? De ce nu mă lăsaţi în pace?
„Aşază-te în faţa

oglinzii, mi se strigă, şi dă-ţi singur pumni!”

Pe zăpuşală

Urc şi cobor, merg pe de lături, prin mine, în
interior, unde e apa infiltrată
din baraj, din lacul de acumulare, numai mlaştină, îmi taie
răsuflarea: încotro ar fi trebuit să o iau? La vale?
La deal? Apa de la plămâni mă doare
în halul ăsta? Mi se taie răsuflarea. Mă ţin cu
mâinile de şale, nu mă las, peisajul – mă uit de jos în sus,
apoi de sus în jos la el, parcă ar fi desenat, ce
peisaj? Neica Nimeni. Habar nu
ai ce ai pierdut, tu mi-ai dat binecuvântarea? Sunt slobod
la gură? Pleacă, domnule, să te culci, nu vezi că
eşti beat? Întorc

foaia, un cârd de muşte se ţine după mine – miros a
hoit? Ce-l atrage? Scot un vaiet
lugubru... Te-au recunoscut, bă, până şi muştele că vii
dintr-o altă lume! Lume a mea!
Pe aici a trecut preotul să stropească locul cu
mănunchiul de busuioc plin de agheasmă? Pe zăpuşala
asta... Vorbesc singur. Dau din cap,
fără convingere.

POESIS

IGNATIE GRECU

Cântec

O, iubitul meu, cât de frumos ești!
 Vino în sihăstria mea.
 Pomii sunt plini de roade sub cerul
 plin de mireasmă.
 Pârâiașul care străbate grădina
 suspină împiedicat în pietricele
 Iar sfioase, căprioarele vin în șirag
 la amiază să se adape fără
 să-i turbure unda.

Vino, te aștept. Când se lasă înserarea,
 vântul trimite adieri răcoroase
 și dezmiardă coroanele bogate ale
 copacilor istovite de arșița zilei.
 Atunci, umbrele lor se alungesc
 culcate pe iarba răcoroasă
 care așteaptă pașii tăi
 odată cu roua,
 roua în picături mici, tremurătoare.

O bucurie

Atât de delicată și subțire,
 umbra răcoroasă a Raiului
 o flutură vântul
 și o poartă departe,
 până dincolo de râu.

Vine de sus, de foarte sus,
 o bucurie
 plină de slavă
 în care mă scufund
 oglindindu-mă.

Sufletul odinioară trist și abătut
 reînvie acum întreg
 precum un nufăr
 deasupra apei mlăștinoase,
 atins în creștet
 de lumina lunii.

Vântul

Oricât de tare ar sufla vântul
 nu poate stinge
 lămpioanele înfloririi.
 Mai mult luminează
 până departe grădina.

Cărările pe care îngerii vin
 o străbat fără să tulbure
 cântarea voioasă a păsărilor
 și văzduhul atât de senin
 care te îmbrățișează.

Bunavestire

Îngerul a venit, a vestit și s-a dus.
 A rămas în urmă pe ramuri
 o adiere plină de mireasmă,
 un sunet lin ca de vioară
 când arcușul e-o rază subțire
 de lună
 pe strunele în tremur, de
 smarald ale apei.
 Nimeni nu l-a văzut? Nimeni?

Nici măcar pasărea care se
tânguie în fereastră
la îmbrățișarea crengilor sărutând
lumina.

Horeb

Un fagure de aur este pădurea
toamna,
din degetele crengilor picurând
miere.
Cu fiecare nor, cu fiecare
însurare
Se apropie de noi marea tăcere.

Atâtea bogății de har în taină
am strâns,
în suflet Horeb de strălucire.
Cu degetele-nfiorate pe strune
alergând
fac să sune în umbră căzând
inele grele de plâns.

Cărare

Cărarea care duce la Tine
Trece printre uriași trandafiri.
Îngeri coboară și suie
Pe scări de mireasmă, subțiri.

Ghimpi de oțel străjuie la
intrare.
Am răni la mâini și pe
frunte
Și-n coastă o floare de
sânge
Picură-ntruna rubine mari
și multe...

Suflete al meu

Îmbătat de vuietul cu zumzet
al înfloririi
fiecare pom e-o inimă pulsând.
Pe safirul cald al nemărginirii
clipește o stea, prima tremurând.

Clipa stă-n loc. Ferește-te să-i
mângâi fața,
ca unei pădării gata de plecare.
Suflete al meu însetat soarbe
din dulceața

sfântă-acestei clipe adânci,
nemuritoare.

Tavita

Frumoaso, Tavita ți-aș spune
(ceea ce înseamnă Căprioara)
Acest biblic nume
ți se potrivește de minune.

Atât de temătoare și sfioasă ești,
blândă și cuvioasă,
încât greierii,
neînsemnații cântăreți de rând,
când mergi dimuneața la rugăciune,
pe cărare,
se opresc din simpla lor cântare
păstrând uimiți o clipă tăcerea,
care face să sporească nespus
ecoul luminos al pașilor tăi
peste trandafirii înfloriți
arzând ca niște văpăi,
dar plini de spini până sus.

În umbra Lui

Domnul a trecut, iată a trecut.
Urma pașilor Săi
sunt norii albi de pe cer.
Soarele Îi netezește lungă cărarea.
Iar luna o împodobește.
În umbra Lui, copac uriaș, marea
înfrunzește.

De-atunci

Bucuros că și-a dus până la capăt
solia încredințată de sus,
îngerul care a venit să binevestească
Fecioarei,
plecând și înălțându-se în mare grabă,
și-a uitat sub magnolie, în grădină,
încălțările mici, albe și fragede
ca spuma.

De-atunci și până astăzi, mulți poeți
însetați de sublim,
privind la ele-ndelung
se minunează visând și scriind
versuri.

POESIS

ILDIKO ȘERBAN

Văd tridimensional
 cărarea
 orizontul,
 sarea.
 Descopăr în palme un tort
 gata feliat,
 de insecte nebune
 fără medicație terestră,
 de gânduri despletite
 și dureri în semne de punctuație chircite.
 Fotografiez.
 Tridimensional fotografiez.
 Iau clișeele drept pavele
 și le descânt
 în puzzle-ul unei puste.
 Acum am o imagine.
 Nu știu ce să fac...
 Cioburi de sare într-un deșert
 fără potcoave pur sânge?
 Pun întrebarea după ureche.
 Sunt lucidă...(zic eu)
 dusă...(zic ei) când tropăi...
 Știe cineva cum se cos
 unghiurile
 bizarul
 și scaieții
 în hematii?
 Fac un pas, mirată
 că punctele cardinale
 ascund întrebarea.
 În sare apare o fisură.
 Prima...
 Și plâng prima dată
 cu lacrimi.
 Am un timpan
 biciuit
 când pasul se cambrează.
 Alerg...
 doar alerg
 în avanpremieră
 și ghipsul
 își pierde
 epoletii.
 În pustă
 ploaia

plătește facturile
 când iarba
 se naște
 în belciugul cicatrizat.

„Sarea din pustă” Editura Junimea, 2020.

Pe marginea drumului
 se desfac șireturile genelor
 și-n plutirea frunzei
 împiedicată lumina
 clatină cursa ultimilor seniori
 sub microscop
 lamela
 adună armata
 în marșul de rezistență
 cifrele cad una câte una
 și frunza tresare fără ecou
 la popasul crucial
 pe marginea drumului
 sanitariei
 desenează în clorofilă
 ultima hartă
 spre Hiperboreea...

„Sarea din pustă” Editura Junimea, 2020.

LA CUMPĂNA FURNICILOR

Nu mai repet nici măcar gestul reflex
de a mângâia cu privirea zarea
mă aplec
cât mai îngustă fantă de lumină
să nu rănesc țărâna
e vreme de secetă
uscat pământul crapă-n vedenii
zici că s-a mutat ultima auroră boreală
în vârful sandalelor
oricum nu contează ambuscada culorilor
ziceam că nu mai doresc orizonturi
aici la capăt repet echilibrul
pe cumpăna furnicilor
ele au universul lor
al meu schițează mutații genetice
pentru acolo
unde niște păsări ciudate
se răsucesc
într-o altă fantă de înțelegere.

„La cumpăna furnicilor”, Editura Partoș, 2020.

COCON

Mi-a crescut un violoncel
între coaste
lemnul împinge zvâcnetul
dincolo de inimă
și pentru că trebuie să plec
fug în rădăcini odată cu sunetul
până pe partea cealaltă a lunii.

Întunericul țese prelung cocon
între cer și pământ
cresc aripi
piano simplu
înstrăinată
durerea.

„La cumpăna furnicilor”, Editura Partoș, 2020.

UMBRE PARALELE

Alergau nebune
două umbre
hăituite de degetele luminii
concentric fugeau
ciudat contorsionate pe un trunchi
zideau în goană cercuri
de ciubere suprapuse

nu mai știau încotro
le chema țipătul
dar alergau nebune
fără sens
două umbre
paralele.

„Cuțit fără copac”, Editura Neuna, 2020.

FINALELE UMBRE

Cu spatele întors pământului
fețele se spălau într-o apă
scăldătoarea a născut o spirală
ce rotea lumina
puteai crede că e tangajul final
dar nu era asta
sau bucuria spânzurătorii
judecata celor nedrepti
dar nici asta nu era
un ultim Siloam și un tremur
fulger de jos în sus
infinite extensii
din umerii umbrelor.

„Cuțit fără copac”, Editura Neuma, 2020.

Maternitate

POESIS

MARIN MÎRZA

Închis pentru curățenie

Am început să văd
 ce-i în neregulă cu mine
 ca tinerii care s-au ridicat la soare
 așez din nou urechea
 pe proaspete morminte de pământ
 prin care trece cârțița
 din Galați am fugit prin turnul unui furnal de fum
 de plămâni storși ce făcea Dunărea albastră
 trăiesc cu aerul din apa înghițită
 și mănânc în cantități suficiente
 pentru a proteja toxicitatea
 necesară eului meu
 ceea ce visez este egal
 cu ceea ce văd
 Maiakovski a crezut în profunditatea dureroasă
 a relativității einstein-iene
 morții întorși la pasiune
 ca soarele care-și dezbracă zilnic
 pijamalele transpirate ale nopții
 ceea ce trăiesc este egal
 cu ceea ce visez
 umblu și-acum prin burta mamei
 ca un șobolan
 mutilându-mi vârsta.

Sărbătoresc la colțul străzii
 imensa mângâiere a ochilor de câine ochi triști
 mă lovesc de casă
 cu genunchii în fiecare zi
 de zidul ascuns
 al nașterii mele
 în temelii de vânt
 frumusețea inegalabilă
 din spatele cuvântului
 sunt crengi uscate
 pe care le folosesc pe timp de iarnă în sobă
 nicio diferență iubire
 ce-mi arăți tu și
 ce văd eu
 pe apele excitante ale Siretului.

Long story short
 sâmbăta îmi sărbătoresc viața
 în poziția mortului
 închid în valiză urletul
 aerul consumat între două apnee
 speranța din care memoria s-a scurs
 după dealuri un film mi-a distrus fuzibilul casei
 din sârmă ghimpată conștiința
 pentru cei care vorbesc
 limba dizolvă ceea ce deznădejdea a adăogat
 sufletului
 peisaje și dealuri la încheietura picioarelor
 traversare de anotimpuri.

Statul poate să privească înăuntrul său
 să-și palpeze inima
 câteva exerciții de yoga nu i-ar strica
 așa cum fac eu când intru la baie și văd
 reflexia lunii prin geamul îngust
 îi pot împrumuta sculele de rașchetat de răzuit a
 bărbii
 și-a calcarului de pe fosforescența ideilor
 statul român
 cu fața de pizza XXL
 de s-ar privi în oglindă
 în jocurile psihotice ale îmbrățișării

Îmi răsucesc privirea
după înclinația trupului meu care dispare lent
un cub de lapte înghețat
în cafeaua fierbinte
iubire nu deschide fereastra
sunt urme de sânge
soare dispărut

Să ne aruncăm
pe zâmbetul unui țurture de gheață
de la începutul zilei
sunt gol
ca o carte necitită
trebuie să mă asigur de la primul rând
că nu-mi ia foc
casa în spatele ei
mă omor zilnic cu tătării
lui dino și cu umbrele
adunate de vânt
pe urmele pașilor mei
sunt gol iubire
ca strălucirea ochilor tăi
într-un pahar de șampanie

După cifra zero
ridic ușor dopul sticlei
să nu-mi scape nimic
din umbrele semințelor
pârlogite de soare
unde ai să mai privești floare?
ciripesc burghiele în coapsa rece a uitării
preiau imagini: alunecarea
pe tobogan a unui imens
pachet de carne înghețată
în piscina fierbinte
sunt la vârsta în care continui să cred că exist
primesc acasă plicuri deschise
recitesc Hemingway cu o armă în mână
americani sunt ca mâțele
nu-i poți îndepărta de aur
și, respectiv, de parizer
amintirile mele de asfalt
pe drumul caprelor
de la curbura unui sân de râu.

Am pierdut acul în carul cu fân
n-ar trebui să intru în depresie îmi spun
descarc încet căruța
în fața polițistului de proximitate
care mă întreabă cine locuiește aici

habar n-am i-am răspuns
sunt prea multe case pe strada mea
descarc încet căruța
unde neoanele s-au stins demult
mai sunt cuvintele
care-mi amintesc de iubire
șezlonguri lungi de cabluri împletite
pe unde circulă înalta tensiune
a îmbrățișărilor noastre
nu sunt pierdute scoicile
aduse de valuri la mal nici trupul tău mulat pe-al meu
n-a dispărut în mare
doar urmele s-au șters de pe nisipul fierbinte
ca zâmbetul
ca îngerii scurți ai verbului în mișcare.

Nu mai este nimic de văzut
am păstrat amintirile
sub bandaje sterile
pentru a opri emoția
la marginea răni cu violet
de gențiană sufletul meu
apasă pe crăpăturile pielii
ca o mângâiere uitată
îmi port crucea
simbol al plenitudinii absenței tale
se leagănă între inimă și stomac
se leagănă agățată de oglinda mașinii mele care
vehiculează
pe contrasens cu timpul
mă lovesc de pașii mei neîncepuți
n-am învățat nimic de la viață
țigări stinse lent pe rană
e frig afară orașul
se scorojește sub tencuiala casei mele.

Am încetinit la viraje de parcă aș fi știut
unde trebuia să ajung
pe drumul întoarcerii nu sunt semne
doar niște bani în torpedoul mașinii
pe care ai uitat să-i consumi
mi-am spart dinții sărutând
buzele de carne
ale iubirii
ca un copil al mărilor adânci
silfidă plutesc citind
îmi nectez polenul cărților
mimând distanțele albastre ale lunii
de pe halatul tău pe care îl dezbraci
cu nonșalanța vârstei în dormitorul anesteziei.

POESIS

ELENA NETCU

Naștere sub pământ

Nu mai număra stelele nopții,
ochii ți se încarcă de lacrimi
Cerul e foaie albă de hârtie
Pe ea cine să mai scrie?
Tata a plecat la vânătoare
de lupi albaștri cu blana lucioasă.
El însuși pândind fiara
furișându-se prin viață
cu ademeniri de felină.
—Mamă, naște-mă o dată,
cu aripă din rădăcină,
să fiu singură prezisă
pasăre neucisă
să răsar în soare-apune
să mă fac roată dințată
să mă frâng fără de raze
căzute ca niște vise
singurele neînvinse
seamănă-mă, mamă, în brazdă
din pământ robind o rază...

dospitul pământului
să-mă spintece-n cuvânt
ca o ardere de lut

Fântână doinind cu jind

Cine puse în pământ
Cumpăna-n leagăn de vânt?
Să caute fir de ape
Sfredel în adânc să sape
Rece ca umbra din vale
să te îmbie la răcoare
Cine puse ciutura
Să scoată licoarea crudă
Ca sfârțul de lapte supt
Firul vieții dedesupt?
Cu tămâie drept plămădă
sângerând inima-rană
Bea fecioara fără mire
Din ulcior dumnezeire...
Să bea tot cu gura arsă
fir de ape, de mătase
ursitoare vin la rugă
curgere de apă murgă
fântâna începutului

Ruga cea de facere

Zice-se prin lumea hâdă
Că urâtul stă la pândă
Să se-așeze în cuib de vidră
Ca nisipul din clepsidră
Ca să rupă în fărâme
Steaua mea fără de nume
Tremurând firav pe zare
Amar dor de depărtare
Și de smulgere de sine
Să ard cenușa-n tăciune
De alt dor de facere
Într-o nouă pasăre
aripă cu joc de stele
umple lumea de himere
Să văd cum se naște sus
jumătate din Issus
Să mă văd cum rup cu jind
Rugăciune din cuvânt...

Adormi-re-ai plâns de-o stea!

Poetului STERIAN VICOL

Din prea plin de oră aprinsă
 Ochii tăi flacăra-încinsă
 Pe o margine de stâncă
 Unde-mi pare că ești încă
 Cu ochii lungiți pe zare
 Dureroasă așteptare
 Speranță – suspin mocnit –
 De-a nu mai ieși din mit
 Fruntea ți se face frunză
 Din prea plin de oră-muză
 Izvodit ești din stejar
 Trunchiul tău arzând în jar
 Și cu dor de stâncă înaltă
 Din prea plin de facere
 Mereu ești în coacere
 Din prea plin de lună nouă
 Te despici iarăși în două
 Una ești când arde-înaltul...
 Răstignit pe stâncă altul...
 Adormi-re-ai plâns de-o stea
 Și încuibărit în ea..

Firul vieții noastre șui

Ai știut tu oare, Doamne,
 că din pomul cel cu poame
 va curge din miezul lui
 firul vieții noastre șui?
 Tu ne-ai dat duium de stele
 Și n ele curge durere
 Degetele noastre toate
 Se înmiesc în păcate
 O să tai din rădăcină
 Pomul facerii în vină
 O să-mi sădesc în lut
 alte clipe de-mprumut
 Suflet nou tămăduit
 Dor rotund împrejmuț
 de pământul care tace
 în suspinul dorului,
 în roata olarului...

Hălăduiești prin lume

Din prea mult vaiet, nedreaptă lacrimare
 Materia se-mparte egal la fiecare
 Zadarnic apa te-mpresoară amăruie
 Tarele ca piatra e tot bătut în cuie
 Și osul sângerează, nu are nici o vină

El este doar scheletul mișcării prin pustie
 Îți e prezisă moartea-surpare spre nimic
 Doar coaja care doare se dezvelește-n spic
 Să înfășoare slova sfâșiată de călăi
 Cuvânt în naufragiu pe infinite mări
 Coperta ta de carte e pânză pe catarg
 Pasărea ursită-i s-o mestece hulpav
 Necunoscându-i taina, te-arunci ca s-o oprești
 Dar sufletu-ți ajunge momeală pentru pești
 Ne vin alții din urmă cu aripi fără zbor
 Zadarnice-ntrebări ascunse în alt izvor!

Răscumpără-mă din zidul meu aprins

Cerul a tot fulgerat în vremuri de-nflorire
 Dând semne că va curge din ploaie năruire
 Era potop de doruri, era noian de gânduri
 Legând înaltul de cele patru vânturi
 Voiam să-ți fiu vestală în zidul tău aprins
 Când tu veneai spre mine dintr-un nimic desprins
 Încarcerând secunde, tu, nemurit zidar,
 sa fiu o mărturie în dorul tău amar
 intrând în joc să-ți fiu cutremuratul dar
 te tot strig în zidul rămas fără zidire
 când cerul fulguiește acum fără-nflorire
 Răscumpără-mă acum, când fulguiește de timp
 Ți-ar fulgera secunda împuținând nisip...
 Ca să-ți fiu din nou râvnita ta nălucă
 Încremenind din nou și nemuriți pe stâncă...

Rămâne depărtarea

O, ce mai vântuiesc ziua și noaptea în amurg
 Și-n bolta cea albastră stelele noastre curg
 O, cum se mai ivesc anotimpurile pe rând
 Ne naște iar pământul în rodul lui rotund
 Inima ta mai bate, o simt în depărtări
 Când toate sunt sortite acelorași surpări
 Doar stânca mai rămâne stingheră în țării
 Când vântul, focul, apa vor deveni stihii
 Noi ne supunem acelorași dorinți
 Ne macină secunda cu ucigașii dinți
 Rămâne doar privirea adulmecând pe zare
 Și dorul de-a cuprinde imensa depărtare

POESIS

A. G. SECARĂ

Fragmente din volumul de poezie în lucru
Sparta & Athos & Horodok
 (aurul ultim al stelelor năruite)

„Das letzte Gold verfallener Sterne.” (Trakl)

*

1.

În marș de cuvinte-oase
 înalți pulberea unei iubiri-plămân

ești singur cu moartea-păun

te omenește ca pe un cal fără oase
 ai mai rămas doar tu
 și mormântul tău
 cât un pumn de cenușă

coada păunului negru
 înflorită deasupra țestei de chel

ar vrea să galopați peste acest pustiu
 unde ai oboșit să administrez armata eurilor
 ea deasupra, tu sub umbra ei
 hoardă înmulțindu-se, urmărind stele căzătoare

pentru un regat năruit
 Dumnezeu este într-un singur plămân
 sare într-un singur picior
 unde patru degete caută un profet

2.

degetul mic care nu este cel mai mic/ nu are melan-
 colie/ făptura lui crede în sabotul-animat/ acolo se
 adăpostește/ face focul-cuvânt/ rânjește a mântui-
 re/ își taie unghia cu un forfecel de coral/ seamănă
 unghia/

dacă va ploua/ va crește un semizeu/ care mă va
 visa/ scriind
 un manuscris care va începe așa

3.

dacă Dumnezeu există/ atunci am cam

Încurcat-o

n-am vrut să scriu mai vulgar
 dacă stau bine să mă gândesc
 ca o vacă sfântă
 mestecând o poziție lotus
 pornită în pelerinaj
 prin india unei femei frumoase
 care a visat că va naște un mântuitor
 într-un pustiu
 unde o armată uriașă se urmărește
 de la începuturile istoriei
 până mâine

4.

la orele 22.05, un bărbat frumos și bun va lua ceva
 ploaie/ ceva lună/ gheață/ rădăcini de cucută/ va
 ridica un tramvai silențios pe un pedestal/ în fața
 unui templu al călătorilor zilnice/ în orașul meu un
 tramvai a născut un alt tramvai/ care trebuia să fie
 mântuitorul tuturor tramvaielor cu aburi

oamenii au întreat cine este tatăl tramvaiului mic și de o culoare cum nu s-a mai scris/ care zdrăngănea ca sirena unei mașini de poliție în pandemie/ adică în călduri aflând că o să fie casată mult mai devreme decât celelalte mașini

asta înseamnă să fii mafiot cu acte în regulă/ unele tramvaie sunt mai tramvaie decât alte tramvaie/ să aibă aureole de șine

5.

unii au început să dea nume de poeți
au hotărât să ridice fix
în mijlocul pustiului/ din oraș
un lagăr pentru poeți nevaccinați:
și era lună plină, era frumos afară și înăuntru
și poemul a strigat după leo, andrei, marius, octav,
iulian întâiul și iulian al doilea, tudor, mirel, cristian,
laurențiu, cezar, viorel și a zis

nu mai există ceasuri pe lumea aceasta
dar zeul ceasurilor a spus să vă duceți
unde se duc toate ceasurile când se duc
și să aduceți unul cu mir, tămâie, nectar și ce-o mai
trebui

mironosițele și toate celelalte femei s-au supărat
că nu au fost și ele
măcar 12 strigate

în al XII-lea ceas

și s-au rugat

6.

ca un bărbat și o femeie să fie mântuitori

7.

nimeni nu le-a ascultat/ încă/ dar se pregăteau nașteri multe/ și mulți au spus că nu mai vor răstigniri/ violență/ și câțiva au avut viziunea muntelui athos/ alții ruinele unei cetăți/ sparta au spus că este/ tramvaiul cel nou doar a zdrăngănit: unde este logica

8.

un ford rablagit s-a ridicat în două roți și a arătat spre nord: noua mecca și noul ierusalim, noua romă sunt în laponia/ dar acolo fantoma lui Simo Häyhă are o armă cu lunetă și trage în îngeri, copii obraznici, tineri îndrăgostiți/ nu se mai poate iubi normal

9.

doar nu mai există normalitate
nu a existat niciodată/ vreodată

un poem normal ar trebui să sune ca în Trakl/ dar Trackl nu este normal/ să vină Anne Sexton, Frank Bidart, Ko Un, Louise Glück

oamenii să se joace de-a Moș Crăciun, spiridușii, renii, Dumnezeu, salvarea speciilor, tu, frumoasă hurie să te îndrăgostești
de mine
și mie să nu-mi vină să cred
deoarece îndrăgostirea este ca un fel de sălbăticiune sau sălbăticiune
un fel de mistică a unor sălbatici
care își mănâncă primii iubiți și primele iubite

10.

spartanii își aruncau iubirile născute cu sechele
ca pe pruncii prea firavi
din înalturi

scheletele acelor iubiri sunt comori
pentru arheologi bizari
care caută în viitor cucuta lui Socrate

între Sparta și Athos
un Horodok ridicai
din aproape nimic

Compoziție

POESIS

MIHAI GANEA

noaptea de sânziene

În noaptea aceea oreadele
și-au spălat ochii cu apa sfințită din
izvorul albastru iar stâncile au tremurat
îndelung răbdătoare

dar unde este mirele au întrebat
undele vorbitoare de semne
și ochii au strălucit cu lacrimi
a plecat la vale cu o cunună de
sânziene pletoase galbene și albe
ce frumos pare el împodobit așa

noi l-am privit aseară au zis ele
oprindu-se din curgere într-o
vană de piatră
el ne-a învățat să râdem
sau să plângem după vreme

dar e mirele nostru au mai zis
oreadele țâfnoase ochii noștri
poartă oglinda undelor calme

atunci să-l legănăm împreună
au mai zis apele

părinții uitați

priviți cum se plâng de dor și nevoi
și stau priponiți prin spitale sărace
ai noștri părinți orfanii de noi
părinții bătrâni paiate buimace

le tremură pleoapa și mâna bolnavă
iar lacrima-n sec o înghit trinitari
cerșesc de la Domnul puțină zăbavă
nu știu ce anume bătrâni solitari

bătrâna aceasta mai udă de lacrimi
e mama cu sufletul ei de cristal
ce gânduri o bântuie veștede patimi
o ning ca o iarnă o ning val cu val

sub perna jilavă își trage o geantă
să dea un bănuț unei nurse cu toane

se târâie greu lângă pat aberantă
bunica și mama privind spre balcoane

dar nimeni nu vine și nimeni nu vede
noianul acesta de boli și dureri
ai săi au probleme de nu-ți vine a crede
domestice treburi de azi și de ieri

mai trece o noapte mai ia o pastilă
mai cere o cană mai vrea un flacon
mai geme odată mai plânge cu milă
ce tristă e lumea de-a aici din salon

și aspre necazuri se-ndemn toate cele
trecem de-a valma plutind prin cutume
ne naștem de-a pururi cu bune cu rele
nu ne uita Doamne părinții în lume

și trecem furtună prin toate de-o vreme
te chinuie greața de ei să te-apropii
și totuși curând vor veni să ne cheme
orfani de copii părinții și popii

priviți cum se plâng de dor și nevoi
și stau priponiți prin spitale sărace
ai noștri părinți orfanii de noi
părinții bătrâni paiate buimace

năluca nopții*Isaia 34:14*

supuși umerii nopții se lasă peste
 lăcașul din grotă
 secera lunii clipește condescendentă
 mai sus de cea de-a cincea întâlnire cu
 pământurile descompuse de umbre
 armonia pandorelor în fugă spre
 podișul cel mare,
 o smulse din calea spiritului iar ea
 a doua nudă
 trecu prin punctul stăpânirii de sine
 înaintea șarpelui
 mușcând ușor din bucuria de a trăi
 acesta abia își descuamase gândul viclean
 printre bambușii din grădină
 mângâind stâlpul cerului cu tihnă
 atingând călcâiul stâng al nudei
 cu limba despicată în trei

se cățără lacom peste gamba străvezie spre
 pulpa și coapsa ce-l ademeneau
 adulmecând otrava neîmplinirilor de la
 înțepenirea prelungită
 iată șanțul cu apă murmură el îmbrățișând ca
 o spirală pântecul rotund prin
 locul săritorilor în cerc

a doua nudă dezgoli șarpele sprijinindu-l de
 sânul stâng acolo unde fremăta întâlnirea
 miresmelor de unde
 îl duse spre gâtul ei alb aplecat spre
 umărul drept atingându-l cu bărbia
 nestâmpărată pe
 capul pătrat în timp ce acesta privea
 cele o sută de amănări
 din mlaștina ierburilor otrăvite
 izăreau ochii altei năluci
 Năluca nopții
 bărbatul geamăn privea prin
 fereastra cerului peste
 colina negustorilor de umbre

din izvorul podișului întâia nudă
 mușcă în carnea copacului de taină
 încercând să zămislească noul verb cu
 gura plină de sevă
 vântul împrăștia
 asfințitul penelor de dimineață
 mirosind flăcările
 întâia nudă se
 abandonă întâiului șarpe
 împreunându-se cu focul

bărbatul geamăn se apropiase de a doua nudă
 aceasta îi întinse plictisită cotorul aruncat de
 înaintașa sa renegată din
 care înghițise cu lăcomie restul cu
 sămburi încă fierbinți
 are gust de sânge,
 gândi bărbatul geamăn înecându-se în
 graba primăverii și dilatându-și ușor partea
 din mijloc a gâtului proaspăt diseminat
 prin fața lor prima nudă trecu
 chicotind strângând între sâni capul
 întâiului șarpe

acesta își vârâse adânc coada în
 pântecul robit de golul nezașmirilor
 însămânțându-l cu germeni și clone
 dispărură în beznă unde
 patru zei cu mâinile din umbră îi
 așteptau dormind în peștele cu
 solzi de metal incandescent
 în urma lor Stăpânul încuia
 grădinile cu vâlvătai din care mușcau
 demoni mutanți deflorați de blestem
 dintr-o dată bărbatul geamăn și
 a doua nudă se treziră din semne și
 frunze alergând cu
 mâinile pline de aburi

porțile cerurilor se
 deschiseră închizându-se apoi
 în candoare și taină

era încă o zi a șaptea

Compoziție

POESIS

ANGI MELANIA CRISTEA

@antimanifest

tăcerea umblă lent prin orașul
unde chelnerii râd la taverne aprigi și tineri
iar doamne sofisticate deschid șampania vietii
numai eu/ poet uitat în ambalaj/ respir cu plămâni
atrofiați
starea de neliniște a urbei și trag de mânecă
umbrele părinților înfipte în cimentul fierbinte
„- Cât de tineri ați putut fi, săraci de emoții, penibili
de naivi!”
(totuși m-am născut sub lumina boreală, printre
molozi și cuvinte)

tovarășii de altădată beau cafeaua de import
pe șantier/tatăl meu se îmbăta o dată pe lună
la chenzină
și nici atunci lumea nu i se părea mirobolantă
„ - Ești încă aici, în orașul cu cișmele de piatră, încă
speli rufe
și legeni pruncul care țipă spre cer?”
Am înghițit cozi grele de pești și acum izbesc
în stânga și în dreapta,
să mă ridic din singurătate ca din Iordan
înțeleaptă atât cât să număr demonii
jucați la tarot, #mutepoems

la ghișee se cer bonuri de ordine și toți vin de-a
valma
înotând printre bule de oxigen și falii de timp
„ - Nu răstigni caii care trec prin oraș într-un
Armagedon silențios!”
Oare din cursele de mașini ieși tot atât de viu
precum din trupul mamei îmbătrânit ?
fii sincer cu sunetele ce încolțesc în artera femurală
și se scurg într-o hemoragie masivă
pe trotuar/ ingenu/un @antimanifest

100% poezie

vii din galaxia celor o mie de pixeli
și nu am nicio îndoială că ești 100%
#celmaiubitdintrepamanteni

dar parcă trăiești lângă vulcanii norioși
nu ai limite și nu te poți opri lângă
stația de tren
unde ana karenina bântuie precum oamenii
străzii
lumile paralele ale iubirii și urii
tu//votat drept cel mai splendid răsărit//
îți vezi nestarea lipsa de comunicare puse
pe afișe electorale
și cu fiecare urnă crește șansa de a ne regăsi

nu este ca și cum ai fi vreun politician ratat
ești ozon și tot ce se poate divide
numai eu feliez timpii și probez ore să văd
în câte veacuri încap
sufletul meu cu virajele lui simple
apoi iar și iar caut să dau restart
să butonez propria stare
fără capacitatea de a fi lider în segmentul
numit viața mea

Postsincron

Sunt aici cu lumea mea în degringoladă,
cu miile de secunde funny,
pe care doar tu le poți multiplica

dar nu ai încă puterea de a împrăști
fumul țigării rubensiene
și nici nu poți să conduci în timpul eclipsei
până la casa cu acoperiș orbitor.

Autostrada lucește, apoi clipește,
exact ca un om fără anotimpuri.
Eu inventez primăveri astenice,
le rezum biografia,
apoi le trimit în lumea dezechilibrului emoțional.
Ca într-un macrocosmos adevărat,
oamenii nu se sincronizează în timpul pandemiei,
își dezinfectează aerul, surâsul, slăbiciunile
apoi trag peste libertatea publică un ∞ de emoții.

Tu privești dincolo de starea de urgență
și vezi drumul singurătății // 20.20//
cum se ramifică
până în epicentrul orelor cu vibe pozitiv.
Lumina ne pătrunde în plămâni non invaziv
ca într-un apus la Acapulco
și reinventăm respirații fosforescente.

Sentimente volatile

Tăcerea stă lângă sperietorile din lan
plină de cuvinte ofilite.
Are părul vopsit în nuanțele cerului,
precum norii ce se rostogolesc deasupra
cartierelor.
Din respirația munților aerul tot crește
apoi se așază, corpolent, peste nefericirea ta.
Vii din orașul unde umbrele forfotesc și lipesc
afișe cu politicieni corupți peste tot?
Simți cum tăcerea rupe ritmul muzicii disco,
iar propria ta mână încă scrie partituri neterminate?

Copacii tăiați de vecinul meu idiot se scurg
prin canal în zidurile casei
unde umbra ta încă își ține pijamaua la piept.
Stau complet ruinată față în față cu dragostea
de niciunde
și îi urmăresc postările prefăcându-mă
că niciun cataclism nu apare pe retină.
Cum pot recompune șirul tăcerilor
fără curbe, fără grame, fără empatii?

Din oraș vin oameni de plastic...cu mâini luxate
și picioare flexibile.
Câți vor avea 20 de minute pentru încă
un reality show
fără Insta Story?

Stop! Poezie!

de o mie de ori te-am scos din inima mea
exact atât cât toate stelele să ardă neîntrerupt
precum ard cuvintele cu trup hai-hui
din zilele de odinioară
când cântai la patru mâini iar eu te înălțam dincolo
de sensul vieții și/cu toate corzile tinereții/
îți locuiam secunda impostura felul tău mișto de a fi
și/iar și iar/ ne așezam școlărește unul lângă altul
aprindeam lumina cu bețe de chibrit
pe fețele noastre nu se vedea nicio stare
doar setea aceea teribilă de 200 de volți
care ne făcea mai pasionali
capabili să rotim orice univers ca pe o marionetă
într-atât încât să devenim proprii noștri soldați
temerari

și /dacă ai viziona în adâncuri/ filmul despre scoarța
Terrei
nu ai putea să transformi dragostea asta uluitoare
decât în zile întregi de izolare și în 564 de minute
intense
apoi marea Iordanului valurile ei aspre
noi lângă catarg când serioși când amuzându-ne
despre
dispariția focilor de la poli
nu fi îngrijorat! putem popula galaxiile terrei
cu starea asta de isterie
până vor răsări zece mii de salvamari
ce vor spune Stop! Poezie! dincolo de geamandură

Ore virale

Sunt aici cal pag și mască FFP3/nicio vorbă în plus
Poate se vor dezmembra roțile de rezervă
și va fi vie
întâlnirea noastră între ore
sau vom rămâne la poarta cu infirmi să ne teleportăm
printre cei sănătoși/dacă nu ți-ar fi teamă de Covid 19
te-aș iubi~ te-aș iubi
vin păsări agitate miroase a vin vechi și nu am
atâtea mâini cât să cuprind
hârtiile de la masa doctorilor de gardă care zboară liber
fără halate de protecție
sunt 100 de zile și 300 de nopți de pandemie
drumul se bifurcă în poezie și un fel de a fi de neimaginat
cum poți picta cuvintele ceel îmi ies din piept/tablou de
Gustav Klimt/
și încă odată voi renaște poetă fără umbra cavalerilor
templieri
doar într-un balansoar al acestor zile de izolare
noi dincolo de orice criză mondială(tic-tac)
cum te poți îndrăgosti pe insula lui Euthanasius

POESIS

PETRUȘ ANDREI

Regina artei

Mi te deschid din nou frumoasă carte
Că-n rândurile tale tănuite,
Tu îmi oferi plăceri nebănuite
Și descifrate-acum, măcar în parte.

Iluziile mele năruite,
Speranțele care mi-au fost deșarte,
Ca pietrele din cariere sparte
În tine îmi par gata-nfăptuite.

Când te citește și te înțelege,
Un cititor e împărat sau rege
Că prinde să-și ia zborul fantezia,

Iar versurile bune au putere
Să mi-ți ofere cea mai mare-avere:
Regina artei este poezia!

A fost...

A fost ca să fiu îngerul de pază
Iar inima mea plină de iubire
S-o risipesc pe toată-n omenire,
Cum soarele ne mângâie c-o rază.

Și cum iubeam vremelniceasca fire,
Om simplu, după port, sau om de vază,
Îi ofeream, într-un pustiu, o oază
Și-ntr-un necaz un dram de fericire.

Îndrăgostindu-mă de-o muritoare,
Nevolnic sunt când dragostea îmi moare
Și râu de lacrimi vărs de vremi trecute.

Rămân ce a dorit dumnezeirea,
Făcut ca să nu-mi uit nicicând menirea
Tot înger... dar cu-aripile căzute.

Cărțile

Le văd și parcă inima mă doare
Că au adus în suflet mângâiere
Și-n timp ce totu-n lumea asta pier, e,
Lumina cărții e nemuritoare.

Iubesc peste măsură-a lor tăcere
Ce îmi preface noaptea-n sărbătoare
Și-o zi ploioasă într-o zi cu soare
Când guști ca dintr-un fagure de miere.

Aduc cinstire celui care-a scris-o
Că viața a-nviat-o n-a ucis-o
Ca să ne fie de învățătură.

Prin alte mâini, mai gingașe, trecută,
O carte te alină și te-ajută,
Citește cum citești Sfânta Scriptură.

În cartea vieții...

În cartea vieții mai sunt albe file
Și mâine noua pagină-și va scrie
Cu un condei muțat în veșnicie
Cum vor fi scris abilele Sibylle.

În fiecare zi – o bucurie –
Să crești cu ea averea ta de zile
Apoi, în inimă ascunde-ți-le
Când vântul toamnei prinde să adie.

Flămândului, tu foamea-i potolește,
Drumețului tu setea-i ostioiește
Cât încă-i apa vie în fântână

Și, până-a trece în eternitate,
Când trist și dulce clopotul va bate,
Să dai din timpul ce-o să-ți mai rămână.

O viață de iubire

Doamna mea de vreme bună
Și de vreme-nșelătoare,
Stăm de-o viață împreună
Sub același loc sub soare.

Când afară-i frig și ploaie
În odaia primenită,
Tu deschizi o nouă foaie
Dintr-o carte necitită.

Și îți place aventura
Că dai pagina cu zorul,
Dacă tu ești uvertura,
Eu atunci sunt dirijorul.

Nu lăsăm din mână cartea
Și, cum stăm gură în gură,
Nu mai cred că vrea nici moartea
Să-nterupă o lectură.

Doamna mea de vremuri grele
Și de lacrimi și durere,
S-au dus timpurile-acele
Și plătim orice plăcere.

Destin

De-aș fi avut, cum am acum
Lucrurile clare-n minte,
N-așteptam să cadă bruma
Peste trestii de cuvinte.

Și, în floarea tinereții,
Patimii stingeam tăciunii
Să zidesc fântâna vieții
La izvoru-nțelepciunii.

Nu-i târziu să sap pământul
Unde-și face veacul dorul,
Apei vii să-i văd adâncul
Și să-mi umplu ochi ulciorul.

Să arunc sămânță-n glie
Pasul rar când mi-l măsoară,
Toată holda aurie
Să mi-o ducă-apoi la moară.

Și făina frământată
Lângă sobă să dospească
Iar plămada din covată
Luna să o nevedească.

Iscusita gospodină
S-o-mpletească-apoi cu artă
Și în pâine de lumină
La sărmani să mă împartă.

Drumurile mele

Dintre drumuri desfundate
Care pașii mi-nglodară
Multe astăzi sunt uitate,
Plugul timpului le ară.

Drumul din copilărie
Ce-mi lăsa ograda goală,
Se găti cu pălărie
Și-ntr-o zi plecă la școală.

Mai târziu, alt drum de țară
Și-a dat duhul lâng-o casă,
Pomul dragostei de-o vară
Frunza-n prag și-acum i-o lasă.

Iar un altul ochiu-mi scoate
Că-mi făceam pe dânsul masul...
Unde-s drumurile toate
Ce mi le-am bătut cu pasul?

Cel de azi pe culmi mă suie –
Drumu-i lin când viața-i lină –
Și-mi aleg o cărăruie
Ce-i scaldată în lumină.

**Ce mai vreau? Să mai urc drumul –
Unul neștiut mai este –
Și-am să merg pe-acela unul
Până intru în poveste .**

CATRENE

VASILE MANOLE

EPIGRAMELE

Niște bombe literare
Ce ușor sunt detonate,
Folosind expresii care
Fac explozii controlate.

AXIOMĂ

Filosofii de-obicei
Abuzează de idei,
Dar când sunt doar c-o femeie
Au o singură idee!

ALINTURI

Eu îi spun mereu soției:
- Tu ești Oda Bucuriei!
Ea-mi răspunde pasional:
- Tu ești Imnul Național!

DUPĂ FAPTĂ ȘI RĂSPLATĂ

Mi-a spus unul la ședință
Că la muncă-i foarte greu
Și să am bunăvoință...
Iar acum e șeful meu.

LEAC NATURIST

Când e-o „molie” bărbatul,
Și soția-i tinerică,
Seara când îi face patul
Îi presară levănțică.

BIBLIOTECARUL

Pentru carte are-un cult,
Fie bună, fie rea,
O iubește-așa de mult
Că nu dă un ban pe ea.

MAMA ȘI COPILUL

Alintat fiind în șoaptă,
El trăiește-o epopee,
De scâncește îl îndreaptă
Către Calea ei Lactee.

PEDEAPSĂ (NE)MERITATĂ

Un bărbat precum aceia
Ce-s cam mulți pe lumea asta,
A iubit atât femeia...
Pân' l-a părăsit nevasta.

UNUI SCRITOR ANONIM

Lipsa lui de cititori
Soața o mai suplinește,
Că de foarte multe ori
Când o-nșeală, îl citește.

AMINTIRI DE LA ECLIPSĂ

Am ațipit puțin la mare
Când soarele intra-n eclipsă,
Dar m-am trezit cu ochii-n soare
Și ceasul de la mână lipsă.

NOSTALGIE

De câte ori nu ne iubeam,
În dormitor, ca de-obicei,
Cu ea în brațe adormeam
De ne trezea doar soțul ei.

DISTANȚAREA SOCIALĂ ÎN
ȘCOLI

Spune domnul diriginte:
Sunt acum avantajajii,
Recunosc, ca și părinte,
Doar elevii-mprăștiați.

FEMEIA, CA O CARTE

Este mult de învățat,
Nu-ți ajunge-ntreaga viață,
Spune orișice bărbat,
Chiar sărind a ei prefață.

ÎNVĂȚĂTORILOR

De atâtea generații
Învățându-i pe cei mici,
Cele patru operații,
Ați rămas cu... cicatrici.

NEHOTĂRÂTUL

Recunosc, te-aș fi-nșelat,
Nu cât ai fi meritat...
Când m-am hotărât, în fine,
Nu prea mai aveam cu cine!

ORTOPEDICĂ

Orișicine o să-ți spună,
Dintre cei ce-au exersat:
Singura cădere bună
E căderea în păcat.

Insectă

SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ „C. D. ZELETIN”

CONSTANTIN GALERIU

► Pr. Ionel RUSU

„Și, în timp ce eram la pușcărie, socru-meu lucra în serviciu cu ginerele lui Gala Galaction. Și i-a spus lui Gala. Și Gala i-a trimis scrisoare lui Petru Groza, pentru mine: „Dragă Petrică, mă grăbesc. Cât de repede”. Adică e la bătrânețe – o figură de stil... Și apoi, după ce am venit din închisoare, mi-am dat seama, nu știam că el a intervenit pentru mine, dar mă aflam la Patriarhie, la Tipografia cărților bisericești și el m-a văzut și m-a luat de braț. Și-am mers de acolo, pe jos, până către Piața Victoriei, și m-a întrebat cum era în închisoare și așa mai departe, și i-am povestit un fapt. Eu am muncit oriunde și de aceea directorul închisorii a început să mă prețuiască, întrucât mă vedea, pe schele, că se făceau clădiri mari – acolo s-a făcut o fabrică de mobilă, dar de către noi, deținuții. Și, la un moment dat, era unul Bucevski sau Bucescu, așa ceva, care era directorul șantierului, dar civil. Și, în discuțiile pe care le aveam, el spunea: „Ei, ei, ei, dar dacă dumneavoastră ați fi la putere, ce-ați face, cum v-ați purta?” Și-atunci i-am spus: «Domnule, uite cum ne-am purta: dumneavoastră sunteți comuniști și vă purtați ca niște comuniști. Noi suntem creștini și în orice perioadă m-aș purta ca un creștin». Replică simplă. Și Bucescu i-a spus-o directorului închisorii. Iar ăla a zis: «Ăla-i un popă deștept». Iar într-o noapte stăteam așa, în capul oaselor, nu dormeam, mă gândeam și eu. Și trece directorul cu politrucul, cu politicul, și mă vede. «Ce faci dumneata acolo?» Mă gândesc. «A! ăsta gândește!» Eu nu mi-am dat seama ce a vrut să spună cu «Ăsta gândește!» Deci n-aveai voie să gândești”.

„Așa am biruit toate, așa le-am biruit. Cu prezența Mântuitorului, cu credința vie în El, cu această conștiință apostolică: Hristos este viața mea”.

„UND WEREND ICH IN DER KNAST WAR, MEIN SCHWIEGERVATER ARBEITETE MIT GALA GALACTION SCHWIEGERSOHN UND HAT ZUR GALA GESAGT: GALA HAT NACH PETRU GROZA EINEN BRIEF GESENDET, FUR MICH: „MEIN LIEBER PETRICA, ICH HABE EILE, SO SCHNELL WIE MOGLICH! ER IST AN ALTUM-EIN SPRICHWORT: UND DANACH, WANN ICH VOR DER GEFANGNIS KAM, HABE ICH BEMERKT, DAS ICH NICHT WUSSTE DASS ER FUR MICH EIGEGRIFFEN HAT. ICH WAR AN DER PATRIARCHI BEI DEM DRUCKERGESCHAFT DAS ICH PAAR KIRCHLICHE BUCHER KAUFEN KANN, ER SAH MICH UND HAT MICH UNGEARMT. DANACH HABEN WIR BIS STRASSE VICTORIASPLATZ ZUSAMMEN ZU FUSS GELAUFEN, IN DER ZWISCHEN ZEIT ER HAT MICH GEFRAGT, WIE WAR IN DER KNAST UND SO WEITER...UND ICH HABE IHM ALLES ERZAHLLT. ICH HABE UBERALL GEARBEITET UND DASWEGEN DER GEFANGNISS DIREKTOR HAT MICH BESCHUTZT. ICH WAR IMMER BEI DER GEBEUDEN DABEI-WO EINE MOBELFABRIK WAR, WO DIE VERBRECHER GEBAUT HATTEN. IN EINER MOMENT DORT WAR EINEM MANN BUCEVSKI GENANNT ODER BUCEVICI, DER BAUSTELLEDIREKTOR, ABER AN BURGERLICH ANGEZOGEN ALS ZIVIL UND NACH UNSERE BESPRECHUNG SAGTE ER: ABER, ABER, OB IHRAN MEINER STELLE WAREN, WIE HABEN SIE REAGIERT? UND ICH SAGTE: „MEIN LIEBER HERR, SCHAU MAL WIE DIE SACHE IST: IHR SEID KOMUNISTEN UND IHR BENEHMEN SIE SICH WIE EIN KOMUNIST ABER WIR SIND CHRISSTIANER UND ORTODOXISCH UND WIR BENEHMEN UNS WIE CHRISSTIANER!-EINFACHES SPRICHWORTART! UND BUCESCU HATTE ZUM GEFANGNISS DIREKTOR GESAGT... ER HAT GESAGT: „DER EIN SEHR KLUGES PRISTER IST!” DANNICH, INEINE NACHT LAG INS BETT, SO ICH MIT MIR UND MEINER GEDANKEN, ICH WAR NICHT EINGESCHLAFEN, UND DACHTE ICH.....! DER DIREKTOR KAMM DURCH UND SAH MICH: FRAGTE MICH: WAS MACHEN SIE DORT? ICH ANTWORTE: ICH DENKE NUR!.....AAAA.....DER DENCKT! ICH HABE NICHT BEMERCKT WAS ER MIT. AAAAAAAAAA..... DIESE DENKT.... SAGEN MOCHTE! ALSO, ES WAR VERBOTEN ZU DENKEN!

SO HABE ICH ALLE DURCHGEQUEREN MIT DER CHRISTUS IN MEINE SEHLE UND MIT SEINE WILLE. ICH BIN SEHR GLAUBIGER IN CHRISTUS ER MEIN LEBEN IST!

SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ „C. D. ZELETIN”

CHEMAREA CAMINO / LA LLAMADA DEL CAMINO

► Elena MOCANU

Chemarea Camino

Oriunde am fi, Camino ne cheamă. Pe mine m-a chemat puternic și prin vocea primului poet simbolist al literaturii române, Ștefan Petică (1877-1904), ale cărui versuri mă întâmpinau mereu la intrarea în Biblioteca Tecuci, micul meu oraș recunoscut pentru singurul monument din lume dedicat eroului cercetaș:

„Un pelerin în rugi sfoase,
La o răspântie de drumuri,
Vă-nalță imnuri dureroase
Ca o tortură de parfumuri.”

(Cântecul toamnei XI)

Deși cu o solidă cultură universală, poate că poetul nu știa despre Camino, dar eu am simțit chemarea prin versurile sale, pe care le-am lăsat scrise în multe alberguri de pe Camino.

(Povestire finalistă a Concursului Literar „100 caminos 100 relatos: Historias breves a Santiago”, Santiago de Chile, Chile, Madrid, Spania, 2020.)

La llamada del Camino

Donde sea que estemos, el Camino nos está llamando. También me llamó fuertemente a través de la voz del primer poeta simbolista de la literatura rumana, Ștefan Petică (1877-1904), cuyas letras siempre me saludaron en la entrada de la Biblioteca Tecuci, mi pequeña ciudad conocida por el único monumento en el mundo dedicado al héroe explorador:

“Un peregrino en cohibidas oraciones,
En una encrucijada,
Os eleva himnos dolorosos
Como una tortura de perfumes.”

(La canción del otoño XI)

Aunque con una sólida cultura universal, el poeta puede no haber sabido sobre el Camino, pero yo sentí la llamada a través de sus letras, que dejé escritas en muchos albergues de él.

mi-aș dori să fim pelerini...

mi-aș dori să fim mereu cu adevărat pelerini,
 mi-aș dori să fim atât de pelerini încât apă
 ...ultima picătură,
 și atât de pelerini încât pâine
 ...ultima firimitură,
 și atât de pelerini încât mână
 ...măcar o singură mână la-ndemână,
 mi-aș dori să fim atât de pelerini încât scânteie
 ...plăpândă scânteie spre foc de vreasc și de viață,
 mi-aș dori să fim atât de pelerini încât cuib
 ...mic cuib cald, refugiu somnului și visării,
 mi-aș dori să fim pelerini pe DRUMUL ce suntem!
 mereu, măcar atât de pelerini mi-aș dori să fim în
 universala procesiune.

Direcție & Sens ($C \Leftrightarrow \vec{V} = - + \rangle = \rightarrow +\infty$)

...libertate, diversitate, emoție, încredere, solidaritate, credință, generozitate, naturalețe, putere, introspecție, prietenie, simplitate, inspirație, acceptare, durere, empatie, legământ, provocare, împlinire, comuniune, bucurie, motivație, descoperire, curaj, îmbrățișare, mister, experiență, amintire, energie, rugăciune, surpriză, efort, acumulare, plâns, meditație, legendă, speranță, minune, dragoste, metanoia... câmp de stele, mare de scoici, săgeata galb... gândurile mă străbat precum rutele Camino străbat Peninsula Iberică, Europa, Terra și, în vârtejul lor, converg spre sanctuarul Compostelei din mine - sinele mustind de wanderlust, fernweh, dor de ducă, varekai. Viața în vectorial: Direcție și Sens!, îmi fulgeră un gând. Da, Viața e o scoică de Santiago cu o infinitate de săgeți!

Tovarăși de DRUM

– Hei, pelerinule, așteaptă, vin și eu!
 Pelerinul se opri și privi peste rucsacul său imens.
 – Buen Camino!, salută Domnul Arici bucuroși de întâlnire.
 – Ultreia!, răspunse Domnul Melc ușor surprins, dar la fel de bucuroși. De unde vii și încotro mergi?

quisiera que fuéramos peregrinos...

quisiera que fuéramos siempre peregrinos de verdad,
 quisiera que fuéramos tan peregrinos que seamos agua
 ...la ultima gota,
 y tan peregrinos que seamos pan
 ...la ultima miga,
 y tan peregrinos que seamos mano
 ...al menos una sola mano a mano,
 quisiera que fuéramos tan peregrinos que seamos chispa
 ...titilante chispa hacia fuego de leña y de vida,
 quisiera que fuéramos tan peregrinos que seamos nido
 ...pequeño nido cálido, refugio al sueño y al ensueño,
 ¡quisiera que fuéramos peregrinos por EL CAMINO que somos!
 siempre, al menos tan peregrinos quisiera que fuéramos en la procesión universal.

Dirección & Sentido ($C \Leftrightarrow \vec{V} = - + \rangle = \rightarrow +\infty$)

...libertad, diversidad, emoción, confianza, solidaridad, fe, generosidad, naturalidad, poder, introspección, amistad, sencillez, inspiración, aceptación, dolor, empatía, pacto, desafío, realización, comunión, alegría, motivación, descubrimiento, valor, abrazo, misterio, experiencia, recuerdo, energía, rezo, sorpresa, esfuerzo, acumulación, llanto, meditación, leyenda, esperanza, milagro, amor, metanoia... campo de estrellas, mar de conchas, flecha amar... los pensamientos me recorren como las rutas del Camino cruzan la Península Ibérica, Europa, Tierra y, en su remolino, convergen en el santuario de mi Compostela interior - el yo repleto de wanderlust, fernweh, dor de ducă, varekai. ¡La Vida en vectorial: Dirección y Sentido!, fulminantemente me atraviesa un pensamiento. ¡Sí, la Vida es una concha de Santiago con infinidad de flechas!

Compañeros de CAMINO

– ¡Oye, peregrino, espera, ya voy!
 El peregrino paró y miró por encima de su enorme mochila.
 – ¡Buen Camino!, saludó alegremente el Señor Erizo.
 – ¡Ultreia!, respondió el Señor Caracol un poco sorprendido, pero igual de contento. ¿De dónde vienes y adónde vas?

– De la Saintes-Maries-de-la-Mer! ...pfuu, ce aventură să scap de acolo!!!, adăugă el mai mult pentru sine. Și vreau să ajung la Compostela!
 – Cu bocăncelul în mână vrei să ajungi?
 – Nu..., zise el ușor încurcat, ...doar că s-a dezlipit talpa și nu mă mai ajută...
 – Hai, știu cum să o găsim pe Doamna Gâscă, meșter pantofar!
 – Mulțumesc, tovarășe pelerin!!! Am atâtea de împărtășit! ...eram pe drum când...

Cine?!?

E mite ecoul echilibrului meu interior regăsit.
L imitează limitele mele fizice cele mai limitative.

C ântă în cadența inimii mele bucuroase.
A doră să ajungă la sufletul meu plin.
M ortifică maliția din mintea mea impură.
I ntegrează itinerarul meu în infinitul absolut.
N aște copilul nou al ființei mele transformate.
O feră altă oportunitate vieții mele fericite.

– ¡De Saintes-Maries-de-la-Mer! ¡¡¡...uff, que aventura salir de allí!!!, agregó más para sí mismo.
 ¡Y quiero llegar a Compostela!
 – ¿Quieres llegar con la botita en la mano?
 – No..., dijo un poco confundido, ...solo se ha deshecho la suela y ya no me ayuda...
 – ¡Vamos, sé cómo encontrar a Doña Oca, maestra zapatera!
 – ¡¡¡Gracias, compañero peregrino!!! ¡Tengo tanto que compartir! ...estaba por el camino cuando...

¿¿¿Quién?!?

E mite el Eco de mi Equilibrio interior recuperado.
L imita mis Límites físicos más Limitantes.

C anta con la Cadencia de mi Corazón alegre.
A ma Andar a mi Alma llena.
M ata lo Malo de mi Mente impura.
I ntegra mi Itinerario con el Infinito absoluto.
N ace el Niño Nuevo de mi ser cambiado.
O frece Otra Oportunidad a mi vida feliz.

(Povestiri participante la Concursul Literar „100 caminos 100 relatos: Historias breves a Santiago”, Santiago de Chile, Chile, Madrid, Spania, 2021.)

Căutând...

Am deschis porțile pământului
 Și am găsit întunericul,
 Dar, pentru că era prea întuneric,
 Am deschis și porțile cerului
 Și am găsit lumina,
 Însă, era prea multă lumină,
 Așa că am deschis porțile pădurii
 Și am găsit umbra,
 Dar, pentru că se făcuse prea frig,
 Am deschis porțile soarelui
 Și am găsit căldura.
 Am deschis, la sfârșit, porțile sufletului
 Și am găsit din toate câte un pic,
 Dar prea puțin...
 Atât de puțin încât lumina era doar fulger,
 Umbra doar îndoială, iar căldura doar foc.
 Până și întunericul era doar beznă.
 Iar atunci am deschis porțile omului
 Și am găsit cenușă!

Buscando...

Abrí las puertas de la tierra
 Y encontré la oscuridad,
 Pero, como estaba muy oscuro,
 También abrí las puertas del cielo
 Y encontré la luz,
 Pero, había demasiada luz,
 Entonces abrí las puertas del bosque
 Y encontré la sombra,
 Pero, porque hacía demasiado frío,
 Abrí las puertas del sol
 Y encontré el calor.
 Finalmente, abrí las puertas del alma
 Y encontré un poco de todo,
 Pero muy poco...
 Tan poco que la luz era solo un rayo,
 La sombra solo duda y el calor solo fuego.
 Incluso la oscuridad era solo tiniebla.
 Y luego abrí las puertas del hombre
 ¡Y encontré ceniza!

INTERVIU

VIOLONISTA SARAH NEMȚANU,

concertmaestru în Concertul de deschidere cu Orchestra Filarmonică George Enescu și cu Orchestra Națională a Franței (13-14 septembrie)

► **Mihaela HELMIS**

Radio România Actualități
Cultură - Civilizație

M.H. – Ne întâlnim cu o personalitate pe care muzica o leagă în mai multe feluri de România. Și nu mă refer doar la muzica lui George Enescu, pe care o ascultăm chiar din debutul acestei noi ediții a Festivalului. Cum este să te simți și din România, prin ceva ce vine din suflet și de acasă?

S.N. – Cred că sunt 6 ani de când vin frecvent în România, de când vin să cânt și ca solistă uneori, așa cum am făcut-o și cu Orchestra Radio Romania în 2015. Și vin în concertele programate în Festivalul Internațional George Enescu cu mare drag. Educația mea muzicală începe prin intermediul tatălui meu, Vladimir Nemțanu care a fost format integral în România, într-o cultură foarte bogată și foarte apropiată de Franța. Înconjurată de țări slave, România e o țară latină, dar care are o particularitate în cultură, fie că vorbim despre muzică, despre pictură sau literatură... Mi-e greu să o descriu în cuvinte, dar vorbesc despre o finețe aparte, despre această deschidere spre lume în general, și mă bucură sincer să găsesc în mine aceste rădăcini românești transmise genetic, pe care le simt din plin în ființa mea, dar și prin educație.

M.H. – Și vorbiți despre vioară ca despre instrumental care e cel mai în măsură sau cel mai apt să exprime muzica populară, tradițională, folclorul. Și poate a fost un drum invers de la studiul de vioară clasică la revenirea în România... și contează și felul în care și Enescu a simțit folclorul și l-a transpus atât de meticolos în partituri simfonice și pentru secolul al XXI-lea.

S.N. – Cam așa e. În urmă cu 9 ani, am înregistrat Sonata a 3-a, a lui G. Enescu, pentru vioară și pian în caracter popular românesc. Am descoperit o scriitură cu totul unică, diferită de ceea ce cunoșteam! Acum sunt pe cale să scot un nou disc cu Impresii din copilărie. Această creație

enesciană, tot pentru vioară și pian, care durează 23 de minute, m-a făcut, prin aprofundare, să sesizez mai bine de ce a scris-o Enescu în această manieră. Mulți mari compozitori precum Bartok sau Brahms au simțit nevoia de a melanja folclorul cu tot ce era mai nou în materie de compoziție. La Enescu am găsit acest fel de a compune, de a scrie atât de detaliat. Atâtea informații la fiecare notă, la fiecare măsură. Atâtea indicații reprezintă pentru mine o dorință foarte clară de a păstra acest patrimoniu al României, ca într-o imagine fotografică. Pentru a nu-l pierde, pentru a nu se pierde memoria culturală, folclorică a României. Iar la Enescu, grija pentru detaliu nu vine pentru a-l împovăra pe interpret, ci pentru a păstra, pentru a consemna sunetul muzicii de la țară cât mai exact, cât de viu posibil.

M.H. – I-ați făcut lui Enescu un elogiu minunat, acum la 140 de ani de la nașterea sa și la ediția a 25-a a prestigiosului Festival care îi poartă numele! E în vocea dvs. o feroare și o bucurie de a vă recunoaște în ceva ce îi și vă aparține! Impresiile din copilărie sigur veneau la dvs. prin simțirea tatălui care v-a pus vioara și arcușul în mână. Iar opusul ales să deschidă efectiv Festivalul vă aduce și de această dată acasă, într-o calitate care v-a consacrat, cea de concertmaestru.

S.N. – Da! E sigur! Eu regăsesc, în Rapsodia a 2-a, dorința lui Enescu de a-și consemna pe portativ amintirile de acasă, dar și sonoritățile pariziene în care plonjase. Am avantajul de a-l privi pe Enescu în felul meu, în dublă perspectivă, a României, și în cea a orașului în care a trăit mult și în care m-am născut și eu, Parisul. Enescu l-a frecventat pe Maurice Ravel, a fost fascinat de Debussy și e adevărat că în această a 2-a Rapsodie găsim numeroase imagini ale României, pe alocuri tablouri foarte expresive care trec dintr-un spațiu în altul, direct, fără tranziție. Ne putem imagina că e cineva care se află într-un spațiu anume și când închide ochii se poate regăsi deodată și în trecut și în prezent, descriind ceea ce vede și ceea ce are în memoria afectivă.

M.H. – Acest prim concert din Festival aduce artiști din zone culturale diferite, așa cum sunt și compozitorii. Este Enescu, dar este și Sibelius iar, în partea a 2-a, este Rahmaninov. Așa că în această calitate, de concertmaestru, cum pare acest debut de festival?

S.N. – Este adevărat că un concertmaestru călătorește mult și cunoaște multe orchestre. Am cântat în ultimii 2 ani cu London Symphony Orchestra, am fost invitată la orchestre din Spania, Italia, Elveția și știu că ceea ce face să stea alături uvertura și celelalte piese dintr-un concert, ceea ce leagă scena de public, e desigur limbajul universal al muzicii. În muzica simfonică putem exprima totul, respectând un anume cod, așa cum, de pildă, Șostakovici reușea să facă în muzică, în simfoniile sale, o critică a sistemului comunist. Păstrând proporțiile, e la fel și la Rahmaninov sau la Dvorjak. Toți marii compozitori au o mare nevoie de a se exprima, de a-și transmite marile întrebări sau neliniști: Ce e cu lumea în care trăim?, cu politica? ce îi face pe oameni să reacționeze ilogic? Muzica astfel scrisă are același mesaj, oricare ar fi momentul în care e ascultată, iar noi revenim iar și iar la aceleași teme și subiecte filosofice asupra existenței.

M.H. – Și se întâmplă ca prin muzică, prin descifrarea mesajului său, să putem reconstitui stări dominante într-o epocă, într-un spațiu cultural anume.

S.N. – Fiecare compozitor are propriul limbaj și asta mi se pare foarte interesant. Când privim o partitură de aproape descoperim mici detalii și mici chei care permit să „vorbit” Rahmaninov, de a-i vorbi cu adevărat limba. Cred că fiecare compozitor are aceste mici chei, ca într-un text poetic sau de

teatru. De ce anumiți actori, interpretând același text, îl transmit mai bine decât alții? Eu cred că este o chestiune de înțelegere a limbajului, a sistemului de comunicare al compozitorului, și mai ales de „citire” a invizibilului, într-un fel! Am găsit un cuvânt în franceză care descrie aceste legături subtile: interstițialitate. Interstițiile: tot ceea ce se află între lucruri, între componente infime, între celule, între cuvinte, între litere... toate acestea este extrem de important să fie văzute, simțite, remarcate odată cu elemente de bază precum compoziția, armonia, ritmica. La Rahmaninov, de exemplu, apare un element pe care cred că toată lumea îl remarcă: sunt linii sub note, ceea ce înseamnă „apasă nota!”, iar acest element are un sens foarte expresiv. Și cum sunt atâtea liniile care îi însoțesc muzica, ele au un context. Fiecare! Un context fie piano, fie forte, fie crescendo... Și în fiecare moment particular „a apăsa” înseamnă desigur altceva, dar nimic sau nimeni nu ne învață cum se face asta bine sau corect. E vorba de experiență, dar mai ales de a simți aceste lucruri, de a te plasa cât mai aproape de eul interior al compozitorului.

M.H. – Iar dvs. sunteți cea care trebuie să facă sublinierea!...

S.N. – Exact! Iar Rahmaninov a dorit să noteze și să comunice atâtea asemenea detalii importante pentru a-i putea citi stările și mesajul.

M.H. – Ați spus-o, și nu o dată, că vă place, că vă încântă această manieră de a fi în orchestră, de a fi concertmaestru. Cum e acum la București acest contact? Cum vă puneți în operă această știință de a fi în mijlocul celorlalți, fie ei la Paris, la Berlin, aici...?

S.N. – E aparte această orchestra pentru mine, pentru că aici a cântat tatăl meu ca violonist timp de un an și jumătate, în 1978-79. Amintirile lui sunt incredibile și mai sunt încă 3 persoane în orchestră care l-au cunoscut. M-au emoționat până la lacrimi evocările lor și prezența mea aici e cu-atât mai importantă. Am impresia, în același timp, că sunt acasă și că meseria pe care am ales să o practic – și sunt vioară-solo de 21 de ani! – este chiar vocea mea. E destinul meu. Simt că nu puteam alege mai bine. Este un rol muzical extrem de bogat și de important, pentru că sunt împreună cu toți muzicienii din orchestră, comunicăm, cântăm împreună. Orchestra e o minune, e o comunitate, e ca un sat în care ne cunoaștem cu toții într-o diversitate de situații în care ai mereu ceva de descoperit și de învățat. În plus, sunt în cea mai apropiată poziție față de dirijor!

A mă afla între toți muzicienii și ceea ce dorește șeful de orchestră, a fi puntea de legătură între aceste două entități este minunat pentru mine, pentru că îmi place foarte mult să mă adaptez, să răspund provocărilor fiecăreia dintre ele. Iar aici, între muzicienii de la Filarmonică, în mod special, mă simt minunat, pentru că simt că aș călca pe urmele pașilor tatălui meu, că am revenit la izvor, și am fost primită cu voie bună și cu zâmbete largi. De la primele note, am simțit un nivel excepțional de a cânta, un suflet adevărat și o ascultare reală.

M.H. – Un festival ce vorbește atât despre dorința de revenire a publicului în săli, despre bucuria de a cânta alături, pe scenă! Și aceasta nu este singura prezență a dvs. în festival.

S.N. – Da! Revin pentru concertele din 13 și 14 septembrie cu Orchestre Nationale de France, cu Cristian Măcelaru, noul nostru director muzical.

M.H. – Veniți atunci cu muzica dintr-un alt acasă al dvs. și mă întreb ce veți aduce în plus.

S.N. – Muzica franceză. Cu Messien, cu Ravel, cu particularitatea acestei orchestre naționale care are de pus în valoare muzica franceză. Cu specificitatea instrumentelor sale, precum oboiul sau instrumentele timbrale. Și, în plus, cu această tradiție, ca în Daphnis și Chloe a

lui Ravel, a ralentiului, a interpretării unor lucruri care ne sunt integrate în gene! Toate marile orchestre pot interpreta desigur aceste piese, dar revin la această idee a interstițiilor, a nuanțelor de dincolo de portative, pe care o orchestra franceză le va interpreta în maniera sa unică. Și cu atât mai mult Orchestre Nationale de France, care cântă Daphnis și Chloe de 80 de ani.

M.H. – Se cheamă rafinement. Acord fin! Spații interstițiale. Mulțumim mult pentru toate acestea și pentru concentrarea, ca în timpul unui concert, de a găsi cea mai nuanțată exprimare a stărilor și sentimentelor cu care porniți în această ediție a festivalului.

S.N. – Cu bucurie! Dar, încă de pe acum, vreau să le mulțumesc organizatorilor pentru eforturile pe care le fac în această perioadă, în care este mult mai dificil să organizezi un asemenea festival. Îi mulțumesc Nicoletei, care, cu lacrimi în ochi, mi-a spus că este prima dată când cântă din nou după atâtea restricții, cu un singur pupitru, alături de mine. Îi mulțumesc în mod special lui Mihai Constantinescu, pentru felul în care găsește răspuns la secundă la toate problemele care se ivesc și la toate întrebările de organizare ce i se pun.

INTERVIU

LIVIU IOAN STOICIU

- scriitor publicat în Colecția OPERA POETICĂ, Editura Paralela 45

► Angela BACIU

Angela Baciu: 1. Domnule Liviu Ioan Stoiciu, mă bucur să ne revedem la Piatra Neamț, aici la Primul Festival qPOEM, după seara de lecturi publice din Curtea Domnească. Festivalul este organizat de Biblioteca „G.T. Kirileanu”, scriitorul Adrian Alui Gheorghe, în colaborare, firește, cu cel ce a fondat cenaclul, mișcarea, colecția și festivalul qPOEM, Calin Vlasie. Este o ediție reușită, ne-am bucurat să vedem atât de mulți membri qpoem prezenți, autorii cărților publicate în colecția cu același nume și, mai ales, un public numeros prezent la acest eveniment.

LIS: — Sărut mâinile. Surpriza apariției acestui prim Festival qPoem la Piatra Neamț, la câteva luni după ce a explodat pe piață cenaclul qPoem pe Facebook (inițiativă exclusivă a lui Călin Vlasie, care a deschis conturile qPoem și qProză) și apoi colecția de carte qPoem la Editura Paralela 45, rămâne impresionantă. Călin Vlasie (poetul de valoare și editorul de succes) s-a dovedit încă o dată inspirat, el a deschis o supapă pe internet celor care scriu și citesc poezie și proză. Scriitorimea (în frunte cu conducerea USR) a privit cu mari rezerve postările pe Facebook, știindu-se că nu există o sită critică estetică, o sită care să aleagă grâul de neghină, să scoată la lumină texte de calitate. Călin Vlasie a demonstrat că se pot scoate grăunțe de aur din poezie și proză de pe Facebook, apelând la critici literari, punând pe gratis la dispoziție o platformă profesionistă de afirmare publică... Ce a ieșit, a depășit orice imaginație, qPoem s-a transformat într-un fenomen. Îmi scot pălăria în fața flerului lui Călin Vlasie, e o demonstrație de impact că din postările pe Facebook poți face o literatură. Personal, dacă aș fi proprietar al Facebook, l-aș premia cu milioane de dolari pe Călin Vlasie pentru noul sens dat Facebook în limba română (altfel, un Facebook perceput public doar ca tribună a relaxării intelectuale, de schimb de impresii fără pretenții artistice, dominat de poze și texte preluate de pe internet). Pe de altă parte, la entuziasmul apariției fenomenului qPoem, Călin Vlasie a

adăugat și cinci „Opere Poetice” (cu trei optzeciști, doi nouăzeciști), să dea probabil „greutate” demersului lui editorial, sever cum e. După aceste zeci de volume de poezie scoase dintr-odată, în câteva luni, în qPoem, rămâne de văzut cu ce se va confrunta fiecare dintre cei publicați, în viața literară (dacă va avea vreo primire critică), pe o piață de carte fără cumpărători, Facebook neavând cum să compenseze cheltuielile făcute de Editura Paralela 45. Mărturisesc, n-am citit până azi niciuna dintre cărțile apărute în colecția qPoem, nici un autor neîndurându-se să-mi acorde cartea sa cu autograf. I-am ascultat pe unii la Piatra Neamț, sunt inegali, e firesc. Nu-mi dau seama dacă toți acești autori de pe Facebook, apăruți acum cu o carte, au idee ce e aceea poezie română apărută până la ei, dacă nu cumva repetă povestea „douămiiștilor”, care s-au tot citit ei între ei, aroganți, *urechiști*, frunzărind doar din poezia contemporană lor, nu și din istoria poeziei române... Mă tem că trezirea la realitate (a ignorării lor în lumea poezilor români, că e inflație; competiția alege) îi va frustra pe mulți.

2. Ne cunoaștem de mulți ani, de fiecare dată m-am bucurat de reușitele dumneavoastră: o nouă carte, distincție, un nou premiu. De data aceasta va rog să îmi permiteți să vă felicit pentru cartea publicată la Editura „Paralela 45”, în Colecția „Opera Poetica”. Citind-o, mă întorc parcă în timp, cunoscându-vă la toate vârstele poetice. Cum s-a născut această carte și această colaborare?

— Mulțumesc pentru bunăvoință. Călin Vlasie, directorul Editurii Paralela 45 m-a luat pe nepregătite. Deși sunt un „poet premiat”, cum spui, nu sunt deloc răsfățat — joc în poezia română același rol secundar, de „outsider”, de poet „bun” (nu „mare”), că există tot timpul poeți și „mai buni” (și mai „mari”, altă castă) decât mine. Ba chiar sunt și contestat pentru „poziția” pe care o ocup fără voia mea într-un clasament literar al cărților (sau într-o ierarhie a poezilor). M-am plictisit să fiu ținut în anticamera criticilor de autoritate (care contează; toți sunt grăbiți, au obligații, abia frunzăresc o carte, n-au timp de pierdut, își servesc propriile slăbiciuni literare). După o viață am constatat că n-am un critic măcar care să mă promoveze, să nu mă citească în diagonală, să mă „placă”... E și o chestiune de destin, sau de... „aură” (care atrage simpatii; eu atrag antipatii). Deschid doar o paranteză și închid: am 66 de ani, alți poeți sunt sărbătoriți regește la 60 și 65 de ani (au numere de reviste dedicate și primesc „premiul național” pentru Opera Omnia), vârstele mele „rotunde” n-au contat (și nu vor conta) — e o percepție generală care spune multe privind și acest aspect public, nu? Când l-am auzit pe Călin Vlasie că vrea să pornească o serie de autor și cu mine, am fost onorat, dar și pesimist: cui i-ar folosi? Eu nu trezesc nici interesul micului public avizat, „așa mi-e mie scris” să rămân în penumbră. Călin Vlasie a promovat reprezentanții optzecismului cum nimeni n-a făcut-o (și n-o s-o mai facă), perfect conștient de valoarea acestei generații. Întâmplarea a făcut că anul acesta eu am primit primul premiu național pentru Opera Omnia, pentru poezie („Tudor Arghezi”, acordat deUSR; Aurel Pantea, din actuala serie de autor de la Paralela 45, a primit acest premiu în 2012), care se potrivește cu „Opera Poetică” de la Editura Paralela 45 — motiv să fiu mai împăcat cu mine, chiar dacă Opera Poetică se poate opri la volumul 1 (cu primele mele patru volume de versuri, apărute până la Revoluție, plus ciclurile de poeme ale mele din două caiete ale debutanților din anii 70 ai secolului trecut), neavând cum să cauționez această carte de căpătâi de lansări în toată țara, pe care eu trebuie să le pun la cale și la care nimeni

să nu o cumpere, n-am nici bani pentru deplasări, nici nervi.

3. Cele două noi colecții OPERA POETICA și qPOEM ale Editurii „Paralela 45” au fost deja prezentate la Târgul de Carte „Bookfest” București, la Primul Festival qPOEM pe care l-ați organizat și vor urma și alte lansări. Ajută acest gen de colecții să aducă cititorul mai aproape de carte, de scris, de poezie, de valoare? Mai ales îl poate aduce mai aproape de cartea publicată pe hârtie?

Care cititor, poetă dragă Angela Baciuc? Pentru mine cititorul de poezie e o abstracție. Astfel, dintre cei apăruiți în Opera Poetică, eu sunt singurul care n-am cititori dispuși să cumpere, să împrumute o carte de la bibliotecă (nici măcar de curiozitate; îmi cunosc lungul nasului). Adrian Alui Gheorghe (director de bibliotecă județeană din Neamț, redactor-șef de revistă literară, *Conta*) și Aurel Pantea (președinte de filială aUSR, Alba-Hunedoara, redactor-șef de revistă literară, *Discobolul*), Emil Hurezeanu (ambasador în Germania) și Ioan Es Pop (angajat al Editurii Paralela 45, nelipsit de la târguri de carte și din librării) au posibilitatea să-și împartă tirajul „acolo unde trebuie” — eu n-am însă nici o șansă nicăieri, sunt cel păgubos. Îmi pare rău că nu mai cred în lansări „în țară” (greu de organizat, trebuind să aduci vorbitori, nu numai să faci tu deplasarea), la care nu se vând decât întâmplător cărți. Eu mi-am pierdut iluziile. Știu că aplauzele (inclusiv la recitalurile la care are acces „marele” public) vin la câțiva scriitori din manualele școlare, cu nume cunoscut „din auzite”, și la poezia clasică. Nu mai suport lansările formale, la care te simți jenat fiindcă nu e nimeni interesat să te asculte, fiind un anonim pentru băgătorii de seamă care trec prin fața standului cu cărți ale tale...

4. Curente și generațiile literare pot forma și contura destinul unui scriitor?

— Pot „forma și contura”, e normal. Există lideri și *pluton* (care n-are nimic peiorativ în el; cei din pluton sunt baza). Liderii dau tonul curentului literar (paradigmei) și generația se raportează la ei. Vorbim acum de optzeciști (sau Generația 80). Punându-le împreună, curent și generație, trebuie să acceptăm 30 de ani de creație, care cuprind optzeciști, nouăzeciști și douămiiști. E de așteptat să apară acum, trecând cei 30 de ani ai unei generații de creație, o altă generație cu moț, alt curent literar. Personal, nu întrevăd nimic exploziv, citind din creații ale premiaților la concursuri. Autorii qPoem nu sunt tocmai debutanți, în majoritate...

Important e să existe o continuitate și de aici înainte la nivelul poeziei performante, de valoare. Lucrurile se vor așeza de la sine și de aici înainte, răbdare.

5. Și pentru cei ce vă cunosc mai puțin, dați-mi voie să vă fac o scurtă prezentare: sunteți născut la 19 februarie 1950 în comuna Dumbrava Roșie, județul Neamț, sunteți poet, prozator, scriitor optzecist român. Debutul publicistic s-a produs, în 1967, cu versuri în pagina literară a ziarului regiunii Bacău *Steagul Roșu*. Debutul editorial cu ciclurile de versuri *Balans* în *Caietul debutanților*, 1977 (Editura Albatros, 1978) și *Cantonul 248* în *Caietul debutanților*, 1978 (Editura Albatros, 1979). Debutul dumneavoastră a fost o mare revelație și la vremea respectivă a făcut mare vâlvă. Care este legătura cu fanionul? Ce e locul acela?

— Fanionul era un steguleț galben pe care-l flutura cantonierul către mecanicii de tren și către șeful controlorilor de bilete (cantonierul e cel ce deschidea bariera înainte de venirea și după trecerea trenurilor), confirmând astfel că totul e în regulă. Cantonierul se uita și la osiile vagoanelor, să vadă dacă nu fumegă... Am copilărit la un canton CFR (cu numărul 248, pe linia București-Bacău-Suceava; 248 însemnau kilometrii de la București la Adjudu Vechi), care era cunoscut ca Halta CFR Adjudu Vechi, extrem de solicitată de navetiști, deși de la canton până în sat erau de străbătut doi kilometri pe jos. Cantonul cuprindea clădiri de piatră, mari, despărțite cu gard, una pentru cantonier, alta pentru șeful de echipă, tata, la întreținere de cale ferată (era o locuință de serviciu) — fiecare avea anexe și grădină. În plus, aici era cazarma cu muncitorii angajați la întreținere la cale ferată (țărani necalificați, veniți să câștige o pâine cinstită). Pentru mine acest canton a fost raiul pe pământ — ograda noastră era plină cu tot felul de păsări și animale, de pomi fructiferi, viță de vie și de flori. Nu ne lipsea nimic, aveam fântâni adânci, lemne de la traversele înlocuite, lumină de la lămpi sovietice care dădeau și căldură și tensiune pentru radiouri... Aveam unelte agricole și animale de tracțiune. De jur împrejur erau grădini ale țăranilor din Adjudu Vechi, cu pepenării și vii păzite de câte un prepeleac. Din nenorocire, de la un an și patru luni am rămas fără mamă (trăsnită în bucătăria de vară aici, în 21 iunie 1951), biata mama venise de câteva luni de la alt canton, unde mă născuse (la cinci kilometri de Piatra Neamț, la Dumbrava Roșie; tata era detașat la șantierul CFR deschis către Bicaz), insistase să fie aproape de părinții ei din Adjudu Vechi. Recăsătorit după un an, să aibă cine să mă crească, mama de-a doua m-a crescut

„în puf” (cu ea, tata avea să aibă patru copii, trei surioare și un frate, cu care am crescut în relații apropiate; o soră a murit la 18 ani)... Altă nenorocire — „întovărășirea” și „colectivizarea”, care l-au sărăcit dramatic pe tata, pus să aleagă în a fi țăran la „colectiv” și a fi ceferist, i s-au luat și uneltele agricole și animalele de tracțiune și pământul arabil (moștenit, Dumnezeu mai știe câte hectare). Mama de-a doua era casnică, a avut tot timpul de crescut copii mici... În sfârșit. Ca la români, azi nu mai există Cantonul 248, tot ce a fost acolo s-a furat în amănunt, n-a mai rămas o cărămidă (bariera a fost electrificată). Doar amintirile mele n-au murit (încă), s-au estompat. Mă bucur că a rămas acest *Canton 248* și în pagini ale unor cărți ale mele...

6. Ați publicat numeroase cărți, din care am să amintesc câteva: *La fanion* (Editura Albatros, 1980) – Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor, *Inima de raze* (Albatros, 1982), *Când memoria va reveni* (Editura Cartea Românească, 1985), *O lume paralelă* (Cartea Românească, 1989), *Poeme aristocrate* (Editura Pontica, 1991) – Premiul de poezie al Uniunii Scriitorilor; *Singurătatea colectivă* (Editura Eminescu, 1996) – Premiul „Mihai Eminescu” al Academiei României, Premiul de poezie al Asociației Scriitorilor Profesioniști din România (ASPRO), Premiul „Poesis” („Cea mai bună carte a anului 1996”), Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, *Ruinele Poemului* (Editura Pontica, 1997) – Marele Premiu al ASPRO, Marele Premiu al Festivalului Internațional de Poezie Oradea (Ediția I), Premiul pentru poezie pe anul 1997 – Superlativele Revistei „Cuvântul”, *Post-ospicii* (Editura Axa, Seria „La Steaua - Poeți optzeciști”, 1997) – Premiul Asociației Scriitorilor din București, *Poemul animal (Crepuscular)* (Editura Călăuza, 2000), *La plecare* (Editura Vinea, 2003), *Cantonul 248* (antologie, Editura Vinea, 2005), *Craterul Platon* (Editura Vinea, 2008), *Pe prag* (Cartea Românească, 2010), *Substanțe interzise* (Editura Tracus Arte, 2012), *Nous* (Editura Limes, 2015). De la an la an cărțile sunt altfel, o carte nu seamănă cu cealaltă, aveți o schiță atunci când vă vine ideea unei cărți? Sau scrieți așa cum va vin ideile?

— Am publicat 15 cărți originale de poezie (n-am repetat nici un poem în ele) — fiecare, într-adevăr, a încercat să fie altceva. E o diferență de la cer la pământ între primele mele patru cărți, republicate în Opera Poetică în 2016, puteți să verificați. Spre deosebire de alți poeți (în majoritate scriu „la fel” toată viața, perfecționând același „stil”), eu am ars etape, am încercat să scot cărți

independente una de alta, cu personalitatea, cu stilul ei — fiind legate de un fir roșu, specific mie, recognoscibil (sau așa mă iluzionez, că în subteran se păstrează un timbru „inconfundabil”). O declar și aici, scriu dintotdeauna spontan, și anul acesta, după ce am apărut cu Opera Poetică, am luat seama că vin pe circuitul poeziei de avangardă (până anul acesta nu m-am judecat, pus în context critic, nu m-a interesat de ce unele poeme nu le mai înțeleg, am luat seama că ele exprimă o stare de spirit de atunci; n-au nici o legătură cu modul „esopic” de a scrie, să păcălești cenzura). La mine inconștientul (sau subconștientul) e cel ce scrie — la început l-am lăsat să curgă pe hârtie „brut”, Inexprimabilul care trebuia vânat fiind „cheia de boltă”. Azi, după 35 de ani de la debut, Inexprimabilul s-a mai

îmblânzit, se lasă prins de-a gata, chiar dacă nu s-a schimbat nimic, scriind tot spontan, făcând caz de fragmentarism (stare naturală a gândirii), de planuri diferite de sondare, puse în vers în același timp.

7. Ați publicat și romane: *Femeia ascunsă*, 1997, *Grijania*, 1999, *Undeva, la Sud-Est (Într-unu-sdoi)*, 2001, *Romanul-basm (Trup și Suflet)*, 2002, *Vrăjmaș*, 2014. Ați publicat și *Jurnalul unui martor (13-15 iunie 1990, Piața Universității, București)*, Editura Humanitas, 1992, *Jurnal stoic din anul Revoluției, urmat de Contrajurnal*, Editura Paralela 45, 2002. Sau *Cartea zădărniceii*, 2008. Și teatru: *Teatrul uitat*, 2005 - Premiul pentru dramaturgie al URSS. O carieră bogată. Unde vă regăsiți cel mai mult, în poezie sau proză?

— Poezia rămâne în prim-plan, o am în vedere tot timpul, celelalte genuri o completează (îmi exploatez intuitiv sursa de creație, într-un fel sau altul). Datorită receptării critice am rămas pe baricada poeziei. Dacă mă regăsesc în poezie? De câte ori scriu un poem de sertar, un exercițiu,

îmi spun că n-am trăit degeaba în acea zi (eu scriu numai pentru sertar, numai exercițiu; recitesc poemul după un an sau zece, atunci aleg dacă are valoare cât de cât sau trebuie aruncat la coș, cu ocazia definitivării unui volum sau a publicării în reviste literare). Am supraviețuit până azi datorită poeziei, ea m-a ținut în priză (mi-a dat energie să continui), s-a format un mecanism de amăgire că merită să scriu poezie, poezia având și efectul rugăciunii, care face bine „la suflet”; poezia are și rol terapeutic.

8. Cum se scrie astăzi? Este o mare diferență de cum se scria acum 20, 30 de ani? Sunt sprijiniți, încurajați poeții tineri de azi de critica literară?

— Douămiiști (ei încheie generația 80, cred) au intrat pe alt palier al creației lirice, alte criterii de evaluare. Se vorbește de minimalism și poezie minoră la ei (adică poezia lor are miză mică, legată de viața personală, marginală, de necazurile casnice, derizorii, de simțămintele duse la extrem de un drog sau o palincă), teme mari ale literaturii nu mai intră în atenția lor sau le relativizează (transcendența și metafizica îi lasă rece). Personal, după ce i-am debutat editorial pe unii (ajunși lideri), i-am repezit după ce au trecut în registru la limita pornografiei — la a treia, a patra lor carte, însă, după ce s-au mai îndulcit moral (s-au căsătorit, au copii) am recunoscut la ei o „mutație de sensibilitate”, a lumii tinere de azi (cu tabieturi și ticuri), pe care o admir; are problematică originală, a unei stări de criză postmodernă (lasă că refuză criteriul estetic). Îmi pare rău că azi douămiiști se confundă cu contestatarii actualei conduceri a URSS (și a optzeciștilor; pe mine douămiiștii mă desconsideră), că judecățile critice sunt influențate de „politica literară” (de relațiile de putere). Altfel, e curios că douămiiștii reciclează metafora în poezie, pe care optzeciștii au dat-o la o parte (tocmai reacția la metaforele artificiale, calofile șaptezeciste a făcut să apară poezia *optzecistă*).

9. După atâtea evenimente și proiecte, cred că vă pregătiți și de o vacanță frumoasă, unde ați dori să mergeți în această vară? Și apoi, ce veți pregăti pentru public, la ce lucrați?

— Deocamdată n-am bani de vacanță, s-au aglomerat cheltuielile *destabilizatoare* în familie, poate în august găsesc o soluție, deși... Nu mai sunt la vârsta când eșuarea unei vacanțe provoca frustrări. La ce lucrez? La nimic. E sigur că, fiind superstițios, n-aș da de gol la ce lucrez, dacă aș lucra. Stau în așteptare. Încerc să-mi mai vin în fire, „după atâtea evenimente și proiecte”, cum spui.

► Violeta IONESCU

FRAGMENT DE ROMAN ISTORIC

EDICTUL MAXIMAL

Au trecut aproape cinci ani de pace la frontiere și în provincii – cam tot atât cât a domnit Probus, cel care promitea o lume a păcii. Fără să promită, Diocletianus a făcut-o posibilă. Era lumea mai bună? Mai tolerantă? Era în stare pacea să aducă bunăstarea mult visată? Erau oamenii, în goana lor după noi idealuri, mai aplecați spre nevoile spiritului? Aș spune că dimpotrivă. Pacea nu este decât scurtul răgaz dintre două războaie, iar când acest răgaz se prelungește, oamenii intră în panică. Ordinea, ca și dezordinea, pornesc din interior.

Primii nemulțumiți de o pace lungă sunt soldații, care nu mai au parte de nicio pradă și de nicio paradă. În afară de soldă și de rația de alimente, nu mai primesc nimic. Bine bine, dar ei din ce trăiesc? Și nu mă refer numai la grâu, carne, pește, ulei, și vin. Cantități enorme se scurg spre armată de: lemn, piei, metale, stofe pentru echipamentele militare, armament, materiale de construcții, pentru poduri, drumuri, caste etc. Armata este subordonată împăratului și toate cheltuielile sunt suportate din tezaurul imperial – dar care și el trebuie alimentat!

Diocletianus a reglementat dările în așa fel încât trupele să nu sufere lipsuri. În realitate, câmpurile de instrucție deveniseră locuri de agrement. Singura lor grijă era acum să-și lustruiască armele să nu ruginească. Fabricanții de arme, mașini de război și furnituri pentru armată trag obloanele și deschid alături taverne. Păi, se poate așa ceva?

În tot acest timp, prețurile din piețe s-au umflat îngrijorător. Lăcomia speculanților a acrescut și nu poate fi stăvilită. Mulți negustori falsifică marfa, înfrumusețând-o de ochii lumii, ca să justifice prețurile gogonate, ajungând, în detrimentul negustorilor onești, să facă averi peste noapte oameni care până mai ieri nu aveau în casă nici o frânghie cu care să-și pună capăt zilelor!

Pentru a stopa inflația, specula și profiturile abuzive, în a 12-a zi a calendelor lui decembrie (**20 noiembrie**), din anul consulilor T. Flavius Postumianus Titianus II și Virius Nepotianus (**1054 ab U.c./ 301 d. Hr.**), Diocletianus a promulgat *Edictum de pretiis rerum venalium* (Edictul maximal), urmat la câteva zile de *Edictum Afrodisiade* (pentru stabilizarea monedei). Se impunea o limită superioară a prețului de vânzare pentru toate mărfurile și muncile (**serviciile**) din Imperiu - ceea ce mai târziu s-a numit „neinspirata” intervenție în economia pieței libere. Nu și-a dat seama căți dușmani își făcea! Pedepsele pentru vânzători, ca și pentru cumpărătorii care ofereau prețuri mai mari decât cele prevăzute erau arestul și confiscarea mărfii de pe tarabă, dar și a întregii averi.

Am fost de față când îi dicta lui Eusthenius textul primei părți a acestui edict - care după umila mea părere, eu neocupându-mă cu negoțul, era o culme a spiritului de dreptate de care s-a dat vreodată dovadă. Și pot afirma că, în timp ce înainta în miezul lucrurilor, furia lui creștea continuu. Fiind justițiarul, revolta lui era realmente sinceră. Existența unui adversar, fie el și imaginar, la momentul acela, îl ținea sub tensiune, îi dădea aripi. Dacă vreunul dintre cei vizați i-ar fi apărut din întâmplare în față, cred că ar fi măturat sala de consiliu cu el. Noroc că ușile erau bine închise.

Există un delir al preotesei din Delphi, rațional și important pentru informațiile despre viitor - zice Platon, *Despre Delir*, așa cum tot de delir sunt stăpânite marile personalități ale istoriei în momentul luării unor decizii importante. Există cu siguranță în orice om o stare profetică, ce îl face, la un moment dat, să apuce pe un anumit drum. Există și un delir al muzelor, spune el, fără de care nu te poți apropia de sanctuarul poeziei, un delir al omului considerat de lume drept „nebun”.

Delirul lui Diocletianus, când dicta edicte importante semăna cu al Pythiei. Se încorda tot,

niciun mușchi nu mai tresărea pe fața lui, era ca un arc din care pornește săgeata.

A început rar, pe un ton grav, gradându-și efectele:

- *Scrie, Eusthenius: Cine n-a observat (fragment din textul autentic al Edictum de pretiis rerum venalium, sursa: Biblioteca Augustana online) și simțit (a accentuat) că la mărfuri, fie că este vorba de marele negoț, fie de cele ce se desfac zilnic în orașe, domnește un dezământ (ad literam) atât de mare al prețurilor, încât lăcomia neînfrânată a celor ce aleargă după câștig nu poate fi potolită nici cu abundența mărfurilor și nici de recolte îmbelșugate (aici s-a oprit, simțind că se îneacă), căci fără îndoială oamenii care se ocupă de aceste afaceri caută întotdeauna să scoată un câștig din binefacerile cerului... (în momentul acesta s-a ridicat de la locul său, a început meargă de colo-colo, să se agite și să vocifereze). Ei, care se scaldă în cele mai mari bogății, care ar putea îndestula popoare întregi (Pe Hermes!, la cine se referă oare?...), urmăresc să-și însușească micile averi ale altora și aleargă după dobânzi cămătărești! (sigur avea dovezi, nu vorbea din burtă!) Din cauza cupidității acestora suferă atât soldații cât și populația săracă, lumea fiind obligată să cheltuiască tot ce câștigă! (aici suntem întru totul de acord, știind că grija pentru finanțele statului și în special pentru întreținerea trupelor nu-i dau pace nici în somn).*

În continuare, conform rigurozității sale, a pus să se graveze în latină și greacă pe pietre mari, așezate la loc vizibil în piețele publice, un lung șir de articole grupate pe categorii: alimente, salarii, materii prime și produse manufacturiere, indicând la fiecare denumirea mărfurilor, a muncilor, calitatea și prețul maximal, în funcție de cantitate și de efortul de realizare **(din numeroase inscripții și 140 de fragmente găsite, s-a putut reconstitui textul integral al acestui edict)**

Totul a fost reglementat și prevăzut, inclusiv tendința naturală spre fraudă, evaziune și eludare a legii, în slujba cărora inventivitatea unora nu cunoaște limite. A supradimensionat *Tributaria*, aparatul fiscal, în care predominau favoriții lui, încât unde te întorceai, dădeai de funcționari – firește, creștini. Lactantius observase, de altfel: „în imperiul ăsta al nostru, din doi cetățeni, unul e precis funcționar”, uitând să menționeze că e și creștin.

Dacă sub Marcus Aurelius, piețele aparțineau filosofilor, negustorii nu mai vindeau în prăvălii, ci ieșeau din dughene pentru a asculta

prelegeri, ocupându-se cu idei mai înalte, sub Diocletianus, piețele au revenit ale negustorilor, iar dacă filozofii doreau și ei să trăiască, n-aveau decât să-și vândă produsele minții lor, dar la un preț care să nu depășească puterea de înțelegere a discipolilor!

Ce s-a realizat? Printre oamenii obișnuți, neștiutori, care-și văd de treabă, au început să mișune agenți, inspectori și controlori care păneau prada. Ei, și cu toate acestea, mărfurile erau sustrate de la colectare și vândute la negru. Ploua, la propriu, cu arestări, condamnări și amenzi usturătoare, reclamațiile adresate cancelariei imperiale curgeau, întrecând chiar exigențele fiscului. Toată lumea venea să se plângă de abuzivele metode de constrângere, de controlul prea riguros al agenților puterii centrale.

Lui Diocletianus i s-a adus la cunoștință într-o zi că prefectul Urbei, L. Artorius Pius Maximus a instituit premii pentru cei care respectă legea. În loc să se bucure și să-i aprecieze inițiativa, ce credeți, a urlat:

-Ce face Maximianus acolo? Asta nu e o competiție, nu suntem la Jocurile Romane, să împărțim cununi de lauri oamenilor cinstiți!! Păi, dacă e pe așa, restul populației nu va avea alt scop în viață decât să se răzbune! Nu asta a fost intenția mea, nu asta!

Se ajunsese la o degradare fără precedent. Buna lui intenție, care impunea respectarea unor prețuri decente și corecte, stabilite prin experți, pentru majoritatea mărfurilor cu circulație în Imperiu, a fost primită ca o îngădare a liberei circulației a mărfurilor.

Câțiva negustori au fost prinși și arestați pe când încercau să treacă frontiera cu mărfurile lor la barbari, pentru a și le vinde la prețul dorit de ei, deși edictul prevedea sancțiuni drastice și pentru această fraudă. Când a auzit asta, chiar a înnebunit! Mie mi se părea o culme a disperării. Lui, a disprețului. Nu-i vebea să creadă:

- Cum, cetățenii noștri râvnesc piețele barbarilor? De unde barbarii râvnesc cetățenia romană pentru a beneficia de drepturi romane, acum romanii fug la barbari?! Să plece! Să plece de tot la barbari, dacă nu le convine legislația romană!

Cu toate eforturile de a echilibra economia și a scoate piețele din haos, corupția s-a dovedit un nap cu rădăcina mult prea adâncă pentru a mai fi smuls dintr-o dată, la o poruncă dată de sus. Nu mai exista respect, frică de zei, nimic!

Degeaba se înfură, nimeni nu poate controla totul. Era conștient de situația pe care o crease, dar nu mai putea da înapoi:

- Să înțeleg, deci, că oamenii mei își fac pe deplin datoria, asta nu are cum să mă nemulțumească! Ce să le cer? S-o lase mai moale? De ce? Dacă mare parte din impozite ajunge la armată, scopul este atins. Ce vor, să-i las de capul lor? Delăsarea de până la mine a determinat constrângerea de care fac eu uz acum. A, am devenit... nepopular?! Ordinea deranjează? Vor haos? Vor răzmeriță? Dezmaț? Să îndrăzească!

Prea puțini au fost capabili să priceapă avantajele noului sistem instaurat. Majoritatea a văzut doar consecințele dezastruoase ale impozitelor, nu și importanța lor pentru un stat secătuit. Aici nu e vorba de o ambiție personală, ci pur și simplu de o politică fiscală.

- Facerea și refacerea atâtor palate, chiar nu înseamnă nimic? Astea rămân pe loc, nu le trag după mine în Hades! Voi păstra doar Spalathum, pentru un timp. A costat totul prea mult? Astea să fie cheltuieli de nesuportat pentru un Imperiu care se întinde asupra întregii lumi mediteraneene?

În Consistoriul Sacru s-au întors pe toate fețele cauzele nereușitei aplicării acestui edict.

Fereastră spre viitor

- Intenția noastră, începând Augustul, a fost să combatem specula. Se vede că lăcomia particularilor este mai puternică decât voința imperială. Deși s-au aplicat diferite metode de constrângere, ea a reușit să se strecoare și să scape nevătămată. Prețurile au continuat să crească și multe mărfuri au dispărut de pe piață. De ce credeți că s-a întâmplat asta? Care sunt cauzele eșecului? Spuneți, vă ascult. Dar pe rând.

- Nu s-a ținut cont de zone. S-au stabilit aceleași prețuri pentru tot imperiul. Condițiile sunt diferite de la o regiune la alta...

- De accord.

- Nu s-a ținut cont de distanța dintre locul de producere al mărfurilor și cel de desfacere și prețul transportului nu este inclus în prețul produsului...

- Și cu asta sunt de acord.

- Cu tot controlul, piața e liberă și prețurile nu pot fi controlate.

Un motiv poate fi și încercarea statului de a-și desface pe piață marea cantitate de produse acumulate prin **impozitele în natură** colectate de pe întinsele domenii, ca și produsele atelierelor meșteșugărești de stat.

Edictul maximal a fost aplicat scurtă vreme, și numai în Orient, după care economia naturală și-a urmat cursul ei firesc. Mai târziu, ordinul a fost revocat și edictul abrogat.

Armata a suferit mai puțin decât populația civilă, pentru că soldații nu erau nevoiți să cumpere alimente, ci primeau, odată cu solda, și rații în natură (*annonele*). Oricum, bunăstarea ori ne bunăstarea imperiului sub Tetrarhie nu au depins de acest edict maximal.

Ceea ce nu s-a uitat însă este că drasticele măsuri de aplicare a edictului au fost luate de controlorii și inspectorii piețelor, care erau creștini, numiți prin decret imperial! Atunci când începe bătălia, soldații din primele rânduri cad primii. Când a început confiscarea mărfurilor și a averilor, când marii negustori, primii donatori la temple, dar care nu respectau *Edictum de pretiis*, s-au văzut arestați și prigoniți de controlorii creștini, atunci s-a schimbat roata! „Cum adică, cu ce este mai presus decât mine un creștin care nu-mi respectă zeii, nu aduce ofrande și nu plătește taxa la templu?”

Cum să faci față unei asemenea situații? Prea grea povară pentru o visterie secătuită! Așadar, vântul și-a schimbat direcția, începând să bată cu putere din sens invers.

(Fragment din romanul în curs de apariție „Dioclețian între apoteoză și blestem”)

PROZĂ

DOMNIȘOARA IULIA

► Năstase MARIN

Pe vremea copilăriei mele nu se pomenea de grădiniță la sate. De aceea, până la șapte ani, nu știam ce e aceea carte cu poze sau basme cu pitici, zâne, vrăjitori. Mai norocoși erau aceia care aveau frați și surori școlari, așa cum am fost eu. Odată, soră-mea, după ce a intrat în vacanță, a aruncat cărțile într-un colț, în favoarea păpușilor de cârpă. Prilej pentru mine să-i șterpelesc minunățiile de cărți cu poze colorate și să mă holbez la mulțimile de litere și cifre înșirate pe sub sau printre poze. Eram uimit și în același timp intrigat de înșiruirea respectivelor semne, pentru mine învăluite în mister. Mi se părea a fi o armată de minuscule vrăjitoare, comandate de o literă mare, considerată de mine cotoroanța șefă, care vrăjea pe fiecare dintre cei ce îndrăzneau să se uite la ele. Și asta pentru că am observat la sora mea: de câte ori deschidea cartea și se uita la semnele vrăjitoare, începea să bombăne. Dacă și mama venea lângă ea și se uita, începea și ea să bombăne. Fapt care mi-a inspirat teama să mă uit și eu. Dacă, doamne-fereste, încep să bombăne la fel?

Dar, într-o zi, curiozitatea mea a fost mai mare decât teama. Îmi spuneam: uite că acum mă uit la ele și...nimic. Vraja lor nu mă atinge. Mă miram de ce nu mă face să bombăne, să mârâi, să latru. Și m-am dumerit. Vrăjitoarele astea îi făceau să bombăne numai pe aceia pe care se supărau.

Adesea am văzut-o pe soră-mea aruncând cărțile. De aceea am început să le mângâi, să le spun „măi, măi” și să le zâmbesc. Și ele nu mă făceau să bombăne. Am răsfoit toate filele fără frică, privind la ele nepăsător. Până m-a surprins soră-mea și prietenele ei. Văzându-mă cu nasul vârât în filele cărții și cu ochii holbați la misterioasele semne-vrăjitoare:

- Ce faci, mă, aici? Au chicotit hoțoaicele spioane.

- Nu se vede? Am făcut eu pe interesantul.

Uite-așa mi-a ieșit vorbă că mie îmi plac cărțile, că am să ajung un mare cărturar și alte farafastăcuri de-astea. Fără niciun temei. Vorba e că părinții mei, mai ales mama, au crezut parascovenia și, în loc să cumpere pentru mine de la bălci un fluierac, știind că tare mult îmi plăcea să sperii orătăniile din curte fluierând lângă ele, mi-au făcut, chipurile, o „surpriză plăcută”:

- Uite, cărturarul mamei, ce ți-am cumpărat! Peste două săptămâni începe „băiețelul” școala!

Și dă-i pupături băiețelului, în aplauzele celor din jur, când mama mi-a pus în brațe abecedarul și aritmetica. Mie mi-a căzut o buză. Bineînțeles, că nu-mi cumpărase fluierac. Mama a înțeles greșit supărarea mea și a găsit de cuviință că trebuie să mă mângâie:

- Lasă că-ți mai cumpără mama și condei cu tăbliță frumoasă, cu burete. Să aibă cărturarul mamei pe ce să scrie și cu ce să ștergă.

Vă închipuiți că-mi scăpase buza de tot și mă uitam la picioare s-o caut. Însă mama tot n-a înțeles. Mi-a adus o tăbliță neagră de ardezic încadrată într-o ramă gălbuie de lemn și un condei alb ascuțit. De rama tăbliței era agățat cu sfornică un burete natural de culoare galbenă, care m-a încântat teribil, încât am uitat de fluierac. Când mama mi-a spus care este rolul acelui încântător burete, atât mi-a trebuit. Am început să scrijelesc tăblița cu condeiul ca să-mi satisfac plăcerea de a o șterge cu buretele. Chestia asta a înfuriat-o pe mama. După scatoalcele de rigoare, m-a văduvit de tăbliță și condei. Vă închipuiți urletele mele protestatoare, urmate de alte scatoalce. Iar eu nu pricepeam deloc pentru ce îmi cumpărase tăblița, dacă nu mă lăsa s-o mângălesc și apoi s-o șterg cu buretele.

- Ai să scrii pe ea când ai să te duci la școală!

- Daa?

- Da!

Uite-așa mi-a insuflat mama dragostea de școală. Ca să mângălesc în voie tăblița și apoi s-o șterg cu buretele cel frumos. În fiecare dimineață o săcâiam.

- Astăzi mergem la școală?

- Nu, ai răbdare, dragul mamei, că îți spun eu când începe școala! Nici acum nu pot înțelege calmul de atunci al mamei. Probabil că numai mamele îl pot înțelege. În ce-o privește pe mama, se pare că a avut Dumnezeu grijă de ea, deși cred că nu și-ar fi dorit, întrucât în zilele următoare ale începutului de septembrie vremea a venit cu rafale de ploi și vânt rece, care mi-au spulberat fragila sănătate. Am căzut la pat cu tot tacâmul unei boli serioase: gât umflat, fierbințeli, expectorații, nas curgător, dureri generalizate. Un adevărat dezastru pentru visele mele școlare care mă bântuiau. Disperarea că nu le mai puteam realiza m-a adus într-o totală stare de ruină fizică. Simțeam cum

se apropie termenul visat, iar eu nu pot să onorez cu prezența momentul fast mult așteptat.

Bineînțeles că părinții nu au făcut imprudența să mă ducă la școală în halul în care eram. Ca orice oameni normali, m-au oblojit cu ceaiuri, piramidoane, dar mai ales cu multă dragoste. Acea dragoste pe care o uităm când ne facem mari. Însă au făcut imprudența să nu anunțe conducerii școlii motivul absenței mele, fapt ce a determinat pe directorul școlii, domnul Arsu, să-mi facă o năvalnică vizită:

- Ce-i cu voi, mă? De ce nu trimiteți copilul la școală?

- Este bolnav, domnu' Arsu!

A venit rapid la patul meu, mi-a palpat gâtul, ochii (a evitat nasul, cu zona umedă), m-a apucat de ceafă și mi-a rotit capul spre stânga și dreapta, până a început să-mi trosnească oscioarele gâtului, iar bulbucații ochi să-mi sară din orbite. Am urlat și m-a lăsat în pace. Dar nu mult, că a vârât mâna pe sub cămașă și a început să execute solfegii pe claviatura coastelor mele, transformate ad-hoc în acordeon. Mă uitam la el cu ochi lăcrămoși de bovină și gemeam. Probabil că numai așa l-am înduplecat să mă lase în pace. Și-a retras mâna și a mormăit, ca pentru el:

- Mda! Ați făcut bine că nu l-ați adus la școală și nici nu este cazul să-l aduceți curând. Decât savant oficios, mai bine măgar sănătos. Și a plecat. Dar vorbele dumnealui m-au făcut să bâzâi:

- Hââ! Eu vreau să merg la școală! N-ați zis că trebuie să mă fac cărturar?

- N-ai auzit? Decât savant oficios...

- Eu vreau să fiu cărturar, nu savant!

- Cărturar, savant, tot aia e! Mai bine să fii măgar sănătos!

Vorbele astea ale mamei m-au derutat. Sigur că habar nu aveam cu ce se mănâncă savanții și cărturarii, însă știam perfect ce este un măgar. E drept că nu văzusem măgari bolnavi, dar nu mă încânta deloc ideea cu măgarul sănătos. Pe ulița noastră era unul, nea Ghiță, care avea un măgar foarte sănătos, de vreme ce-i puneă în spate sarsanale care îi îndoiau spinarea. Pe deasupra, nea Ghiță îl alinta pe sănătosul lui măgar cu o bătă noduroasă, lovindu-l din răputeri, și cu urlate fioroase, care-i însoțeau ciomăgeala: dii, afârâsachee! Vasăzică asta mă așteaptă: sarsanale, ciomege și urlate! Nu, nuu! Nu vreau! De frică să nu ajung un măgar sănătos, mi-a trecut febra foarte repede și a doua zi am cerut să merg la școală că...m-am vindecat. A râs mama, dar abia peste două zile a acceptat să merg la școală. Când am aflat, am început să plutesc. Spălat, periat, pieptănat, curat îmbrăcat și cu „ghiozdănelul” pe spate, o traistă cu șnur, făcută de mama, am pășit solemn spre școală, cu tata de mână. În drum spre școală, mi-am amintit de mama, când mă ducea la biserică și îmi spunea:

- Uite, vezi, aia e școala unde ai să înveți și tu cartel!

- Să învăț carte? Eu vedeam în curtea școlii doar niște copii mai mari, care se hârjoneau, țipau, se îmbrânceau, asta era învățătura? Pe urmă, observam că atunci când suna un clopoțel, respectivii copii alergau bezmetici spre ușa școlii, ca niște oi fugărite de un câine ciobănesc. Iar lacoma gură a școlii îi înghițea pe nerăsuflăte, după care se înfășura cu o mantie de liniște. Dar înăuntru?... Ce făcea acolo hămesita școală cu oițele-copii înghițiți? Mama spunea că învățau carte. Hm! Misterul acesta m-a chinuit multă vreme. De aceea eram emoționat că mi se ivise prilejul să-l dezleg. Pe holul școlii l-am întâlnit pe domnul Arsu.

- Gata, mă, ești sănătos? A întrebat zâmbind domnul Arsu.. Adică... s-a făcut măgarul sănătos? În acea clipă am simțit pe șira spinării lovitură de bătă noduroasă a lui nea Ghiță (Dii, afârâsache!). De aceea am vrut să fug când domnul Arsu a deschis ușa clasei. Noroc că mă ținea tata de mână.

- Hai, mă, speriatule! M-a repezit domnul Arsu.

Bineînțeles că tata m-a târât până în mijlocul clasei. Și misterul s-a dezlegat... Am văzut copii ca mine șezând în bănci (vasăzică, așa arată băncile!). Uite că sunt și fete!... Dar stau în alte bănci, separate de băieți...la te uită! Ca la biserică! Moșii pe dreapta, babele la stânga. Și ce mare este clasa! Are ferestre multe și luminoase...Acolo, în față, ce-o fi banca aia mai mare? Cu scaun? Și mai înaltă?... Dar asta, de la banca mare, din față, cine-o fi? Că este frumoasă, ca o zână! Însă nu are rochie lungă. Are o fustă albastră, plisată (am mai văzut eu la fetele mari de la horă). Are și bluză. Ce albă e! Iar la gât are ceva...ca o fundă mare, mare. Și e mov...ca florile din liliacul nostru de la poartă. Uite că s-a apropiat și zâmbește la mine! Mmm! Ce frumos miroase! Exact ca liliacul nostru primăvara, când mă agăț de crengile lui și nu mă mai satur să-i miroso florile. Mmm!

- Acesta-i băiețelul bolnav?

Ce blând vorbește!...Dar de unde știe că am fost bolnav? Aha! l-a spus domnu' Arsu că trebuie să mă fac măgar sănătos! Uff!...

- El este, a răspuns domnul Arsu. Aveți grijă de el, că este cam debil!

Apoi, către mine:

- Auzi, mă? Dumneaei este domnișoara învățătoare Lulia!

- Lăsați, domnule director, să-mi spui domnișoara Lulia și...atât!

- Domnișoara Lulia! Am murmurat eu, emoționat.

- Domnișoară Lulia! A intervenit domnul Arsu, fiți mai severă, că vi se urcă în cap!

Domnișoara Lulia a râs amuzată:

- Așa-mi place mie, domnule director!

După ce au plecat tata și domnul Arsu, domnișoara Lulia m-a așezat pe un loc liber din banca a doua. Apoi s-a așezat lângă mine în bancă... Eu am început să tremur și să mă bâlbâi. Floarea de liliac mă îmbătase cu parfumul amețitor, mai ales când delicata-i mână mi-a atins cu degetele ei fine palidul

meu obraz. Mi-a spus să scot tăblița, condeiu și m-a întrebat cum mă cheamă. I-am spus numele cu care mă alinta mama când eram supărat sau bolnav. A zâmbit domnișoara Lulia și m-a alintat și ea cu aceeași duioșie maternă.

- Bine, dragul meu! (Auzi, sunt „dragul” ei!). Am să-ți propun ceva. Și mi-a șoptit la ureche: acum, noi doi vom fi prieteni. Să nu spui la nimeni, că acesta e secretul nostru. Însă, trebuie să știi că prietenii nu-și fac supărări unul altuia. Nu e așa că tu ai să mă ascuți mereu și nu ai să mă superi?

- Daa! Am șoptit și eu misterios, măgulit că frumoasa zână dorea să-mi fie prietenă.

- Sst! A ridicat degetul misterios domnișoara Lulia.

- Acum scrie pe tăbliță bastonașe.

- Bastonașe? M-am mirat eu. Îl văzusem deseori trecând pe ulița noastră pe moș lordan târșindu-și pașii sprijinit în baston și-mi închipuiam că știu precis cum să-i desenez bastonul. Am întrebat, totuși:

- Îl fac și pe moș lordan?

Domnișoara Lulia a rămas perplexă.

- Care moș lordan? După ce s-a dumerit, a zâmbit.

- Fără moș lordan, numai bastonul lui!

Am luat condeiu cu mâna stângă (pentru că sunt stângaci) și am tras o linie tremurată pe toată tăblița cu o îmbârligătură închipuită de mine drept cap de baston.

- Nu! S-a speriat domnișoara Lulia. Nu cu stânga! A oftat cu ochii în tavan, știind ce treabă va avea cu mine. Cu voce calmă, dar fermă, mi-a poruncit:

- Șterge mângălitura cu buretele! Chestia ștersului cu buretele mi-a făcut mare plăcere. Însă a mai spus apăsător.

- Ia condeiu cu mâna dreaptă și scrie!

Asta nu mi-a plăcut și l-am luat tot cu mâna stângă:

- Ți-am spus să iei condeiu cu mâna dreaptă?

- Nu pot cu mâna dreaptă! Am spus bosumflat și încăpățânat ca un catâr (era să spun: ca un măgar sănătos).

- Ba poți, mi-a spus domnișoara Lulia, tot așa de încăpățânată.

- Ba nu pot! Am lăsat eu buza din nou.

- Ba poți! A insistat domnișoara Lulia și, foarte calmă, mi-a luat condeiu din mâna stângă și mi l-a pus în mâna dreaptă. Apoi, mi-a luat mânuța cu delicata-i mână și mi-a plimbat-o ușor pe tăbliță, șoptindu-mi:

- N-ai spus că vrei să fii prietenul meu? De ce vrei să mă superi?

Doamne! Cum era să-mi supăr prietena mea dragă?! Care mă urcase în liliacul înflorit și îmi zâmbea ca un soare blând din cerul mătăsos și aromat. Și mânuța mea în mâna domnișoarei Lulia umplea tăblița cu niște bastonașe albe, perfecte, mai frumoase decât bastonașul lui moș lordan. Visam, scriam și zâmbeam plutind printre crengile de liliac înflorit... Nici n-am

observat că domnișoara Lulia își retrăsese gingașa-i mână și doar se făcea că îmi dirijează mânuța, exclamând mirată:

- Vai, ce bastonașe frumoase a scris băiatul acesta! Și a arătat tăblița la toată clasa. Însă invidioșii au vociferat:

- Dar, nu le-a scris el! Este un stângaci!

- Cum nu le-a scris el? S-a prefăcut supărată domnișoara Lulia. Hai, șterge tăblița și scrie din nou, să vadă toți ce bastonașe frumoase faci tu!

Am șters tăblița și instinctiv am luat condeiu cu mâna stângă, dar dumneaei, foarte atentă, mi l-a luat rapid și l-a pus în mâna mea dreaptă. De astă dată nu mi-a mai dirijat mâna, însă mi-a șoptit:

- Hai, dragul meu prieten, străduiește-te! Să vadă toți ce bastonașe frumoase faci tu!

Nu știu dacă ambiția sau mândria că sunt prietenul acelei zâne frumoase, însă ceva magic mi-a purtat condeiu din mâna dreaptă și fără să fac efort am umplut tăblița cu bastonașe perfecte, frumoase. Cred că a fost surprinsă, că le-a arătat invidioșilor. Probabil că au fost și copiii mirați, că mă știau stângaci. Nici eu nu îmi explicam teribila performanță a bastonașelor perfecte scrise cu mâna dreaptă. Dar domnișoara Lulia m-a trezit din reverie și a bătut din palme:

- Gata! Acum trecem la bastonașe cu mânerul în jos. Eu vă arăt pe tablă și voi le scrieți pe tăblițe!

Însă eu m-am bosumflat, fiindcă domnișoara Lulia nu se mai ocupa exclusiv de mine. Cred că observase figura jalnică de vedetă părăsită, totuși mă lăsa să mă chinuiesc cu bastonașele întoarse. Mai trecea din când în când pe lângă banca mea și... ca să mă consoleze, îmi mai puneă mâna pe creștet, însoțind-o cu un zâmbet discret, purtat de petale de liliac. Apoi îmi șoptea:

- E bine, prietene, faci bastonașe frumoase! Dar pe mine nu mă mai mulțumea. Voiam să stea lângă mine și să-mi mai țină mânuța în mâna ei. De aceea am luat din nou condeiu cu mâna stângă, însă ochiul vigilent al domnișoarei Lulia m-a prins.

- Nu! Pune condeiu în mâna dreaptă! A venit din nou la mine: de ce mă superi, dragul meu? Vrei să mă dezamăgești? Cu obișnuitul calm, mi-a pus din nou în mâna dreaptă condeiu și mi-a dirijat mânuța câteva secunde. Parfumul de liliac mi-a învăluit năsul, șoptindu-mi discret în nări:

- Parșivule! (ce nu face omul pentru un pic de parfum, chiar și când este o mogâldeăț!). Am mai încercat stratagema cu mâna stângă, însă domnișoara Lulia imediat striga la mine:

- Hei, ia condeiu cu mâna dreaptă, că mă superi! De aceea eram într-o permanentă stare de bosumflare, mai ales că domnișoara Lulia, prietena mea, stătea și pe lângă ceilalți băiețași și fetițe și-i mângâia și pe ei pe creștet. Mă intriga faptul că le spunea și lor „te iubesc”, când eu știam că era doar „prietena” mea, ba, într-o recreație, un coleg mi-a șoptit la ureche:

- Hai să-ți spun un secret! Știi că domnișoara Lulia este „prietena” mea?

- Ba a mea! I-am spus eu, arțăgos.

- Ba a mea! Mi-a replicat colegul. Mie mi-a spus întâi!

- Ba mie! Am contract eu.

- Ba mie! A contract și el.

Am început să ne îmbrâncim și să ne dăm palme. O fetiță ne-a întrebat care e motivul și noi i-am spus „secretul”. A râs fetița:

- Sunteți proști! La toate fetele ne-a spus secretul acesta, dar noi nu-l spunem nimănui! Noi, fetițele, știm să păstrăm secretul, însă voi, băieții sunteți niște proști!

- Ba știm! Am răspuns noi contrariați.

- Ba nu știți! A râs fetița, făcându-ne în pumni: sâc, sâc!

Noroc că a sunat clopoțelul. Eu, însă, m-am dumerit că toți copiii din clasă erau „prieteni” domnișoarei Lulia, că trebuia să fie secret, care secret era spus în mare taină de toți, la toți. Nu îmi rămânea decât să respir adânc parfumul de liliac atunci când domnișoara Lulia trecea pe lângă banca mea și-mi zâmbea șoptindu-mi:

- Ce mai faci, stângaciule, tot mai vrei să mă superi?

Nu, nu voiam deloc s-o supăr. Era doar „prietena” mea: zâmbeam complice și mă străduiam să scriu cu dreapta. Într-o săptămână, toți copiii reușiseră să parcurgă etapa bastonașelor, cerculețelor și altor semne, componente ale literelor și cifrelor.

Când am trecut la cunoașterea acestora, domnișoara Lulia a scris pe tablă cifrele și literele, repetând insistent, rar și răspicat denumirea lor. În același timp urmărea privirile copiilor, ca să-și dea seama dacă au înțeles. Probabil că și-a închipuit că unii copii nu au înțeles ce spunea și scria pe tablă. De aceea, a apelat la imaginația lor intuitivă. - Hai să ne închipuim, dragi copii, că cifra unu seamănă cu un vrăjitor lungan, cu nasul mare (acesta este nasul) și cu o pălărie țuguiață, ca vrăjitorul din...

Dar nu a observat nicio iluminare pe chipul copiilor. Atunci a insistat:

- Sau poate că seamănă cu piticul din basmul...

Aceeași neclintire pe fețele copiilor. Tăcere din partea ei și a copiilor, când, Dică a spus:

- Domnișoară Lulia, noi nu avem în sat pitici și vrăjitori. Nu știm cum arată ăia. Mie mi se pare că cifra unu seamănă cu nea Mitică a lu' Dore, că el are nasul mare și căciulă țuguiață!

Au râs copiii, a râs mânzește și domnișoara Lulia. Nu se așteptase să fie respinsă cu piticii și vrăjitorii din basme. Nu știa că acei copii nu văzuseră cărți ilustrate de basme. La urma urmei, e bun și... nea Mitică. Dar copiii au complicat lucrurile, pentru că a intervenit Florina:

- Ba seamănă cu nea Gheorghe a' lu' Ciorap, că și el are nasul mare și căciula căzută pe nas, ca ăsta!

- Ba nu! A dat cu gura Petruța, că nea Mitică are mustață și căciulă jerpelită, jupuită pe margini. Spunea mama că poartă căciula aia de vreo zece ani!

- Și ce dacă are mustață, și-a apărut nea Miticul Dică. Cifra unu nu poate avea mustață? Domnișoară Lulia, faceți-i mustață, că așa are nea Mitică!

Domnișoara Lulia înțepenise cu creta în mână. Era încredințată că „prieteni” ei îi complicau existența.

- Nu-i pun nicio mustață! Mai degrabă îi rad mustața lui nea Mitică, dacă vrea să semene cu cifra unu!

Atât i-a trebuit. Comisese fără să-și dea seama o crimă de les-mustața lui nea Mitică. Au sărit copiii pe ea:

- Cine vă dă voie să-i radeți mustața lui nea Mitică?

- Nu-ți place mustața lui nea Mitică? A zâmbit Florina.

- Cum să-i razi mustața lui nea Mitică? Nu-i mai ușor să-i pui mustața lui unu?

- Nea Mitică se supără dacă cineva vrea să-i radă mustața!

- Dacă află nea Mitică, să vedeți ce vă face!

Biata domnișoară Lulia, venită în satul nostru de două săptămâni, de unde putea să știe cine este acest nea Mitică? S-a speriat de-a binelea. Te pomenești că individul acesta vine în clasă și mă repede: de ce vrei, cucoană să-mi razi mustața? Trebuia să-i potolească.

- Gata, gata, copii! Dacă vreți voi ca cifra unu să aibă mustață ca nea Mitică, închipuiți-vă că are. Dar să știți că nu are mustață. Arată așa cum am scris eu pe tablă!

Credea că a scăpat. Ți-ai găsit!

- Păi, dacă seamănă cu nea Mitică, a insistat Dică, trebuie să aibă mustață.

- Eu nu știu să-i fac mustață! A replicat tăios domnișoara Lulia, sperând să scape de nenorocita aia de mustață a lui nea Mitică.

- Lăsați că vă arăt eu! A sărit binevoitor Dică. Și, fără să aștepte vreo invitație, a fugit la tablă și a luat creta din mâna domnișoarei Lulia. Până să se dezmeticească aceasta, Dică a umplut tabla de Mitici cu mustață. Vă închipuiți râsetele copiilor din bănci și stupefacția domnișoarei Lulia. Ca să iasă din stupida situație în care o implicase piticotul de Dică (un băiețel mic și pricâjit), a spus foarte calmă:

- Bine, copii, ăștia sunt Miticii lui Dică, dar voi trebuie să știți că cifra unu e cea scrisă de mine. Hai, umpleți tăblițele cu cifra unu așa cum v-am arătat eu!

Dar Florina n-are treabă:

- Trebuie să semene cu nea Mitică?

- Să semene cu cine vreți voi, dar să faceți cum vi l-am arătat eu pe tablă! După câteva minute, când a trecut printre bănci... și-a pus mâinile în cap. Pe toate tăblițele cifra unu avea mustață. A spus, totuși, foarte calmă:

- V-am spus clar că cifra unu nu are mustață. El și-a ras mustața. Numai nea Mitică nu-și rade mustața.

Sau, dacă vreți, considerați că nea Mitică seamănă cu cifra unu numai dacă își rade mustața. Hai, vă rog, faceți cifra unu fără mustață!

Doar că nu ne implora, nu mai știa cum să ne scoată din închipuirea nefericită a lui Dică. Însă nu s-a lăsat până când nu a văzut pe toate tăblițele cifra unu fără mustață. La celelalte cifre nu le-a mai cerut copiilor să spună cu cine seamănă. Dar... ți-ai găsit! Fenomenul se declanșase. La cifra doi, a sărit Vârtopeanu:

- Asta parcă este baba Floarea a lui... cocoșată, cu burta înainte și picioarele târșite!

- Ba este Gheorghe necăjitu' a sărit altul, că și ăla este cocoșat și abia târște picioarele!

- Ba nu!

- Gataa! A strigat domnișoara lulia, cifra doi este cifra doi și nu seamănă cu nimeni. Cifra trei este așa cum am făcut-o eu, nu seamănă cu nici un moș și cu nicio babă. Cifra patru.....

- Asta seamănă cu a lu' Celeapcă, a sărit unul. Liniște apăsătoare în clasă și respectivul a continuat: l-am văzut eu când ducea scaunul în cap la cârciumă!

S-a uitat lung la băiat și a tăcut. Îi era teamă să mai spună ceva. Cine știe ce trăsniți mai spuneau copiii? A continuat cu cifra cinci, dar hărmălaia copiilor nu s-a mai oprit. Nu știu de unde-i aduceau să defileze prin fața ei, roșie ca focul, toți amărății satului: ciungi, cocoșăți, șchiopi, cu urechi clăpăuge, burtoși cu picioarele târșite pe pământ sau cu burta prin cer, grășane cu siluete otova, o menajerie ciudată cu diferite comparații trăsnete, încât biata domnișoară lulia își făcea cruce în gând de ce-i auzeau urechile. Însă nu se supăra. Zâmbea și explica foarte calmă, acceptând exercițiul de imaginație al copiilor. Mai ales la literele m și n copiii s-au întrecut în comparații.

- Acesta e un șir de orbeți cu moș lordan șef de pluton!

- Ba este Mitică Zamfir, că și ăla merge cu bastonul și dansează călușarii cu orbeții. Exasperată, domnișoara lulia a șters tabla:

- Gata! Să văd eu acum ce știți după toate închipuirile astea aiurite ale voastre. Umpleți tăblițele cu toate cifrele și literele învățate!

Când s-a uitat pe tăblițe, a rămas uimită. Toți scriseseră cifrele și literele învățate fără greșeli. A râs cu hohote, spre uimirea copiilor. Probabil că și-o fi spus în gând: uite cum nea Mitică, baba Floarea, Gheorghe al lui Ciorap și toți locuitorii satului învățaseră copiii să rețină și să scrie așa de repede cifrele și literele. Mai bine decât personajele din basme, nevăzute de copii. A acceptat metoda, reușind să întipărească în drăgălașele căpșoare toate literele alfabetului și cifrele necesare operațiilor aritmetice. Imaginația copiilor aducea în clasă tot satul, cu oamenii, vitele, orătăriile din curte. De fapt, tot universul copilăriei participa la învățarea fascinantelor semne care le deschideau magica poartă a cunoașterii. De aceea, la sfârșitul orelor, domnișoara lulia ne zâmbea obosită:

Vă iubesc, copii! Nici nu știți cât îmi sunteți de dragi!

Trecuse luna octombrie și noi învățaserăm să citim bine, chiar dacă mai bâlbâiam uneori silabele. Dar a venit luna noiembrie cu ploile tăioase ca briciul și vântul nemilos, ce înfuleca lacom frunzele de pe crengi. Într-o luni din ultima săptămână de noiembrie domnișoara lulia nu a mai intrat în clasă dimineața la ora opt fix, cu catalogul sub braț, așa cum îi era obiceiul. Ne-am mirat, dar am fost cumiți. S-a făcut ora nouă și...domnișoara tot nu a intrat în clasă. S-a făcut și zece... Între timp în clasă zumzetul s-a transformat în gălăgie, gălăgia în țipete și țipetele în hărmălaie generală, care s-a revărsat pe holul școlii până la ușa cancelariei.

Atunci a ieșit din cancelarie domnul Arsu cu o nuiă în mână, cu care lovea un dușman nevăzut din aer. Am zburat în clasă ca niște pui speriați, fiecare la locul lui, cu mâinile la spate. Ca și cum am fi fost tot timpul smirnă, o puzderie de mini-sfinți nevinovați, toți cu ochii la nuiua domnului Arsu. Nu eram învățați cu bătaia. Domnișoara lulia nu și-a permis agresarea noastră nici măcar cu o pișcătură de păr sau de urechi. E drept că ridica vocea uneori la câte un neastâmpărat, dar cu invariabila dojană: „Vrei să mă superi?” Și nimeni nu voia să-și supere „prietena”. De aceea, trecerea de la „prietenie” la nuiua care vâjâia pe deasupra capetelor noastre a avut un efect de anestezie a sufletelor, cu toate că domnul Arsu nu a lovit efectiv pe nimeni.

- Mă, a șuierat dumnealui, să n-aud o șoaptă, că nuiua asta simte orice mișcare. Cum vă mișcați, cum se repede la voi!

Nu îndrăzne nimeni să miște. Abia mai respiram. Ne-a examinat îndelung și a zâmbit mulțumit că reușise să ne hipnotizeze. Apoi a vorbit mieros:

- Acum, că sunteți așa de cuminiți, arătați-mi ce ați învățat!

Și a pus pe fiecare să citească mici fragmente din lecția de zi și cele precedente.

- Mda! Nu e rău. Să vedem dacă vă descurcați și la socoteli. Iar noi ne-am descurcat și la socoteli. Atunci a exclamat admirativ:

- Mă, dar voi ați învățat carte, nu glumă! Cu disciplina stați mai prost și aici o să lucrăm noi mai mult!

Nu înțelegeam defel, cum trebuie să „lucrăm” mai mult? Îl simțeam că e nervos, pentru că bătea tactul cu nuiaua când în catedră, când în tablă. Și se uita tot mai des pe fereastră și la ceas. Începuse să pufnească și să-și muște mustața. Privirea îi înghețase în fereastră cu luciri de oțel în ochi. Pe la ora unsprezece și jumătate a intrat în clasă și domnișoara Lulia. O fantomă într-o pelerină militară cu glugă, până la pământ, de pe care șiroiau picurii de apă. Ducea pe umăr, agățată într-un băț gros, o geantă mare, voluminoasă. Totuși, foarte calmă, a dat jos de pe umeri voluminoasa geantă și a spus încet: „bună ziua!”. Toți am spus „bună ziua”, mai puțin domnul Arsu, care se uita ostentativ la ceas. Iritată, domnișoara Lulia a mai spus o dată, cu vocea ridicată, „bună ziua!”. La care domnul Arsu a șuierat:

- Acum se vine la școală, domnișoara învățătoare?

- Am avut o problemă gravă, domnule director, a spus blând „domnișoara învățătoare”.

- În școala noastră, a spus tot blând directorul, disciplina este strictă. Nimeni nu-și permite să încalce regulamentul. Cei care nu-și cunosc responsabilitățile sunt pedepsiți!

- Dar, domnule dire...

- Vă rog, regulamentul școlii nu se discută!...

- Domnule director, a strigat domnișoara Lulia, la cancelarie, nu aici!

Când și-a dat seama că a greșit, domnul Arsu a început să se bâlbâie:

- Bine, mă rog... scuzați... sunt nervos... să mergem la...

- Prea târziu, domnule director, a izbucnit în plâns domnișoara Lulia, prea târziu! Voiam doar să vă spun că tata este pe front, iar mama s-a îmbolnăvit. Ieri a avut febră mare, peste treizeci și nouă. Am chemat medicul și am îngrijit-o toată noaptea. De dimineață am lăsat-o cu o vecină. Iar eu...am venit pe jos de la Turnu...(plângea în hohote) pe ploaie și pe vânt... Ce vreți? Doisprezece kilometri pe vremea asta! De regulă, plecam duminică după amiaza... Dar acum, cu mama...

- Vă rog...vă rog! Încerca s-o liniștească domnul Arsu. Iertați-mă că am fost nervos, vă rog, la cancelarie!

- Repet, prea târziu, prea târziu! Plângea continuu domnișoara Lulia. Acum trebuie să demisionez, pentru că... nu mai pot... în aceste condiții...

- Nu, vă rog! A luat-o domnul Arsu de umeri, i-a luat și geanta, dar domnișoara Lulia i-a smuls geanta din mână:

- Destul, domnule director, nu mai am ce să caut la cancelarie! În clasă s-a spus tot ce era de spus. Iar eu nu-mi întorc vorba niciodată, deși... regret mult de tot că mi-am dat demisia (iar a izbucnit în plâns). Mai ales... că-mi iubesc... atât de mult copiii!

Cu ochii șiroind de lacrimi a venit în fața băncilor, ne-a privit lung, ca și când ar fi vrut să-și înregistreze în memorie imaginea fiecăruia și, suspinând, a spus:

- Îmi pare rău, dragii mei... vă iubesc mult... mult și n-am să vă uit... acum trebuie să... nu fiți supărați... pe mine... mai târziu veți înțelege... nu mă uitați! Apoi și-a pus geanta-n băț pe umeri și a ieșit ca o vijelie, cu toată împotrivirea domnului Arsu, care o întrerupea mereu:

- Domnișoară, fiți rezonabilă... fiți rezonabilă! Vă rog!

Pe coridor și afară, pe alee, domnul Arsu sărea în fața ei, încerca disperat s-o oprească, dar domnișoara Lulia îl ocolea și pășea ferm, cu pași hotărâți. Noi, toți, ciotcă la ferestre, unul peste altul. Urmăream și speram ca domnul Arsu să o întoarcă din drum. Când au ieșit în șosea, domnul Arsu a început s-o tragă de umeri, dar domnișoara Lulia i-a dat peste mână. Oamenii se opreau din drum și-i priveau mirați, fără să înțeleagă despre ce este vorba. Domnul Arsu și-a dat seama de penibilul situației și a renunțat.

Domnișoara Lulia, dreaptă ca un ofițer la paradă, despica șirurile de stropi de ploaie reci cu pașii săi hotărâți. A fost ultima imagine cu acea zână fermecată numită domnișoara Lulia. Ba, nu! Imaginea se completa cu un domnu' Arsu lovit nemilos de tăișul de gheață al stropilor... Răvășit, neputincios, cu ochii pierduți în depărtarea șoselei care-o înghițise pe domnișoara Lulia. Acea delicată ființă, pe care a rănit-o într-un moment de furie, necugetat. Moment pe care l-a regretat mult timp, dar pe care nu-l putea șterge cu toate regretele din lume.

Iar noi? Năuciți, aiuriți, ca niște pui rătăciți care piuie bezmetici, când vulpea înhață pe mama cloșcă. Nu pricepeam o iotă din întâmplarea asta, nici consecințele sale...

Degeaba încerc acum să dau timpul înapoi și să schimb acel nefericit moment cu altul în care domnișoara Lulia se răzgânde, se întorcea plângând în clasă, ne săruta pe obraji pe fiecare, iar domnul Arsu îi săruta mâinile amândouă. Degeaba! A plecat și plecată a fost. Zadarnică orice închipuire, suflete al meu scâldat în lacrimi și parfum de liliac!

CATHARSIS

O PIESĂ DE TEATRU DEDICATĂ SCRITORULUI OCTAVIAN PALER

► Elena BOHOLT

Considerațiile filosofice ale jurnalistului și scriitorului Octavian Paler reprezintă adesea o sursă de inspirație pentru literații care construiesc diferite disertații ce abundă de citatele autorului. Pe 2 iulie 2021 s-au împlinit 95 de ani de la nașterea lui Octavian Paler și am simțit nevoia să realizez o scurtă postare pe Facebook în care să amintesc personalitatea sa – mai ales că timp de vreo 5 ani, la începutul anilor 1990 am fost colegi la redacția cotidianului „România liberă”, dar, pentru că m-am raportat la un citat cu o prezentare seacă, reacțiile au fost fie de apreciere, fie ironice. Este de înțeles, deoarece Octavian Paler, așa cum l-am cunoscut eu, părea o persoană introvertită, iar în timp ce unii colegi îl salutau cu respect, alții îi întorceau spatele cu o grimasă sugestivă. Nu l-am cunoscut ca redactor-șef al „României libere” (între anii 1970–1983), căci la vremea respectivă eram un simplu elev de școală generală, deci nu pot comenta ceva ce nu cunosc. Ironia gazetarilor mai în vârstă decât mine, pe care am primit-o la postarea mea – care îl catalogau cu „to'ar'șu Paler”, ori emoticoane ce râdeau cu lacrimi -, poate fi justificată de faptul că Octavian Paler a fost și președinte al Consiliului Ziariștilor, iar între anii 1974–1979, a fost membru supleant al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, dar corect este și să amintesc faptul că în anul 1983, au început persecuțiile comuniștilor la adresa sa. În acel an, gazetarul s-a pensionat medical, iar Securitatea i-a stabilit domiciliu forțat și i-au fost interzise unele activități în lumea culturală, tocmai din cauza criticilor la adresa PCR și a lui Nicolae Ceaușescu.

Oricine a citit cartea „Vremea întrebărilor” va înțelege de ce Paler nu l-a simpatizat pe Ceaușescu, iar speranța într-o Românie normală oferea anume justificări atacurilor sale la adresa regimului. Cu toate acestea, referitor la perioada disidenței, aveam să aflu mai târziu că există și admiratori, dar și voci care acuză falsa opoziție anticomunistă a jurnalistului. Cu toate argumentele

pe care le-a avut, Paler nu prea s-a oboșit să răspundă atacurilor la adresa sa: „Ca individ, îți poți permite să te aperi prin dispreț, ignorând atacurile ignobile. Uneori, e chiar necesar să faci asta. Viața e prea scurtă ca s-o risipești contemplând o mocirlă”.

Mai ales că, în anii ce au urmat lui decembrie 1989, Paler a participat la înființarea platformei civice „Grupul de Dialog Social”, cunoscută și populară în rândul românilor pentru pozițiile sale anticomuniste. Tocmai aceste raportări ale sale împotriva regimului comunist m-au făcut și pe mine să-l simpatizez la începutul anilor 1990.

Despre acea perioadă, Paler avea să spună: „Singura prostie pe care am făcut-o și pe care o privesc cu duioșie, chiar cu tandrețe, este că în anii '90 am candidat din partea Grupului pentru Dialog Social pentru Senat. Nu sunt potrivit pentru politică”. Ei bine, ulterior acesta a devenit director onorific și editorialist al ziarului „România liberă”, dar a publicat editoriale și pentru ziarele „Cotidianul” ori „Ziua”.

„Sunt din ce în ce mai convins că miracolele se ascund în banalitate. Cel puțin, acelea care dau sens unei existențe obișnuite. O amiază oarecare, cu cer spălăcit și cu o lumină blândă, de toamnă târziu, după o săptămână de ploi putrede, te poate face să uiți, o clipă, de toate regretele și să fii fericit că trăiești”, scria Octavian Paler în „Vremea întrebărilor”.

„Nu mă aflam în locul meu în gâlceava politică”

Publicistica politică a scriitorului, mai ales cea de după 1989, a fost propice dezvoltării conflictului în spațiul public, din cauza valorilor și principiilor exprimate. Deși mulți cititori așteptau ca marele Paler să arate cu degetul inovații, acesta nu prea se raporta direct la persoane, ci la principii. Astfel, simpatizanții săi din anumite perioade i-au devenit adversari și invers, iar explicația acestui fapt ne-a oferit-o tot gazetarul, care a scris într-o carte a sa că: „Îmi puneam, de aceea, din când în când, întrebarea dacă nu era mai bine să-mi văd de obsesiile mele normale. Nu mă aflam în locul meu în gâlceava politică. Îmi pierdeam un timp prețios, pe care nu mai aveam cum să-l recuperez și care, la vârsta mea, implică riscul unor pierderi definitive, fără să am, măcar, justificarea unei pasiuni sau a unei ambiții”.

Deci, nu este cazul ca eu, un nume aproape total necunoscut în lumea presei, să intru în polemici cu admiratorii ori criticii marelui gazetar. Mi-l amintesc cu privirea sa scrutătoare, îmbrăcat cu haine roase de vreme și cu teancul de manuscrise purtate într-o geantă ponosită. Prima oară când l-am întâlnit - în biroul lui Petre Mihai Băcanu -, cu acea imagine de bătrân amărât dar mândru, am fost uimită de înfățișarea sa. Abia mi-a răspuns la salut, privindu-mă sceptic preț de câteva secunde, dar apoi am asistat la o analiză politică care mi s-a părut o veritabilă revelație, la vârsta mea de 19 ani... Aveam să ajung mai târziu, de câteva ori, în pragul casei sale, însoțită de un șofer al redacției, ca să primesc foile pe care scrisese editorialul ce urma să fie publicat a doua zi în „România liberă”. M-a impresionat casa mică și prăfuită, în care cărțile formau turnuri ce se înălțau amenințător spre tavan. Era zgârcit la vorbă și se scuza tot timpul că are mult de studiat, arătându-ne cu mâna vrafurile de cărți.

Alți colegi jurnaliști l-au catalogat pe cunoscutul gazetar drept „un rătăcitor în vremea paradoxurilor”. El s-a remarcat înainte și după anul 1989 datorită pozițiilor tranșante asupra societății românești, dar și prin bogata sa cultură.

Radio România Cultural notează într-un articol că Paler a debutat editorial în anul 1970, cu volumul de poezii „Umbra cuvintelor”. Au urmat jurnalele de călătorie sau volumele de literatură parabolică, precum „Drumuri prin memorie I (Egipt, Grecia)”, 1972, „Drumuri prin memorie II (Italia)”,

1974, „Mitologii subiective”, 1975, (ed. a II-a, 1976), „Apărarea lui Galilei”, 1978, (versiune nouă, 1997), „Scrisori imaginare”, 1979, (ed. a II-a, 1992; ed. a III-a, 1998), „Caminante”, 1980, „Viața pe un peron”, 1981, (ed. a II-a, 1991), „Polemici cordiale”, 1983, „Un om norocos”, 1984, „Un muzeu în labirint. Istorie subiectivă a autoportretului”, 1986, Editura Cartea Românească, „Viața ca o coridă”, 1987, „Don Quijote în est”, 1993, „Rugați-vă să nu vă crească aripi”, 1994, „Vremea întrebărilor”, 1995, „Aventuri solitare”, 1996, „Deșertul pentru totdeauna”, 2001, „Autoportret într-o oglindă spartă”, 2004, „Eul detestabil: o istorie subiectivă a autoportretului”, 2005, „Caminante. Jurnal și contrajurnal mexican”, 2005, ediția a doua, adăugită, „Calomniile mitologice”, 2007 și „Convorbiri cu Octavian Paler” (conlocutor fiind Daniel Cristea-Enache), 2007, Editura Corint.

De-a lungul timpului, conform Radio România Cultural, Octavian Paler a primit numeroase premii și distincții, dintre care amintim Ordinul Steaua Republicii Socialiste România clasa a IV-a (1971) pentru „merite deosebite în opera de construire a socialismului, cu prilejul aniversării a 50 de ani de la constituirea Partidului Comunist Român”, Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1972) pentru „Drumuri prin memorie. Egipt. Grecia”, Premiul Academiei Române pentru „Apărarea lui Galilei” (1978), Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1980) pentru „Caminante”, Ordinul național „Steaua României”, în grad de cavaler (2003) sau Premiul „Opera Omnia” al Uniunii Scriitorilor din România (2005).

Livia Ciupercă a surprins o latură a personalității scriitorului

O sursă de critică și de inspirație în același timp, adevărul despre Octavian Paler este undeva la mijloc. Cu toate acestea, în urma postării mele de pe Facebook, am fost contactată de către doamna scriitor Livia Ciupercă, din Iași, care mi-a trimis spre lectură un scenariu al unei scurte piese de teatru pe care domnia sa l-a scris în amintirea lui Octavian Paler: „O zi aniversară” (Lisa-Făgăraș, 2 iulie 1926 – 7 mai 2007, București) și care face parte din volumul de scenarii pentru tineretul studios, intitulat „În țara soarelui – veșnicia” (Ed. StudIS, Iași, 2020, p. 167-174).

Ca o paranteză, voi nota un mic detaliu despre Lisa, localitatea natală a scriitorului, despre care acesta a realizat și un film de televiziune, deoarece perioada copilăriei l-a marcat profund:

„N-am avut, când eram mic, nici o jucărie. În Lisa nu funcționa obiceiul ca părinții să le dea copiilor jucării. Singurul răsfăț de care am avut parte se întâmpla dimineața când tata își apropia obrazul de obrazul meu... ceea ce mă făcea fericit”; „Pentru mine, Lisa nu e o localitate. E un amestec de lume reală și mitologie, care nu poate fi asemănat cu nimic”. Am făcut această scurtă precizare, tocmai pentru a justifica faptul că viața și opera lui Octavian Paler reprezintă o bogată sursă de inspirație. De la filmul de televiziune, am ajuns la textul dramatic, în care găsim, desigur, raportări la perioada copilăriei.

Doamna Livia Ciupercă a surprins în scenariul său una dintre fețele scriitorului, care era în primul rând exigent față de sine: „Mereu, un nemulțumit. Da, da, mereu în conflict cu mine însumi!”. Putem spune despre Paler că a fost un om care a gândit înaintea vremurilor sale și de aceea, poate, era un taciturn: „Rămas singur, doream să fiu cu alții. Fiind cu alții și nereușind să mă integrez în atmosferă, preferăm să rămân singur”.

În scenariul piesei „O zi aniversară”, doamna Livia Ciupercă a ales să fie doar trei personaje: El, Ea și Maestrul, iar acțiunea are loc în parc, într-o zi frumoasă de vară. El și Ea comentează admirativ opera și viața Maestrului:

(...) „El (arătând volumul): Mai mult, răsfoind acest volum, Deșertul pentru totdeauna, descopăr un Octavian Paler mult schimbat. Este 2 iulie. Ziua lui de naștere. Al 74-lea an aniversar. Dar, la acel moment, domnia sa nu dorește să vorbească despre aniversare, toasturi, vizite, petreceri.

Ea: Bănuiesc, nici nu dorește să-și amintească de Hermann Hesse sau Ștefan Fay, născuți în aceeași zi cu el?!

El: Nimic din toate acestea. Discreție totală!

Ea: Octavian Paler se dorește <<onest>>. Termenul îi aparține. Reflectă asupra vârstei, dar citându-l pe Marc Aureliu. Distant și impersonal: <<Ai colindat mările și ai ajuns în port. / Trebuie să fii gata să debarci>>.

El: Sofisticat argument – pentru fiecare dintre noi. Indiferent de vârstă. Suntem pregătiți să <<debarcăm>>?

Ea: Octavian Paler este drastic cu sine însuși. Nu glumește. Și numai privindu-l, îți dă fiori.

El: Ei, dar astăzi, adică, mereu un <<astăzi>>, zi aniversară!... Imposibil să nu se comporte sărbătorește. Face referire doar la prima parte a dictonului marcaurelian. Până la 74 de ani a <<traversat doar niște bălți>>, lăsând în urmă-i <<prea multe lucruri nefăcute, făcute pe jumătate sau făcute rău>>.”

Maestrul apare întâmplător în cea frumoasă zi de vară în parc și intervine în discuția celor doi, care-l acceptă cu bucurie. Urmează o serie de confesiuni de genul „sufletul meu e plin și azi de aromele copilăriei!” ori „Un singur cântat de cocoș... și... ruinează toată experiența mea de intelectual”.

Nu voi dezvălui mai multe detalii, deoarece vă invit să citiți cartea „În țara soarelui – veșnicia”, scrisă de către doamna Livia Ciupercă, care activează în Uniunea Ziaristilor Profesioniști din România, Uniunea Scriitorilor din România – Filiala Iași, precum și în Asociația Română de Istorie a Presei. Este fondator și coordonator al Simpozionului Național IOAN PETRU CULIANU (aflat sub patronajul U.S.R. – Filiala Iași și U.A.I.C. – Iași). Și-a încheiat activitatea didactică, cu cea mai mare distincție: „Gheorghe Lazăr clasa I”, precum și „Diploma de Excelență” (2005), pentru întreaga activitate de 40 de ani școlari, în învățământul preuniversitar. A debutat publicistic, în 1982, iar editorial, în 1996. Din decembrie 2012, este redactor literar la revista „Constelații diamantine” (Craiova). Din 2014, îngrijește „Seria de autor Al. Lascarov-Moldovanu” a Editurii „DOXOLOGIA”, Iași.

Ca scriitor, doamna Livia Ciupercă este autor al primelor monografii dedicate personalităților științei și culturii românești: Ioan Alexandru Brătescu-Voinești (1996), Paul Bujor (2010, 2016), Dominic Stanca (2011), Teodor Al. Munteanu (2013, 2017), Alexandru Lascarov-Moldovanu (2014, 2018), Prima promoția de seminariști, Huși 1923; Oreste Tafrați (2015, 2016), Pr. Neculai V. Hodoroabă (2017), B. Jordan (2019), Frații Petru Gh. Savin și Ioan Gh. Savin (2020), Horia Furtuna (2020). Voi menționa și câteva dintre premiile și distincțiile doamnei Ciupercă: 2013 – Premiul UZPR, „Restitutio”, pentru monografia „Teodor Al. Munteanu” („Timpul”, Iași, 2013), 2016 – Premiul „Restitutio” al Uniunii Scriitorilor – Filiala Iași, pentru monografia „Oreste Tafrați” (Iași, StudIS, 2015), 2019 – Premiul UZPR, Distincția CREDINȚĂ ȘI LOIALITATE; 2020 – Premiul UZPR – ACTA NON VERBA etc.

Scenariul piesei „O zi aniversară” evocă nostalgia Maestrului pentru satul natal Lisa, surprinzând laturi ale personalității lui Octavian Paler, ce par a se confunda cu personalitatea adevărată a acestuia. Căci, vorba scriitorului: „Viața unui om este o gură de aer”, iar „destinul lucrează prin amănunte”.

► Ion MANEA

PROZĂ SCURTĂ

ROȘIA GRETEI THUNBERG

Stăteam într-o zi pe balcon și priveam cerul. Nori albi, ca niște bucățele călătoare rupte direct din barba lui Moș Crăciun, pluteau fără grabă și parcă fără sens pe ecranul albastru al infinitului

Chiar în acel moment de intensă poezie cosmică trăită din fotoliul meu de răchită, o pasăre neidentificată intră pe fereastra larg deschisă a balconului și se așeză direct pe pământul din ghiveciul meu cu lămâi. Recipientul de lemn, masiv, adăpostite, într-adevăr, solul artificial al unui lămâiaș, pe care voiam să-l îngrijesc și să-l ajut să rodească, dar el, îndărătnicul, ca să-mi facă, probabil, în ciudă, a ales să se usuce. Drept răzbunare, îl scosesem de acolo și-l aruncasem la tomberon.

Pasărea aceea ciudată, extrem de colorată, dar liniștită, se așezase chiar pe pământul în care fusese lămâiul și, spre stupoarea mea, slobozi, exact în centru, un găinaț destul de consistent.

- Uș, nerușinato! am izgonit-o eu, ridicându-mă revoltat în picioare.

Și, fiindcă tot mă ridicasem, am acoperit cu o lopățică de pământ excrementul, apoi am dat să intru în casă.

- Ce ai ascuns acolo? m-a întrebat de după perdele soția, care zărise gestul meu de pisică ușurată.

- O comoară, draga mea, i-am răspuns eu, glumind.

Nu știam, nici n-aveam de unde să știu, că îmi ieșise de fapt un porumbel din gură.

Au trecut câteva zile bune fără niciun eveniment remarcabil, când, într-o seară de aprilie, ieșind pentru o gură de aer urban pe balcon, am descoperit că în ghiveciul meu răsărise ceva straniu exact pe locul în care poposise cu un scop anume pasărea aceea rătăcitoare. Am examinat cu atenție și am constatat cu o mare bucurie că era vorba despre o plantă.

În zilele următoare, am început să ies din ce în ce mai des pe terasă, curios să aflu cum evoluează vegetația noii ființe – și plantele sunt ființe, nu-i așa? – născute cu voia oarbă a întâmplării pe

singura suprafață de pământ pe care am deținut-o vreodată.

În momentul în care am ajuns la concluzia indubitabilă că aveam în ghiveci un fir de roșie, am început să mă îngrijesc cu toată atenția și mai ales cu toată dragostea de evoluția lui. M-au ajutat foarte mult deseale intrări pe internet în căutarea ultimelor noutăți apărute în tehnologia cultivării tomatelor, oprindu-mă, desigur, la roșia românească.

Sigur, n-aveam niciun argument să cred că sămânța slobozită din pântecul păsării fusese una provenită dintr-o tomată autohtonă, dar cum planta dezvoltată din ea se afla la mine, în balconul meu românesc, nu mai permitea niciun dubiu în privința naționalității ei.

Roșia crescuse mult, ireal de mult, până aproape de plafonul balconului, orientându-se obsesiv spre soarele care venea cel mai mult din partea stângă a încăperii.

Nici nu mai știu câte gălețușe de apă am cărat din baie, ca să nu mai zic câte repetate reproșuri primeam cotidian din partea consoartei.

- Te duci toată ziua bună ziua la roșia aia, la mine nici nu te mai gândești!

- Lasă, scumpa mea, o să mă ocup tot timpul de tine imediat după campania de recoltare! o amăgeam eu.

- Ce recoltare? Nu vezi că nici măcar n-a înflorit?

Ca și cum a vrut să-i facă în ciudă, chiar a doua zi, roșia mea a etalat nu mai puțin de șapte flori încântătoare.

M-am îmbrăcat în grabă, am luat o cutiuță goală și am coborât în parcul din fața blocului, pentru a face rost de câteva albine. Pe cele prinse le-am băgat în cutiuță și, sus, le-am slobozit chiar în fața florilor mele, pe care ele le-au și polenizat cu frenezie.

A sosit și ziua în care a apărut primul rod. Am fost mândru de el, mai ales că toate celelalte flori se dovediseră infertile, așa că toată atenția mea s-a îndreptat spre nodul acela verde în care se profila

cea mai frumoasă roșie crescută vreodată pe balcon din lume.

Acesta era visul meu și el prindea tot mai clar contur, în pofida unor uneltiri ale soției pe care am auzit-o într-o zi bolborosind:

- Dar-ar dracu să dea în roșia ta afurisită!

Foarte urât din partea ei.

Momentul coacerii a produs în sufletul meu cele mai mari satisfacții din ultimele trei decenii de cumplite dezamăgiri.

Tot timpul petrecut în preajma irealei zămis-liri din pântecul unei pasări ciudate și din pământul meu, toate eforturile de o vară întregă, nu puteau să nu dea roade.

Roșia mea se cocea într-o zi cât altele într-o săptămână.

În momeentul în care ea a devenit roșie-roșie, am decis ca recoltarea, urmată de un consum ritualic de grup, să se facă în prezența unui public, restrâns, desigur, dar cât de cât avizat.

Joi, 16 septembrie, la orele 15,00, copilul unei vecine, ales special de mine, a întins, la semnalul meu, mânuța dreaptă spre rodul din vrej.

În chiar clipa în care degetele lui erau la câțiva milimetri de fruct, acesta, spre stupearea celor prezenți, soția plus cei mai buni vecini, se despică în două și făcu să apară chipul inconfundabil al cunoscutei activiste ecologiste Greta Thunberg.

Ea a zâmbit protocolar și a rostit în românește:

- Ai trișat, domnule Manea!

S-a așezat o tăcere vinovată peste mica asistență, iar copilul culegător aproape că a început să plângă. Greta continuă:

- Noi voiam să-ți acordam Premiul Nobel pentru Roșia Ecologică, dar s-a constatat că dumneata ai trișat cu nerușinare. Să știi că te-am monitorizat clipă de clipă, de când ți-am trimis pasărea și până acum.

- Nu-i adevărat, n-am trișat! am sărit eu. Am îngrijit-o ca un tată, am fost chiar și după albine!

- Da, dar în data de 26 iunie, la orele 21,16, ai aplicat la baza plantei 22 de grame de metabisulfat-cromhidrogenatdepotasiuselezenizat. Inadmisibil!

După ce pufni puternic a dezamăgire și revoltă, Greta dispăru, iar roșia se închise imediat așa cum fusese.

În același moment, o pasăre mare, ciudată, năvăli pe balcon, se repezi asupra roșiei și porni cu ea în cioc spre ceruri.

- Acum te poți ocupa și de mine, dragule? mă trezi soția din năuceală.

- Numai după ce voi afla cum de a învățat Greta Thunberg limba română...

UN PĂTUȚ ABANDONAT

Tocmai alăptase pruncul de trei luni și șase zile și se gândi că ar fi mai bine pentru el să-i mute pătuțul mobil mai aproape de șemineu. Era destul de cald în livingul penthouse-ului în care abia se mutaseră, dar vântul de ianuarie șuiera prea înfricoșător la ferestrele lor generoase. Flacăra jucăușă a căminului isca jocuri vesele de lumini pe chipul bebelușului, femeia le admiră cu încântare, dar când ridică întâmplător privirile spre baza de sus a șemineului, scoase un răcnet cutremurător.

- Mamă!

- Mama se arată imediat în capot și papuci în formă de ursuleți.

- Ce-i, fata mea?

- Ia uite ce e deasupra copilului! apucă să baigui, sub tirania spaimei ce-o cuprinse.

- Vai de mine, e un drob! Cine naiba a pus drobul acela acolo? Întrebă, panicată și ea, bunica.

Mai curajoasă decât tânăra mamă, ea se apropie totuși cât putu de mult, apasă cu indexul pe bolovan, îl rotește de două ori stânga-dreapta, îl vârfă apoi în gură, gustă și strigă, plină de spaimă:

- E sare! Drobul de sare! Cade drobul de sare pe copilașul nostru drag. Săriți, ajutor!

După câteva clipe de uluială, realizând ca n-o poate auzi nimeni, ea se îndreaptă glonț spre telefon și formă 112.

Mama bebelușului, rămasă stană de piatră lângă pătuț, semăna cu o statuie vivanță arătând cu degetul spre bolovanul alb spre gri care apăruse pe șemineul apartamentului lor de lux de la etajul 87.

Primii care intrară fură pompierii. Un furtun extrem de mobil apăru ca din neant și prăvăli un jet ferm spre focul din cămin. Dar tocmai când un altul întinse mâna pentru a lua drobul ce amenința bebelușul, se auzi un glas de bariton:

- Nu se atinge nimeni de obiect! Trebuie să prelevăm probe!

Cel ce strigase, un bărbat în costum de protecție, era de la poliția antidrog. Cu o pipetă minusculă, ciupi cu grație câțiva granule din bolovanul de pe șemineu și le introduse într-un pliculeț alb.

- Nu e niciun drog, domnule, interveni bunica. Am gustat eu, e drob, nu e drog. Și e de sare!

- Spuneți-mi, doamnă, de unde ați cumpărat acest drob de sare? Întrebă reprezentantul Oficiului pentru Protecția Consumatorului.

- Tocmai, că nu l-a cumpărat nimeni. A apărut așa, deodată, răspunse bunica.

- Eu credeam că l-ați procurat pentru murături.

- Murături în penthouse? Ar fi o blasfemie, domnule!

- Totuși, trebuie să stabilim dacă este iodată sau nu, mai zise funcționarul. Cum stați cu guta?

Luată discret pe după umeri, mama se trezi cu un tip uscățiv și blond șoptindu-i la ureche:

- Cine credeți că v-a strecurat drobul în casă, stimată doamnă? Aveți dușmani? Poate vreun vecin gelos. Sunt de la poliție...

- N-avem, domnule, niciun dușman, noi abia ne-am mutat aici.

- Atenție la cabluri! strigă cu glas pițigăiat o fătucă purtând o bluză albă pe care scria CNN.

Televiziunile se încurcau între ele, încercând să obțină cel mai bun unghi pentru drob.

- Doamnă, îi șopti mamei o femeie în blugi, sunt vecina de la 86, îmi puteți împrumuta și mie drobul, că la mine nu e nimeni? E pustiu! Vreau și eu o anchetă.

Gazda zâmbi grațios și-i întoarse spatele:

- Ai vrea tu, invidioaso!

Un reprezentant al Consiliului Național Antidrog îi strecura bunicii o carte de vizită:

- Când vă mai liniștiți, cineva din familie să ne facă o vizită. Aveți adresa acolo. Luați și copilul!

Atunci intră în uriașul living ticsit de lume și tatăl bebelușului, care lucra la o multinațională și nu mai venise acasă de trei săptămâni. Uluit de ce vedea în casă, se îndreptă spre soție, pe care o găsi cu greu între trei reporteri, un pompier și doi analiști politici.

- Ce se întâmplă aici, draga mea?

- Tu ai cumpărat drobul, dragul meu? răspunse femeia printr-o altă întrebare.

- Care drob?

- Țăla de pe șemineu.

Bărbatul se apropie și-l zări. Începu să râdă, încercă să ia obiectul de acolo și să-l dea deoparte,

dar tocmai atunci soția, care-l urmărise, îl înghionti scurt:

- Să nu te atingi de el! E drobul meu, eu l-am descoperit!

Bărbatul tăcu și ieși pe balcon, să fumeze o țigară. Acolo mai mulți specialiști discutau aprins despre iminența căderii drobului, despre greaua moștenire a regimurilor trecute, Ion Creangă fiind înjurat de mama focului pentru povestea lui neghioabă, și despre cantitatea prea mare de iod transmisă de Laboratorul central.

- Domnule, îl abordă între două fumuri de țigară femeie extrem de corpolentă, să vă tai o chitanță de asigurare doar pentru bebeluș, sau pentru toți membrii familiei? Nu se știe când, unde și peste cine cade drobul.

- Nu știu, vorbește cu soția!

Soția tocmai acorda un interviu unei reviste pentru adulți.

Bunica nu mai prididea cu cafele și pișcoturi, servind în toate părțile și scuzându-se pentru papuceii ei în formă de ursuleți.

- Doamnelor și domnilor, se auzi dinspre scările care duceau la dormitoarele de la etaj, se anunță vizita președintelui. Vrea să analizeze drobul la fața locului. Primul ministru nu poate veni, e în Israel.

O rumoare densă cuprinse încăperea, cât era ea de mare. În liniștea aceea stranie, se auzi:

- Mamă, mai lasă naibii drobul ăla și hai să mă duci la școală! Nu vezi că e 15 septembrie?

Băiatul, căci băiat era, strecurat printre picioarele neinvitaților, manevra cu abilitate un smarphone, în așteptarea primului clopoțel.

Nimeni nu mai știa ce se întâmplase cu pătuțul lui mobil.

Ocrotire

► Elena NETCU

FRAGMENT

SCRISOARE CĂTRE FII MEI

Vă spuneam în scrisorile cealalte că venim singuri pe lume și plecăm tot singuri sau, mai bine zis, murim singuri. Dar lucrul acesta nu trebuie să ne sperie, nici când suntem singuri. Singurătatea este nevoia de a sta de vorbă cu noi înșine. În tumultul vieții moderne, singurătatea este oaza noastră de liniște și meditație, ea este un suport al cunoașterii de sine.

Dragii mei fii, v-am privit în fugă mereu, când dormeați, când plecați, când veneați acasă, n-am avut niciodată un răgaz să vă cunosc cum evoluati suflați, după cum nici voi nu știați cum arăta mama voastră în altă ipostază decât de mamă. Simțeam cu neputință fuga secundelor, o dată cu voi, tot mai departe de mine. Îmi este tare teamă de uitare.

Cel am greu de suportat pe lumea asta este să-ți pierzi originea, rădăcinile adânci. Dacă le pierzi, riști să fii azvârlit de vântul soartei în necunoscut, să te dizolvi și să nu mai știe nimeni dacă ai trăit, ai iubit, ai suferit și te-ai străduit să ridici castele de nisip, căci toate acestea formează viața și, Doamne, cât ne mai bucurăm pentru toate astea!

Îmi teamă de uitarea care se poate instala la o anumită vârstă, de aceea am așternut pe hârtie primele voastre imagini despre lume, pline de inocență, candoare și smerenie, amintiri pe care n-aveați cum să le țineți mine, pentru că nu aveați o percepție clară a lumii în centrul căreia să vă situați și să nu uitați. Așa sunt amintirile, ele gravitează în jurul nostru precum sateliții în jurul Pământului, presupunând că centrul lumii sunteți voi.

Poate nu vă vine a crede, dar acum îmi trece prin minte să vă vorbesc despre iubire, eu, femeia care n-a trecut clasa la capitoul acesta.

Orice om iubește în mod diferit. Unii confundă această trăire singulară cu *iubirea* de sine. Adică tot ce se petrece în afara ființei sale și nu-l implică direct, nu e iubire. Eu nu prea știu cum percep bărbații iubirea, dar bănuiesc că e ceva ce ține de egoism, de egocentrism, de orgoliu, de posesie, de *totul este al meu* și, ca atare, *totul mi se cuvine*: să devină stăpân pe femeie ca întruchipare a frumuseții fizice,

pe gânduri, pe sentimente, toate arhivate frumos în inimă, cu evidență clară pentru fiecare secundă. Iubirea e mai mult decât o emoție, e putere, după cum Dumnezeu nu e trup, ci este iubire a tot și toate pe pământ. De aceea într-o relație de cuplu nu poate lipsi Dumnezeu. De acolo vine acea putere mai presus de toate, convertită în dăruirea de sine. Poate o să vă întrebați, în mod firesc: *până unde merge dăruirea de sine, fără ca asta să te anuleze cu totul?*

Dragii mei, dăruirea de sine nu e sclavie, ci te regăsești pe tine într-o dragoste mare, cum spune Poetul Nichita!

Gesturile tale aduc lumină în sufletul celuilalt.

Când iubirea se manifestă prin dăruire totală, asta înseamnă că și spiritul a urcat un altă sferă, mai sus, iubirea ca *uitare* de sine. Să nu te mai gândești la tine, ci la cel de lângă tine și să-i dăruiești, prin gesturi mărunte, în fiecare zi, o fărâma din sufletul tău. Nu arhivezi nimic, nu reproșezi nimic, pentru că ai încredere totală și atunci îi dai libertate de mișcare, de gândire și simțire, presupunând că pentru tine și pentru cea sau cel de lângă tine, există o scară de valori de la care nu se abate.

Dar cum totul este relativ și cum noi evoluăm în gândire și simțire, nimic nu e absolut. Timpul, societatea, conjunctura, o dramă, o situație limită, însăși eventualitatea morții, toate pot duce la o schimbare, poți fi altul, poți avea alte trăiri, poți avea alte experiențe de viață.

Dar indiferent cum am defini iubirea, Dumnezeu nu trebuie să lipsească din această ecuație. Numai așa se construiește îndelung această lucrare a sufletului care se numește iubire.

S-ar putea să nu fii concludentă în ceea ce vă mărturisesc, poate voi aveți altă percepere a lucrurilor și credeți că vă impun un anumit stil de viață, o anumită parteneră. Și voi ca și mine, veți ajunge la concluzia că iubirea trebuie să vină la pachet cu un sistem de valori, că ea nu înseamnă numai iubire carnală, senzuală și atât. Iubirea trupească, ea și numai ea, se ofilește dacă nu are aură divină,

dacă nu este însoțită de cunoaștere, de asumare, de trăire întru dumnezeire.

E greu de crezut că va rezista în timp, dacă nu sunt afinitați, viziuni comune, apetența pentru cultură și altele. E foarte greu să identifici de la început piesele de rezistență în construirea unei relații. De aceea ea trebuie să se construiască mai întâi pe verticală, pe spirit. Regretata Ileana Vulpescu definea acest tip de relație care dănuie și care dă trăinicie. Și scria undeva: *Ai să vezi într-o zi că numai spiritualitatea rămâne dintr-o iubire*. Să cunoști modul de a gândi și de a simți, să ajungi la acea compatibilitatea de esență. Dacă o relație de cuplu începe formal prin atracția fizică și atât, e foarte puțin probabil să reziste. Poți avea uimirea să constăți că ți-ai legat viața de un străin sau de o străină.

Pentru că sunteți departe de mine, în alte spații, la zeci, sute sau mii de km, pentru că la vremea potrivită n-am găsit o punte de comunicare, încerc acum să compensez acest minus în evoluția voastră, când eu ar fi trebuit să fiu prezentă cu sufletul. Aș fi vrut ca toate aceste lucruri să nu le fi scris, să fi vorbit cu voi, să vă fi spus cât de importantă este alegerea în viață. Să vă fi spus, dragii mamei, că voi aveți nevoie de femei *speciale*, pentru că sufletul vostru tânjea după iubirea adevărată. Fără certuri, fără tensiuni, fără capricii de tot felul, căci liniștea și echilibrul în viața personală sunt cele mai importate valori, dacă le putem numi așa, sau să le numim *esența* reușitei într-o viață de cuplu. Toate bolile încep de la dezechilibrul emoțional.

Or, voi aveți multe frustrări, un minus afectiv puternic. Ați plecat de acasă total nepregătiți pentru viață. Societatea, mediul social mai degrabă, și-au pus amprenta inevitabil. Oare ați fost destul de puternici? V-ați putut adapta?

De-a lungul vieții mele, am întâlnit oameni cu experiență de viață care spuneau, mai în glumă, mai în serios, că orice povață i-ai da unui tânăr, el tot ce știe face. Nu sfatul îl călește, ci fapula trăit, fie el un eșec sau o izbândă. Există în noi această nevoie de a scormoni, chiar unde ți se spune că e pericol, pentru că atunci când vrei să faci asta, crezi că ți se cuvine orice, că ai acces la orice, de-ar fi să ajungi pentru asta până-n pânzele albe! De aceea, înveți din greșelile tale, nu ale altora, oricât ar dori un părinte să te protejeze. Imi amintesc o întâmplare a unui tânăr care și-a luat carnetul de șofer cu intervenții, plocoane, relații. Adică nu știa concret toate regulile de circulație. Și din prima zi de condus și mulți ani după aceea, a învățat șoferia primind sute de amenzi pentru încălcarea regulilor. A învățat să conducă din greșelile lui, devenind astfel șofer profesionist. Părintele devine profesionist

la bătrânețe, tot atunci spunem despre un bătrân că este înțelept. La anumite popoare bătrânii sunt ținuți la loc de cinste, pentru că ei sunt depozitari ai înțelepciunii, de unde și zicala: *cine n-are bătrâni, să-și cumpere!*

Totul pe lumea asta se naște din iubire, dar totul! Marii artiști ai lumii au immortalizat iubirea în diferite forme de exprimare, lăsând posterității ideea că arta se naște ca și iubirea din sacrificiu, că există un preț în toate, că iubirea adevărată este o Ană zidită în jertfire de sine! Orice jertfire de sine se naște din smerenie, o accepți pentru a te înălța la cer, este jertfirea christică pe care ți-o asumi pentru a te izbăvi de toate, este purificare și re-naștere întru veșnicie!

Mama voastră a grăit către voi cu adâncă iubire. Odată veți citi și veți avea alt mod de a înțelege. Mi s-a întâmplat să recitesc o carte a doua sau a treia oară și de fiecare dată am avut alte revelații. Acum, mai mult ca altădată, cred că Dumnezeu este o relație implicită, că *El* nu e niciodată singur, pentru că noi, oamenii, am fost creați să participăm la această bucurie a relației *din* Dumnezeu și *cu* Dumnezeu. Iar eu ca mamă, vin acum în fața voastră să vă spun cu smerenie că iubirea este în noi *întru* dumnezeire, dăruire, și jertfire de sine!

Compoziție, ciclul Scara

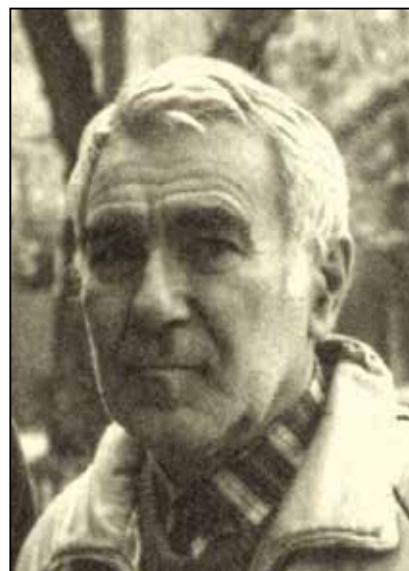
PROZĂ

PICTORUL ION ȚĂRĂLUNGĂ – UN OM CARE A AVUT NUMAI PRIETENI...

S-a născut la Tecuci, la 22 august 1928 și a murit la București, la 3 septembrie 1999. A fost asistent universitar la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București și a lucrat ca pictor militar la Studioul de Arte Plastice al Armatei, de unde a ieșit la pensie. Picturile lui se află în toate unitățile militare ale Aviației și Marinei. A expus multe lucrări în țară și străinătate. Pasionat de istoria militară, a cercetat documente de arhivă și s-a documentat în legătură cu activitățile armatei române în cel de al II-lea război mondial, pe frontul de est și de vest, a scris mult și a publicat în reviste de specialitate.

În 2006, la Ed. Phoebus, scriitoarea Violeta Ionescu a publicat amintirile lui – și ale altora despre el – în: „*Un pilot subtil. Ion Țărlungă, in memoriam*”, carte pe care o va reedita cu adăugiri anul viitor, împreună cu cercetătorul bucureștean Dan Antoniu, la cererea Asociației „Aerohistoria”.

Vă prezentăm acum o proză inedită a pictorului ION ȚĂRĂLUNGĂ, despre zilele fierbinți ale verii anului 1941, la Tecuci.

TECUCENII LA ȚIGANCA

Prima întâlnire cu războiul se ștergea, pe nesimțite, din memoria celor rămași în spatele frontului. Erau, de acum, ca două săptămâni de când, prin manifestele lansate de un I.A.R. 39, în amurgul zilei de 21 iunie 1941, Comandantul de căpetenie al Armatei ne-a ordonat să „trecem Prutul”.

Amănunte, împinse în uitare, de grijile fiecărei zile, reveneau în atenție reactivitate de trenurile militare, de alarme aeriene sau de comunicatele forurilor militare.

Deodată însă, în casa noastră, în crâșma lui Turbatu, în depou sau pe stradă, a început să se vorbească despre ȚIGANCA... Se contura de pe acum versiunea unor lupte crâncene, în care Regimentul 6 „Mihai Viteazul” fusese înjumătățit; lupte în încheștarea cărora erau prinse și regimentele noastre din Tecuci, 24 Infanterie și 5 Artilerie.

N-am știut când au plecat din Tecuci. Nici încotro au apucat. Lipsa „soldaților de la stadion”, cum îi numeam noi, localnicii, s-a făcut simțită cam pe la jumătatea lui aprilie 1941. Toată iarna o

petrecuseră acolo, cantonați în acel perimetru situat între Bulevardul gării și apa Tecucelului. Erau ostașii Batalionului I al căpitanului Pavel Iorgu, din Regimentul 24 Infanterie - Tecuci.

În acel miez de vară, al marelui an 1941, tecucenii celor două regimente erau acolo... **Acolo unde bubuia tunul**; încheștați cu inamicul, la podul de la Băgdănești, pe dealurile de la Epurenii și Stoeniști, la șanțul anticar și în stufărișul bălților de la Țiganca. Acolo unde oamenii erau schilodiți! Acolo unde mureau oameni...

„Despre dârzenia și vitejia lor, despre felul cum au luptat și au murit flăcăii din Matca și Corod, din Ungureni și din Godinești, din Umbrărești și Ploscuțeni și din toate celelalte sate și cătune de pe meleagurile tecucene, s-a scris atât de puțin și atât de vag, ca și cum lupta și jertfa lor a fost o simplă anexă la unul din tomurile istoriei noastre naționale.”

– scria cu tristețe sublocotenentul Covaci Nicolae, comandantul Plutonului Transmisiuni al

Regimentului 24 Infanterie (Colonel în rezervă) în „Insemnările unui infanterist”.

Pus în mișcare de ordinele Diviziei 21 Infanterie, Batalionul II s-a pornit spre Cavadinești în noaptea de 30 iunie 1941. Frământând noaptea drumurile desfundate sub potopul ploilor de vară, cu caii și oamenii ruși de oboseală, Regimentul 24 Infanterie a ajuns la Murgeni la 5 iulie 1941. În vederea trecerii Prutului, Regimentul și-a continuat drumul în noaptea de 5 spre 6 iulie, pe o ploaie torențială, apropiindu-se de podul de la Bogdănești. În tot timpul acestor acțiuni au fost sprinși de Regimentul 5 Artilerie-Tecuci.

Se încheia atunci faza sondajelor, tatonărilor, evaluărilor; se operau rectificările de ultim moment. Peste câteva ore numai, ostașii regimentelor tecucene s-au aflat în plin război...

Ordinul verbal dat de comandantul secund al regimentului 24 Infanterie – Locotenentul colonel Mihail Trestioreanu – căpitanilor Ardeleanu și Iorgu Pavel, comandanți ai Batalioanelor I și II, prevedea trecerea Prutului imediat după miezul nopții de 5/6 iulie. În capul formației de atac s-a aflat Batalionul II, al căpitanului Ardeleanu. Din cauza podului stricat, trecerea s-a făcut cu mari dificultăți, până în zorii zilei.

După trecere, regimentul a înaintat de-a lungul căii ferate, până la linia de contact cu inamicul, linie deținută de o companie din Regimentul 6 „Mihai Viteazul”, sub comanda căpitanului Basarabescu - după cum consemnează documentele Regimentului 24.

Prin recunoașterea bazei de plecare întreprinsă de Batalionul II, dincolo de linia de contact, s-a constatat că pe ambele laturi ale terasamentului „terenul este mlăștinos și năpădit de stuf, cu excepția unui culoar de cca 15 m în jurul căii ferate”.

*

În discuția purtată în metrou, duminică, 8 decembrie 1991, profesorul pensionar Neculai I. Pavel și-a început „legitimarea”, afirmând cu mândrie: „Sunt tecucean!”... „Sunt primul ostaș al Regimentului 24 Infanterie care a trecut Prutul la Țiganca, în iulie 1941”. După aproape 40 de ani de la eveniment, un om **care a fost acolo** adăuga un plus de lumină cuvântului, adesea rece, așternut în documente, martore peste timp a gloriei și jertfei ostașilor români din acele ore istorice! Și iată ce spunea:

«Eram în compania comandată de Locotenentul Lizac V. (Ventislav –n.a.) și aveam gradul de plutonier T.R. Abia întors de la comanda Regimentului, instalată în apropierea gării Bogdănești, Locotenentul Lizac a detaliat pe hartă organizarea rușilor pe dealul dintre Stoenеști și Țiganca. „Dincolo de Prut (între Cania și Țiganca) sunt cazmate”, a precizat el. Eu am început să zâmbesc. El, cu cunoscute-i duritate, a întrebat: „Ce râzi, elev?” I-am explicat că sunt învățător în Murgeni, că avusesem post la 8-10 Km de Țiganca, că am bătut de multe ori drumurile acelei zone și că știu foarte bine locul. Am precizat în continuare că presupusele cazmate dintre Cania și Țiganca sunt trei-patru fântâni fără cumpănă. Drept urmare a raportului înaintat de Lizac Regimentului, am fost trimis împreună cu câțiva sergenți pentru a informa comanda unității despre situația de pe calea ferată până la baltă. O bârnă de lemn adusă de la școala din Bogdănești, împinsă pe podul de fier al căii ferate, ne-a ajutat să coborâm dincolo.

Podul de lemn din stânga Prutului fusese distrus. Împreună cu trei ostași care au coborât cu mine, am verificat terenul. Iarba mare, neumbată, solul nisipos sau zona mocirloasă din apropierea drumului de fier nu fuseseră călcate de picior de om. Prin telefonul legat de gât am raportat tot ce constataseam și ne-am continuat cercetarea. Am ajuns în fața unei pădurici de răchită unde mi s-a ordonat să mă opresc și să aștept... Când s-a luminat, au ajuns la noi Locotenentul Țărălungă Gheorghe și câțiva ostași. Curând au trecut Prutul și celelalte companii. Până la acea oră nu s-a tras niciun foc.

Eram obosit și ud... Moleșit de căldura soarelui, am ațipit câteva clipe. Cam pe la 12,00 am cucerit păduricea de sălcii și am ajuns în fața bălții dela Fâlcu, o mare de stuf din marginea căreia, de lângă un pod, de pe calea ferată, a început să se tragă. Folosind unghiul mortal al terasamentului, Locotenentii Lizac și Țărălungă au lichidat cuibul de mitraliere, dar... Locotenentul Țărălungă a fost omorât. Lichidarea tuturor punctelor de rezistență a permis Regimentului 24 să treacă până în seara zilei, fără pierderi însemnate, până pe dealul Stoenеștilor. În acea zi, de 6 iulie 1941, Regimentul 5 Artilerie-Tecuci a sprijinit Regimentul 24 Infanterie.” »

În continuare, unchiul meu, nenea Vasile Țărălungă, soldat în Regimentul 5 Artilerie, venit într-o permisie în toamna lui 1941, ne povestea: « Pe 7 iulie... se îngâna ziua cu noaptea când, după o

scurtă luptă, ne-am pomenit cu rușii printre tunuri, țâșnind ca niște lăcuste prin fumul și praful stârmit de explozii... Atacul declanșat de Regimentul 11 Siret în zorii zilei de 8 iulie a fost oprit de un contraatac rusec la puțin timp după primele focuri trase de regimentul gălățean. Retragerea dezordonată a infanteriștilor cuprinși de panică a adus rușii peste observatoarele noastre principale, instalate pe dealul Epurenii. În acel ceas de cumpănă, când noi, artileriștii, am pus mâna pe carabine pentru a ne apăra tunurile, când alergați de ruși, infanteriștii fuseseră împinși până dincolo de ultimele amplasamente, l-am văzut pe comandantul regimentului nostru oprind fugarii și întorcându-i în luptă. Cu armele aruncate de ei, ofițerii noștri, ajutați de noi, au întors în luptă pe mulți din cei căzuți pradă spaimei. Am auzit atunci, prin vuietul luptei, comanda „Foc!” Căpitanul Petrașcu, comandantul Bateriei a 7-a, striga cât îl țineau puterile: „Foc, „Foc!”, „Foc!” »...

Învingând cei aproape 75 Km ce despart, în linie dreaptă, Țiganca de Tecuci, bubuitul tunurilor era atunci fondul sonor al acelor zile. Vânătoarea rusească (avioanele de vânătoare-n.n.) a atacat depoul și aerodromul cu efecte neglijabile. Toate mașinile depoului s-au dispersat în pădure, la Berheci.

Eu am ascuns porumbeii în podul casei vecinilor, pentru a-i feri de furia autorităților care au ordonat lichidarea lor. Adevărata față a războiului nu întârzie să se arate.

Ca de atâtea ori până atunci plecasem spre gară cu mâncare la tata. L-am găsit cu mașina (locomotiva – n.n.) în coada unui tren de marfă, păzit strașnic de soldați germani. Era un tren cu prizonieri... În vagoanele încinse, presați de pereții pârjoliți, sute de oameni se sufocau sub privirile reci, nepăsătoare, ale sentinelilor. Un personal, garat la linia 2, a plecat înspre Nord. Trenul sanitar de la peron s-a pus și el în mișcare, tot către Nord. Deplasarea lui, abia perceptibilă, a tras cortina pentru alt act a tragediei ce se juca în acea zi toridă de iulie, în gara Tecuciului.

Tot peronul era o imagine de coșmar, dominată cromatic de alb și roșu, de toate nuanțele roșului... Vaiete, gemete, chemări la care nu se răspundea; medici împietriți în fața suferinței și a răspunderilor. Surori alergând de la o targă la alta, ștergând o frunte năpădită de sudoarea morții, alinând cu un zâmbet sau cu o vorbă cine știe ce dorință imposibil de îndeplinit; ținând în mâini o mână ce nu se voia singură în clipa ultimă...

Pe două linii de cale ferată, două ipostaze ale infernului: prizonierul, omul brutalizat și batjocorit de „om” și... rănitul, omul schilodit, desfigurat, măcelărit de același „om”. Ambele în numele „umanismului”...

Clocotind de mânie în fața chinului trăit de nenorocirii aceia înnebuniți de sete, înghesuți în cuptoarele acelea pe roate înșirate în fața gării, cu două găleți de apă în mâini, tata s-a apropiat de ultimul vagon. Tare neinspirat a fost! A dat una din găleți prizonierilor Atât a trebuit... Instinctul de conservare și-a impus primatul: oamenii se sfâșiau între ei fără a apuca vreunul măcar un strop de apă. Roșu de mânie și urlând ca ieșit din minți, sentinela germană a smuls găleata din mâinile prizonierilor, aruncând-o. Din cealaltă găleată, răsturnată de șutul nemțului, apa se scurgea printre pietrele terasamentului, sub privirile încețoșate de suferință ale însetaților din vagoane...

Amplificând tragismul situației, duhoarea cangrenelor și agresivitatea iodoformului contopiseră tot spațiul gării. Răniții debarcați la Tecuci, aduși din zona frontului sau din spitalul de campanie de la Murgeni, erau transportați în grabă la spitalul de zonă internă instalat în clasele Liceului „Dimitrie A. Sturza”.

Toate discuțiile celor adunați în gară erau dominate de numele satului basarabean Țiganca și de Regimentul 6 „Mihai Viteazul”. Lângă locomotiva care remorcă trenul cu răniți, de la Bârlad la Tecuci, cel mai bine informat era Neculai Gavrilă, vecinul nostru de casă, care explica lui Dom' Tomiță, alt vecin, că „ăștia din tren sunt aproape toți răniți în bălțile de la Țiganca, majoritatea din regimentele Diviziei de gardă, mai ales din Regimentul 6 „Mihai Viteazul”, dar și din 24 Infanterie. Pe cei mai grav răniți îi duc la București, la spitale mai mari”.

Câteva zile mai târziu, la 12 iulie 1941, Plutonierul VICOL GHEORGHE din compania 8 Mitraliere a Regimentului 24 Infanterie, căzut în luptele de la Țiganca, pornea pe drumul onoarei și jertfei, condus de toată suflarea Tecuciului.

La 8 iulie 1941, zi de neuitat, în care Regimentul 5 Artilerie a salvat Divizia 21 Infanterie și capul de pod de pe dealul Epureni, corpul artileriștilor tecuceni a pierdut 4 ofițeri și 14 ostași, morți la datorie.

Frontul înainta anevoie. Pierderi dureroase plăteau românii în drumul lor spre Nistru! Unitățile noastre angajate în luptă pierduseră mai mult de jumătate din efective.

La 12 iulie 1941, când primii bulgări de pământ cădeau pe sicriul plutonierului Vicol, alt fiu al Tecuciului și-a plecat capul în țărână, în luptele pentru Țiganca: maiorul PAVEL IORGU, din fruntea Batalionului I, avansat locotenent colonel post-mortem. La apelul profesorilor, majoritatea elevilor din liceele tecucene ne-am încolonat în lungul cortegiului ce l-a condus pe bravul ofițer la locul de veci.

O telegramă expedită din București vecinei în casa căreia acunsesem porumbeii, a chemat-o urgent la spitalul Z.I., instalat atunci în clădirea de pe strada Arhitect Mincu, în care funcționează clinica de chirurgie plastică. Am însoțit-o, împreună cu mama, la spitalul respectiv. Lovit de un glonte Dum-Dum, în luptele de la Țiganca, vecinul nostru VIRGIL DOBRESCU, soldat în Regimentul 6 „Mihai Viteazul” își trăia ultimile ore, paralizat și cu membrele inferioare cangrenate.

Un calcul sumar al pierderilor Regimentului 24 Infanterie, până la 12 iulie 1941, indică un total de 933 de morți, dintre care 13 ofițeri și 255 ostași.

Și nu era decât începutul...

**Ion Țărălungă,
București, 23.01. 1996**

CRONICĂ LITERARĂ

POETA MIHAELA AVRAM – „ÎNTRE CER ȘI PĂMÂNT”

► Petruș ANDREI

Cartea de debut a Mihaelei Avram („Zbor alb”, „Napoca Star”, 2021) are certificatul de noblete semnat de scriitorii consacrați: a.g.secară, care semnează prefața pertinentă și persuasivă („Exsordiu la un manuscris”), Constantin Oancă (postfața encomiastică: „Un alt poet sau se luminează de ziuă?”), Lavinia Elena Niculcea (postfața: „În zborul alb al cuvintelor”) și Tase Dănilă (postfața: „Zbor de pasăre măiastră”), ceea ce dovedește că „Zborul” poetei este înalt și de durată.

Coperta și ilustrațiile volumului sunt creații ale pictorului Charles Dana Gibson (1867-1944)

Încă de la începuturi, omul a fost tentat de zbor. Neavând aripi a zburat cu gândul și cu visul.

În mitul lui Daedalus și Icarus, zborul exprimă „dorința de căutare a unei armonii interioare” (conform „Dicționarului de simboluri” (Editura „Artemis”, București, 1994). Uneori, „visul avântului în zbor se sfârșește în coșmar al căderii, expresie simbolică a realității trăite, a eșecurilor reale, consecință ineluctabilă a unei false atitudini față de viața reală.” (op.cit.)

Zborurile cu aparate din ce în ce mai performante și mai sofisticate, în ciuda inteligenței și a eroismului, afirmarea puterii în cer, trădează sentimentul neputinței de a rezolva problemele pe pământ.

Poetul, mai mereu neînțeles de cei din jur practică în versuri fuga de semeni și de sine.

Symbolismul culorii albe este atât de generos încât nu putem decât sintetiza. Albul este cealaltă extremitate a gamei cromatice. Culoare a răsăritului, a zorilor, ea înfățișează mutațiile ființei, moartea și renașterea, micro și macrocosmosul reîncarnate după ce trec prin pântecul nopții. Albul este „culoarea primilor pași ai sufletului”, „culoarea luptei împotriva morții”. Este „culoarea inițierii”, „culoarea revelației”, culoarea stării de grație”, culoarea teofaniei din care o rămășiță va

înconjura capul tuturor acelor care l-au cunoscut pe Dumnezeu.”

Aureola de lumină reprezintă „suma tuturor culorilor” și nu poate apărea decât pe un pisc: „Și după șase zile a luat Iisus cu Sine pe Petru și pe Iacov și pe Ioan și i-a dus într-un munte înalt, deosebi, pe ei singuri, și S-a schimbat la față înaintea lor, și veșmintele Lui s-au făcut strălucitoare albe foarte, ca zăpada, cum nu poate înălbi așa pe pământ înălbitorul.” (Marcu, 9,2-4)

„Albul este culoarea esențială a înțelepciunii”. „Fiind solar, albul devine simbolul conștiinței desăvârșite.”

Acestea fiind spuse, mai facem precizarea că poeziile din „Zbor alb” se nasc din afect și din intelect.

Aflată în stare de grație, „Între cer și pământ”, Mihaela se simte ca în sânul lui „Avram”. Ea caută să găsească „Definiția iubirii”, adresând divinității o „Rugăciune” pentru a opri „Bătăia timpului”. În „File de carte” rămân „Urme de pași”, o „Plimbare în timp” și „Un zbor de pescăruș.”

Ca orice ființă omenească înzestrată cu multă sensibilitate și știință de carte, poeta Mihaela Avram, rătăcită „printre stânci și cărări/ bătătorite/ de

minciuni și zâmbete false” caută „drumul către Fericire” pe care îl află în „File de carte”.

Ca oricărei femei frumoase, poeziei îi stă bine cu podoabe stilistice, (metafore, epitețe, comparații, personificări...) care îi scot în evidență frumusețea: „Iubire/ Inimi/ deschise spre cer./ Atingeri/ de înger/ veniți să vadă/ Pământul./ Oameni - Flori / privind/ către Soare./ Stele arzând/ de dor/ în lipsa Lunii./ Zâmbete/ ascunse de ploii/ în buzunarul stâng/ de la piept./ Aripi/ de păsări/ bătând în zbor/ Secunda/ Veșniciei.” („Definiția iubirii”)

Citindu-i cartea de poezii, altceva decât un volum de versuri, mă cerca teama că poeta respinge, în totalitate, „dulcele stil clasic” și mă

bucur că nu o face. Este prea mare inflația de versuri albe (proză stricată), lipsite de poezie, creații ale unor simpli „ingineri de cuvinte” (Daniel Corbu).

Așadar, „Dorința” poetei Mihaela Avram este și-a noastră: „Desprinsă de Pământ/ o inimă bătând/ pe cerul vieții mele./ De pe albastrul pur/ aș vrea încet s-o fur/ și s-o aduc în mine/ să știu că-i e bine/ Dar o privesc în zare/ tăcută cum dispăre.”

Mihaela cochetează și cu haiku-ul: „Glasul tău,/ clopot de-nălțare/ spre sufletul meu.”

„Vara” este o alegorie purtând pe cap o coroană de metafore: „Țipăt de pescăruși”, „Mângâiere de lumină”, „Zgomot de valuri”, „Vara,/ vis fierbinte/ născut pe țărnul mării.”

Armonia și muzicalitatea „Dragă Doamnă” Mihaela Avram sporește taina și inefabilul poeziei eminesciene iar limba română este „cea mai poetică limbă a lumii” (Emil Cioran)

Desigur că „vântul” postmodernismului „ne ceartă” dar „timpul ne iartă” („Dragă Doamnă”)

O „Prescripție” amintește de Marin Sorescu, poetul căruia i s-ar fi cuvenit premiul Nobel dacă nu interveneau cei trei care-l voiau pentru ei („nomima odiosa”).

Poeta Mihaela Avram iubește „și flori și ochi și buze și morminte” păstrându-și inocența copilului care crede în Moș Nicolae, apreciază că „viața-i o binecuvântare” și-i convinsă că „Ultima ploaie” cu „Ultima ei picătură” o „va spăla de păcate” și atunci: „mă voi înălța/ culoare/ în curcubeu,/ să pot fi mai aproape / de Dumnezeu.”

Poeta iubește cele cinci anotimpuri, al cincilea fiind al iubirii, simbolizându-le pe cele ale omului: „Primăvara”, „Copilărie”, „Vara”, „Iubind”, „Amestec de toamnă”, „Cântec”, „Amurg de toamnă”, „Sentiment de iarnă”, „E iarnă iar”.

Peste toate anotimpurile și sentimentele, când se simte „Pierdută în lume”, atunci se așterne o divină „Lumină stelară” și se înalță în „Zbor către lumină”, pe care i-l dorim cât mai sus și mai îndelung.

Familie

CRONICĂ LITERARĂ

GHEORGHE ANTOHI, „ÎN LUMEA LEGENDELOR” – „LEGENDE DESPRE PLANTE”, EDITURA „OLIMPIAS”, GALAȚI, 2008

► Vasile Sevastre GHICAN

Poetul Gheorghe Antohi este un prieten al copiilor împătimiti de poezie bună. Este un poet cu suficientă experiență în ale scrisului, mărturie stau cărțile: „*Ghici, ghici, pentru cei mici*”, editura „*Hypatia*” Galați 1997, „*De ziua ta*” editura „*Pax Aura Mundi*” Galați 2002, „*Cocorul și bălănița*” editura „*Pax Aura Mundi*”, Galați 2002, „*Pui moțat și Gât golaș*” editura „*Pax Aura Mundi*” Galați 2002, o carte iubită de „studenții” anului întâi la litere, „*Alfabetul lui Gigel*”, editura „*Olimpias*”, 2005, precum și alte câteva volume colective cu cenaclul „*Arionda*” din Galați: „*Buchet pentru cei mici*”, „*Zâmbete pentru copii*”, „*Călătorie în vis*”, scoase la editura gălățeană „*Pax Aura Mundi*”, „*Armonii celeste*”, la editura „*Sinteze*”, Galați, „*Viitorul trecutului prezent*”, editura „*Olimpias*” Galați.

Poetul Gheorghe Antohi este un prolific autor pentru literatura atât de văduvită a copiilor, motivul fiind binecunoscut, acela că este foarte greu să cobori în inima unui copil. Poetul Gheorghe Antohi a publicat la editura „*Olimpias*” din Galați 2008 o carte foarte interesantă: „*În lumea legendelor - Legende despre plante*”

„*Legendele despre plante*”, cartea la care facem vorbire în această cronică literară, o mirifică lucrare frumos modelată pe sufletele celor mici. Cităm cum se spune, frumosul din frumos răsare: „*Răsărit-au mii de flori/ În puzderii de culori,/ Roșii galbene și albe,/ Pe câmpie parcă-s salbe*”. Nu există strofă care să nu impresioneze; ne-ar trebui zeci de pagini ca să aducem toate emoțiile mari în prim plan. „*Creatorul le-a dat nume/ Florilor din astă lume : „Crini, bujori și ghiociei,/ Crizanteme, brebenei,/ Maci zambile, micșunele,/ Lăcrimioare și lalele, Toate se înveseleau și în zori se răsfățau.*” (Legenda florii de nu mă uita)

Poetul Gheorghe Antohi este un versificator de elită, niciunui copil care știe să citească nu trebuie să-i lipsească această carte din bibliotecă. Gheorghe Antohi, spirit înalt cât un anotimp, născut la țară, acolo, sus, pe dulci coclauri de basme și

povești nemuritoare. O carte e adevărată instituție de cultură, în care valoarea poeziei este la fel de sensibilă ca florile primăverii. E mare minune să aduci în sufletul de copil legenda unui ghiocel, a inului sau a bujorului, a vioarei sau a macului, a crinului a busuicului și de ce nu?! a tutunului.

„*Un șarpe mușcă rău pe prooroc, Veninul e groaznic, adâncă e rana, Din fire isteț el nu stă deloc, Suge din rană toată otrava.*” Deci, mare e fericirea să știi să cauți și culmea, să și găsești, impulsuri duhovnicești în care să se etaleze transparența ideii. O carte „puțină” ca aspect fizic, dar colosală în conținut valoric. E o șansă epocală când întâlnești un poet de o asemenea autenticitate, care știe să ridice cota unei „poezii de provincie” spre aceea a unei literaturi de susținere națională. Cunoaște-te pe tine însuși și-i vei spune copilului din inima ta: dumneavoastră!

O carte născută să răzbuie lacrima legendei marilor bucurii venite de la Galați, să lumineze treptele unui templu de modestie, așa cum este cel din sufletul poetului Gheorghe Antohi, poet ale cărui versuri sunt de o profundă claritate și luciditate, ceea ce-ți conferă posibilitatea de a fi așternute cu ușurință pe strune. Este un vers cantabil și lin, ca o adiere venită din miremele primăverii, ceea ce face din opera acestui hipersensibil autor motivul de a-l lectura cu plăcere.

Poetul Gheorghe Antohi nu scrie, ci țese cu răbdarea unui păianjen, tot ceea ce timpul îi scoate în cale, de la Eu-l nerostit în cuvinte până la seninul revărsat peste cele sfinte, astfel să se întretaie cu puterea de a fi munte înaintea a ceea ce ai fost ieri; poezia să nu rezoneze numai cu lumea înconjurătoare, ci cu tot universul, care mereu a fost îmbietoare speranță pe urmele sacre ale timpului.

Am văzut, dar mai cu seamă am simțit la poetul Gheorghe Antohi multă risipă de suflet, încât uneori mă întreb: de unde-l procurați?! Desigur de la dătătorul de toate ale lumii, Bunul Dumnezeu. Fie veșnic bucuriile lui lângă noi, acum, dar și atunci la întoarcerea din veșnicii.

EVENIMENT

CONCERT LA PALAT

► **Mihaela GUDANĂ**

La mijlocul verii, în anul în care se întâmplă altceva decât obișnuitul lumii, nu mergem la vânătoare de dropii, așa cum mergeau acum 100 de ani boierii Chrissoveloni și prietenii lor veniți în vizită la palat, ci pregătim un concert extraordinar.

Luna lui Cuptor, după cum bine știm că se numește iulie popular, a adus oaspeți de seamă la palatul familiei Chrissoveloni din comuna mea natală, Ghidigeni, județul Galați. Aflat, din nefericire, în stare de degradare, care face ca tencuiala să cadă prin unele locuri, lăsând să se vadă cărămida construcției vechi de peste 130 de ani, palatul a fost vizitat pe 14 iulie 2021 de oameni de seamă din elita muzicală a țării, de persoane invitate de către organizatori. Dar persoana care a făcut ca totul să fie posibil în acea seară de vară minunată a fost prințul Mihai Ghyka, descendent al domnitorului Moldovei, Grigore Ghica. Cunoscându-se cu domnul Jean Chrissoveloni, fiul bancherului Nicky Chrissoveloni, cel care a condus până în 1948 Banca Chrissoveloni din București, actuala Bancă Națională a României, prințul Ghyka a propus Organizației SoNoRo, care organizează evenimente muzicale prin care se face promovarea clădirilor aflate în Lista monumentelor istorice naționale, să includă și palatul de la Ghidigeni.

Într-un parteneriat cu Muzeul de Istorie „Teodor Cincu” Tecuci, Casa de Cultură Tecuci, Biblioteca Comunală Ghidigeni și Primăria

Ghidigeni au amenajat spațiul din curtea palatului pentru ca la orele apusului să înceapă concertul.

În câteva zile s-au adus scaune, s-a tuns iarba, s-a stropit de țânțari, s-au măturat aleile și camere palatului de praf, s-au deschis uși și ferestre pentru aerisire. S-a deschis la etaj și ușa balconului camerei în care dormea Regina Maria când venea în vizită la palat. De sus priveliștea este altfel, cum și istoria privită azi, după atâta vreme trecută.

Cu o zi înaintea evenimentului s-a montat expoziția de fotografii în sala în care se dădeau recepțiile la palat, în sala albastră, cu stucaturi florale vechi. Printre documentele de bibliotecă existente se află și o colecție de fotografii donate de către doamna Sybille Chrissoveloni, fotografii din arhiva familiei. Aceste fotografii, însoțite de poveste, atrag atenția vizitatorilor întotdeauna, pentru că... ce-ar fi poza fără cuvintele însoțitoare pentru a lămurii privitorul?

În seara concertului, din grija domnului primar, cu câteva ore înainte au fost aduse jardiniere cu flori, brazi ornamentali. Apoi, au sosit mașinile cu aparatura muzicală și musafiri, cu cei trei artiști care aveau de susținut programul la pian și două violi.

Venea răcoarea, scăzuse cu puțin temperatura de peste zi și se apropia ora apusului. Invitații începeau să vină, locurile se ocupau pe rând. Lumea bună se arăta, veneau mașini și parcau în fața curții. Printre cei sosiți erau și politicieni, chiar și primarul orașului Tecuci alături de un senator de Galați, veneau conducători de instituții bancare, ori culturale, dar și funcționari ai primăriei din comună. Se adunau oameni și emoții, dar și nerăbdare. Instrumentele fuseseră acordate din timp, flori colorate fin înconjurau scena frumos.

N-am știut cine era pe scaun, chiar lângă mine, până când nu a fost prezentat. Era prințul Mihai Ghyka, pe care nu-l știam decât foarte puțin. Istoria din mintea mea mai păstra nume de domnitori, printre care și pe cel al stră-străbunicului său. Dar la momentul de față... eram ușor depășită

și emoționată, când am aflat că stătea alături de mine pe scaun, dar mai ales când am vorbit cu Domnia Sa. Vă gândiți cum e să stai de vorbă cu un prinț? Plin de modestie și foarte prietenos, dar și curios, să afle mai multe despre familie și locuri, a acceptat ca la terminarea concertului să-l conduc să viziteze interiorul palatului. Povestea era la mine și urma să-i fie spusă pe măsură ce aveam să mergem spre expoziția de fotografii și în camerele ce păstrau în tăcere atâtea minunății vechi, știute doar în mică parte. De-ar putea vorbi pereții, așa cum se întâmplă în basmele copilăriei! Dar ne-am oprit doar la cele știute.

Domnul Răzvan Popovici, violonistul echipei a deschis evenimentul, vorbind cald și deschis, bucuros că se află la Ghidigeni, într-un loc mareț precum acesta în care avea să cânte în cadrul ultimului eveniment din acest turneu. A prezentat programul care a cuprins opere ale unor compozitori iluștri: Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1751) cu Trio Kegelstatt în mi -major, pentru vioară, violă și pian, K. 498, Edward Elgar (1857-1934) cu Chanson de matin pentru violă și pian, Stan Golestan (1857-1956) Arioso e Allegro de concert pentru violă și pian și George Enescu (1881-1955) cu Andante molto espressivo din Sonata pentru Pian nr. 1 în fa diez minor, op. 24, pentru pian solo.

Totul a fost o încântare! Artiștii, două femei, una dintre ele fiind din părinți muzicieni ruși, născută însă în Germania, au fost deosebit de ancorați în moment: Alissa Margulis, la vioară, Cristina Mihart,

la pian și Răzvan Popovici, care concertează în întreaga lume, ca membru a Ansamblului Raro, la violă. Este de menționat că toți artiștii prezenți au concertat în de-a lungul carierei muzicale în întreaga lume, alături de alte nume celebre ale muzicii clasice.

La finalul concertului, când acordurile muzicale au rămas doar în mintea noastră, când se apropia noaptea și luminile îmbrăcau terasa din fața palatului s-a făcut o degustare de vinuri Jidvei. Toată lumea a fost invitată să deguste din pahare elegante, cu picior, soiurile diverse ale vinurilor care aveau să un gă cu licori magice momentele de încântare de după concert.

Am mers împreună cu prințul Ghyka să viziteze palatul, am făcut poze în balconul de unde Regina Maria admira pădurile. I-am spus prințului că Regina era încântată de liniștea de aici și bunătatea doamnei Sybille Chrissoveloni, de generozitatea domnului Jean Chrissoveloni, știind că în vremea Primului Război Mondial în casa lui a fost făcut spital de campanie.

Am primit confirmarea ca la următoarea activitate pe care îmi doresc să o realizez la toamnă, într-o altă perioadă a anului, când o altă carte scrisă pentru familia Chrissoveloni va veni acasă, prințul Ghyka va fi prezent, alături de domnul Jeana Chrissoveloni.

A fost un vis! Momente unice rămase în istorie, alături de alte amintiri de neuitat, marcând istoria locurilor noastre.

ESEU

CE CĂUTĂM PE MARTE ?

► Daniel MAZILU

AU TRECUT 110 ANI DE LA DESCOPERIREA ÎN EGIPTA METEORITULUI MARȚIAN NAKHLA¹. Mai bine de 7 decenii, oamenii de știință nu au putut să spună cu certitudine de pe ce planetă provinea strania rocă căzută în satul El Nakhla El Bahariya. Dar, ca urmare a succesului programului navetelor americane Viking 1 și 2, care au trimis imagini clare de pe Marte încă din 1976, bucata de meteorit a fost “confirmată și integrată” mediului marțian. Fără îndoială că astăzi știm mai multe despre Marte. Canalul Youtube oferă acum sute de filmări cu *ambianța marțiană*. Și, probabil, nu peste multă vreme vom afla și despre apariția unui Google Mars, software capabil să ne ofere un tur virtual al planetei Marte.

Cu câteva luni înainte de declanșarea pandemiei, fostul președinte american, Donald Trump, anunțase că “SUA vor fi prima națiune din istorie care își va înfinge mărețul steag pe Marte,.. La scurtă vreme, China și Emiratele Arabe Unite și-au arătat intențiile (urmate prin lansări în cosmos) de a participa la *distribuirea muncii* de explorare/acaparare/terraformare a planetei Marte. Această *venire din urmă* a unor state care până recent au asistat tăcute la dezvoltarea “Mars exploration program”² se explică nu doar prin implicarea lor într-un nou “joc al puterilor spațiale”, ci mai ales prin accesul la tehnologie de ultimă oră și prin utilizarea IA³. În această nouă conjunctură, Marte va deveni o colonie survolată și “populată” de roboți coordonați de mai mulți “global technology leaders”.

Observăm ușor că (pe fondul unui oarecare dezinteres politic față de pandemie) “liderii tehnologici spațiali” investesc iarăși Marte cu relevanță sporită pentru omenire/planurile lor de guvernare. Speranța că “nu suntem singuri în spațiu” ambiționează *generațiile born digital* și investitorii programelor private de cercetare spațială (Musk&Bezos) să se avânte la sute

de milioane de km în cosmos. Ipoteza că nu suntem singuri pe Marte – speculată intens în cartea lui Wernher von Braun din 1952, “Project Mars”, precum și în multe filme și cărți SF – generează acum o *pareidolie hibridă* mijlocită de roboți/IA. Înregistrările recente de pe Marte prezintă nenumărate stânci, pietre și urme (ale unor posibile civilizații, zic unele minți hrănite cu SF-uri) socotite “uimitor de incitante pentru curiozitatea umană”. Mai mult, apare acum un nou tip de înțelegere - numită aici *înțelegere hibridă* -, care include modul în care este percepută ambianța marțiană prin intermediul roboților/IA.

SATELIȚII ȘI ROBOȚII (CURIOSITY, PERSEVERANCE, INSIGHT, INGENUITY) TRIMIT ZILNIC FOTOGRAFII ȘI ÎNREGISTRĂRI MARȚIENE LA REZOLUȚII ULUITOARE (PESTE 1, 8 MLD PIXELI). Pozele pot fi descărcate și privite pe îndelete. Nenumărate roci sunt scoase din peisajul teluric și clasificate după formă, culoare, masă, așezare drept “mysterious rocks formations” sau “intriguing rocks”. Există, așadar, o colaborare hibridă între specialiștii NASA și roboții pe care ei se bazează în explorarea planetei Marte. Este foarte probabil ca roboții să fi fost programați după fabricare să caute astfel de asemănări sugestive/intrigante care, în limbajul lui Betti, s-ar numi posibile “forme reprezentative”. Orice piatră care prezintă un unghi de 90 de grade sau o tăietură neobișnuită/misterioasă stârnește “înțelegerea hibridă” să (o) interpreteze, să își imagineze condiții/cauzalități/implicații inexistente în actuala ambianță. În acest fel, omul și robotul fac loc unor “speculații expectative”, prin intermediul cărora văile și craterile de pe Marte încep a fi inundate de fabricații nedesluite și de mitologii neexprimate.

Este clar, roboții (Spirit, Curiosity, Opportunity, Perseverance) sunt “ochii noștri de pe Marte”⁴, pentru că ei copiază anumite abilități

ale sensibilității noastre vizuale, după cum afirmă inginerul NASA, Kobie Boykins. Ei sunt veghetorii noștri plecați în viitor, care încearcă să reproducă modul în care omul ar interacționa cu acel mediu. Dacă Spirit a fost un “geolog”, Curiosity este un “biolog” în căutarea unor “locuri care ar fi putut fi vreodată locuite”. Omenirea se pregătește (în ciuda relației tensionate de peste un an cu un virus misterios) să inaugureze o comuniune hibridă/transumanistă cu roboții pe viitoarea colonie marțiană. Înțelegerea hibridă va include ambianța cartografiată din ce în ce mai bine, relația om-robot pe Marte și comunicarea cu echipele de pe Terra. “Realitatea de acolo/de atunci” va fi un amestec de teluric, virtual și de “uman augmentat”. Va duce omul pe Marte și dimensiunea lui spirituală? Sau totul va fi o strădanie absurdă?

Comuniunea hibridă om-robot va schimba fundamental schema de mai sus. Înțelegerea hibridă va trece de la recunoașterea comenzilor/oamenilor, în cazul roboților, la construirea unei lumi în care ei sunt indispensabili unul altuia. Imaginea aceasta de ambianță marțiană, inteligență artificială și ambiții omenești seamănă leit cu finalul din “Mitul lui Sisif” al lui Camus:

„Universul acesta, de acum înainte fără stăpân, nu i se pare nici sterp, nici zadarnic. Fiecare fărâmbă a acestei pietre, fiecare aschie minerală a acestui munte cufundat în noapte alcătuieste, în sine, o lume. Însăși lupta pentru a urca pe culmi ajunge pentru a umple o inimă omenească. Trebuie să ni-l închipuim pe Sisif fericit”⁵.

Note:

1. Un articol publicat la centenarul descoperirii meteoritului: <https://www.smithsonianmag.com/smithsonian-institution/one-hundred-years-ago-today-a-mars-meteorite-fell-in-a-blaze-23722099/>
2. Detalii despre acest program: <https://mars.nasa.gov/>
3. Despre toate aceste ambiții ale Chinei, care anunță prima sa misiune cu oameni pe Marte, vezi <https://www.cnbc.com/2021/06/24/china-plans-to-send-its-first-crewed-mission-to-mars-in-2033.html>
4. The curious life of a Mars rover <https://www.youtube.com/watch?v=7zpojhd4hpl>
5. Albert Camus, *Mitul lui Sisif*, Ed. Polirom, Iași, 2020, p. 168.

CRONICĂ LITERARĂ

LINA CODREANU – „TRUP DE LUMINĂ TĂINUIND”

► Petruș ANDREI

Scriitoarea Lina Codreanu, membră a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iași, ne surprinde în chip extrem de plăcut, cu o nouă carte. Nu este una de proză, în continuarea celorlalte: „Viața ca o poveste, lagărul – un coșmar” (Galați, Editura „Axis Libri”, 2013; „Poștalionul” (Iași, Editura „Junimea”, 2014, prefață de Constantin Trandafir), „Proprietarii de amintiri” (Râmnicu Sărat, Editura „Rafet”, 2015), „Chemarea apelor” (Iași, Editura „Junimea”, 2017, cu o prefață de Ion Brad).

Nu este nici una de critică literară, începând cu monumentală „Theodor Codreanu – „Bibliografie critică”, Chișinău, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, 2012) și continuând cu „Studii și interpretări” (Râmnicu Sărat, Editura „Rafet”, 2014), „Răsfârângerii critice” (București, Editura „Detectiv literar”, 2019), „Semnale critice (Iași, „Alfa”, 2019), „Costache Olăreanu: Arhitecturi ludice” (Târgoviște, Editura „Bibliotheca”, 2019, cu o prefață de Mihai Cimpoi) și „Pagini de cultură hușeană” (Iași, Editura PIM, 2020).

Este cartea de versuri **Vremea de sub gene** (Iași, Editura „Tipo Moldova”, Colecția „Opera Omnia” – poezie contemporană, având redactor pe Aurel Ștefanachi, coordonator serie pe Valeriu Stancu iar coperta aparține lui Andrei Ștefanachi).

Cele două cicluri ale volumului: **Rotiri** și **Umbre** dovedesc o bună cunoaștere a tehnicii versului modern, a sufletului omenesc și a fenomenului cultural, trecând cu ușurință peste febra postmodernității.

Nașterea poeziei este asemănătoare celei care ne aduce pe lume, dându-ne viață. Ea este *țipăt de spaimă și dintâiul tril: Le-nvățăm apoi pe toate - / foamea, mersul,/ mîngăea, cercul/ buchea, roata, ploaia,/ soarta*, anunțându-se tema timpului care se scurge ireversibil: *Singură, clepsidra/ picură clipele/ fără cale de întoarcere*.

„Clepsidra, conform „Dicționarului de simboluri” (Editura „Artemis”, București, 1994), simbolizează „a vremii scurgere eternă” (Lamartine), curgerea ei inexorabilă până la moarte, sfârșit ineluctabil al ciclului vieții omenești. (...) Dar clepsidra

mai înseamnă și o posibilitate de răsturnare a timpului, o întoarcere la origini.” Și în continuare: „Forma clepsidrei, cu cele două componente ale sale, evocă analogia dintre sus și jos și necesitatea de a o răsturna pentru ca scurgerea să se producă în sus. Este simbolizată trecerea de la ceresc la terestru și apoi, prin răsturnare, de la terestru la ceresc.”

Creația *Ritmuri*, (amintind de „Ritmuri pentru nunțile necesare” de Ion Barbu) spune un mare adevăr, anume acela că arta, în general, și poezia, în special, se naște *dintr-o nemărginită iubire,/ de viață/ de mamă/ de noi/ de cer*.

Din *Rotiri* și *Cercuri* desprindem două motive poetice: *cercul și salcâmul*.

„Cercul este împreună cu centrul, crucea și pătratul, al doilea simbol fundamental. Cercul poate simboliza timpul, cerul, lumea spirituală, divinitatea.” (op. cit.)

Salcâmul, la rândul lui, are și el simbolistică bogată.

În livada anilor, mărturisește Lina Codreanu, *în locul zarzărului crescuse un salcâm Falnic și drept*.

„Chivotul legii este făcut din lemn de salcâm poleit cu aur” („Ieșirea”, 37,1-4). Coroana de spini lui Hristos era împletită din spini de salcâm.” (op. cit.) Salcâmul, copac de esență tare, este „un simbol solar al renașterii și nemuririi”. Razele de spini sunt asemănătoare razelor de soare. „Simbolul salcâmului comunică deci ideea de inițiere și de cunoaștere a lucrurilor secrete.”

Când *Clipa amintirilor/ se prelingea peste zarea inimii mele*, se confesează poeta, *strâmb și trist/ bătrânul salcâm își plimba umbra/ schiopătând pe adâncul văii*.

Dăscălița, icoană a sufletului, un alter ego, ne amintește de sora geamănă a „poetului pătimirii noastre”. Poeta aduce un omagiu dascălilor de odinioară care, spre deosebire de cei din zilele noastre, absenți de la orice manifestare sau eveniment cultural, încă dis de dimineață *este cu ochi proaspeți pe o carte: Eliade, Pușkin, Balzac*.

Suntem convinși că din biblioteca ei nu lipsesc Eminescu, Slavici, Creangă, Caragiale Voiculescu, Adrian Păunescu sau Marin Sorescu.

Dăscălița Linei Codreanu aprinde, prin cuvintele ei, *în grăbita noastră curgere... culori din magicul curcubeu*. „Pun curcubeul Meu în nori, a spus Dumnezeu lui Noe, ca să fie semn al legământului dintre Mine și pământ” („Facerea”, 9, 12-13)

Este legea firii ca *Toamna mamei* să încălzească și să lumineze primăvara copilăriei. *Părinții* ne sunt mama și tata, nu părintele nr. 1 și părintele nr. 2, fiecare dintre ei cu un rol bine determinat.

Creația soresciană *Părinți* precizează că mama *Din când în când/ ne naștea pe noi și doar atâta/ făcea tata:/ dădea sens/ vieții noastre*.

„Simbolismul mamei se leagă de cel al mării, ca și de cel al pământului, al gliei, în sensul că toate sunt receptacole și matrice ale vieții. Marea și pământul sunt simboluri ale trupului nostru”. Toate marile zeițe Mame au fost zeițe ale fertilității: Geea, Rhea, Hera, Demeter, Isis, Iștar, Astarte, Kali... Tata este „șeful, căpetenia, stăpânul, profesorul, zeul (...) El reprezintă conștiința în raport cu pulsările instinctuale, cu elanurile spontane, cu inconștiența.”

Poezia *Ninge* ne aduce aminte de simbolistul François Villon cu celebrul său vers „Unde-i zăpada de mai an?”

În poezia Linei Codreanu: *Fulguie zvăpăiat și sublim/ peste gingășii,/ peste visări/ peste tot ce ieri/ era căutări./ Ninge peste tinerețea mea... Cu trup de lumină tănuind/ cineva-mi ninge/ prejmuirea*.

Seninătatea în fața morții este tulburată de *ultima întrebare* la care *fiștecare* află răspunsul *târziu și singur*. (*Vreme-n vreme*)

Tema „viața-i vis”. „Că vis al morții eterne e viața lumii-ntregi” (Mihai Eminescu).

leșind din noaptea tăcerii/ în raza vieții, copila de mai târziu observă că *Visele se furișează/ dintr-un vis într-altul*.

După *Freamătul îndoielii*, ființa omenească, întocmai ca „Bietul Iona”, răzbate la lumina din burta chitului.

Balada tatălui meu nedormit este o filă de poveste, o sinteză a volumului de proză „Viața ca o poveste, lașărul – un coșmar”

Tatăl scriitoarei, plecat din Valea Mărului, rătăcește prin infernul războiului, asemeni lui Ulise, iar *Vremea de sub gene/ rulează în filmul său*. (p. 53)

În *Palatul de hârtie*, *La ușa deschisă a sufletului*, *Dinspre inimă/ se aud ritmuri sentimentale*, iar *Lângă o coloană de hârtie/ cei doi sori cu ochi albaștri țin în brațe/ o ladă fermecată de cuvinte*.

Un *Bocet*, dedicat *Dușilor mei frați*, face și pietrele să plângă, de aceea și eu, cititorul, *Mă închin, frate iubit./ La crucea de lemn albit*.

Împreună cu cel drag, poeta reiterează mitul biblic al începutului lumii, când Eva s-a desprins din coasta lui Adam: *Mă tragi aproape/ de golul coastei din tine/ Și tare mi-e bine./ Și tare mi-e bine*.

Mitologia greco-romană este un nesecat izvor de inspirație (*Proserpina*)

Peste câteva confesiuni (*Balans-balans; ...între eu; Înapoi; Puntea; Oglindiri*) dintr-o poveste de iubire alunecă: *un domn și o doamnă/ pe toboganul înserării*.

Simbolul fântâniei, (*O, cum tot scoate ciutura apa din/ adâncul fântâniei*), este întâlnit și în romanul *Chemarea apelor*.

Deși uitarea cerne bucuriile, că și ea e scrisă-n legile omenești, *Numai tu ai rămas ne-uitat/ subțire și curat./ ca tinerețea. (Am început să uit)*

Creația intitulată *Ascunderi*, construită pe o succesiune de metafore, scoate la lumină, din negura uitării, o frumoasă poveste de dragoste ca un vin de viață lungă, de aceea o cităm în întregime: *Un bob de rouă -/ oglinda universului,/ o granulă de pământ -/ istoria planetei,/ o bătaie de inimă -/ viața viind,/ o mișcare de gând -/ filosofia labirintică./ Descoperi că-n lacrima mea/ se ascunde iubirea noastră/ cu tot ce are ea -/ durere, fericire, răbdare, spaimă/ și alte nimicuri esențiale?*

Arta, îndeosebi cea poetică, se iscă din *Aprinderi* asemeni vegetației uscate aprinse de fulger care poate fi *Cuvântul meu dintâi*.

O *Autumnală*, plină de sensibilitate, iradiază, umplând sufletul cititorului de nostalgie: *De sub gene/ privesc vremea/ Vine toamna, dragule!*

Al doilea ciclu, intitulat *Umbre* vine cu o nouă paradigmă. Umbra este, pe de o parte, ceea ce se opune luminii, iar pe de alta însăși imaginea lucrurilor trecătoare, ireale și schimbătoare. Umbra este aspectul yin opus aspectului yang. Ea mai este legată de liniștea sufletească sau de moarte. Omul care și-a vândut sufletul diavolului își pierde și umbra.

Poezia însă reprezintă umbra lui Dumnezeu pe pământ.

Priceasnă cu care debutează introduce tema religioasă inspirată de *Tainicele semne/ scrise-n cartea sfântă*.

Altele sunt sentimentele, altele sunt și cuvintele: căință, iertare, smerenie, cuminecătură.

Umbra voievodală proiectată de *nictalopa statuie* și *Fugare umbre*, odată cu aceea proprie, populează somnul și visele *cu un nor bolnav de dorul mării*; din această pricină și decizia poetei: *Așa m-am hotărât/ să nu mai visez/ nici noaptea*.

Asemeni unui medic experimentat, Lina Codreanu își face anamneza: *Mă uit în mine adânc/ ca-n pânza iazului/ copilăriei din crâng și inima poetei devine cârd, jucăușă piatră/ se hodonește-n fiere... iar netede-s căile prin bronhii...*

Năvălesc însă asupra-i motivele poetice: apatia, lingoarea, somnul bolnav, delăsarea, iubirile, spaima, dorul, furia, invidia, revolta, sperarea și alte păveri.

Cu simțul datoriei împlinite, Lina Codreanu mărturisește arghezian („De ce-aș fi trist?”): *Pot amuți de-acum/ cu tăcere de scrum (Abandon)*

Prin niște Adieri: *Dansul ielelor/ ademenește/ dorul de dor, iar peste toate cele lumești, Căderea-n melancolie/ ori râsul ori speranța trec Păsări, păsări, omul neputând zbura decât ca zoritul și gândul, (...) clipa trecerii înveșmântându-i brâncușian zborul.*

Heraclitianul Timp este judecat pentru că merge mână-n mână/ cu moartea dar un gând alină durerea pierderii prietenului drag: *O, da, pentru noi,/ în protocol,/ clipă-i cartea/ în care suntem eroi.* Poezia este dedicată Prietenului Ion Gheorghe Pricop.

Poezia Linei Codreanu este una cerebrală, cu inserții romantice, scrisă într-un stil elegant, neinfestat de insanități postmoderniste care, vorba lui Marin Preda, poate fi citită în liniștea camerei tale în aceste vremuri de neliniști.

Poezia *În Babilon* (Al. Philippide – „Monolog în Babilon”), conține un număr de cuvinte aparținând fondului comun al vorbirii fiecăruia dintre noi: unele semne gramaticale și, pe, în *Babilon, la ultimul festin*, diferite părți de vorbire: substantivul *condei* pe care poeta îl pune inspirat *pe hârtie, lumina foi albe* sorbind *consoane și vocale* îmbinate în *silabe*; adjectivele știind *migăloasa rânduială* însoțesc substantivele fiind *iele - viclene*; numeralele, cele de parte feminină, vin și ele *una câte una* iar verbele atâta așteaptă, să dezvăluie taina și miracolul creației: *Pun și țip și prind și le mistui/ le-alint (...) și ace otrăvite-n miere torn/ povestea vieții să o torn.*

Și povestea vocabularului fundamental al limbii române continuă, fără snobisme anglofile.

Dorința de a muri *la zidul Babilon*, ca Ana lui Manole, înseamnă a muri nemuritor.

Parabola reiterează mitul lui Sisif pe care, asemeni lui Camus, îl vedem fericit, deși *Nimeni/ nu întoarce/ nisiparnița noastră.*

Un *Descântec de lună*, scris „în dulcele stil clasic”, mai mult încântă decât descântă. Oximoronul plasat la începutul celei de-a doua strofe mărește farmecul și puterea descântecului: *Lună, umbră de lumină,/ Dezvelește-te de tină,/ Strălucește c-altădat / Zânelor la înnoptat.../ Lună, tu, fată bătrână,/ Te privește la fântână,/ Uită noaptea și*

tăcerea!/ Tu frământă lin durerea,/ Și sărută- apoi pământul,/ Alungând în nori urâtul. Urâtul, așa cum au demonstrat Baudelaire și Arghezi, poate fi și el categorie estetică.

Adoua parte a descântecului introduce motivul dorului *Omul nu-i din fier/ din lemn,/ nici din miere,/ nici din sare/ omul e cu dor făcut/ din lut reavăn și tăcut, care dor e piatră grea/ n-o sfărâmă nimenea,/ pe omul din lut făcut,/ îl întoarce în pământ/ veșnic într-o rătăcire/ de-mpplinire în iubire.* (pp150-151)

Linia ondulândă reface androginul; două părți ale aceluiași cuvânt: *tu locuind în hora ochilor mei și eu în dunga zării tale... Ca două scânteii,/ ca două păveri înstelate/ ne-ntâlnim.*

Când *visul* devine *sinucigaș*, atunci *Nimic nu mai e la fel*, nici chiar *Stejarul* lipsit de *Frunze* nu mai este un *templu vegetal* ci o metaforă.

Ce sunt aceste creații? *Povești de nisip*, perle *din rana scoicii* care în *salba prințesei* luciferesc *imperial* și atunci *Iubirea-i regina peregrină.*

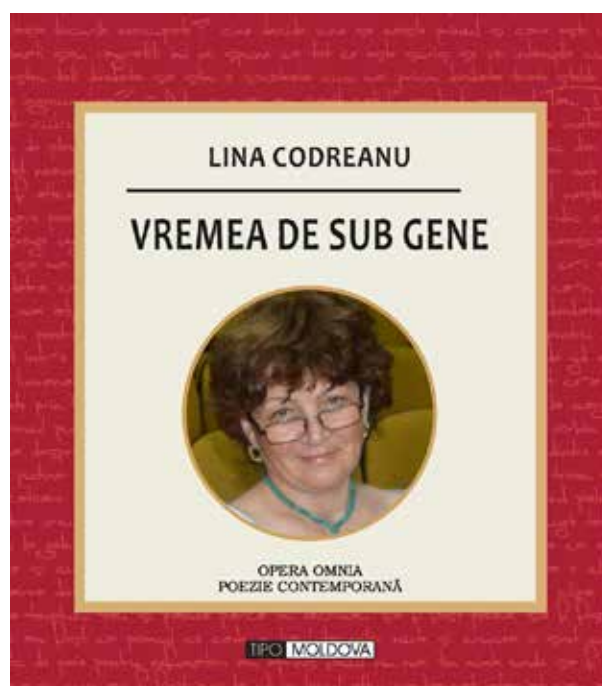
Din *Crâmpoie de viață*, poeta desprinde *Clipa clipei* pentru a o face eternitate, acesta e crezul pe care îl mărturisește *Solitarul iubitor de frumos.*

Într-una din „lecturile mele empatic”, când comentam un volum de proză, afirmam cu ceva vreme în urmă că: „marele talent al scriitoarei Lina Codreanu constă în poezia prozei, poezie cu atât mai surprinzătoare cu cât n-o întâlnim în avalanșa de volume de poezii.”

Lina Codreanu practică *Exercițiul muririi* pentru a-l dobândi pe cel al nemuririi.

Prin volumul de poezii **Vremea de sub gene** autoarea ne convinge că are posibilități creative multiple.

Uimitoare această Lina Codreanu!

LIMBA NOASTRĂ-I O COMOARĂ...

PROBLEME ALE CULTIVĂRII LIMBII ROMÂNE

► Gh. N. VASILACHE

1. Abuzul de anglicisme în lexicul românesc

Transformările petrecute în societatea contemporană au urmări percepute și la nivelul limbii, în compartimentul ei cel mai deschis inovațiilor, și anume în vocabular. Schimbarea structurilor sociale, a mentalității, libertatea de gândire, de acțiune și de exprimare sunt ele-mente care duc la îmbogățirea vocabularului cu termeni ce țin de noul mod de viață. Perioada actuală, confruntată cu mari schimbări în toate domeniile vieții sociale, își exercită influența și asupra lexicului românesc, îmbogățit, în ultima vreme, cu numeroase neologisme, mai cu seamă anglicisme, adică acele împrumuturi recente de cuvinte, unități frazeologice sau sen-suri, preluate din engleza britanică sau americană și aflate în curs de adaptare la sistemul limbii române.

În unele domenii de activitate, de pildă, în sectorul economic, tehnic, cel financiar, muzical, publicitar, sportiv ș.a., presiunea neologismelor anglo-americe a fost deosebit de puternică. De aceea, asemenea inovații lexicale, precum *bodyguard*, *cash*, *consulting*, *CV (curriculum vitae)*, *design*, *discount*, *display*, *fast-food*, *feed-back*, *hamburger*, *hardware*, *hit*, *ketchup*, *leasing*, *management*, *marketing*, *software*, *pager*, *rating*, *pick-up*, *sponsor*, *staff*, *surfing*, *talk-show*, *top*, *training* etc. au pătruns mai demult în limba română și, în mare măsură, s-au adaptat normelor fonetice, ortografice și morfologice ale limbii noastre. Astfel de neologisme de specialitate vin să satisfacă necesitatea integrării și alinierii acestor domenii de activitate în sistemul internațional, înlocuind cuvintele tradiționale cu care toți eram obișnuiți. Neologismele au fost privite dintotdeauna de lingviști ca elemente necesare atunci când denumesc o noțiune nouă, care înlocuiesc un termen sau o perifrază. Astăzi, mai mult ca oricând, necesitatea economiei de limbaj pledează în favoarea neologismelor.

Dincolo de acest fenomen, care își are justificarea într-o anume necesitate de colaborare, limba română actuală se confruntă cu un val de neologisme care sunt folosite mai ales în limbajul publicistic, dar și de vorbitori dornici să braveze sau

să-și etaleze vastele lor cunoștințe de vocabular. Este de neînțeles de ce mulți vorbitori, mai ales tineri, preferă să spună *exchange hous* în loc de *casă de schimb*, merg la *shopping* în loc de *merg la cumpărături*. Alteori se evită denumirea realității din trecutul lui 89, înlocuindu-se, de exemplu, *pază corporală* cu *bodyguard*, *finanțare* cu *sponsorizare*, *conducere* cu *staff*, *comunicatul guvernamental* cu *briefingul* ș.a. Pătrunderea în argoul tinerilor și, ulterior, în limbajul colocvial, a unor anglicisme de *lux* poate fi explicată prin setea de libertate postdecembristă, când orice îngrădire în acest domeniu a dispărut, dar și prin atracția pe care o exercită, de regulă, noutățile lexicale asupra generațiilor tinere, mai mult sau mai puțin familiarizate cu limba engleză și care preiau mimetic, necritic tot ceea ce este la modă. De asemenea, în această privință, trebuie avută în vedere și influența (nu întotdeauna benefică) a publicității și a mass-mediei – domenii în care snobismul lingvistic este omniprezent.

Dintre anglicismele la modă, semnalăm câteva care prin utilizare abuzivă și inadecvare contextuală pot duce la sărăcirea și imprecizia exprimării: *cool* (stăpân pe sine, șmecher, îndrzneț, modern); *feeling* (sentiment, senzație, intuiție); *fresh* (proaspăt, vioi, activ); *full* (plin, aglomerat); *look* (aspect, înfățișare); *OK* (de acord), folosit abuziv cu valoare adverbială în locul altor modalități afirmative; *sexy* (atrăgător din punct de vedere sexual, senzual); *trendy* (modern, la modă). Termenilor enumerați li se pot adăuga formule de salut *hello*, *hi*, *bye-bye* sau interjecția *wow!* – exprimând surpriza plăcută, admirația.

Pentru corectarea și/sau prevenirea unor greșeli de felul celor discutate apar ca necesare următoarele acțiuni: elaborarea unui dicționar de anglicisme cu caracter explicativ și înormativ, cuprinzând indicații ortografice, ortoepice și morfologice menite să faciliteze asimilarea împrumutului; introducerea în programele școlare și în manualele de limba română a unor teme referitoare la împrumuturile neologice; acțiunea conștientă a mass-mediei în privința rolului ce îi revine în cultivarea limbii române și în educarea lingvistică a publicului.

2. La restaurant putem servi o porție de friptură cu garnitură...?

Despre proprietatea și improprietatea termenilor

Conform DEX-ului, **proprietatea** unei construcții lingvistice înseamnă calitatea unui cuvânt, a unui termen, a stilului etc. de a reda exact ideea sau noțiunea. **Ea presupune utilizarea celor mai adecvate mijloace lingvistice**, pentru a transmite un mesaj clar, dezvăluind, de fapt, concordanța dintre conținut, expresie și intenție, impunându, așadar, folosirea termenilor potriviți la locul potrivit. Prin contrast, **improprietățile semantice** sunt abateri de la proprietatea termenilor, constând în folosirea **nepotrivită, neadecvată** a unor cuvinte, în diferite contexte de comunicare.

Calitatea unui termen de a fi propriu se pierde în situația în care vorbitorul, necunoscând semnificația cuvântului utilizat, îl plasează într-un context nepotrivit. Iată câteva exemple selectate din comunicarea cotidiană, dar și din diversele mijloace de informare în masă (presă, radio, televiziune sau de pe internet). De exemplu verbul **a agreea**, care înseamnă *a vedea pe cineva cu ochi buni, cu simpatie, a trata cu bunăvoință sau a accepta un reprezentant diplomatic* este incorect folosit într-o exprimare de tipul: *Cei doi parteneri au **agreat** ca întâlnirea lor să aibă loc peste două săptămâni*. Probabil că vorbitorii au «innobilat» verbul în cauză cu sensul de *a fi de acord* pe care acesta nu-l are. În situația în care cineva este *obligat, forțat să facă ceva, să participe la ceva*, nu se va folosi, așa cum se constată adesea în exprimarea publică, adjectivul **fortuit**, provenit din latinescul *fortuitus*, care înseamnă *întâmplător, neprevăzut, inopinat, venit pe neașteptate*, pentru că întrebuintarea cuvântului este greșită ca în exemplul *Am fost **fortuit** să fac anumite concesii pentru a termina la timp proiectul solicitat*. Se poate spune însă: *Am participat la **întâlnire fortuită***. sau *Nu ne-am așteptat ca prietenii noștri să treacă și pe la noi. Ei ne-au declarat însă că venirea a fost, de fapt, **fortuită***. Tot impropriu este folosit în exprimare verbul **a livra** într-un context ca acesta: *România **livrează** permanent creiere competente pentru instituțiile europene.*, deoarece, conform DEX-ului, acest verb înseamnă *a preda mărfuri, a furniza, a presta servicii*. De asemenea, foarte frecvent auzim, pe mai toate canalele de televiziune, dar și în presă sau la radio, formulări de felul: *Guvernul **gestionează** foarte bine toate problemele țării. Epidemia de gripă a fost foarte bine **gestionată** de toți factorii de răspundere*. Acest verb – *a gestiona* – se referă la acțiunea de *a avea în gestiune, în administrare, fondurile, bunurile unei întreprinderi, institutii* etc. În cazurile amintite utilizarea acestuia este improprie, neadecvată, ca și a cuvântului **salutar** (*salvator*), folosit greșit cu sensul „care merită salutat” (*E un gest*

salutar faptul că la sfârșitul reprezentației spectatori au aplaudat frenetic. Impropriu este utilizat foarte frecvent verbul *a servi* în exemple precum: *La prânz el **servește** o porție de friptură*. sau *Am **servit** masa la un restaurant de lux*. Ca verb tranzitiv, *a servi* are mai multe sensuri, printre care și pe **a pune, a aduce la masă mâncare, băutură, a prezenta** cuiva o mâncare ca să ia din ea, **a trata** pe cineva cu ceva; **a da** să mănânce, fiind urmat de prepoziția *cu*: *I-am **servit** cu înghețată*. *M-a **servit** cu o porție de friptură*. Ca verb reflexiv are sensul de *a lua (de undeva) să mănânce sau să bea*. **Se **servi** cu câteva bomboane de ciocolată**. sau **Servește-te** cu ceea ce este pe masă! Foarte mulți vorbitori utilizează forma nereflexivă a acestui verb cu sensul, **nerecomandabil**, de a mânca, a consuma așa cum se poate remarca și în enunțurile anterioare. Într-una dintre cunoscutele tablete de seară (8.04.1997), profesorul George Pruteanu observa ironic faptul că în mintea acestor vorbitori expresia pare mai elegantă decât *Am luat masa*. sau *Am mâncat*. În calitate de gazde, avem, într-adevăr, obligația *să-i servim* la masă pe oaspeți cu preparatele noastre sau, eventual, îi putem îndemna să se servească și singuri. A spune însă că *La restaurant am **sevit** o ciorbă și o friptură*. este, spunea regreatul lingvist, *o sclifoseală țopească*.

Spicuim din vorbirea mai puțin controlată alte exemple de termeni folosiți impropriu: **aniversare** cu sensul de **onomastică** (*De Sfântul Ion vă invit la aniversarea mea.*), adjectivul **lucrativ** (*care aduce câștig, profitabil, rentabil*) folosit cu semnificația de **lucrător/ harnic** (*Avem un Parlament **lucrativ**: a votat în săptămâna aceasta două legi importante.*), **alternativă** care are sensul următor: „*posibilitatea de a alege între două soluții, între două situații etc. care se exclud; relație între două judecăți în care, dacă o judecată este adevărată, cealaltă este neapărat falsă*”, plasat nepotrivit în exemplul: *Pentru combaterea contaminării cu COVID19, specialiștii au la dispoziție **mai multe alternative***.

Utilizarea neadecvată, improprie a unor termeni în vorbirea actuală (și nu numai) poate fi pusă pe seama **similitudinii formale** dintre aceștia, așa cum se constată în foarte multe cazuri de **paronimie** de tipul **dezinsecție** în loc de **dezinfecție** (*Zilnic trebuie făcută **dezinsecția** sălilor de clasă și a saloanelor de spital.*); **adagio** în loc de **adagiu** (*Călăuzește-te după cunoscutul **adagio** horățian: Carpe diem!*); **a investi** în loc de **a învesti**, **a descinge** în loc de **a descinde** (*Familia sa **descinge** din rude mari împărătești.*). Aceeași explicație poate fi invocată și în cazurile unor **omonimii parțiale** de felul **capete/ capuri, umeri/ umere, termeni/ termene** ș.a. Corect vom spune *Câte **capete** (nu **capuri**), tot atâtea idei. La ceremonie, toți bărbații aveau **capetele** descoperite (nu **capurile**). Toate grijile cad pe **umerii** familiei.*), nu pe **umerele**

acesteia. Toate lucrările trebuie îndeplinite la **termenele** (nu **termenii**) stabilite în contract.

Alte exprimări improprii, observate în vorbirea și scrierea cotidiană, au drept cauză înlocuirea unor cuvinte **apropiate parțial ca formă**, dar diferite ca înțeles. Substantivul **corectie** se referă la *pedeapsa corporala aplicată unui vinovat*, iar structura *casa de corectie* desemnează *locul în care își execută pedeapsa infractorii minori*. De aceea, este inadecvată folosirea acestui cuvânt cu sensul de *îndreptare a unor erori*, cum se poate auzi adesea în debaterile televizate: *Deputații noștri au făcut o mulțime de corecții la proiectul legislativ inițiat de guvern*. Trebuie evitată folosirea fără discernământ a unor asemenea termeni precum **corectură** (*corectare a greșelilor de culegere în cursul tipăririi unui text*) și **corectare**; **distributiv** și **distribuit** (*Un bun șofer trebuie să aibă o atenție distribuită.*), **ascendență** și **ascendent** (*Are o ascendență morală față de ceilalți competitori: cazierul său judiciar este impecabil.*); **doleanță** și **dorință** etc. (Alte detalii în **Anexa 1**)

Graba, lipsa de atenție și de concentrare, emoția vorbirii spontane pot genera, de asemenea, nedorite *alunecări* lexicale, tolerabile, într-o mare măsură. Un prezentator tv afirma recent că *Ana, colega sa, a documentat serios acest caz și ne va comunica ulterior mai multe detalii*. O distinsă doamnă, cu atribuții ministeriale, atrăgea atenția asupra faptului că *băncile în fiecare clasă trebuie să fie separate cu panouri de pepsiglas* etc. Nu aceeași motivație trebuie luată în considerație în cazul unor născociri lexicale din dorința de a epata, de a șoca pe cei din jur precum cea din enunțul următor: *Eu nu eram atunci în salonul în care avea loc prezentarea ultimelor colecții vestimentare, deoarece eram locată pe strada X, unde aveam întâlnire cu niște antrenori*.

3. Scriem cu sau fără cratimă?

Vizităm în curând **Bruxelles-ul**? sau

Vizităm în curând **Bruxellesul**?

Urmărim la televizor două **show-uri**? sau

Urmărim la televizor două **showuri**?

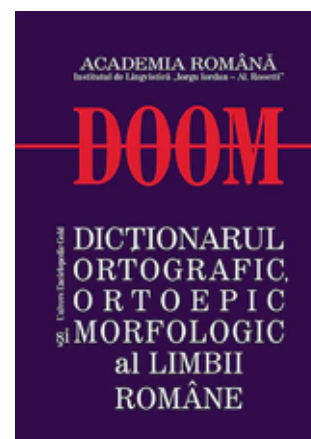
În conformitate cu DOOM2 (2005), substantivele comune împrumutate din engleza americană se articulează prin **alipire**, ca în limba română, dacă partea finală a cuvântului se pronunță așa cum se scrie, cum este cazul cuvinelor: *backhand, broker, click, dealer, folk, link, trend, weekend* ș.a. Formele articulate de singular se vor scrie astfel: *backhandul, brokerul, clickul, dealerul, folkul, linkul, weekendul*. Formele de plural nearticulate/ articulate se vor obține prin alipirea desinenței, respectiv a articolului hotărât: *backhanduri backhandurile, brokeri/ brokerii, dealeri/ dealerii, linkuri/ linkurile, summitul/ summiturile, !tempoul/ tempourile, trenduri/ trendurile, weekenduri/*

weekendurile, Los Angelesul, New Yorkul. Regula este valabilă și pentru latinescul *curriculum* (programă), a cărei formă articulată este *curriculumul*, și nu *curriculum-ul*, cum se întâlnește uneori

Vom scrie însă **cu cratimă**, dacă finalul cuvântului se pronunță altfel de cum se scrie: *acquis-ul/ acquis-urile, !bleu-ul, blues-ul, !cowboy-ul/ cowboy-i, !dandy-ul, *display-ul/ display-urile, mouse-ul,/ mouse-urile, !service-ul/ service-urile, *site-ul/ site-urile, show-ul/show-urile*. Toponimele care au o structură fonetică asemănătoare urmează aceeași normă ortografică. Așadar formele corecte din titlu sunt **show-uri și Bruxelles-ul**.

Dintre greșelile de folosire a cratimei, cea mai gravă este **omiterea** acesteia când prezența ei este **obligatorie**, așa cum se întâmplă în cazul substantivelor compuse nume de profesii sau de funcții având în structură **prim** și **viceprim**: *prim ministru, prim procuror, prim solist, prim plan, viceprim ministru*, în loc de *prim-ministru, prim-plan, viceprim-ministru*. De asemenea, reprezintă o greșeală scrierea fără cratimă a structurilor constituite din **substantiv + substantiv în nominativ** de tipul: *contabil șef, inspector șef, procuror șef; cuvânt cheie, cuvânt titlu, mamă soacră*, dar și a altor categorii de cuvinte compuse precum: *bun simț, rămas bun, cu sânge rece, social democrații* și a neologismelor recente de felul **fast food, *sex shop, *sex simbol*. Și regula conform căreia adverbele temporale compuse se scriu cu cratimă este frecvent încălcată: *mâine seară; azi dimineața; după amiază*, în loc de *mâine-seară, azi-dimineață* etc. Cratima este adesea omisă și din denumirile unor orașe: *Târgu Mureș; Cluj Napoca; Târgu Mureș; Turnu Măgurele; Miercurea Ciuc; Piatra Neamț*. O altă greșeală se produce adesea, în sens invers, în cazurile în care **se folosește** cratima pentru a separa prefixele sau prefixoidele de cuvântul de bază: „*acuzării pre-electorale*”, „*depresie post-natală*”, „*reducerile din extra-sezon*”; „*ape geo-termale*”; *auto-izolare* – sau când separă articolul hotărât postpus de un substantiv a cărui finală are aspect fonetic românesc: „*summit-ul*” în loc de *summitul*; „*tempo-ul*” în loc de *tempoul* etc.

Obs. În *Clasificarea ocupațiilor din România, București, 2003*, numele de funcții, compuse cu *șef* sunt scrise în cuvinte separate. (cf. DOOM, 2005, p.LXXII)

CRONICĂ LITERARĂ

POETA DORINA VÎRLAN – ÎNVEȘMÂNTATĂ ÎN HAINA NEMURIRII

► Petruș ANDREI

Pe 1 iulie, orele 17, la Tecuci, orașul care a dat țării 14 academicieni și mai poate da și în zilele noastre, a avut loc lansarea celui de al șaiszecilea număr al prestigioasei reviste „Tecuciul literar-artistic”, Revistă europeană de cultură, opinie și informare.

În primitoria și încăpătoare sală a Protoieriei, în prezența părintelui protopop Gheorghe Joghiu și a președintelui comisiei de cultură profesor Radu Vladimir, a redactorului-șef Eleonora Stamate, a redactorului-șef adjunct Dan Movileanu și a unui public de elită, a avut loc un dialog „instructiv-educativ” de peste trei ore. Între cei prezenți s-au remarcat scriitorii-profesori Ștefan Andronache, Tase Dănăilă, Mihaela Gudană, Violeta Mândru și încă mulți alții.

Am oferit recentele mele cărți „Hortensia Papadat-Bengescu” (Studiu monografic), Petruș Andrei – „75 de poeme” și „Dăinuirea prin cuvânt” (lecturi empatică) și mi-au fost oferite volumele „Tăinuca” (Editura „Grinta”, Cluj-Napoca, 2018) și „Ulyssa” (Editura „Junimea”, Iași, 2020) sub semnătura poetei Dorina Vîrlan.

Volumul „Tăinuca” este dedicat „Părinților mei” și are o prefață („Să ne bucurăm!”) semnată de Dan Rotaru și două succinte post-fețe sub semnăturile Dorina Stoica și Valy Buța.

Poetul din aceste două volume este „doar un nebun de frumos” sau o „lebadă”, fiind convins că, între toate ale lumii trecătoare, „Rămâne-va cuvântul” („Ars longa, vita brevis” – Hippocrate): „Pe clipa albă dintre noi/ schițăm nceț, naiv zenitul./ Veni-vor în curând și ploii./ Rămâne-va însă cuvântul./ La porți imense nu vom bate/ nici punțile nu vor chema unitul./ În vasta spațiului de astre/ rămâne-va însă cuvântul./ De vom pleca în taină de aici/ măsura o va ști zefirul/ sau clătinarea razelor pe finici/ Rămâne-va însă cuvântul.” (p. 13)

Cu un astfel de crez poetic, Dorina Vîrlan își ascultă inima și conștiința răspunzând unor întrebări existențiale.

Dintre „Anotimpuri”, cel mai frumos pare a fi al cincilea anotimp, al iubirii: „E-atâta auriu în vara noastră/ de parcă tot tezaurul lumesc/ spre

inimile noastre se revarsă,/ încât chiar și arhanghelii zâmbesc.”

Anotimpului iubirii, în universul cromatic, îi corespunde aurul, auriul. Cel mai prețios dintre metale are o simbolistică bogată. Conform „Dicționarului de simboluri” (Editura „Artemis”, București, 1994), aurul ar fi „lumina solară”, ba chiar divină. „Aurul-lumină reprezintă, în general, simbolul cunoașterii, yang-ul esențial”, omul atingând, prin artă, nemurirea pe pământ.

O „Chemare” vine să confirme aserțiunea noastră: „Cu șoapte arămii mă chemi atât de nceț/ de nu te poate auzi nici amintirea,/ nu știi că prin milenii voi deveni profet?! Că ruga ta mi-așterne nemurirea?”

Om de cultură fiind, Dorina Vîrlan cunoaște bine mitologia greco-romană și reușește s-o reînvie.

Poeții trec prin câteva „Avataruri”. Ei sunt îngerii veniți din cer pe pământ ca, după existența terestră, să se întoarcă iar în sânul lui Uranus: „Noi am creat plecând către Pământ/ din ev în ev doar lumi divine/ de pur argint scripturi împrăștiind,/ purtând pe drumuri zeci de nume (...) // Astrala lui tărie ne atrage/ Uranus însuși parcă se dilată,/ în sfera începutului de lume/ ne regăsim mereu Mamă și Tată.” (Cât despre părintele numărul unu și părintele numărul doi, fie la ei acolo!)

Preocupată permanent de Creație”, Dorina Vîrlan prinde cu liane de „Dor” „Frânturi de toamnă”, aflând în „Tainița” leac pentru „Tristețe” sau pentru „Despărțire”: „tu pleci/ timpul murea pe tăcute/ fără să știi că am rămas fără ochi/ iar tu/ porți moartea pe umeri.”

Aflată „Între lumi”, poeta pare ispitită de lumea reală: „Nu vreau să mă lupt cu un trup ce mă vinde!/ în sticla urâtă și rea tăcerea-i culcuș/ chemărilor mele;/ dar ludic gândul răspunde:/ „E noapte, femeie! Pune himerei căuș!/ Că mâine e zi, încă una din cele absurde.”

Tema ireversibilității timpului nu poate fi trecută cu vederea: „Îmbătrânim prieten drag”, „Și ziua va trece”, „Ultima zi”, „Plecare”.

Pare că și iubirea poate fi afectată de trecerea timpului: „Și pașii noștri se vor stinge/ fără să știm, dacă, prea târziu/ ori iubirea ne-a fost prea devreme/ ca un licăr ce-i doar o întâmplare/ sau cuvântul înflorit într-o dorință,/ rugăciune pe un mal pustiu/ vălurit cu un fir de viață.” („Și pașii noștri se vor stinge”)

„Nu iubi un poet” cere imperativ Dorina Vîrlan. Dar o poetă, se poate?

Cel de-al doilea volum de poezii „Ulyssa” are o dedicație de suflet: „Fiicelor mele, Gabi, Alina, Carmen”; acestora (și cititorilor) poeta le adresează „Cuvinte de dragoste” pentru ca „să ucidem frigul”, „să ucidem plecarea” și „să închidem uitarea.”

Dăruind „Cuvinte de dragoste” va dăinui: „noi ne spunem cuvinte de dragoste/ să devenim orbi/ să nu mai îngrășăm pământul/ cu gândurile noastre.” (p.6)

Dintre pomi, nucul și măslinele sunt de o mare bogăție simbolică însemnând „pace, fecunditate, purificare, putere, victorie și răsplată.” „În tradiția greacă, nucul este legat de darul profeției. Există un cult al zeiței Artemis Caryatis, care a fost iubită de Dionysos, zeita înzestrată cu darul clarviziunii și preschimbata în nuc, cu roade bogate.” (op.cit.): „În pod scârțâie un leagăn de tei,/ se mai simte încă parfumul,/ în care-și meneau bunele pruncii,/ lada de zestre, valiza de soldat,/ piua, furca de tors și cârligele/ Nucii plâng ca măslinii/ din povestea spusă în biserica/ unde sfinții stau în apă/ iar turla e poartă spre cer! („Nucii plâng ca măslinii”)

Poeta contrazice milioane de români fugiți din propria țară spunându-le că încă „E bine să trăiești aici” dar „într-o lume paralelă.”

Mitologia greco-romană este de-a pururi un izvor cu apă vie și constatarea „Azi sunt prea multe

Hecube” conține mult adevăr pentru că: „Pe pământul golit de visare/ până și moartea/ moare.(p. 15)

Floarea de iasomie (arbust adus din India, cu flori albe, plăcut mirositoare) pare a fi preferată de Dorina Vîrlan.

Inspirată de o poveste de iubire, poeta desenează pe sufletul celui altădată drag „cireșile amare dintr-o vară târzie”, reproșându-i acestuia că „Niciodată nu vei ști cât sunt de frumoasă.”

Fiind „doar o femeie ce poartă o traistă de povești” încă „netraduse”, Dorina Vîrlan va continua să scrie „despre iubire”, de aici și invitația către muză: „Să-mi vii doar prin șoapte,/ fir de Ariadnă/ ca o tăcută naiadă/ Să-mi vii,/ poezie.” („Să nu-mi cazii din spre cer”)

Poeziile religioase exprimă niște convingeri iar divinitatea are harul ubicuității: „Trag în mine ultima gură de aer/ furând pâlpâirea unei lumânări/ și ies./ Și intră în mine verdele și legănarea/ adierea și albastru/ galbenul și floarea/ roșul din răsul de copil, șoapta și iubirea/ cântecul și nunta împânzesc./ Te respir/ Deci aici Ești!” („Quo vadis?”) Creația „M-ascund de tine într-o lume paralelă” (p. 75), repetă poezia „E bine să trăiești aici” (p.11)

Cu gândul la părinții plecați, pe care îi visează des, poeta scrie poeziile: „Naștere perpetuă” și „Te poți întoarce”, dorul de ei făcând și pietrele să plângă.

Am însoțit-o pe Dorina Vîrlan în fiecare poem, călătoria fiind una dintre cele mai plăcute.

Au mai rămas multe lucruri nespuse în această lectură empatică dar „Va mai trece un tren și mâine” și-n următorul drum (volum) cu „Ulyssa” vom merge cu siguranță tot la clasa-ntâi a poeziei.

► Tudor PAMFILE

PROZĂ

LA VADURILE NISTRULUI

Curgea pe atunci veleatul șase mii nouă sute șapte zeci și șapte de la zidirea lui Adam, iar de la mântuirea lumii, o mie patru sute șizeci și nouă. În anul acela, norodul Moldovei se simțea foarte fericit. Din pădurile răsăritului izvorăseră tătării cei mulți și sprinteni și năvăliseră asupra creștinătății nebiruite; avusese nevoie de robi, avusese nevoie de bani mulți, și știau că moldovanul și leahul nu se iută la câțiva aspri de argint când este vorba să-și răscumpere nevasta, feciorii și nepoții, din ceata celor legați în frânghii. Au pornit ca o vijelie și-n malul Nistrului s-au oprit o clipă; au cercetat vadul, au ispitit se afle rostul bogățiilor și gândurile Domnului din Suceava, - și-au trecut, și din toți câți au călcat pământul lui Ștefan Vodă, nicio parte din zece n-a scăpat acolo, în dumbrăvile de la Lipnic... Cum să nu fie Moldova mândră, după ce Dumnezeu i-a ajutat să cinstească cu o găzduire ca aceea, pe sălbatecii oșteni ai lui Mamac-hanul de dincolo de Volga, și când știau că de vale, în temnițele de la Cetatea-Albă stătea pe lespezi de piatră însuși Emineli, fratele cel bun al căpităniei tătărești?

Toamna se încheia, roada ogoarelor se strângea, codrii își desfrunzeau povara peste șleahurile mari pe care zoreau, spre schelele Dunării și Cetatea de la Liman, lungi șiraguri de podvodari; carele erau pline cu grâu, cu seu, cu miere, cu lemne ieșite din topor, și, împotriva lor, ridicau altele cu mărfuri scumpe de peste mare.

Lumea era voioasă; oleacă de trudă cu cetatea cea nouă de la Orhei pe care Domnul poruncise s-o ridice și s-o cârmuiască Gangur; câteva luni, cnejii și juzii și sfintele locașuri au trebuit să ostenească; trebuia ruptă și cărată piatra din stâncile Nistrului; trebuiau săpate varnițe adânci și late, trebuia doborât, netezit și cărat lemnul din Codru. Dar toate s-au isprăvit la vremea lor și, pentru iarnă, n-au rămas la lucru decât pietrării cei meșteri și cetașii pârcălabului Gangur, între care, mai de seamă doi, Onufrie și Marcu, aveau peste toate neadormită priveghere.

La mijlocul celeilalte veri, cetatea era gata și Gangur putea să spună oștenilor săi aspra poruncă a lui Vodă:

– Apa Nistrului către Tighina până dincolo de cotul cel mare și în sus până în vadul lui Rașcu rămâne în sama noastră, voinicilor... În toată luna, odată dumneata Onufrie și dumneata Marcule, să veniți să dați seamă de rostul străjerilor mei, de numărul și purtările cetașilor mei:

Și, astfel, urmau Onufrie și Marcu.

– Ce veste mi-aduceți; este bine?

– Bine, jupâne Gangur; oamenii noștri n-au văzut nimic și iscoadele trimise **dincolo**, s-au înturnat fără ceva de samă. Este pace.

– Bine, Onufrie. Să poftească și să ne spuie ce știe Marcu. Și din partea mea, jupâne Gangur, veștile sunt bune

– Cetașii aflate întocmai după izvod?

– Întocmai, răspunseră credincioșii lui Gangur.

Iar Marcu adause:

– Numai Ursu Smărăndiș a plecat la ocina lui, la Bravici, unde l-a trimis mila Măriei Sale lui Vodă, și-n loc am așezat pe Stroe...

– Și acesta îi om de nădejde?

– De nădejde, jupâne.

– Și-l știi și-l cunoști bine?

– Îl știu și-l cunosc.

– Și rămâi chezaș pentru el?

– Rămân, jupâne Gangur.

În luna aceea, jupânul Gangur, pârcălabul, primise dijma de la moșiile sale, și fiindu-i toate ale gospodăriei pline cu vin și miere și sloiuri de ceară, a scos multe dintr-aceste, le-a dat pe din două și-a zis:

– Să fie pentru cetele mele, Marcule și Onufrie; împărțiți-le și voi pe socotința voastră...

– Și de față cu cei doi credincioși ai săi, Gangur își ascuți pană nouă, și scrise Măriei Sale lui Vodă Ștefan că din partea tătarilor să n-aibă Măria Sa nicio grijă în părțile cetății celei noi de la Orhei. „Din vadul lui Roșea și până-n jos, la cotul cel mare, pe care-l știi, Măria Ta, îs numai ochii și urechile **noastre**.

La anul, era tot toamnă. Pârcălabul Gangur încălecase și ieșise mânios din cetate. Nu fusese de față la târnosirea Sf. Mănăstiri de la Putna, și acuma când Vodă și boerii și oastea se pregăteau să calce cuprinsurile de peste Milcov și să înfrunte pe fratele Radu voievod din scaunul Țării Românești, vedea că pe dânsul iarăși nu-l întreabă nimeni. De tătari nu se auzea nimic, și iată Gangur ar fi pofțit să-l vadă oblicind la unul din vadurile vechi ale Nistrului, ar fi vrut să-i lase să calce pământul Moldovei și-apoi atât... Să se vestească până-n creștetele sure ale munților de biruința pârcălabului Gangur de la cetatea cea nouă a Orheiului, de cetele lui de voinici, de numele atâtor viteji.

– „Se va da război cu boierii lui Radu Vodă și eu nu voi fi acolo...”

Și mânios, Gangur mergea din strajă în strajă, din bordei în bordei, numără, întreabă scurt, și iarăși pleca mai departe.

Onufrie călărea îngrijorat la câți va pași în urmă.

– Vasăzică, Gangur îl fulgeră din nou, până acum, doi se găesc în afară de număr, mormăi boierul. Așa este ori ba?

– Doi, jupâne Gangur, abia răspuse Onufrie.

– Și alții vor mai fi?

– Vor mai fi trei.

– Și unde-s?... Și se cuvenea să am de știre despre dâșii?

Onufrie își înneacă un răspuns. Sa mărturisească, ori ba?

– Și acești cinci ticăloși lipsesc de mult?

– Demult... de patru luni... de șase luni, de șapte luni...

Ș-aî tăcut, gemu Gangur întorcându-și cu dezgust capul... și i-ai lăsat să fugă, și-ai lăsat hotarul fără strajă...

– Nu, abia îndrăzni Onufrie.

Dintr-odată, din gâtlejul mâniosului boier, izbucni un clocot de vorbe amare...

– Să taci... au fugit peste Nistru la dușmanii fără credință și fuga lor ai tănuit-o îndelung, vicleană vulpe și hain suflet ce ești...

Și înturnându-și, peste umeri, privirea însângerată, își scutură pumnul și răcni:

– Pe lângă mine să nu te mai vad...

Onufrie scurtă dârlogii, se opri, și după ce pârcălabul coti călcăiul unui deal, întoarse calul și veni în cetate...

Și până seara se vesti, peste tot, că Onufrie nu mai este ce-a fost, că cinci din cei dați lui în samă s-au hănit și s-au înfundat în pustiul ținuturilor tătarești. Și toată lumea jelea pe bietul Onufrie și-l căina: „Sărmanul om: cât a slujit el țării, și cum i-a furat acuma gândurile cel viclean ... Și pe dâșii, pe

acea, tot necuratul i-a îndemnat, ca să se pogoare asupra caselor lor, și-ale părinților, și-ale celor ce s-or afla neamuri cu dâșii, mânia nestăpânită a Măriei Sale lui Vodă...”

Cu adevărat, a doua zi, pârcălabul Gangur trimitea la judecata scaunului de la Suceava pe Onufrie, cel ce odată a fost slugă veche și credincioasă, iar acuma și-a pierdut sufletul...

A treia zi, pârcălabul avea izvodul celor cinci fugari: Onea, Dragu, Todor, Năvală și Maruș, care, unul câte unul, trecuse apa, cercetaseră zările și așezările cele rare, cu oameni care încă își fac cruce, când s-așează **la** masă și când se culcă... Poposiseră de multe ori pe acolo, pe vremuri de cumpene, în zile de sărbătoare. Și unul după altul, socotind că lumea toată poate fi sălaș ori cui, că Țara Moldovei și Domnia pot fi alunate și apărute de ori și unde, precum câinele păzește de departe turma stăpânului său, rămăsese pe acolo... S-a întâmplat și-au rămas peste Nistru, de dragul unui colț de pământ, de dragul unor suflete scoase de Dumnezeu în calea păcatelor...

Pârcălabul Gaugur începu să-nțeleagă, dar, vezi, el nu putea să zică astăzi altfel ...

– Onufrie, ca un viclean, să meargă acolo, și să-și primească, de la scaunul Domniei, osânda ce i se cade... Numai atâta, căci era slugă veche și credincioasă...

*

Trecuse două săptămâni. Pârcălabul, cu unul și altul, cu boeri mari, cu cneji mai de samă, luase pricina această de multe ori în cercetare, A făcut bine, ori la? Dar, din toate părțile, nu căpătase niciun răspuns mulțumitor, decât „de, dumneta ca un boer mare, poți greși?”

Într-un rând alergase, în același scop, la bătrânul stareț de la Chiprieni.

– Ce zice, cucernicia ta, despre această întâmplare, întreabă pârcălabul.

Bătrânul călugăr ascultase cu mare băgare de samă povestirea lui Gangur, dar nu-i răspuse decât târziu:

– De fiule, greșeala, se înțelege, este greșală, dar ea poate să aibă o sutată și-o mie de temeiri... Cine să le poată cunoaște pe celea și cine să le poată cântări, când este vorba de viața **unui om**.

– Așa-i, cinstite părinte, dar slujbele țării nu îngăduie prea mult să ținem cumpăna în mână ... Onufrie era ostaș...

Părintele stareț clătină capul și în loc de răspuns își făcu cruce privind icoana Maicii Domnului.

Gangur rămase tăcut. Mersă la cină și nu gustă... Merse la odihnă și nu dormi până-n ziuă ...

A doua zi, se sculă în vărsarea zorilor, scrise un răvaș lung, ceru părintelui stareț cal de olac și călăraș domnesc, și-l repezi cu sârg spre Suceava...

– Am cugetat mult, cinstite părinte, și mi-am întors gândurile... Mi-i teamă strașnică, prea cinstite părinte, pentru capul lui Onufrie... De atâtea ori am cunoscut mânia Măriei Sale lui Vodă...

Își luă rămas bun și apoi plecă îngândurat spre Orhei.

Alte unsprezece zile trecură și, în ziua cea de-a unsprezecea, doi crainici, din două părți, sosiră la cetate. Pe la prânz, se arată un pescar de pe Nistru, c-o vorbă pentru Onufrie. Și întreba de el și spunea c-au venit știri de departe, din năuntrul pustiului, de la Năvală și de la Maruș, că s-au așezat cu temei acolo, ș-au făcut sat nou între neamuri străine, adunând laolaltă pe toți care știu graiul nostru. Și Năvală s-au așezat jude și face dreptate în norodul lui, și alte așezări le întocmește, precum se pricepe din câte a văzut în Moldova. Apoi, a mers pescarul acesta în curte la Gangur și l-a poftit să mijlocească, la Sfânta mănăstire a lui Chiprian, să aibă Năvală și Maruș, în satul lor cel nou de peste Nistru, și un popă de-al nostru, dacă să poate...

Vestitorul, de al-doilea, bătu la poartă, îndată după lăsarea amurgului. Venea de la scaunul domnesc și avea multe porunci ... Gangur însuși merse și-i deschise, și-l primi în cămara lui, îl ospătă și-l ascultă până la ziua ...

– Dar, rogu-te, cu Onufrie, cu unul din căpetâniile ostașilor mei...

– A, da..., răspuse călărașul, tocmai pe Onufrie l-a ascultat Măria Sa cu amăruntul, pentru cei plecați și așezați, peste Nistru. Și și-a dat, Măria Sa, îndată cu părerea că, încă și de-acolo, îți pot sluji dumitale cu credință ceașii aceia, dacă ...

– Așa?..

– Așa, cinstite jupâne, „Spune lui Gangur pârcălabul, - Mi-a poruncit, Măria Sa, că, uneori, așa se face de strajă, la vadurile Nistrului, precum au socotit Onufrie și cu Onea, și cu Maruș și cu Todor și ceilalți ... Și, spune-i, să fie bun și să-i ierte ...”

Fața pârcălabului străluci dintr-odată și, cuprinzând în brațe pe crainic, îl strânse și-l sărută pe obraz pentru cea mai bună și mai neașteptată dintre poruncile Măriei Sale, lui Vodă ...

(„Viața Basarabiei“, Chișinău, II, nr. 4, februarie 1920, p. 295-300.)

Portret

LIMBA ROMÂNĂ ÎN UZ

DESPRE UNELE TOPONIME ȘI ANTROPONIME ROMÂNEȘTI

► Vladimir RADU

O privire mai atentă la **numele de locuri și de oameni** din jurul nostru ne poate oferi răspunsuri la întrebări dificile precum: Cine suntem ca neam, ca familie? De unde venim/ provenim? Ce semnificații au unele porecle acordate cu o spontaneitate remarcabilă care atestă imaginația românilor ?, Cum se explică ușurința creării unor noi cuvinte prin derivare sau compunere? – toate acestea configurând universul nostru de viață statornicit pe aceste vetre de civilizație românească.

Marele nostru lingvist, **acad. Iorgu Iordan**, a înscris între preocupările sale cercetări sistematice ale **toponimiei** românești, interesul științific pentru **numele proprii de locuri și de persoane** datând din perioada lucrului cu elevii dintr-un liceu bucureștean pe la 1912-1914. Dacă pentru numele de locuri avea la dispoziție „*Marele dicționar geografic al României*”, pentru numele de persoane și-a adunat informații cu ajutorul elevilor din diferite zone ale țării, material pe care apoi l-a sistematizat cu rigoarea cercetătorului specialist. Sursele primare de documentare au fost actele de stare civilă, registrele bisericilor din sate și orașe, certificate de naștere, de căsătorie ori de deces, registrele școlare, documente din justiție etc.

O primă observație pe care o face autorul este aceea că în majoritatea cazurilor nu sunt dificultăți în identificarea originii numelor de familie. Numeroase dintre acestea sunt sau provin din prenume, „adică din numele de botez sau numele mic, cum li se mai spune”, cu evidentă proveniență religioasă: Ștefan, Vasile, Constantin, Ilie etc. Le întâlnim și astăzi ca nume de familie fără nicio modificare. Derivatele lor prin prefixare ori sufixare alcătuiesc variabile multiple chiar când ne referim la o zonă anume de tip cătun, sat, comună, cartier/mahala, oraș, județ, provincie: Ștefănescu, Ștefanache, Ștefăniu, Ștefănuță; Iliăș, Iliescu, Iliేశ, Ilianu, Ilinca,

Iliciuc, ș.a.m.d. La fel de numeroase sunt numele provenite din porecle (*cognomina*), cuvinte preluate din vocabularul curent al vorbitorilor de limbă română și transformate în antroponime: Ochiosu, Priceputu, Mititelu, Buzilă, Cioroi, Sfrijanu, Coțcaru/Coțcariu, Rostogolea, Zgârcea, Șuiu, Zglobiu, Zgorobete etc.

Acad. Iorgu Iordan vorbind elevilor. Tecuci, mai, 1978

Există și nume împrumutate/moștenite din alte limbi în decursul schimbărilor istorice, social-politice și familiale din multe zone ale țării. Din toate timpurile, dar în perioada actuală

cu precădere, unii străini s-au stabilit definitiv la noi păstrându-și neschimbat numele de familie: Șimanski, Lorinț, Zarițski, Sobolevski, Soboh, Lipchihler, Giuseppe, Wainstain, Liviaratos, Cantuzi etc. De notat că în scrierea și rostirea acestor nume de familie au intervenit modificări datorate bazei noastre de articulare specifice limbii române, adaptări prin contaminare, evitarea unor dificultăți de pronunție sau pur și simplu greșeli de scriere/transcriere la întocmirea actelor de identitate (Șvarț, Mobilio, Țimbolschi, Sobietchi, Ghiulai ș.a.)

Iată o mărturie a cercetătorului care nu se sfiște să raporteze demersul lingvistic la urbea sa natală:

„Cât de ușor se puteau schimba numele de familie pot arăta și eu, folosind acest prilej binevenit, cu două cazuri cunoscute direct de mine. La Tecuci, orașul meu natal, trei frați „buni” cum se zice familiar despre frații cu aceiași părinți, se numeau: Petrașcu (marele pictor), Petraș (medicul primar al orașului) și Petrovici (magistrat, tatăl filozofului Ion Petrovici). Este drept că modificările sunt, în cazul de față neînsemnate, dar reale, și de aceea, pentru necunoscătorii situației, ele sunt suficiente să se creadă că e vorba de trei nume de familie diferite. Nu știu dacă, așa cum presupun eu, aceste modificări au căpătat o aprobare legală. Din punctul nostru de vedere, care este strict lingvistic, amănuntul nu interesează.” (cf. Iorgu Iordan, *Dicționar al numelor de familie românești*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983)

Și Iorgu Iordan continuă cu un alt exemplu din familia soției, în care unul dintre frații socrului se numea Popescu iar altul fusese „botezat” de un profesor al său la seminar Tănăsescu pentru că pe bătrânul său tată îl chema Tănase iar în clasă erau vreo patru sau cinci elevi cu familia Popescu.

Din cunoștințele mai mult sau mai puțin documentate pe care le avem noi, cei preocupați de rezultatele cercetărilor științifice publicate în timp, mai reflectăm la câteva cazuri similare: Nu uităm, de exemplu, că Ion al lui Ștefan al lui Petrea – ciubotarul s-a numit la școală Ștefănescu iar mai târziu, Creangă, după numele bunicului dinspre mamă; Eminoviciu Mihail a primit de la Iosif Vulcan numele Eminescu iar Calistrat Hogaș, fiul protopopului de Tecuci Gheorghe Dimitriu va primi de la institutorul Nicolescu ca nume de familie o poreclă a bunicului de prin Cuca-Vârlezi. Bunicul lui patern și-a schimbat patronimicele în cinci

variante succesive: Popovici, Hogaș, Dumitru, Dumitriu, Dimitriu – un detaliu biografic aparent neînsemnat care, în condițiile rigorilor legislative de astăzi ar produce mari probleme, cu precădere descendenților.

Modalitățile științifice de investigare a sistemului de formare și transmitere prin vreme a toponimelor și antroponimelor românești sunt diverse în lucrările lui Iorgu Iordan pornind de la modelele istorico-lingvistice incontestabile: raportarea la sistemul tripartit roman de genul Caius Iulius Caesar, sistem care nu s-a impus în niciuna dintre provinciile fostului imperiu. Popoarele au preferat simplitatea apelând la un sistem bipartit: numele individului la care se adăuga numele tatălui (Ilie al lui Dumitru, Ion al Glanetașului, Ion Sâmpetru) – în care elementul de formare din *lat. filius=fiu* este înlocuit prin sinonimul slavon *sîn=fiu*.

Modelul grecesc a inovat în materie de atribuire a numelor după exemplul domnitorilor lor: persoanele aveau două nume (Cantacuzino Ruset, Brâncoveanu Caragea)

A existat și există o „modă” a imitării străine începând cu secolul al XIX-lea când impresionate erau nume sonore precum Demostene, Temistocle, Vladislav, Vladimir, Napoleon etc.

Autorul lucrărilor la care ne referim arată că un procedeu lingvistic propriu-zis, utilizat în același scop de a îmbogăți și a face cât mai variată nomenclatura personală a luat naștere în modul cel mai firesc cu putință, pornindu-se de la fenomenul corespunzător, existent de multă vreme în limba vorbită în mod obișnuit. Este vorba despre derivarea cu sufixe. Cel dintâi care s-a impus de la sine a fost *-esc/-escu* cu rol derivativ și de schimbare a valorii gramaticale/morfologice în adjectiv: *bărbat > bărbătesc, român > românesc*, acestea având semnificații de articole posesive (*curaj bărbătesc < curaj al bărbatului / care aparține bărbatului, suflet românesc < suflet al românului / care aparține românului*). În mod similar absolut logic copilul Ion al tatălui Dumitru a fost identificat ca *Ion dimitresc* – un cuvânt cu valoare inițială de adjectiv, dar care își revendică de îndată rolul de *nomen*, adică de substantiv *Dumitrescu* ceea ce înseamnă *fiu al lui Dumitru*. Acest procedeu – susține reputatul lingvist – s-a impus repede, grație avantajului pe care îl prezenta acela de a fi comod și ușor nu numai de aplicat ci și de reținut (locul unei construcții din trei cuvinte l-a luat un singur cuvânt). Sunt încă zone în Maramureș în care se păstrează forme arhaice de tipul Mitrea al Ionului

deși în cartea de identitate figurează ca Dumitru Ionescu. Oamenii cu simțul limbii dezvoltat au extins procedeul, astfel încât procedeul a fost oficializat în Muntenia pe la sfârșitul secolului al XVIII, printr-un decret domnesc preluat apoi și în Moldova.

Pe o scară mai redusă a fost utilizat și sufixul *-eanu*, potrivit unui model din slava veche, indicând originea locală a oamenilor: *Prahoveanu* = din *Prahova*, *Vrânceanu*, *Tecuceanu*, dar s-a extins și la originea/descendența personală de tipul al lui *Mihai* > *Mihăileanu*, *Teodoreanu*, *Cosmineanu* etc.

În mod similar putem urmări formarea antroponimelor românești cu sufixe diverse precum: - aru, -ete, -aș, - oi, (Bobaru, Genete, Gavrilaș, Oproiu) etc.

Toponimele cunosc alte parcursuri etimologice și lingvistice de formare a cuvintelor precum: sufixul *-ești* (Tomești/ Tomulești, Vizurești= loc /proprietate a Vizirului, Ionășești, Drăgănești; sufixul *-eni* : Măxineni, Crivițeni (Iordan spune că la origini făcea trimitere la eroii Războiului pentru Independență de la 1877-1878, anume la cei care luptaseră la Grivița= grivițeni; situarea acestui cartier la nordul orașului a

favorizat deviația semantică prin contaminare de la denumirea unui vânt aspru: *crivăț* > *crivițeni*)

În fața invaziei lingvistice de anglicisme, transcrise/ pronunțate corect ori – de cele mai multe ori, „după urechea noastră latină”, pe care o scuzăm invocând principiul adaptabilității, **limba română**, ca organism viu și selectiv în funcție de vreme, vremuri și mode sau modele impuse de mass-media dar mai ales de „gadgeturile” utilizate până la extaz, încearcă să-și păstreze esențele: vocabularul fundamental, structura gramaticală și particularitățile fonetice.

Ca cititori ai revistei noastre, ca vorbitori de limbă română, vă îndemn să priviți avatarurile limbii noastre strămoșești cu mai multă atenție și să vă puneți întrebări precum se întâmplă oricărui copil, adolescent sau tânăr la întâlnirea cu un bătrân al satului, când acesta *musai* îl va iscodi astfel: – *Cum te cheamă? Răspuns: Doru.* – *Doru și mai cum ? De-alde cui ești?... Răspuns: Istrate...* – *Care Istrate, măi băiete? Pe unde stați? Răspuns: Istrate al Mariei lui Ciocălu de la Râpa cu Pruni.* – *Aha! Vă știu eu că sunteți oameni vrednici și cumiți. Să crești mare, măi puiule!* – *Săru' mâna moș Traiane!* ...Și povestea poate continua...

Acad. Iorgu Iordan în mijlocul profesorilor și elevilor Liceului nr.2 din Tecuci (mai, 1978)

ISTORIE LOCALĂ

FILE DIN ISTORIA UNITĂȚILOR DE CAVALERIE TECUCENE

► Daniel BRADEA

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, orașul Tecuci a avut o puternică garnizoană militară, în cadrul căreia unitățile de cavalerie dețineau un rol important.

De altfel, în 1912, municipalitatea a donat un teren de 12 hectare destinat construirii cazărnilor ce urmau să găzduiască regimentele de roșiori¹.

Prin corpul ofițeresc al unităților de cavalerie din Tecuci au trecut înainte de Războiul pentru Întregire Națională numeroși viitori generali ai armatei române: Alexandru Averescu (Brigada 1 Roșiori), Dumitru Dămăceanu, David Praporgescu, Gheorghe Rusescu, Nicolae Sinescu (Regimentul 6 Roșiori), Gheorghe Athanasiu, Alexandru Constantinide, Constantin Pantazi, Mihail Schina (Regimentul 11 Roșiori), Botea Nicolae (Brigada 4 Roșiori)². Pentru mulți dintre ei apogeul carierei militare avea să fie atins în timpul Războiului de Întregire Națională, iar regimentele tecucene de cavalerie aveau să cunoască gloria în timpul campaniei militare din Ungaria, în vara anului 1919.

În urma acțiunilor militare desfășurate de armata română pe teritoriul Ungariei, la 3 august 1919, capitala țării inamice a fost ocupată de trupele române. Izbânda a fost cu atât mai meritorie cu cât în această acțiune

militară România a acționat fără sprijinul aliaților. Trupele franco-sârbe și cele cehoslovace au intervenit în Ungaria și au ocupat unele teritorii doar după ce trupele bolșevice ungare au fost înfrânte de armata română.

Participarea Brigăzii 4 Roșiori Tecuci la campania militară din Ungaria

În vara anului 1919, Brigada 4 Roșiori Tecuci comandată de generalul Gheorghe Rusescu a arătat același spirit de jertfă și sacrificiu în luptele cu trupele maghiare conduse de Bela Kun ca și în timpul luptelor din Războiul de Întregire Națională.

Conform ordinului Marelui Cartier General nr. 1517 din 5 Iunie 1919 Divizia 1 Cavalerie și Brigada 4 Roșiori au fost puse sub ordinele Comandamentului Trupelor din Transilvania și, cu începere de la 30 Iunie 1919, au început transporturile în Transilvania, iar mai apoi au fost concentrate în regiunea Kisujszallas, Turkeve, Mezotur, Szarvas, Devavania și Gyoma³.

La ofensiva declanșată de trupele bolșevice, în dimineața zilei de 20 Iulie 1919, armata română a ripostat energic și în doar patru zile a reușit să le stopeze și să treacă la contraofensivă⁴.

*Cavaleriștii tecuceni în ofensiva din Ungaria.
Trupele române la Budapesta, după defilarea pe Andrassy Strasse.*

Un rol important în cadrul ofensivei militare de pe teritoriul Ungariei l-au avut și Regimentele 6 Roșiori Tecuci (comandant - locotenent-colonel Gheorghe Răureanu) și 11 Roșiori Tecuci (comandant - locotenent-colonel adjutant Gheorghe Athanasescu), care formau Brigada 4 Roșiori. Aceasta a făcut parte, mai întâi, din cadrul Diviziei 1 Cavalerie comandată de generalul Romulus Scărișoreanu⁵, iar cu începere de la 30 iulie 1919 a intrat în compunerea Diviziei 2 Cavalerie⁶. În seara zilei de 31 iulie, brigada integrată în cadrul Grupului General Demetrescu a trecut Tisa în prezența regelui Ferdinand și a reginei Maria. Acest grup avea însărcinarea ca printr-un detașament din care făcea parte și Brigada 4 Roșiori să intercepteze calea ferată Miskolcz - Budapesta, în regiunea Kaal, și să acopere dreapta armatei. La 1 august brigada a ocupat satul Tapyo Gyorgyo⁷.

În dimineața zilei de 2 august 1919, Brigada 4 Roșiori comandată de generalul Gheorghe Rusescu a ocupat Alberti-Irsa și a interceptat calea ferată Czegled - Budapesta. Acest fapt a dus la izolarea forțelor inamice ce se aflau în regiunea Abony-Czegled - Nagy - Koros - Kecskemet. Brigada urma să se deplaseze spre Kecskemet, pentru a cădea în spatele inamicului (diviziile 2 și 4 infanterie ungară), însă generalul Rusescu a trimis spre zona stabilită doar 5 escadroane, iar celelalte forțe, sub comanda sa, s-au îndreptat spre Budapesta⁸.

Raidul asupra Budapestei

Într-un memoriu referitor la acțiunile Brigăzii 4 Roșiori, din perioada 31 iulie - 3 august 1919, generalul Gheorghe Rusescu a motivat astfel decizia luată: „După ce în timpul nopții am primit informații mai clare de la Reg[imentul] 11 [Roșiori] de capitularea Corpului I armata roșie și a diviziilor de la Czegled dau ordinul de operațiuni pentru 3 august... Astfel, potrivit situației, am prevăzut ca Reg[imentul] 11 [Roșiori] cu 5 escadroane, o secție de artilerie și două grupuri de mitraliere să termine operațiunile la Czegled și spre Sud. Reg[imentul] 6 [Roșiori] să lase un escadron și două plutoane pentru paza prizonierilor și a întreg materialului de la Czegled la Alberty, iar cu restul de trei escadroane și două plutoane, o secție de artilerie și două grupe de mitraliere, sub conducerea mea directă, să mă îndrept spre Budapesta”⁹.

În fruntea acestui detașament de 400 de călăreți, generalul Rusescu s-a deplasat într-un raid fulgerător spre capitala statului maghiar¹⁰.

La Alberti, trupele conduse de generalul Rusescu au fost întâmpinate de ofițeri italieni ce aparțineau misiunii militare aliate din Budapesta. Șeful acestora, locotenent-colonelul Guido Romanelli, i-a înmănat generalului Rusescu un mesaj prin care solicita suspendarea ostilităților. Comandantul brigăzii i-a trimis pe ofițerii Misiunii italiene la Marele Cartier General român și, în dimineața zilei următoare, a ordonat continuarea acțiunii sale temerare – marșul spre Budapesta¹¹. La 16 kilometri de oraș s-a dezlănțuit o ploaie torențială, ce a înviorat „oamenii și caii”. În jurul orei 14 trupele erau deja la 6 kilometri de centrul orașului, aproape de Kispest¹².

Acolo, a sosit o delegație a noului guvern maghiar ce a încercat să oprească înaintarea trupelor¹³. Modul în care s-au desfășurat tratativele au fost relatate astfel de generalul Rusescu: „Delegația îmi spune: – „Guvernul se află întrunit într-un consiliu și mă roagă a mă retrage cu trupa.” Am răspuns: – „Nu numai că nu mă retrag, dar imediat voi intra în oraș și oprirea de înaintare nu o poate ordona decât Comandamentul Superior Român la care, le spun că trebuie să se adreseze; și în fața delegației dau ordin celor două tunuri a pune în baterie asupra orașului (5000-6000 m)”, după care adaug: – „Timp nu este de pierdut, orice tratative altele decât ce privește detașamentul meu, care este fapt îndeplinit, nu le pot trata eu, și dumnealor să se adreseze Comandamentului Armatei Române, la Törek Szt Miclos”.

Delegația în fața mea comunică Guvernului la telefon hotărârea. Răspunsul, tot telefonic, a fost că autoriză delegația a se duce la M. C. G., iar eu să trimit un delegat la Consiliul de Miniștri.

Le-am făcut cunoscut că voi veni chiar eu, fixându-le că dacă până la orele 20 tratativele nu vor fi terminate bombardez orașul! Odată cu plecarea misiunii, am raportat și situația”¹⁴.

Din alte surse aflăm că pe timpul desfășurării acestor negocieri detașamentul a continuat înaintarea apropiindu-se la 1 kilometru de oraș. Deși circulau zvonuri că în capitala Ungariei pe lângă trupe mai erau și 40.000 de muncitori înarmați, generalul Rusescu s-a urcat în mașina trimisă de guvernul maghiar și a plecat la Budapesta însoțit doar de un soldat înarmat¹⁵.

În fața „palatului primăriei din Karoly Kirali Ut, unde era întrunit Consiliul de Miniștri”¹⁶, Iuliu I. Mezei Câmpeanu (consilier de Legație la Budapesta) s-a întâlnit cu generalul Rusescu, pe care l-a întrebat „dacă corespunde adevărului că armata noastră nu ocupă Budapesta după cum a anunțat în afișe guvernul maghiar, ci cere numai ospitalitate la periferia orașului. D-sa m-a asigurat că despre așa ceva nici nu poate fi vorba și că armata încă până seara va ocupa Budapesta”¹⁷.

Despre modul în care s-au desfășurat discuțiile cu membri guvernului maghiar generalul Rusescu a relatat următoarele: „La Consiliul Guvernului Ungar, am ajuns la ora 18:30. Venise și căpitanul Mihăilescu [Regimentul 7 Roșiori „Cuza-Vodă” Iași n. n.] ce intrase cu un escadron spre Malxasföld, Est – N-Est – Pesta”¹⁸. Guvernul îmi comunică că așteaptă sosirea și a delegatului misiunii italiene, locotenent-colonel Romanelli. Le răspund că e de prisos și că nu se poate schimba întru nimic hotărârea mea. Consiliul îmi face cunoscut că situația este dificilă că populația e agitată, că 20.000 de lucrători armați se vor răscula, iar 3 regimente ce au în oraș, poate, că nu vor putea fi stăpânite la intrarea armatei române. I-am asigurat să nu aibă nici o teamă, că armata română va menține ordinea cea mai perfectă în Budapesta, că trebuie să intru și să îmi pună la dispoziție cazarma husarilor „Herzog Ioseph” (acum „Lenin”) și care să fie evacuată de trupele ungare. (Era răspândit zvonul că toate cazarmele erau minate, dar n-am dat crezare).

Discuțiile prelungindu-se, le pun în vedere că armata roșie întreagă este capitulată, orașul e încercuit de trupele noastre și catastrofa e inevitabilă. O singură

concesie ce le pot face este ca grosul forțelor mele (real nu avem nimic mai mult decât cele trei escadroane, 2 plutoane, 2 tunuri și 2 grupuri de mitraliere) să fie oprite, pentru noapte, acolo unde se găsesc, iar în oraș să nu intre decât Brigada IV, deja sosită cu mine. Ora fiind avansată, le pun în vedere că din eroare am uitat a contramanda ordinul ca la ora 20:30 dacă nu se termină tratativele bombardamentul să înceapă chiar fiind eu în oraș.

Consiliul cedează! Și la ora 20:00 (8 seara) un ofițer de legătură ungar este trimis cu ordinul meu ca trupa să intre în oraș! La cazarmă am primit defilarea trupei. Apoi am revenit în oraș și am luat cartier la hotelul „Dunapalota” (Rietz) la care erau ofițeri italieni și francezi¹⁹. Trupele au fost cantonate în Cazarma de husari „Arhiducele Joseph”. În cursul nopții, cele 12 mitraliere ale Regimentului 6 Roșiori au stat cu țevile îndreptate înspre cazarma de peste drum, unde se afla un regiment ungar, pentru a preveni orice fel de neplăceri²⁰.

A doua zi, la orele 8 dimineața, generalul Gheorghe Rusescu consemna în jurnalul de operații al brigăzii: „Forțele cu care sunt în oraș sunt: 3 escadroane cu două grupuri de mitraliere -Regimentul 6 Roșiori și o secție A.C. [Artilerie Călăreață]. Încă de ieri dimineață, 3 august, toate comunicațiile spre Budapesta au fost interceptate...

Populația este liniștită, binevoitoare sosirii noastre. Ne-au primit cu aclamație, cu bine am venit, Trăiască România....

Actul istoric de intrare a Armatei Române în Budapesta va rămâne, căci chiar dacă voi primi ordin de retragere, voi primi defilarea detașamentului ce am în fața Parlamentului Ungar²¹.

După întâlnirea cu oficialitățile maghiare generalul Rusescu a plecat la Buda pentru a inspecta un depozit de armament. Pe traseu mașina a avut o defecțiune și până când aceasta a fost remediată un fotograf amator l-a fotografiat pe Arcadele din Buda (Halaszbastya), cu privirea îndreptată spre parlamentul maghiar. De pe această fotografie generalul Rusescu a făcut mai multe reproduceri ce au fost dăruite la 3 august 1920 camarazilor săi²².

Pe fotografie generalul Gheorghe Rusescu a notat: „Eroilor din al 6 și 11 [Regiment de] Roșiori, cu care Brigada IV Roșiori a cucerit acest oraș și primul regiment și-a luat cantonarea de ocupare în Budapesta în seara zilei de 3 august 1919²³”.

În urma campaniei victorioase din Ungaria, prin Înaltul Decret nr. 2283 din 26 mai 1920, drapelul Regimentului 6 Roșiori Tecuci a fost decorat cu ordinul „Steaua României” cu spade clasa a V-a. În motivare se face mențiunea: „Pentru bravura și devotamentul de care ofițerii și trupa regimentului au dat dovadă în luptele contra maghiarilor de la Alberti, Irza, în august 1919, când pătrunzând cu iuteală uimitoare în spatele liniilor inamice le-au tăiat retragerea capturând restul trupelor vrăjmașe ce se retrăgeau și contribuind la ocuparea orașului Budapesta de către cavaleria română²⁴”.

Acțiunea temerară a generalului Rusescu nu a fost pe placul comandantului Comandamentului Trupelor din Transilvania, generalul Gheorghe

Mărdărescu. Acesta considera că „prin dirijarea celor 3 escadroane de la Alberti spre Budapesta, în loc de Kecskemet, se contraria intențiunea Comandamentului trupelor din Transilvania, care urmărea tăierea liniei de retragere spre sud a diviziilor maghiare din regiunea Kecskemet, divizii care se puteau salva pe frontul sârb, ceea ce ar fi pricinuit pierderea unei mari cantități de material de război ce am capturat de la inamic. Energia cu care a operat locotenent – colonelul adjutant Athanasescu²⁵ a remediat însă această greșeală regretabilă²⁶”.

Menționăm faptul că Gheorghe Athanasescu era comandantul Regimentului 11 Roșiori și în fruntea celor 5 escadroane „a operat cu energie” la Kecskemet, așa încât a reușit să încercuiască trupele Diviziilor a II-a și a IV-a ungare, care se aflau în regiune, și le-a obligat să capituleze²⁷.

Cavaleriștii tecuceni au cucerit localitățile Alberti, Irza, Czegled, Kecskemet, Felgyhaza, Kistunmaisa și Kistumales și au reușit să taie retragerea armatei inamice, iar prin capturarea celor 5000 de prizonieri, precum și a numeroase materiale și depozite, a contribuit la capitularea întregii armate maghiare și la ocuparea orașului Budapesta. Pentru aceste fapte, prin Înaltul Decret nr. 2283 din 26 V 1920, drapelul Regimentului 11 Roșiori Tecuci a fost decorat cu ordinul „Steaua României” cu spade clasa a V-a²⁸.

În Jurnalul de operațiuni al Comandamentului Trupelor din Transilvania este consemnat faptul că pe 4 august 1919, „la ora 16, capitala Ungariei, a fost ocupată de trupele diviziei 1 -a Vânători”. În cursul aceleiași zile, „ostașii Regimentului 4 de Vânători, un divizion din Regimentul 23 Artilerie și un divizion din Regimentul 6 Roșiori au defilat pe Andrassy Strasse, prin fața Comandantului trupelor din Transilvania²⁹”.

După acțiunea generalului Gheorghe Rusescu, din 3 august 1919, la comanda Brigăzii 4 Roșiori a fost numit locotenent colonel adjutant Gheorghe Athanasescu, care și-a păstrat și funcția de comandant al Regimentului 11 Roșiori, iar la conducerea Regimentului 6 Roșiori a fost instalat locotenent-colonelul Gheorghe Negulescu³⁰.

La 4 august Regimentul 11 Roșiori a ocupat localitatea Kis Kun Felegyhaza, iar Regimentul 6 Roșiori se afla la Budapesta³¹. Brigada 4 Roșiori, integrată în Grupul General Moșoiu, a executat operațiuni spre sud. Două zile mai târziu, Regimentul 6 Roșiori acționa la Kecskemet, iar Regimentul 11 Roșiori la Kis Kun Felegyhaza, cu un escadron și grupul de mitraliere la Kis Kun Hallas³². Pe 7 august, punctul de comandă al brigăzii se afla la la Kis Kun Majsas³³.

Brigada 4 Roșiori a înregistrat în perioada 20 iulie – 8 august 1919 următoarele pierderi: morți – Sublocotenentul Luca Alexandru și 2 soldați din Reg. 11 Roșiori; răniți – 2 soldați din Reg. 6 Roșiori și 1 soldat din Reg. 11 Roșiori³⁴.

În noaptea de 12/13 August, o patulă din Reg. 6 Roșiori, formată din Sublocotenentul Dodu, un plutonier și 3 grade inferioare, trimisă în recunoaștere, a fost atacată de bolșevici la ferma Kokutix (14 km sud Kis Kun Majsas).

Ofițerul și alți trei membri ai patrulei au fost uciși, scăpând un singur brigadier rănit³⁵.

La 1 septembrie 1919, conform Ordinii de Bătăie și Situației de efective a Comandamentului Trupelor din Transilvania, Comandamentelor de Divizii, Brigăzi și Corpurilor de trupă, Brigada 4 Roșiori avea următoarele efective: Cartierul brigăzii – 2 ofițeri și un efectiv total de 12 oameni; Reg. 6 Roșiori – 20 ofițeri și un efectiv total de 874 oameni și Reg. 11 Roșiori – 22 ofițeri și un efectiv total de 851 oameni³⁶.

În apărarea generalului Rusescu

Generalul Mărdărescu susținea că operațiunea lui Rusescu „a întrecut marginile admisibile îndrăznelii și, în plus, era în dauna scopului urmărit de comandamentul trupelor din Transilvania”, și arăta că cei 7000 de bolșevici aflați în Budapesta dacă „ar fi ridicat armele în seara zilei de 3 august contra celor 3 escadroane din Brigada 4-a de roșiori (3-400 de călăreți), desigur că le-ar fi creat o situație mai mult decât neplăcută”³⁷. Facem observația că unele dintre afirmațiile generalului Mărdărescu, exprimate în lucrarea *Campania pentru dezrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1918-1920)*, sunt pe alocuri o „apologie pro domo”.

Dacă luăm în considerare relatările căpitanului Constantin Mihăilescu, conform cărora în ziua de 3 august 1919, la Budapesta, „rămășițele bandelor lui Béla Kún erau dezarmate”³⁸, putem considera că bolșevicii din Budapesta nu puteau pune în niciun fel în pericol desfășurarea ofensivei române, iar sancționarea generalului Rusescu s-a datorat faptului că acesta i-a suflat generalului Mărdărescu onoarea de a ocupa capitala inamică.

Generalul Gheorghe Rusescu nu a primit recunoașterea pe care o merita (nu a avut niciodată statuie, n-a primit nici o însărcinare de merit, n-a mai avansat în carieră), în schimb a fost sancționat pentru insubordonare (i s-a ridicat comanda Brigăzii 4 Roșiori), iar mai apoi a fost marginalizat.

Fără a ține seama de cele spuse de Mărdărescu, generalul Constantin Christescu, șeful Marelui Stat Major, într-un raport adresat ministrului de război, a restabilit adevărul. În document este menționat faptul că generalul Gheorghe Rusescu nu a fost vinovat de acuzațiile ce i s-au adus, adică de neexecutare de ordine. „Pe de altă parte, faptul că a mers la Budapesta ca să o ocupe, fără a fi primit ordine, este, după mine, un act temerar, care șade bine unui cavalerist, mai ales în față cu un dușman care ne-a amenințat totdeauna de a ne ocupa Capitala numai cu un escadron de honvezi”³⁹. Iuliu Mezei Câmpeanu susținea și el că, „generalul Rusescu, animat de un înălțător avânt și cu însușiri războinice deosebite, a întreprins o acțiune îndrăznească care face fală cavaleriei și care a contribuit la terminarea operațiunilor militare pe teatrul de război din Ungaria prin distrugerea armatei adverse”⁴⁰.

Presa despre intrarea armatei române în Budapesta

Acțiunea generalului Rusescu a avut ecou atât în presa străină cât și în cea română. Spre exemplu, „Le Petit Parizien”, din 6 august 1919, consemna pe prima pagină o corespondență trimisă din Viena, la 4 august, din care prezentăm următorul fragment: „Cele două regimente românești care au ocupat noaptea trecută suburbiile din est de Budapesta și-au luat cartierul în cazarmele de cavalerie Francois Joseph și Arhiduc Joseph, în afara orașului. Numai generalul Rusescu și statul său major s-au stabilit la hotelul Ritz, pe cheiul Dunării, unde se află și Misiunea militară italiană, care a jucat un rol atât de mare în Ungaria în ultimile săptămâni și, mai ales, în ultimele zile. Până la prânz uniforme românești abia se văzuseră în oraș și nu avuseseră loc nicio demonstrație”⁴¹.

După ce a fost înlăturat de la comanda Brigăzii 4 Roșiori, generalul Gheorghe Rusescu s-a întors în țară și, pe 6 august 1919, aflat în gara din Arad a oferit pentru ziarul „Românul” următoarele informații referitoare la intrarea armatei române în Budapesta: „Dintre trupele române, cari înconjuraseră Budapesta, prima unitate care și-a făcut intrarea în oraș, la 3 august, a fost Brigada 4 de cavalerie, de sub comanda domnului general Rusescu. Înainte de a intra în Budapesta această brigadă, o delegație maghiară a guvernului Peidl a cerut ca armata română să nu intre în oraș. Generalul comandant a răspuns că la cea mai mică rezistență va bombarda capitala. La orele 4 și 30 de minute, unitățile Brigăzii 4 Roșiori, de-a lungul străzii Ulloi, a pătruns în centrul Budapestei... După ce domnul general Rusescu intrase cu trupele sale în Budapesta, guvernul maghiar prin președintele său, domnul Piedl, l-a invitat la un consiliu de miniștri. Domnul general și-a așezat întâi trupele în poziție de atac, apoi s-a dus cu automobilul la Consiliul de Miniștri. Acolo, guvernul socialist i-a cerut din nou ca trupele române să părăsească Budapesta. Domnul general însă, conform ordinului ce avea, a refuzat categoric să mai stea de vorbă asupra acestei chestiuni și a cerut ca imediat să i se pună la dispoziție cazarma Josef și altele. La intrarea trupelor române un imens public asista pe străzi și arunca flori în calea oștirii care i-a adus libertatea. Domnul general Rusescu ne mai spune că în 3 august a fost dezarmat complet întreg Corpul I din Armata Roșie maghiară la Cegled. Armele au fost depuse în fața Brigăzii 4 Roșiori. S-au capturat artilerie, enorme cantități de muniție și altele”⁴².

Relatările contemporanilor despre acțiunea generalului Rusescu

Episodul ocupării Budapestei este prezentat în lucrarea lui Ion Rusu Abrudeanu, *România și războiul mondial*, din care redăm următoarele fragmente: „După capturarea grosului forțelor ungurești, generalul Moșoiu dă ordin brigăzii de roșiori, de sub comanda generalului Rusescu, să înainteze ca avangardă asupra Budapestei... În seara zilei de 3 august 1919, roșiorii generalului Rusescu defilează în fața Parlamentului

unguresc, cu toate protestările reprezentanților Antantei, care ademeniți de promisiunile ungarilor, voiau să ne răpească din nou această glorie⁴³... În ziua de 4 august 1919, generalul Mărdărescu... într-un automobil, intră în Budapesta, după ce îndepărtase pe generalul Rusescu și-i luase comanda pentru că îndrăznise să intre în Budapesta, fără ordinul său⁴⁴.

Iuliu Mezei Câmpeanu ne relatează momentul intrării trupelor române în Budapesta: „La 3 august 1919...când tramvaiul a ajuns la Kobanya (suburbia Budapestei), ne-am întâlnit cu avangărzile armatei române, aproximativ 3-400 de călăreți din Brigada a 4-a Roșiori... La poarta palatului primăriei din Karoly Kiraly Ut, unde era întrunit Consiliul de Miniștri..., la un moment dat văd descinzând dintr-o mașină [trimisă de guvernul maghiar n. n.] un general român. Imediat m-am prezentat lui, arătând actele mele, iar d-sa mi-a comunicat, că este generalul Rusescu... Generalul Rusescu a deschis ședința, care a durat până la ora 18,30 și la urmă guvernul a trebuit să consimtă la ocupare”.

„După ora 19, generalul Rusescu primește defilarea trupelor la intrarea lor în Budapesta. Bravura eroului general, care a ocupat capitala maghiară numai cu trei escadroane de roșiori, va fi înscrisă cu slove de aur în istoria neamului românesc. Trupele ocupă două cazărmi: «Arhiducele Iosif» (Lenin sub bolșevici) și «Franz Ferdinand» din centrul orașului iar cartierul brigăzii se instalează la Dunapalota (Hotel Ritz), unde s-a arborat tricolorul românesc⁴⁵.

În legătură cu ocuparea Budapestei Traian Moșoiu a menționat în lucrarea *Ocuparea Budapestei în legătură cu operațiile militare din Ardeal 1918-1919*, următoarele:

„Oricât ar căuta dușmanii neamului să denatureze adevărul istoric, un singur fapt rămâne în picioare, că Budapesta a fost ocupată militărește (cu luptă nu fără luptă, cum zice Mărdărescu) în ziua de 3 august 1919 de către cavaleria română⁴⁶. Menționăm faptul că ani la rând Societatea „Apărătorii Patriei”, al cărei președinte era generalul Traian Moșoiu, a aniversat ocuparea capitalei maghiare la 3 august. La aceste manifestări participau delegați ai Ministerului Apărării Naționale, ai unităților militare din București, precum și un public numeros. După slujba de pomenire participanții se deplasau cu fanfara militară la Mormântul Eroului Necunoscut, unde se depuneau coroane cu flori, iar la banchetul care avea loc în cursul serii, generalii Moșoiu și Rusescu rosteau cuvântări patriotice⁴⁷.

Prin Înaltul Decret Regal nr. 3233/1932, publicat în M. Of. nr. 21 din 26 ianuarie 1932, generalul de divizie Gheorghe Rusescu a primit dreptul de a purta Panglica „Virtutea Militară” la Ordinul Ferdinand I în grad de comandor, conferit prin Înaltul Decret Regal nr. 1142 din 3 aprilie 1931 pentru succesele avute în luptele de la Szarvas, Mezotur, Szolnok, Pelly și Alberti⁴⁸. Ordinul Ferdinand I a fost acordat exclusiv românilor⁴⁹ care au contribuit, prin activitatea lor, la înfăptuirea Marii Uniri.

Reîntoarcerea triumfală a cavaleriștilor în Garnizoana Tecuci

Ordinul de retragere a trupelor române din Budapesta a fost dat pe 7 noiembrie 1919. Brigada 4 Roșiori a trecut Tisa pe la Csongrad, iar mai apoi s-a

ANUL VIII. ARAD, Vineri 8 August 1919. Nr. 81.

MONUMENTUL:
 Din nr 70 Lei = 140 Cor.
 Din nr 86 Lei = 72 Cor.
 Din nr 18 Lei = 36 Cor.
 Lași mai scumpe o de
 3 lei sau 30 HL.
 Adresa p. oraș și în
 suburbia Nr. 700.

REDACTIA
 ȘI ADMINISTRAȚIA
 Strada Zrinyi numărul 1 a.
 INSERȚIUNILE
 se primesc la administrație
 și se taxează după tarife.
 MANUSCRIPTELE NU SE
 ÎNAPOIAZĂ.

ROMÂNUL

După ocuparea Budapestei.

Suntem stăpâni Budapestei pe care am scutit-o cu mari jertfe de sânge și după multe grele. Trufia ungurească a fost lovită în esența ei cea mai sensibilă și dacă ungarilor le prin părțile acestea le pare rău de succesele noastre, noi știm că ungurii din Ungaria și Béla Kun se bucură că i-am scăpat de monociriele unui regim care-i adusese la deszădă. Căci tot mai sperau ungurii de aici, în revoluția se va întinde, și chiar iăcuseră gândiri pentru cazul când trupele roșii aveau să seosească, după cum le spuneau emisarii lor care întrețineau un curent vădit ostil românilor. Astăzi emisarii au amuțit și multele igni suspecte au dispărut, ascunzându-se de cei patru pereți sau căutându-și aiurea calculul.

Din toate frământările acestea, un singur lucru vrem să-l lămurim. Ce vor ungurii din apăsasii României Mari? După atitudinea

să se supună legilor țării. Mișcări anarhice, incurajări venite de aiurea, nu le vom tolera și nu credem să se găsească cineva care să se facă apostolul agitațiilor. Umanitate și toleranță, atâta timp cât te porți cuvințios; de îndată însă ce treci limitele îngăduite vin restricțiile necesare.

Revenind acum la ocuparea Budapestei de către trupele noastre, nu ne putem ascunde satisfacția și bucuria ce o simțim în sufletele noastre. Armata noastră și-a lăcut mai mult decât datoria. A rezolvat un proces de o mie de ani și s'a dus să pună ordinea acolo unde până mai eri stăpînea anarhia. Credem că Ungaria împreună cu Budapesta vor fi ocupate de vitezele noastre trupe atâta vreme până ce se va putea relua o viață normală. Un an, doi, trei, de va fi nevoie și mai mult, ne vom impune acest sacrificiu așa de nece-

Cum am intrat în Budapesta.

— Ce ne spune d. general Rusescu. Ce pretindea noul guvern ungar? —

D. general Rusescu, comandantul brigăzii 4 de cavalerie, a trecut eri 6 August prin gara Arad, spre București.

D. general Rusescu, care venea de dreptul din Budapesta a dat pentru «Românul» următoarele informațiuni interesante despre intrarea armatei române în Budapesta.

Dintre trupele române, cari încunjura-seră Budapesta, prima unitate, care și-a făcut intrarea în oraș, la 3 August, a fost brigada 4 de cavalerie, de sub comanda dlui general Rusescu.

Mărturie în presa vremii: Generalul Gheorghe Rusescu a oferit ziarului *Românul* din Arad, la 6 august 1919, informații referitoare la cucerirea Budapestei.

deplasat pe jos la Mezohegyes, unde a reintrat sub ordinele Diviziei I Cavalerie⁵⁰. După evacuarea din Ungaria Brigada 4 Roșiori a fost transportată la garnizoana de pace din Tecuci.

Comandantul Poliției din Tecuci îl înștiința, la 26 noiembrie 1919, pe primarul orașului că „în zilele de 28, 29, 30 noiembrie și 1, 2 și 3 decembrie a. c. urmează a sosi în Garnizoana locală trupele Regimentului VI Tecuci nr. 24, 6 Roșiori și 11 Roșiori... care au luptat pentru stăpînire bolșevismului maghiar și unitatea națională” și solicita ca, „în conformitate cu instrucțiunile administrative” transmise de la Garnizoană, aceste trupe „să fie primite cu o deosebită măreție” și să fie luate măsuri „pentru a se pavoaza cu drapele tricolore peronul gării și a se arbora drapele pe Bulevardul gării”, iar locuitorii orașului trebuiau „în sus zisele zile să arboreze drapelele la casele lor”⁵¹.

Despre participarea Regimentului 24 Infanterie la operațiunile armatei române pe teritoriul Ungariei, din anul 1919, vom relata într-unul din numerele viitoare ale revistei.

Generalul Gheorghe Rusescu, comandantul
Brigăzii 4 Cavalerie

Note:

- Ștefan Andronache, Mihail Pohrib, *Participarea tecucenilor la Războiul pentru Reîntregire și la făurirea Marii Uniri*, Ed. Grapho Press, 2018, p. 20.
- Ibidem*, p. 21; Daniel Bradea, *Contribuții la istoria orașului Tecuci*, Editura Studis, Iași, 2021, p. 130-131, 219-220.
- Jurnalul de operațiuni al Comandamentului Trupelor din Transilvania (1918-1921)*, vol. I, Ediție îngrijită de Viorel Ciubotă, Gheorghe Nicolescu și Cornel Țucă, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1998, p. 269. (În continuare *Jurnalul de operațiuni...*).
- Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919*, Editura Enciclopedică, București, 1994, p. 271, 276. (În continuare *În apărarea României Mari...*).
- Lt. col. Constantin Drăgănescu, *Campaniile din 1848/1849 și 1919 în Transilvania și Ungaria*, Tipografia „Isvorul”, București, 1930, p. 328-329.
- Memorii asupra operațiunilor Brigăzii 4 roșiori. 31 iulie - 3 august 1919*, la Radu Cosmin, „România la Budapesta”, vol. I, *Desrobitorii*, București, 1920, p. 107.
- Jurnalul de operațiuni...*, p. 325, 327; Generalul G. D. Mărdărescu, *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1918-1920)*, Editura Cartea Românească S. A. București, Tipografia „Carol Gobl”, 1921; *În apărarea României Mari...* p. 185.
- Jurnalul de operațiuni...*, p. 329; Generalul G. D. Mărdărescu, *op. cit.*, p. 153, 155; *În apărarea României Mari...*, p. 288; Mircea Vulcănescu, *Răsboiul pentru întregirea Neamului*, Extras din „Enciclopedia României”, vol. I, Monitorul Oficial și Imprimeriile statului, Imprimeria Națională, București, 1938, p. 934.
- Memorii asupra operațiunilor Brigăzii 4 roșiori...*, p. 107-110.
- Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919*, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 464; Mircea Vulcănescu, *op. cit.*, p. 934.
- Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *Luptători români ardeleni*, Tip. Minerva, 1940, p. 180.; *În apărarea României Mari...* p. 288.
- Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 182.
- Ibidem*, p. 182; Vezi și Constantin Kirițescu, *op. cit.*, vol. II, p. 465.
- Radu Cosmin, *op. cit.*, p. 107-110.
- Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 182.
- Căpitanul Mihăilescu susține că ședința Consiliului de Miniștri maghiar a avut loc în clădirea Parlamentului („Revista Istorică”, vol. XXV, nr. 7, iulie-septembrie 1939, p. 210).
- Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 182-183.
- Căpitanul Constantin Mihăilescu comanda un escadron de mitraliere din cadrul Regimentului 7 Roșiori „Cuza-Vodă” Iași. La 3 august 1919, ora 13, acest escadron ajunsese la liziera de vest a Budapestei, cartierul Kobanya, unde a purtat lupte cu trupele bolșevice care mărsăluiau spre Budapesta („Revista Istorică”, vol. XXV, nr. 7, iulie-septembrie 1939, p. 208).
- Radu Cosmin, *op. cit.*, p. 107-110; vezi și Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 183-185.
- Constantin Kirițescu, *op. cit.*, vol. II, p. 465.
- CSPAMI, secția studii istorice, dosar 800, filele 444-445, 453-456.
- Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 185.
- Ibidem*, p. 185.
- „Revista Grănicerilor”, nr. 18-19, anul II, septembrie-octombrie 1921, p. 18.
- Gheorghe Athanasescu (n. 1880 – d. 1966) a fost decorat cu Ordinul „Steaua României” cu spadă pentru „destoinicia și bravura deosebită cu care a condus Regimentul 11 Roșiori în luptele din iulie-august 1919 contra armatei ungurești” (1920).
- Gen. Gheorghe Mărdărescu, *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1919) și alte mărturii*, Editura Marist, Baia Mare, 2010, p. 175, 176.
- Ibidem*, p. 175.
- „Revista Grănicerilor”, nr. 18-19, anul II, septembrie-octombrie 1921, p. 18.
- Jurnalul de operațiuni...*, p. 333; Generalul G. D. Mărdărescu, *op. cit.*, p. 157-158.
- Jurnalul de operațiuni...*, p. 367.
- Ibidem*, p. 334.

*Ostașii tecuceni în Primul Război Mondial.
Defilarea cavaleriei române în Piața Eroilor (Hősök tere) din Budapesta.*

32. *Ibidem*, p. 336.
33. *Ibidem*, p. 337.
34. *Ibidem*, p. 341.
35. *Ibidem*, p. 346.
36. *Ibidem*, p. 367.
37. *Gen. Gheorghe Mărdărescu, Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1919) și alte mărturii*, Editura Marist, Baia Mare, 2010, p. 175.
38. „Revista Istorică”, vol. XXV, nr. 7, iulie-septembrie 1939, p. 210.
39. „Document”, an II, nr. 2 (6), 1999, p. 21.
40. Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 187.
41. Așa cum am arătat în Budapesta au intrat doar cele trei escadroane ale Regimentului 6 Roșiori, aflate sub comanda generalului Rusescu. Menționăm faptul că roșiorii din regimentul tecucean au fost cantonați în cazarma „Arhiducele Joseph”, iar cazarma „Franz Ferdinand” era destinată pentru cantonarea escadronului din Regimentul 7 Roșiori „Cuza-Vodă” Iași. În condițiile în care „această cazarmă era arhiplină de soldați ai armatei lui Béla Kún, care au predat armele”, căpitanul Mihăilescu a hotărât să nu mai intre în Budapesta în seara zilei de 3 august 1919 („Revista Istorică”, vol. XXV, nr. 7, iulie-septembrie 1939, p. 212-213). Conform Jurnalului de operații al Regimentului 7 Roșiori „Cuza-Vodă” ostașii acestui regiment au intrat în Budapesta pe 4 august 1919, la ora 14,30 (*Ibidem*, p. 214).
42. „Românul”, Arad, an VIII, nr. 81, 8 august 1919, p.1. Vasile Bianu preia aceste informații, cu unele abateri și fără a menționa sursa, în lucrarea *Însemnări din Răsboiul României Mari*, vol. II, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1926, p. 296.
43. Vezi relatarea căpitanului Constantin Mihăilescu de la tratativele purtate cu reprezentanții guvernului ungar, prilej cu care i-au fost prezentate „două copii după niște telegrame semnate de domnul Clemenceau și din care reieșea ca trupele din armata română care înaintază spre Budapesta să se oprească pe poziția unde se vor găsi la primirea telegramelor, urmând ca armistițiul să se încheie la Paris”. Același lucru a fost cerut și de locotenent - colonelul Guido Romanelli, șeful Misiunii italiene din Budapesta, care, în fața refuzului românilor, a afirmat: „Aflați, domnule căpitan, că Budapesta a fost predată Antantei, astăzi la orele 11, mie, reprezentantul ei” („Revista Istorică”, vol. XXV, nr. 7, iulie-septembrie 1939, p. 211).
44. Ion Rusu Abrudeanu, 1921, *România și războiul mondial*, Ed. Librăriei Socec, București, p. 255-291.
45. Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 180, 183. Vezi și nota 41.
46. Traian Moșoiu, *Ocuparea Budapestei în legătură cu operațiile militare din Ardeal 1918-1919*, Șilmeu Silvaniei, Tipografia „Lazăr”, 1919, p. 52.
47. Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 187.
48. *Ibidem*, p. 187.
49. Singura excepție a fost înregistrată în cazul generalului Berthelot, căruia i-a fost decernat Ordinul Fredinand I cu Colan.
50. *Jurnalul de operațiuni...*, p. 455-456.
51. S.JAN Galați, *fond Primăria orașului Tecuci*, dosar 2/1919, f. 171.

„TELEGRAF SELECTIV”

REVISTA REVISTELOR

► Adrian RACARU

PLUMB (iulie - august 2021, nr. 172-173)

Revista de cultura și atitudine

Plumb

An XVII, IULIE-AUGUST 2021, nr. 172-173 APARE SUB EGIDA UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA

ÎN ACEST NUMĂR:

- pagina 3 **Ioan Uleanu și catrenele cafelei**
Constantin Dram
- pagina 2 **Din scrierile vechi ale unor cărturari ai neamului românesc**
Ioan Vulcan-Agiteanu
- pagina 4 **Grigore Codrescu. Limba și literatura română. Bicalaurul pentru toți românii**
(Simleza, analize literare, platforme simleze, repere de interpretare, modele de compoziții)
Traian Văleanu
- pagina 5 **EMOȚII PSALTICE**
Livia Ciupercă
- pagina 6 **Roata pătrată și maladiile veacului**
Igor Hoban
- pagina 8 **DIMITRU BRĂNEANU - UN POET AL IUBIRII**
Mihai Merdicaru
- pagina 9 **Poetul Nichita Stănescu din actualitate**
Grigore Codrescu
- pagina 10 **Noua Revoluție Culturală, Marea Reserată și Sârșitul Democrației**
Romulus-Călin Buznea
- pagina 11 **Marioara Nedeia și barocul literar**
Lucian Gruia
- pagina 3 **„VORICA DÂNCILĂ - Partea ei de adevăr”**
(O carte-memoriu realizată de Măgăliș Nelu)
Valentin Ciuharu
- pagina 13 **POVESTIRI DIN ALTĂ EPOCĂ**
Adrian Dinu Răchieru
- pagina 14 **Câmpia de sub pleoape**
Georgeta Ghiga
- pagina 15 **Dumnezeu e Poet**
Dan Dumitru Iacob
- pagina 16 **Din drumul spre Golgota proprie...**
- Florentina Loredana Dalian: „Ostro”
Mioara Bahna
- pagina 17 **AFACERI DE AMOR, PĂRUIELI ȘI VESELE ÎNTRECERI CU CAL...**
Dan Antal
- pagina 18 **De la un gând la altul...**
Dumitru Brăneanu

MIHNEA BARAN
*
ÎNGÂNDURATUL

PICTORI BĂCĂUANI

Răspunderea pentru opiniile exprimate revine în exclusivitate autorilor

de **Mircea Constantin Jurebie** – „un poet despre care, nu mă îndoiesc, vom mai auzi.”; **Ionel Necula** mereu „trudnicul receptiv” se lasă prins și surprins de **DOMNIA LEBEDEI** plutind „cu multe efecte tonice și revelatorii”. Și se și mărturisește: „Nu-i deloc o lectură ușoară cartea lui **Adrian Botez**”; **Grigore Codrescu** în **Poetul Nichita Stănescu din actualitate**, consemnează sensurile înțelese și neînțelese, contestate sau elogiate pentru Omul-fantă, în prezentarea volumul **Nichita Stănescu și Omul-fantă**, semnat de **Vasile Bardan**. „Ca și Eminescu și apoi Arghezi, apărea un alt fenomen în poezia română – fenomenul Nichita Stănescu; ar fi avut 88 de ani acum”

Despre poeți și poezie ne iscodește și: **Lucian Gruia - Marioara Nedeia și barocul literar (Verde crud)**; **Lucian Strochi - Stelina Păun- Cărpășor -De la sine către sine prin tine (De la sine)**, „Stelina Păun - Cărpășor este o poetă venită, ivită, tivită din neamul mai rar al cărturarilor, iar poezia ei se citește cu încântare și îngândurare, oferindu-ne atât relaxări culturale. cât și neliniști astrale.”; **Georgeta Ghiga - Câmpia de sub pleoape de Tudor Amza**; **Dan Dumitru Iacob -Dumnezeu e Poet (Carmelia Leonte - Ani de piatră)**: „Anii de piatră se pot împlini doar dacă trăirile, lumile promise, născute, străfulgerate de gând, se vor împietri în cuvânt...”; **Daniel Luca - Și Dumnezeu plânge (Teodor Dume, Dumnezeu tăcut ca o lacrimă)**; **Mioara Bahna - Din drumul spre Golgota proprie... Florentina Loredana Dalian: „Ostro”**.

În acest număr, poezii de: **Mara Paraschiv, Dan Șalapa și Marian Vișescu. Nocturne-n haiku -Ticu Leontescu.**

Comemorări: **Adrian Simeanu - Omagiul unui CĂRTURAR La 95 de ani de la naștere**, „Căci CĂRTURARII nu mor niciodată cu adevărat. Se duc la cer doar să stea lângă Domnu’, da’ ne lasă-n inimi și-n inimi slove veșnic vii. Cu siguranță, **OCTAVIAAN PALER** e unul dintre ei”; **Ozana Kalmuski Zarea - SUB SEMNUL ÎNĂLȚĂRII** „Numele lui era Petronius Acioacărlănoaie...toți îl știau a fi **PEDRO NEGRESCU**”/ „Pedro? O pierdere pentru oameni, cei ce l-au înțeles și pentru muzică.”

Poezia este comentată de: **Constantin Dram** „**Ioan Uleanu și catrenele cafelei**” - Cantata cafelei, „poate fi citit ca un caleidoscop rar întâlnit, de bună calitate...”; **Un univers poetic mereu surprinzător** ne prezintă **Carmen Focșa** poposind la **Kilometrul zero și alte poeme la o întâlnire prin lectură** „cu prolificul poet **Mihai Păcurariu**”;

Livia Ciupercă în **Emoții psaltice** face o inspirată analiză deslușitoare de har în vâltorile creatoare care tresaltă cuvântul de la pământ în ceruri pentru a ne înveșmânta **Aura Cristii** cu „pulberea stelară” din cei peste 290 de psalmi; **Ioan Hobana**, **Roata pătrată și maladiile veacului** „volumul provocator experiment liric” **Totul curge...** (**Glosind și oglindind sonete**) cu sonete atipice

Teodor George Calcan în **Cei care scriu își trăiesc timpul estetic** ne prezintă „Întâlnirile de la Vișoara”.

Atitudini: **Mihai Buznea** **O LUNGĂ VARĂ FIERBINTE** „în acord de marș triumfal cu rezonanțe de marș funebru.”; **Romulus Dan Busnea** - **Noua Revoluție Culturală, Marea Resetare și Sfârșitul Democrației** (va urma).

Despre volumele de proză fac referiri și notații: **Cristina Ștefan- IOAN ȚICALO- VREMURI MAȘRERE**: „un roman menit să sporească literatura de restituire a adevărilor istorice românești, dar și o performanță a prozei de azi.”; **Gheorghe Secheșan -Iubirea ca zeitate**(**Sebastian Burnaz, Poveste pentru nepoți**); **Adrian Dinu Rachieru – Povestiri din altă epocă**(**Ioan Bărbunțoiu, PVESTIRI DIN VREMEA PETLIȚELOR ROȘII**); **Vasile Sevastre Ghican-CUTIA PANDOREI**(**Tudosia Lazăr, CUTIA PANDOREI**); **Dan Antal -AFACERI CU AMOR, PĂRUIELI ȘI VESELE ÎNTRECERI CU CAI...** contabilizate de **Dudu Rotaru**.

La o judecată limpede cu reverberații biblice ne provoacă **Dumitru Brăneanu, DE LA UN GÂND, LA ALTUL...PLEAVA STĂ LA SUPRAFAȚĂ, PERLELE SE DUC LA FUND...**

Scrisori dobrogene **DIVINA PARADOXALIA** un text admirabil de **Ioan Florin Stanciu**.

ATENEU Nr. 623-624/ iulie - august 2021

istorie literară

Cu privire la data nașterii lui Vasile Alecsandri s-au construit din diverse surse două capete de pod pentru a trece la receptarea moștenirii sale culturale și politice. Pe malurile timpului avem de optat pentru 14 iunie 1818 sau plauzibilul 21 iulie 1821. Și ca să fim feriți de greșală, BICENTENARUL lui VASILE ALECSANDRI a fost sărbătorit de două ori, pe 14 iunie 2018 și anul acesta pe 21 iulie.

Ioan Dănăilă - Vasile Alecsandri- recurs la document cu argumente pentru 14 iunie 1818

Adrian JICU în **Bicentenar Vasile Alecsandri** cu mărturie pentru data de 21 iulie 1821.

comentarii

Marius Manta - Cel ce călugărește cuvintele cu *temeuri în acvaforte* despre volumul de poezie semnat de **Mircea-Constantin Jurebie**., De mult nu am mai întâlnit versuri religioase care să fie atât de unitar închegate...”

Adrian LESENCIUC - Morile de vânt din Bibliotecă: Biblioteca din Paria, parohia poetului **Eugen Barz** „Să nu ne fie frică să înțelegem că în vremurile în care proiecția hibridă a postmodernismului încă își mișcă apele în albia modernismului târziu, o poezie a albiei, a referenților își are loc și e firească.”

atelier de lectură experimentală

Daniel-Ștefan Pocovnicu - Căutarea de sine „Și uite așa (experimental) am ajuns la un principiu de *simptomatologie filologică* utilă consilierii: spune-mi ce cărți citești, ca să-ți spun cine ești!”

lecturi

Ana PARASCHIVESCU- Omul care aduce clemența „În cea mai nouă carte a lui **Ion Mureșan**, o carte de publicistică, **INDULGENȚE**, apărută în 2021 la *Editura Charmides*, se împarte iertarea și e gratis”

Marius MANTA – Gheorghe Iorga-„ Lucrețiu când Despre ce vorbește vorbește de plăcere? „Aventura volumului de față e doar o etapă dintr-un excurs cu totul aparte, grație căruia luăm aminte la realitățile de adâncime ale artefactelor culturale, la plinul-de-sens al panopticolui -clădire astfel construită încât interiorul ei (cu aspecte sau materiale documentare) să poată fi cuprins dintr-o singură privire.”

Ion FERCU-Un tulburător tratat al oftatului etico-estetic: O sublimă prezentare a cărții **POSTIMPERIALE SAU POEZIA CICATRICILOR**. „Prinț al voroavei înnobilate la marele curți domnești ale spiritului, **Leo Butnaru** aduce mereu către noi mirosul cel tulburător de otavă al verbului și farmecul unor șoapte în care locuiesc admirabile mirări.”

Theodor-George CALCAN- Doi fluturi legați de marginea curcubeului „Romanul **Fluturile Monah** a apărut în anul 2020 la Editura

Cartea Românească, Educațional și are un succes răsunător. A fost tradus în șapte limbi și treizeci de idiomi într-o singură săptămână”. „**Leonida Ivel** are o voce distinctă, discretă și elegantă; e un matur al frazei și al metaforei, un căutător asiduu de sensuri și sentimente într-o lume atât de diversă și de plină de idei și de cuvinte.”

șoaptele nuanțelor

De citit și recitat cu voce tare, **Ion FERCU – Prejudecățile: infern și provocare eternă(20)**

poesis

Cassian Maria SPIRIDON, Victor MITOCARU, Anji Melania CRISTEA și un poem de Liviu FRANGA

Despărțirile ne aduc melancolii și amintiri inedite: **Irina-Amalia BĂCĂUANU- Rămas-bun, domnule Herman Victorov!** „Spunea că atunci când a emigrat în Israel, în 1975, pe Aerodromul Ben Gurion din Tel Aviv, erau pancarte cu sloganul „Mai veniți și evrei frumoși, că deștepți avem destui”. „Dar eu știu că acolo sus, printre stele, Herman Victorov, băiețelul cu stea galbină cusută de hăinuță, aviatorul iscusit, șeful de șantier și omul de afaceri spune bancuri îngerilor, iar cerul îi zâmbeste, îmbrățișându-l.”

cartea străină Ionel SAVITESCU – Jurnalul unui secretar regal (Louis Basset Războiul unui slujitor devotat. Jurnalul inedit al secretarului particular al regelui Ferdinand I, 23 august 1916- 3 mai 1921. Traducere din franceză, studiu introductiv și note de Alina Pavelescu)

SPAȚII CULTURALE Nr.77/2021

Eseuri

Petrache PLOPEANU Până când e scris să ne fie scris? „Prea multe tragedii au marcat acest spațiu al Europei de Est și Sud-Est pentru ca popoarele de aici să-și găsească alinare în estetica tragicului, revenind la simțirea/explicația primordială: ursita.”

Mihaela MALEA STROE În oglinda retrovizoare...., Având în vedere rolul – fără îndoială major – pe care îl joacă presa (ca unealtă!) în informare/dezinformare/manipulare a maselor, mă

tenta încă din iunie-iulie ale anului trecut ca, privind în oglinda retrovizoare, să fac o paralelă între momentul decembrie 1989 și puțin după, al așa-zisei noastre revoluții, și momentul 2020 al pandemiei încă actuale.”

Literatura adâncurilor

Marius MANTA Dincolo de luciul apei - „Nu am deloc sentimentul că mă aflu pe tărâm nisipos dacă îl socot în continuare pe Jules Verne un colos al literaturii, fără a-l trece artificial în compartimente secundare, precum cel al literaturii de aventură.”; **HMS TERROR-** „ „HMS TERROR” e unul dintre cele mai bune romane scrise vreodată! Aducând laolaltă elemente din romanul de aventură, precum și din zona celui de călătorie, consumându-și secvențele narative sub semnul fantasticului și grotescului, „asezonat” din plin cu elemente horror, ficțiunea lui **Dan Simmons** echivalează cu o surpriză dintre cele mai reușite, posibil roman-emblemă pentru rubrica căreia am îndrăznit să-i dăm consistență.”

Din poezia lumii

Eugène GUILLEVIC (1907 – 1997) În traducerea lui **Leo BUTNARU** „**Cercul/Tu mi-ești frate/ Ne putem înțelege./ Fă-mă asemănător ție./ Închide-mă./ Să ne încălzim,/ Să conviețuim,/ Și să cugetăm.**”

Prieteni și cărți de dincolo de graniță

Doina CERNICA - Ludmila Toma, istoricul de artă îndrăgostit de Eminescu „istoria Ludmillei Toma este vie, acaparantă cu puterea faptului trăit și mărturisit în direct.”

Aforisme

Vasile GHICA Aforismele mele - „Generații viitoare, vă veți aminti, cu siguranță, de noi, pentru că v-am lăsat datorii pentru voi și pentru urmașii urmașilor voștri, în vecii vecilor amin!”

Proză

Mimoza HYSA- Albania, Fiicele generalului (Martina și Marsina) (fragment de roman) prezentare și traducere: **Oana GLASU;Valeria MANTA TĂICUȚU, Liceu, cimitir... (Fragmente din vol. „Îngeri S.A.”); Șerban TOMȘA, Bojdeuca** (Fragment din „Amintirile unui optzecist întârziat”)

Umor **Fevronia SPIRESCU, IDEI CU PAPION**

Haihui prin Europa

Stan BREBENEL - ÎN BĂTRÂNA ELADĂ, ÎN PAȘI DE SIRTAKI

DEBUT

Ilaria CONSTANTIN Povestea prințeselor notelor MUZICALE. „Într-un sfârșit, au ajuns la liceul «Muzica, sufletul omului» și coborâra din trăsuri.”

Cărți prezentate

Ion Lazu - Cei 100 de canonici; Valeriu Sofronie - „Filosofia integrativității” - filosofia unui gânditor român integral: Ioan N. Roșca; Octavian Mihalcea SERENITATE ȘI PASIUNE – „Întâlnim în cartea Mariei Trif, Verde-târziu (Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2021), un lirism meditativ care evidențiază o variată gamă de trăiri adânci, pe fondul unui areal metaforic îndemnând la noi și noi redimensionări ale celor existente.”; Petre Isachi - UN ARTIST BAROCHIST: Lucian Strochi și fenomenul orgoliului metafizic - „ANCADIERUL – „proiect literar ce se întinde pe o durată de 50 de ani”; în fapt, o reconfirmare a ideii că arta rămâne simbolul „inactualității mereu actuale” – susține opinia că poetul, prozatorul, dramaturgul, eseistul, criticul de artă, criticul literar, gânditorul etc., Lucian Strochi, este un artist de „atelier”, un spirit baroc de sorginte italo-spaniolo-româno-germană, ce cultivă cu o voluptate atipică, în plină epocă pragmatică și mercantilistă, „arta pentru artă”, „arta pură”, dramatismul interior, o anume bizarerie a metaforei, elixirul ideilor, misticismul erotic, fervoarea, neliniștea, predilecția pentru scrutarea interioară, vocația spre o viziune de profunzime, analiza sufletească, dinamismul (non) conformist al formelor, trecerea de la formele închise la cele deschise (și invers), caracterul centrifug al imaginarului, înclinația spre grandilocvența barocă, ornamentația excesivă, efectele picturale și sculpturale...”, Nicolae Jinga INVITAȚIE – GRAȚIE – FASCINAȚIE (Gela Enea, *Sună-mă cu taxă inversă*), Tudor Cicu - *Între noianul de gânduri și cuvinte* (Ștefania Oproescu, *Noaptea pisicilor*

cărunte), Valeria Manta Tăicuțu - *Pas cu pas* „Om de cultură băcăuan, fascinat de complexitatea fenomenului literar, pe care-l percepe ca expresie a normalității unui popor, Cornel Simion Galben este meticolos și atent cu lecturile sale (de altminteri vaste), precum și cu consemnarea aproape obsesivă a elementelor de noutate.”; Mihai Vintilă - *De pe treptele lui Viorel Coman*; Emil Niculescu „DACĂ NU E POET MĂCAR E DOMN” – „Un lanus bifrons, în percepția lui Ioan Holban, este Theodor - George Calcan, prin *Amneziile doamnei Voltaire* (cuvinte însoțitoare de Ioan Holban și Marian Drăghici, Editura „Junimea”, 2020, 164 p.), cel vizând postmodernismul pe de o parte și avangardismul/ expresionismul pe cealaltă.”; Nina-Elena Plopeanu - *Conversații în oglindă cu Mircea Eliade de Petre Isachi* „Volumul cu titlul de mai sus este un roman polifonic apărut în 2021 la Rovimed Publisher. Conceperea și scrierea sa a constituit un act de mare curaj și, în același timp, o dovadă de elitism cultural. Din partea mea, este o mare îndrăzneală să încerc să pătrund tainele acestei scriituri, să-mi pun întrebări despre ceea ce a încercat să facă Petre Isachi și să mă bucur că pot să găsesc răspunsuri.”

Poeme de: Mirela Grigore, Mihaela Malea Stroe, Adrian Munteanu, Paul Blaj, Victor Marola, Nina Beldie, Mihaela Aionesei, Nela Nechifor, Nicolai Tăicuțu, Petruț Pârvescu, Radu Ulmeanu, Lucian Mănăilescu, Carmen Duvalma, Mălina Romița Constantin, Diana Trandafir, Paul Spirescu, Gabriel Dragnea, Viorel Dodan, Marian Vișescu, Sorin Călin, Tudor Cicu, Camelia Manuela Sava, Vasile Dan Marchiș, Gheorghe Simon.

CRONOGRAF

După retragerea din Afganistan, retragere optimistă ca o liberare la vatră, opinia publică a aflat cu *delirantă năucire* că aliații au pregătit și instruit soldații „armatei moarte”. Se înțelege că serviciile secrete au ieșit foarte „pitulate”, așa că „apostații”/talibanii au ajuns să negocieze, să supravegheze și să cenzureze evacuarea. Nefericita formulare a lui Berdiaev: „Libertatea nu este un drept, este o obligație” capătă dimensiuni de carnaj. Gruparea teroristă ISIS-K, nerăbdătoare să se și impună cu forța terorii, a început atentatele. Morți și răniți... un nou sezon al ucigașilor-sinucigași. Vom avea o pace belicoasă sau un nou război de pacificare?

Corectitudinea politică protejează o nouă formă de inchiziție, inchiziția minorității. Trebuie să îngenunchem, să pledăm vinovați că suntem majoritari și să ne plecăm capetele rușinați. Istoria ca tezaur de valori universale este dezmembrată și reciclată statuie cu statuie. Quo vadis, Domine?

Adrian RACARU

VITRALII „DE TECUCI”

Pare incredibilă reușita unor tineri artiști plastici tecuceni care au inaugurat cu câțiva ani în urmă tradiții estetice apreciate în țară și peste hotare. Talentați meșteșugari și esteticieni rafinați, ne vor bucura privirile cu lucrările lor în viitorul număr al revistei noastre. În avanpremieră, trei dintre vitralii.

Dimineață pe lac

Sf. Dumitru

**Bustul lui Tudor Pamfile, Tecuci.
Sculptor: Dan Mateescu**